

*Mitte-estlaste Integratsiooni Sihtasutuse
Haridusprogrammide Keskus*

**AVATUD
NOORTEKESKUSTE
OLUKORRA KAARDISTAMISE
UURING**

MINDPARK

September 2005

Avatud noortekeskuste kaardistamise uuring

Uuring on valminud Integratsiooni Sihtasutuse Haridusprogrammide Keskuse tellimusel. Projekti juhtis osaühing MindPark.

Koostanud

© Liis Kasemets, uuringu eesmärgid ja läbiviimine, vaba aeg, avatud noortekeskuste tegevuskeskkond, avatud noortekeskuste eesmärgid ja roll, avatud noortekeskused piirkondlikus noorsootöös, noortekeskuste toimimispõhimõtted ja materiaalne baas, hinnangud ja tagasiside, avatud noortekeskuste tulevik

© Leen Rahnu, avatud noortekeskuste inimressurss, noorte omavahelised suhted ja avatud noortekeskuste mõju neile

Autoriõigus väljaandele

© Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutus

® Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutus

Tallinn, 2005

Osaühing MindPark

J.Vilmsi 6, Tallinn 10126

Tel.: +372 653 2264

E-post: idea@mindpark.ee

SISUKORD

EESSÕNA	6
I OSA	
UURINGU EESMÄRGID JA LÄBIVIIMINE	9
1. UURINGU EESMÄRK.....	9
2. METOODIKA	10
2.1. Kvantitatiivuuring.....	10
2.1.1. Valim.....	10
2.1.2. Küsimustik	12
2.1.3. Andmekogumistehnikad	13
2.2. Kvalitatiivuuring	13
3. KÜSITLUSE LÄBIVIIMINE.....	14
3.1. Ajakava.....	14
3.2. Andmebaasid ja vastamise määr.....	15
3.3. Uuringus osalenute taustaandmed	16
II OSA	
TULEMUSED.....	19
1. VABA AEG.....	20
1.1. Noorte vaba aja veetmise võimalused	20
Kokkuvõte.....	23
1.2. Noorte teadlikkus vaba aja veetmise erinevatest võimalustest.....	24
Kokkuvõte.....	29
1.3. Noorte valikud, takistused ja rahulolu vaba aja veetmisega.....	36
Kokkuvõte.....	39
Järeldused	39
Soovitused.....	40

2. AVATUD NOORTEKESKUS	42
2.1. AVATUD NOORTEKESKUSTE TEGEVUSKESKKOND.....	42
2.1.1. Seadusandlik raamistik	42
2.1.2. Avatud noortekeskuste eristumine ja hinnangud nende vajalikkusele	43
2.1.3. Vajaduste muutumine ajas.....	44
Kokkuvõte.....	45
2.2. AVATUD NOORTEKESKUSTE EESMÄRGID	45
2.2.1. Missioon	45
2.2.2. Avatud noortekeskuste tegevuse põhisuund ja noorsootöö valdkonnad.....	47
2.2.3. Avatud noortekeskuste ülesanded ja nende sobivus noorte põhjendustega noortekeskuse külastamiseks	54
2.2.4. Avatud noortekeskuste sihtgrupp.....	59
Kokkuvõte.....	66
2.3. AVATUD NOORTEKESKUS PIIRKONDLIKUS NOORSOOTÖÖS.....	67
2.3.1. Staatus ja finantseerimine.....	67
2.3.2. Koostöö teiste asutustega ja selle tulemuslikkus.....	71
Kokkuvõte.....	75
2.4. AVATUD NOORTEKESKUSTE INIMRESSURSS JA TOIMIMISPÕHI-MÕTTED	76
2.4.1. Avatud noortekeskuste inimressurs	76
Kokkuvõte ja järeldused	89
2.4.2. Noortekeskuste toimimispõhimõtted ja materiaalne baas	90
Järeldused	97
Soovitused.....	98
3. AVATUD NOORTEKESKUSTE MÕJU.....	100
3.1. NOORTE OMAVAHELISED SUHTED JA AVATUD NOORTEKESKUSTE MÕJU NEILE.....	100
3.1.1. Kellel on noortekeskuses hea olla?	100
3.1.2. Noorte omavahelised suhted avatud noortekeskuses	101
3.1.3. Noorte suhtlus teisest rahvusest noortega avatud noortekeskuses	102
3.1.4. Noorte suhtlus teisest rahvusest noortega väljaspool avatud noortekeskust.....	104
Kokkuvõte ja järeldused	106
3.2. HINNANGUD JA TAGASISIDE.....	107
3.2.1. Tagasiside noorsootööle ja avatud noortekeskuste tegevusele.....	107
3.2.2. Rahulolu noortekeskuste tegevusega ja hinnang selle mõjule piirkondlikule noorsootööle	111
Kokkuvõte.....	116
3.3. AVATUD NOORTEKESKUSTE TULEVIK	117
Järeldused	118
Soovitused.....	118

III OSA

ETTEPANEKUD JA SOOVITUSED EDASISTEKS UURINGUTEKS..... 119

Uuringu mitmekordistav mõju – uuringu kordamise ja laiendamise võimalused..... 119

LISAD..... 121

Lisa 1. Andmekogumistehnikad valimi sisemisest jaotusest lähtuvalt..... 121

Lisa 2. Noorte vaba aja veetmise võimalused piirkondade lõikes..... 124

Lisa 3. Noorte teadlikkus vaba aja veetmise võimalustest piirkonnas..... 125

Lisa 4. Noorte teadlikkus vaba aja veetmise võimalustest vanuseti..... 126

Lisa 5. Avatud noortekeskuse missioon 127

Lisa 6. Noortekeskuste külastamise põhjused 128

EESSÕNA

Integratsioon on pikaajaline ja tundlik protsess, olles üheks olulisemaks eelduseks tervikliku ja sidusa ühiskonna arenemisel. Integratsiooni edukus sõltub paljuski noortest. Viimastel aastatel on noorte lõimumise soodustamiseks formaalhariduse kõrval järjest suuremat tähelepanu pööratud ka noorsootööle. Uute noorsootöö asutustena on esile kerkinud avatud noortekeskused.

Avatud noortekeskuste tööd eristatakse teistest noorsootööasutustest peamiselt tema töövormi kaudu - tegemist on avatud noorsootöö põhimõttel tegutseva asutusega. Avatud noorsootöö põhimõtte tähendab noore omaalgatuse toetamist, õppekava puudumist ning erinevateks noori huvitavateks ja arendavateks tegevusteks tingimuste loomist. Eriline rõhk on noorte koostööoskuste arendamisel ning suhtlemise ja koosolemise võimaluste loomisel.¹ Nii võib väita, et avatud noortekeskuste rolli nähakse küllalt laiahaardelisena. Rolli teostamisele seab igapäevases töös piiranguid konkreetse noortekeskuse ressursibaas (sh inimkapital, finantsbaas jne) ning seda mõjutab piirkonna noorte teadlikkus ja huvi sealse tegevuse vastu.

Lähtudes riigipoolsetest strateegilistest eesmärkidest noorsootöö valdkonnas peaksid avatud noortekeskused tulevikus kujunema peamisteks noorsootöö arendajateks ja teostajateks kohalikul tasandil². Ometi on Haridus- ja Teadusministeeriumi senine määratlus avatud noortekeskuste osas olnud küllalt ebamäärane, kirjeldades neid kui avatud noorsootöö meetodit kasutavaid organisatsioone, kes omavad ruume, on avatud nädalas vähemalt 20 tundi ja kus töötab vähemalt 1 vastutav noorsootöötaja.³

Avatud noortekeskuste loomine on aktiveerunud viimaste aastate jooksul, enamik neist on tegutsenud 3-4 a. Täna tegutseb ligikaudu 140⁴ keskust, mis võimaldab katta kogu Eesti. Ometi on seni puudunud tervikpilt avatud noortekeskuste võrgustikust, nende tegevusest ja hinnangutest nende tegevusele. Avatud noortekeskused on pisteliselt läbi viinud väiksemamahulisi küsitlusi oma külastajaskonnas, suuremamahulisi valdkonnapõhiseid analüüse ega uuringuid tehtud ei ole. Seega on tekkinud selge vajadus valdkondliku baasuuringu järele, mis kaardistaks avatud noortekeskuste olukorra ja tegevuse peamised tunnused ning seletaks lahti avatud noortekeskuse kui noorsootööasutuse täpsema määratluse⁵.

¹ Haridus- ja Teadusministeerium, www.hm.ee, 12.08.2005

² Vt noorsootöö kontseptsioon, www.hm.ee, ja noorsootöö seadus (RT I 1999, 27, 392; RT I 2004, 27, 179; RT I 2002, 90, 521; RT I 2002, 61, 375; RT I 2002, 53, 336)

³ Vt Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutus, uuringu lähteülesanne

⁴ Haridus- ja Teadusministeerium, www.hm.ee, 12.08.2005

⁵ Vastavalt noorsootöö seadusele on noorsootööasutus Haridus- ja Teadusministeeriumi hallatav riigiasutus, kohaliku omavalitsuse asutus või eraõigusliku juriidilise isiku asutus, mille põhitegevuseks on noorsootöö korraldamine. Noorsootöö on noortele tingimuste loomine arendavaks tegevuseks, mis võimaldab neil vaba tahte alusel perekonna-, tasemekoolituse- ja tööväliselt tegutseda. Noorsootöö sisuks on noorte sotsiaal-, kultuuri- ja tervisekasvatust, mis soodustab noorte vaimset ja füüsilist arengut. (§ 2 ja 3)

Käesoleva uuringu eesmärgiks ongi kaardistada Eesti avatud noortekeskuste võrgustik ja luua alus avatud noortekeskuste olemuse ja tegevuse paremaks lahtimõtestamiseks ning nende tegevusvõime hindamiseks. Seega on uuringus analüüsitud noortekeskuste toimimise olulisemaid mõjureid, mis tulenevad ühelt poolt noortekeskuste üldisest tegevusraamistikust, teisalt keskuste igapäevasest tegevusest, aga samuti kaasatud noortest ja nende kaasatuse võimalustest.

Avatud noortekeskused ei tegutse vaakumis - nende tegevust mõjutab olulisel määral väliskeskond st nii omavalitsused kui teised noorsootöö ja noortega tegelevad asutused. Ühelt poolt, on omavalitsused kohalikul tasandil noorsootöö korraldajatenä⁶ põhilisi avatud noortekeskuste tegevuse rahastajaid, kelle jaoks on noortekeskused kujunenud sageli otseselt või osaliselt omavalitsuse funktsioonide täitjaks (partneriks) noorsootöö valdkonnas. Teisalt konkureerivad koolid ja teised otseselt noorsootööga vahetult tegelevad asutused-organisatsioonid avatud noortekeskustega sarnaselt noorte vabale ajaressursile, pakkudes noortele erinevaid võimalusi oma vaba aja sisustamiseks. Nende kõigi tegevuse koostöös kujuneb üldine piirkondlik noorsootöö keskkond, milles toimivad ka avatud noortekeskused.

Seetõttu on lisaks noortekeskuste töötajatele ja⁷ vabatahtlikele on uuringusse kaasatud olulisemaid noorte ja noorsootööga kokkupuutuvaid asutusi-organisatsioone kohalikul tasandil. Erinevate sidusgruppide esindajatena kaasati uuringusse noortekeskustega eeldatavalt vahetut kontakti omavaid inimesi ehk neid, kes vahetult noorsootöö valdkonda kureerivad (nt omavalitsuste noorsootöö nõunikud) või noortega tegelevad (nt koolide huvijuhid jt). See on võimaldanud kujundada realistliku ülevaate noorsootööst tervikuna ja analüüsida erinevate osapoolte tegevuse vastasmõjusid kogu noorsoovaldkonna taustal.

Erinevate noorsootöö tulemusel tekkivate võimaluste kõrval on oluline ka nende kasutamine ehk see kuivõrd noortele tehtav noorsootöö korda läheb. Seetõttu on uuritud noorte huvi pakutava vastu, nende teadlikkust ja valikuid oma vaba aja veetmisel ning uuringusse kaasatud nii noortekeskusi külastavaid kui ka keskuste tegevuses mitte-osalenud noored, samuti juba noortekeskustest väljakasvanud uued noortega tegelejaid⁸.

Terviklikuma uuringutulemuse saamiseks on uuringu läbiviimisel kombineeritud nii kvantitatiivseid kui kvalitatiivseid uurimismetoodikaid. Analüüs tugineb põhiosas üle-Eestilise kvantitatiivuuringule, mille aluseks oleva ankeetküsitluse viis 2005. a. läbi Turu-Uuringute aktsiaselts. Uuring viidi läbi piirkondades, kus avatud noortekeskused realselt tegutsevad.

Uuringu teise etapina viidi läbi kõigi kolme suurema sihtgrupi esindajate seas fookusgrupiintervjuud, mis võimaldasid eelnevalt kogutud andmestiku põhjal selgunud uuringutulemuste põhjal sügavamalt avada olulisemaid avatud noortekeskuste tegevust ja toimimist puudutavaid teemasid. Intervjuude tulemusi on kasutatud osapoolte nägemuste lahtimõtestamiseks nende ootustest ja hinnangutest, samuti koostöövõimalustest noorsootöö teostamisel.

⁶ Vt kohaliku omavalitsuse korralduse seadus, § 6

⁷ Sh nii tavatöötajad kui juhid, aga samuti avatud noortekeskuste omanike esindajad

⁸ Avatud noortekeskustes projekte juhtinud noored

Uuringuaruande koostasid ja kogu analüütilise osa teostasid Liis Kasemets osauhingust MindPark ja Leen Rahn, Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemiast.

Institutsionaalsel tasandil aitab uuring kaasa avatud noortekeskuste võrgustiku arendamisele ja üldise tegevussuutlikkuse parandamisele. Uuring toetab strateegilise planeerimise protsessi ja loob paremad eeldused noortekeskuste konkurentisvõime tõusuks noorsootöö-süsteemis tervikuna.

Uuringu pikemaajaline mõju noortekeskuste tegevusele avaldub ennekõike noorsootöö kontseptsiooni kaudu, millele uuring annab uue sisendi. Samuti võib uuringus sisalduv analüüs kaasa aidata õigusliku raamistiku muutmisele ja parendamisele ning noortekeskustele suunatud rahastamisinstrumentide paremale sihistamisele.

Samuti loob uuring aluse noorsootöö alase koolitusvajaduse hindamiseks nii taseme- kui täiendõppe osas ning võimaldab paremini planeerida ja läbi viia õppeasutuste vastavat tegevust (sh Viljandi Kultuuriakadeemias) ning parendada õppe kvaliteeti. Uuringu tulemused on oluliseks allikmaterjaliks õppetööle noorsootöötajate (hariduslikus) ettevalmistuses. Uuringu tulemused võimaldavad uutel noorsootöötajatel saada parema ülevaate oma töökeskkonnast (nt kursus "Noorsootöö aktuaalsed probleemid" Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias). Kokkuleppel tellijaga võiks osa uuringuandmestikust saada ka üliõpilaste diplomitööde lähtematerjaliks.

Loodame, et uuring aitab kaasa ka avatud noortekeskuste tegevuse parema vastavuse tagamisele noorte ja ühiskonna vajadustele, toetab avatud noortekeskuste rolli paremat ja selgemat teadvustamist ühiskonnas ning panustab seeläbi noorte sujuvamasse integreerumisse ja mitmekultuurilise ühiskonna arengusse Eestis.

Head lugemist ja kaasamõtlemist!

Uuringu läbiviijad

I OSA

UURINGU EESMÄRGID JA LÄBIVIIMINE

1. UURINGU EESMÄRK

Uuringu laiemaks eesmärgiks on anda ülevaade viimaste aastate jooksul uute ja huvihariduse kaudu ka noorte integratsiooni toetavate noorsootöösutustena esile kerkinud avatud noortekeskuste tegevus- ja jätkusuutlikkusest.

Käesoleva uuringu otseseks eesmärgiks on luua alus avatud noortekeskuse kui noorsootöösutuse täpsemale määratlusele (toimimismehhanism, sõltumatus, elujõulisus) ja siduda see noortekeskuste suutlikkusega vastata noorte ja kogukonna vajadustele. Uuring kaardistab avatud noortekeskuste olukorda, määratleb noortekeskuste tegevuse üldised tunnused ning annab hinnangu nende tegevusele ja tegevusvõimele (sh muukeelsete noorte kaasamiseks noortekeskuse tegevusse). Uuringus analüüsitakse noortekeskuste toimimise olulisemaid mõjureid, mis tulenevad ühelt poolt noortekeskuste üldisest tegevusraamistikust (sh staatusest, partnerlussuhetest, finantseerimisest), teisalt keskuste igapäevasest tegevusest (sh seatud eesmärkidest ja prioriteetidest, keskuses läbiviidavatest tegevustest); aga samuti kaasatud noortest ja nende kaasatuse võimalustest (sh noorte osalusest eesmärkide määramisel, tegevuste kavandamisel ja läbiviimisel; noorte huvist keskuse tegevuse ja maine vastu) jne.

Terviklikuma ülevaate saamiseks tehti kogu uuringu vältel tihedat koostööd sihtgrupi ja tellija esindajatega, tagamaks muuhulgas neile oluliste rõhuasetuste ja teemade-küsimuste kajastatus uuringus (sh vajadusel täpsustades või ka lisades uuringusse täiendavaid küsimusi) ning kõigi olulisemate osapoolte-partnerite kaasatus valimisse.

2. METOODIKA

Tervikliku uuringutulemuse saavutamiseks kasutati uuringu läbiviimisel kombineeritult nii kvantitatiiv-kui ka kvalitatiivmetoodikaid.

Uuring viidi läbi kahes osas – kvantitatiivse ja kvalitatiivse osana. Kvantitatiivosa põhines üle-Eestilisel ankeetküsitlusel, mis võimaldas kaardistada ja üldistavalt analüüsida avatud noortekeskuste olukorda tervikuna. Kvalitatiivosa võimaldas ankeetküsitluse abil saadud teabele lisada kogemuslikku teavet ja olulisemaid teemasid lahti seletada, lisada põhjendusi ja hinnanguid.

2.1. Kvantitatiivuuring

Kvantitatiivse osa eesmärgiks oli koguda statistilist infot noortekeskuste olukorra kohta Eestis, mis oleks üldistatav kogu sihtrühmale. Kvantitatiivne osa viidi läbi standardiseeritud ankeetide⁹ alusel, mis koosnesid nii kinnistest kui avatud küsimustest. Ankeetide mahukus ja detalisusaste erines sihtgruppide lõikes ja koosnes kuni 75 küsimusest ankeedi kohta (sh taustandmed). Ankeet valmis koostöös Tellija ja sihtgrupi esindajatega.

Kvantitatiivses osas kasutati andmekogumistehnikana internetipõhist ning sihtgrupi eripärasest tulenevalt ka paberil ankeedi põhise küsitlust. **Veebipõhine** küsitlus viidi läbi spetsiaalse tarkvaraprogrammi RONIN abil. Igale vastajatele saadeti elektronposti teel vastav personaalne kasutajatunnus ja salasõna ning elektroonilise keskkonna link, mis võimaldas juurdepääsu programmeeritud ankeedile. Vastused salvestusid automaatselt ning neid on võimalik reaalajas jälgida. Ankeedi saajatest mittevastanutele saadeti esimese kirja (ankeedi jm) saatmisest keskm. 3 päeva möödudes ka vastav meeldetuletus palvega ankeet täita. Lisaks paluti u. 40%-l valimist täita **ankeetid paberil**, kuna sihtrühma kuulus ka grupe, kelle kontaktandmeid ei olnud võimalik eelnevalt leida (sh noored).

2.1.1. Valim

Valimi kirjeldus on koostatud lähtuvalt Integratsiooni Sihtasutuse poolset sihtgruppide üldisest määratlusest ja MTÜ Eesti ANK ettepanekutest valimi koosseisu osas.

Valimi koostamisel lähtuti järgmistest põhimõtetest:

- ANK-kesksus
- Sihtgruppide mitmekesisus
- Regionaalne mõõde
- Asulatüüpide jaotus

⁹ Vastavalt sihtgruppide jaotusele kokku 4 ankeedi baasil

(a) ANK-kesksus

Valimi lähtealuse moodustab EANK koostatud avatud noortekeskuste (edaspidi nimetatud ANK) nimekiri, mis hõlmas kokku 127 ANK üle Eesti (sh kõik maakonnad). ANK-de osas kasutati kõikset valimit ehk küsitleti kõiki nimekirja kuulunud ANK-e¹⁰.

Teiste uuringu sihtgruppide osas lähtuti üldalusena samuti ANK nimekirjast, jälgides ANK regionaalset jaotuvust ja selle kohaselt moodustusid valimid ka ülejäänud sihtgruppide lõikes. Seega küsitleti nii noori kui sidusgruppe piirkondades, kus tegutses avatud noortekeskus.

Valimi koostamisel peeti silmas nii erinevate regioonide kui ka eri keelsete (nii eesti- kui venekeelsete) piirkondade esindatust valimis. Küsitluse nende osade puhul, kus küsitlus toimus konkreetsetes geograafilises punktis (paberil vastates), küsiti sihtgrupi vajaduste ja soovide parema kajastatuse tagamiseks eraldi ka EANK ettepanekuid valimi ülesehituse ja konkreetsemate piirkondade kohta, mida uuringusse kaasata. Vastavalt lähtuti piirkondade valikul EANK eelistustest.

Uuringu valim moodustus eeltoodud lähtematerjalide lahtikirjutuse ja edasiarendusena tervikliku uuringutulemuse saavutamiseks.

(b) Regionaalne mõõde ja asulatüüpide jaotus

Avatud noortekeskuste kaardistamise uuring viidi läbi üle-Eestilisena, seega hõlmas uuring kõiki maakondi. Valimi moodustamise aluseks olnud geograafilise jaotuse osaliseks grupeerimiseks koondati kõik maakonnad viieks suuremaks regiooniks.

- Põhja-Eesti – Harjumaa;
- Lääne-Eesti – Hiiumaa, Saaremaa, Läänemaa, Pärnumaa;
- Kesk-Eesti – Raplamaa, Järvamaa, Jõgevamaa, Viljandimaa;
- Lõuna-Eesti – Tartumaa, Põlvamaa, Valgamaa, Võrumaa;
- Virumaa – Ida-Viru ja Lääne-Viru maakonnad.

Uuringu raskuskeskmeks oli siiski omavalitsuse tasand. Konkreetsete omavalitsuspiirkondade uuringusse kaasamise aluseks oli ANK tegutsemine omavalitsuse territooriumil. Seega küsitleti uuringus noori ja sidusgruppide esindajaid nendes omavalitsustes, kus nende kontakt ANK-ga oli realselt võimalik. Samades omavalitsustes küsitleti ka avatud noortekeskuste esindajaid.

Lisaks piirkondade vahelistele võimalikele erinevustele püüti uuringu läbiviimisel arvestada ka asulatüübi mõju, hõlmates uuringusse nii maa- kui linnalisi asulaid. Asulatüübist lähtuvate erisuste paremaks esiletoomiseks lisati maa- ja linnaliste asulate jaotusele ka suurlinna mõõde, eristades teistest linnadest tingliku nimetusega 'suurlinn' proportsionaalselt suuremad, sh Tallinn, Tartu, Narva, Kohtla-Järve ja Pärnu.

(c) Sihtgruppide mitmekesisus

Terviklikuma ja sidusama uuringutulemuse saavutamiseks kaasati uuringusse lisaks ANK-dele oluliselt laiem ring ANK tegevust mõjutavaid gruppe.

Ühelt poolt kaasati uuringusse ANK enda sihtgrupi ehk noorte esindajad, sh nii avatud noortekeskusi külastavad kui ka mitte-külastavad noored. Teisalt hõlmati uuringuga ka ANK-de

¹⁰ Vastavalt eelnevale kontaktivõtule täpsustati algset vastajate nimekirja

(potentsiaalsete) lähemate partnerite esindajad, alates kohalikest omavalitsustest, kes on noorsootöö olulisimateks korraldajateks kohalikul tasandil, kuni laia ringi teiste noorte ja noorsootöoga kokkupuutuvate asutuste-organisatsioonide esindajateni, kes antud omavalitsuse territooriumil tegutsesid. Seejuures oli küsitluse esmaseks sihtgrupiks alati vahetult noorsootöö temaatikaga tegelevad inimesed, nt omavalitsusesindajate puhul noorsootöö spetsialistid/nõunikud (vastutab antud piirkonnas noorsootöö eest või puutub enim kokku avatud noortekeskuste tegevusega), koolide puhul huvialajuhid jne.

Uuringu valim hõlmas kõigi kolme üldsihtgrupi (ANK, noored, sidusgrupid) lahtikirjutust konkreetseteks uuringus osalevateks vastajagruppideks (3 vastajagruppi iga üldsihtgrupi kohta).

Kõigi vastajagruppide lõikes kirjutati eraldi lahti ka kasutatav andmekogumistehnika, vastavalt vastajagrupi spetsiifikale. Valimi määratluse ja andmekogumistehnikate kõrval on esitatud ka uuringu läbiviijate hinnang eeldatava vastamise määra osas. Koostöös EANK-ga teavitati ANK esindajaid kui uuringu peamist sihtgruppi uuringu läbiviimisest ja paluti nende igakülgset abi, et tagada uuringu edukas läbiviimine (sh uuringu teiste sihtgruppide teavitamisel, nt ANK töötajate ja noorte osas). ANK külastavate noorte seas viidi küsitlus läbi tihedas koostöös EANK ja ANK-dega.

2.1.2. Küsimustik

Käesoleva uuringu näol on tegu esimese suuremamahulise kogu valdkonda hõlmava uuringuga ja nii püüti selle ettevalmistamisel lisaks erinevatele õigusaktidele igati arvestada ka varasemate meetodiliste materjalide^{11 12} ning väiksemamahuliste küsitluste jm teemakohaste materjalidega.

Küsimustiku koostamisel lähtuti järgmistest põhimõtetest:

- Sihtgrupipõhised ankeedid
- Mitmekeelsus
- Küsimuste esitamine võrdlevalt

(a) Sihtgrupipõhisus

Uuringu küsimustike koostamisel olid põhialuseks Integratsiooni Sihtasutuse sõnastatud uuringu lähteküsimused. Lisaks sihtasutuse lähtematerjalidele on sihtgrupi vajaduste ja soovide parema kajastatuse tagamiseks eraldi küsitud ka EANK ettepanekuid küsimustike koostamisel.

Uuringus küsitletavate sihtgruppide eripärast tulenevalt ja avatud noortekeskustega kokkupuute iseloomu arvestades koostati iga sihtgrupi jaoks erinevad küsimustikud - kokku 4 ankeeti. Vastavalt koostati erinevad küsimustikud avatud noortekeskuste esindajatele ja sidusorganisatsioonidele. Noorte osas aga eraldi küsimustikud avatud noortekeskusi külastavatele ja mitte-külastavatele noortele.

¹¹ K.Holm, J.Jedomskihh, K.Kasemets, L.Kasemets, T.Pikner (2004) "Avatud noortekeskuste arendamine mitmekultuurilises ühiskonnas", AS Esko Koolitus ja Konsultatsioonid; Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutus

¹² J.Jedomskihh, L.Rahnu, N.Randver, R.Valgmaa (2005) "Noorsootöötaja kultuuridevahelises kommunikatsioonis", Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutus

(b) Mitmekeelsus

Uuringu läbiviimise põhikeeleks oli eesti keel. Tulenevalt uuringu laiahaardelisusest ja üle-Eestilisusest viidi uuring osaliselt läbi kahes keeles, et võimaldada oluliste sihtgruppide esindajatel uuringus osaleda nende keeleoskusest sõltumata. Selleks tõlgiti küsimustikud ka vene keelde.

(c) Küsimuste võrdlev esitus

Küsimustikud olid küllalt mahukad (kuni 75 küsimust küsimustiku kohta), erinedes omakorda sihtgrupiti nii mahuliselt kui ka detailsussastmelt. Küsimustikud olid üles ehitatud viisil, mis võimaldas võrreldava erinevate vastajagruppide antud vastuseid erinevate teemaplokkide ja küsimuste lõikes. Samuti oli lisatud võimalus iga teemaploki lõpus lisada kommentaare-selgitusi vastaja enda valikul.

Samas hõlmas uuring mitte üksnes tagasivaadet, vaid tänasele antavaid hinnanguid püüti asetada loogilisse jadasse ANK arengus ning käsitleda ka prognoose tulevikuks. Seega hõlmas uuring hetkeseisuga kaardistamise kõrval ka hinnanguid tulevikuperspektiivile, et hinnata, kuidas on ANK positsioneerunud üldisel noorsootöö maastikul, milline on ANK eripära ja suutlikkus ning kuivõrd nähakse ANK-s potentsiaali tulevikuks.

2.1.3. Andmekogumistehnikad

Uuringusse kaasatud sihtgruppide eripärast lähtuvalt kasutati uuringu läbiviimisel erinevaid andmekogumistehnikaid kõigi kolme suurema sihtrühma lõikes, eristades omakorda kolme alagruppi nende siseselt.

Valimisse kuulusid:

- avatud noortekeskuste esindajad (juhid, tavatöötajad, omanikud);
- noored (avatud noortekeskuste tavakülalastajad ja projektijuhid, mitte-külalastajad);
- noorsootöoga kokkupuutuvate sidusorganisatsioonide esindajad (kohalike omavalitsuste esindajad, koolide huvijuhid, teised noorsootöö esindajad).

Detailne kirjeldus andmekogumistehnikatest sihtgruppide lõikes on toodud lisis 1.

2.2. Kvalitatiivuuring

Uuringu **kvalitatiivne** osa võimaldas koguda kogemuslikku, tunnetuslikku ja emotsioonidega seonduvat teavet, mis andis eelnevale kvantitatiivuuringule lisaks olulist lisaväärtust.

Kvalitatiivne osa viidi läbi **fookusgruppiintervjuudena**. Ühes grupis osales 6-8 inimest ja vestluse pikkuseks kujunes algselt planeeritud 1,5 tunni asemel 2,5-3 tundi. Kokku viidi läbi 3 vabas vormis fookusgruppiintervjuud. Vestluse aluseks olnud intervjuujuhendi koostamisel arvestati nii tellija kui sihtgrupi ettepanekuid olulisemate käsitlemist vajavate temade ja küsimuste osas.

Kuigi kvalitatiivosas osalenute ring jäi uuringumetoodikast tulenevalt piiratuks, mistõttu on selle tulemused mõjutatud konkreetsete osalejate kogemustest ja hinnangutest, kujutas see endast olulist uuringu osa, võimaldades avada taustu, lahti seletada ja lisada põhjendusi antud

hinnangutele. Kvalitatiivosa võimaldas süüvida teemasse sügavuti, mille osas jäävad kvantitatiivsed tehnikad pisut liiga üldiseks. Kvalitatiivne ja kvantitatiivne lähenemine täiendavad teineteist ning nende kombineerimine võimaldab tervikliku ja lahtiseletatud ülevaate loomist noortekeskuste olukorrast.

Kokkuvõte

Uuringu eesmärgiks oli kaardistada ANK olukord, määratleda ANK tegevuse tunnuseid ning anda hinnang ANK tegevus-ja jätkusuutlikkusele. Neist eesmärkidest lähtuvalt kujundati uuringumetoodika, mis võimaldaks kaasata erinevaid ANK võimalikke partnereid (sh nii sihtgrupp kui sidusorganisatsioonid) ja hõlmata uuringusse kõik teadaolevad ANK üle Eesti.

Kõigi teiste uuringus hõlmatud sihtgruppide (lisaks ANK esindajatele) valimi ja uuringumetoodika valikul lähtuti ennekõike nende kontaktist ANK-ga või selle reaalsest võimalikkusest (sh küsitluspiirkond, sidusgruppide valik). Samuti püüti esitada sarnaseid küsimusi erinevatele osapooltele võimaldamaks maksimaalselt realistlikku ja adekvaatset uuringutulemust ning vaadelda hetkeseisu kõrval ka tulevikuprognose. Küsitlusbaasina töötati välja erinevad ankeedid erinevate vastajagruppide lõikes (kokku 4 ankeeti), küsimustike lõikes varieerusid sihtgrupi ja tema ANK-ga kontakti spetsiifikast lähtuvalt nii küsimustike maht kui ka detailsusaste.

Terviklikuma ja sidusa uuringutulemuse saavutamiseks kasutati uuringu läbiviimisel kombineeritult nii kvantitatiiv- kui kvalitatiivmeetodit, mis võimaldas üle-Eestilise üldise ANK olukorra kaardistamise kõrval põhjalikumalt süüvida ka olulisematesse probleemidesse ja kõrvutada erinevate osapoolte põhjendusi-selgitusi olukorrale ANK maastikul ning näha hetkeolukorra taustal ka võimalikke tulevikuperspektiive.

3. KÜSITLUSE LÄBIVIIMINE

Järgnevalt on toodud ülevaade olulisematest andmetest uuringu läbiviimise kohta.

3.1. Ajakava

Esmalt viidi läbi uuringu kvantitatiivosa. Ankeedipõhisesse küsitlusesse kaasatud sihtgruppide rohkusest tingituna viidi erinevate sihtgruppide seas küsitlus läbi veidi erinevatel aegadel. Ankeetküsitluse läbiviimisele aitasid omapoolset kaasa avatud noortekeskuste töötajad, eriti noortekeskusi külastavate noorte küsitlemisel.

Uuringu kvantitatiivosa läbiviimise ajakava olulisemate sihtgruppide lõikes:

(a) avatud noortekeskuste esindajad

☐ juhid	23.mai – 15.juuni
☐ tavatöötajad	24.mai – 15.juuni
☐ omanikud	24.mai – 15.juuni

(b) noored

- avatud noortekeskuste mitte-külastajad 16. – 25.mai
- tavakülastajad 06. – 20.juuni
- projektijuhid 06. – 20.juuni

(c) noorsootööga kokkupuutuvate sidusorganisatsioonide esindajad

- koolide huvijuhid 17.mai – 17.juuni
- kohalike omavalitsuste esindajad 31.mai – 17.juuni
- muud noorsootöö esindajad 31.mai – 17.juuni

Uuringu kvalitatiivosa fookusgrupi intervjuude läbiviimise ajakava:

- avatud noortekeskuste esindajad 25.august 2005
- sidusgrupi esindajad (kohalike omavalitsuste esindajad) 26.august 2005
- noored 20.september 2005

Uuringu esmaseid tulemusi tutvustati avatud noortekeskuste ja tellija esindajatele 06.septembril 2005.

3.2. Andmebaasid ja vastamise määr

Uuringu läbiviimisel kavandati algselt kogu uuringu raames küsitleda kokku kuni 660 inimest, ent töö käigus suurendati valimi kogumahtu enam kui 100 vastaja võrra ning kokku saadeti küsimustikud 769 vastajale. ANK-de osas kasutati kõikset valimit ehk küsitleti kõiki EANK esitatud nimekirja kuulunud ANK-e. Eeldatav vastamise määrana prognoositi 50% täidetud ankeetide tagastamist.

Tabel 1. Andmebaasi, eeldatud ja tegeliku valimi jaotused.

Sihtgrupp	andme- baas	eeldatud valim	Tegelik Valim	tagastus %
1. Avatud noortekeskuste esindajad				
ANK juhid	94	60	48	51
ANK omanikud (KOV, MTÜ)	72		32	44
ANK tavatöötajad, vabatahtlikud	40	Juhuslik	43	108
Vahekokku	226	60+	123 ¹³	
2. Noored				
ANK-i külastavad	17*10	170	124	96
ANK projektijuhid			40	
ANK-i mitte-külastavad	8*10	80	80	100
Vahekokku	250	250	244	
3. Noorsootööga kokkupuutuvate sidusorganisatsioonide esindajad				
KOV esindajad	96	40	57	59
Koolide huvijuhid	101	40	45	45

¹³ Uuringus osalenud ANK esindajad määratlesid sageli oma rolli mitmeti, siin arvestatud eraldi igat rollimääratlust. Kokku vastas küsimustikule 90 ANK esindajat.

Muud noorsootöö esindajad	96	40	23	24
Vahekokku	293	120	125	
KÕIK KOKKU	769	430+	492 ¹⁴	64

Tervikuna võib öelda, et prognoositud 50% vastamise määr realiseerus enamiku sihtgruppide osas. 100%-lähedane oli vastamise aktiivsus noorte seas, millele avaldas kindlasti mõju nii erinev andmekogumismetoodika (ankeedid täideti paberil). Samuti pöörati just antud sihtgrupile ka väga suurt tähelepanu, sh oli tõhus koostöö ANK-dega. Teiste sihtgruppide osas kujunes vastamise määr lähedaseks prognoositule. Oodatust vähem laekus täidetud ankeete ANK omanike esindajatelt, millele võis omapoolset mõju avaldada antud sihtgrupi mõnetine kattumine omavalitsuste esindajate valimiga. Mõneti tagasihoidlikuks kujunes avatud noortekeskuste esindajate vastamise aktiivsus. Vähim saadi täidetud ankeete tagasi teiste noorsootöösutuste esindajatelt (sihtgrupp: muud).

Seetõttu tuleb arvestada, et väiksema arvu füüsiliste vastajatega sihtgruppide osas omandasid vastavalt proportsionaalselt suurema kaalu iga üksiku vastaja antud vastused.

Avatud noortekeskuste esindajatest vastajate puhul on oluline silmas pidada, et nende seas oli märkimisväärne osa vastajaid, kes määratlesid oma rolli noortekeskuse juures mitmeti ehk samaaegselt mitmesse alagruppi (nt olles samaaegselt nii tavatöötaja kui juht jne). Sellest tulenevalt ilmnis antud sihtgrupi siseselt (avatud noortekeskuste esindajatest vastajate seas) kattumisi ning vähenes mõneti ka tagastatud ankeetide osakaal. Kokku vastasid ANK esindajatena küsimustikule 90 inimest. ANK esindajate lõikes mainis enda rollina ANK juhiks olemist 48, tavatöötajaks/vabatahtlikuks olemist 43 ja omaniku esindajaks olemist 32 vastajat.

3.3. Uuringus osalenute taustaandmed

Uuringu tegeliku valimi jaotuse põhjal võib öelda, et üldiselt on vastanute seas rohkem naisi nn. teenusepakkujate (ANK ja sidusgruppide esindajad) ja poisse-noormehi noortest vastajate seas. Kuigi antud uuringu tulemused võivad olla mõjutatud konkreetsest valimist, siis lähtudes kõikse valimi kasutamisest ANK puhul ja küllalt suure enamuse domineerimise taustal võiks siiski väita, et nn. teenusepakkujateks-noorsootöö korraldajateks kohalikul tasandil on ennekõike naised (vastavalt 77-88% vastanutest, vaid muude noorsootöötajate osas vastavalt 65% ja ANK tavatöötajate osas 70%).

Kui noorte osas lähtuti vastajate valikul võimalikult tasakaalustatud valimi valiku põhimõttest, et esindatud oleksid nii erinevast soost kui vanusgruppide vastajad, ilmneb sisemiste domineerijatena siiski tavakülastajate seas mõneti 12-16.a. noorte ülekaal ja projektijuhtide seas 17-21.a. vanuste domineerimine (vastavalt 37% ja 35% antud vastajagrupist).

Tabel 2. Kõikide vastanute taustandmed sihtgruppide lõikes, %¹⁵

¹⁴ Antud summas kajastuvad taas eraldi kõik rollimääratlused ANK esindajate osas. Kokku saadi füüsiliselt tagasi 459 ankeeti

	ANK juhid	ANK omanikud	ANK töötajad	ANK mitte külastavad noored	ANK külastavad noored	ANK projekti-juhid	Koolide huvijuhtid	KOV esindajad	Muud noorsootöö esindajad
SUGU									
Mees	23	13	30	53	55	63	18	18	35
Naine	77	88	70	48	45	38	78	82	65
VANUS									
7-11.a.				25	23	10			
12-16.a.				25	37	28			
17-21.a.				25	29	35			
22-26.a.				25	11	28			
Kuni 29.a.	44	38	70				29	18	17
30.a. ja enam	56	63	30				69	82	83
RAHVUS									
Eestlane	98	97	95	85	87	88	93	98	96
Muulane	2	3	5	15	13	13	7	2	4
PIIRKOND									
Põhja-Eesti	25	6	21	25	16	5	18	32	17
Lääne-Eesti	8	13	9	13	12	33	13	14	17
Kesk-Eesti	21	34	35	13	24	23	31	25	35
Lõuna-Eesti	23	22	23	25	37	28	20	5	17
Virumaa	23	25	12	25	10	13	18	25	13
ASULATÜÜP									
Suurlinn	19	13	28	41	23	18	24	21	13
Muu linn	31	25	28	34	28	43	42	28	52
Maa-asula	50	63	44	25	49	40	33	51	35
PIIRKONNA KEEL									
Peam. eesti	81	91	84	79	87	93	84	86	96
segakeel	19	9	16	21	13	8	16	14	4

Vastajagruppide lõikes ilmneb vanuseline erinevus sidusgruppide ja ANK esindajate vahel. Sidusgruppide esindajatest ankeedile vastanutest selge enamus on enam kui 30.a. vanused (vastavalt 82-83% KOV ja muude noorsootöö esindajate osas), sidusgruppide siseselt on alla 29.a. vanuste osakaal suurim koolide huvijuhtide osas (29%). Ent ometi jääb ka huvijuhtide vanuseline jaotus küllalt erinevaks ANK vastavatest näitajatest. Kui ka ANK juhtide-omanike esindajate seas on ülekaalus üle 30.a. vanused (võrdluses huvijuhtidega küll vähem, vastavalt 44% ja 38%), siis pea vastupidine on olukord ANK tavatöötajate seas, kus domineerivad alla 29.a. vanused (70%). Seega, antud valimile tuginedes võiks järeldada, et võrreldes teiste noorsootööga kokku puutuvate asutuste-organisatsioonide esindajatega kohalikul tasandil tegelevad ANK-des noortega vanuseliselt nooremad inimesed.

¹⁵ Vastajate tausta järgne jaotus on toodud ümardatud protsendi-punktidena. Ümardatud tulemustest tulenevalt võivad vastavad %-lised näitajad varieeruda paari %-punkti võrra üle või alla 100% (nt mõne tunnuse lõikes mitme vastajagrupi osakaalu puhul ...,5% (nt 12,5% ja 87,5%) ümardamisel lisandub 1% 100%-le)

ANK esindajate seas on proportsionaalselt mõneti vähem vastajaid Lääne-Eestist (8-13%), sidusgruppide osas on mõneti enam esindatud Kesk-Eesti koolide huvijuhid ja muud noorsootöö asutused (vastavalt 31% ja 35%), omavalitsuste osas aga Põhja-Eesti (32%). Asulatüüpide lõikes on proportsionaalselt rohkem vastanuid maapiirkondade ANK-dest (44-63%), sidusgruppide osas domineerivad väikelinnade koolide huvijuhid ja muude noorsootöö asutuste esindajad (vastavalt 42% ja 52%), omavalitsuste osas aga maapiirkonnad (51%).

Avatud noortekeskusi mitte-külastavate noorte seas domineerivad linnanood (3/4), projektijuhtide seas aga väikelinnade või maapiirkondade noored (vastavalt 43% ja 40%). Tavakülastajatest ligi pooled vastanutest on maanoored.

Ankeedile vastajail paluti määratleda antud piirkonna keeleline taust peamiselt (üle 60%) eestikeelse, peamiselt venekeelse või pea võrdselt nii eesti-kui venekeelsena. Vastajate valdav enamus nimetas oma kodukohta peamiselt eestikeelsena, mistõttu koondati hiljem peamiselt venekeelse ja pea võrdselt nii eesti-kui venekeelsena määratletud piirkonnad ühiselt 'segakeelsete' alla. Mainitud määratlus võib osaliselt olla tingitud ka vastajate keeleoskusest-suhtlusringkonnast, kuna ka piirkondade siseselt hindasid erinevad vastajad vahel erinevalt piirkonna keelelist tausta.

Kokkuvõte

Kogu uuringu vältel mistahes tunnuste-erinevuste vaatlemisel on oluline meeles pidada, et kogu uuringu lähtekohaks ja seega ka kogu valimi aluseks oli ANK olemasolu konkreetses omavalitsuses. Kuivõrd uuringu läbiviimisel kasutati ANK kõikset valimit ehk küsitleda püüti kõiki uuringu läbiviijatele teadaolevaid ANK-e, on selle kaudu kogu uuringu läbiviimisel püütud maksimaalselt minimiseerida võimalikke sihtgrupi moodustamisest tulenevaid kallutusi. ANK valimist lähtusid ka kõigi teiste uuringus küsitletud sihtgruppide määratlused.

II OSA

TULEMUSED

Avatud noortekeskuste kaardistamise uuring määratleb noortekeskuste tegevuse üldiseid tunnuseid ja analüüsib noortekeskuste tegevus- ja jätkusuutlikkust. Uuring loob aluse avatud noortekeskuse kui noorsootöösutuse täpsemale määratlusele ning seob selle noortekeskuse suutlikkusega vastata noorte ja kogukonna ootustele. Samuti annab uuring hinnangu avatud noortekeskuste tegevusele ja tegevusvõimele (sh muukeelsete noorte kaasamisel noortekeskuse tegevusse).

Uuringus analüüsitakse noortekeskuste toimimise olulisemaid mõjureid, mis tulenevad ühelt poolt noortekeskuste üldisest tegevusraamistikust (sh staatusest, partnerlussuhetest, finantseerimisest), teisalt keskuste igapäevasest tegevusest (sh seatud eesmärkidest ja prioriteetidest, keskuses läbiviidavatest tegevustest); aga samuti kaasatud noortest ja nende kaasatuse võimalustest (sh noorte osalusest eesmärkide määratlemisel, tegevuste kavandamisel ja läbiviimisel; noorte huvist keskuse tegevuse vastu) jne.

Avatud noortekeskustest ja nende tegevusest kompaktsema tervikpildi saamiseks viidi uuring läbi üle-Eestilisena ning lähtuvalt ANK olemasolust konkreetses piirkonnades. Küsitlus viidi läbi omavalitsustes, kus tegutses avatud noortekeskus.

Tervikpildi saamiseks esitati enamik küsimusi paralleelselt kõikidele sihtgruppidele – nii avatud noortekeskuste töötajatele, noortele kui ka sidusorganisatsioonide esindajatele, võimaldamaks võrdlevat analüüsi erinevate osapoolte ootustest ja hinnangutest tegelikkusele.

1. VABA AEG

Avatud noortekeskuste positsioneerimiseks kohalikul noorsootöö maastikul laiemalt võtame esmalt vaatluse alla piirkondliku noorsootöö ja sellest tulenevalt eeldused noortekeskuste tegevuseks.

Oluline on noortekeskuste teadlikkus võimalustest kui ka piirangutest nende tegevusele ehk sellest, milline on vaba aja veetmise võimaluste valik piirkonnas üldiselt. Selleks analüüsitakse osapoolte teadlikkust teiste noortele vaba aja veetmiseks võimaluste pakkujate olemasolust piirkonnas/ nende teadvustamist noortele vaba aja veetmise võimaluste pakkujana. Noortele vaba aja veetmise võimaluste loomisel vahetult või kaudsemalt osalevate nn teenusepakkujate (ANK ja sidusgrupid) hinnanguid kõrvutatakse samas noorte teadlikkuse ja eelistustega nende taustal laiemalt.

Samas püütakse hinnata ka avatud noortekeskuste asetumist üldisesse vaba aja veetmise võimaluste konteksti, vaadeldes lähemalt, milline on nii teenusepakkujate (võimalike partnerite) kui ka noorte (klientide) teadlikkus ANK-st üldise vaba aja veetmise võimaluste valiku taustal piirkonnas.

1.1. Noorte vaba aja veetmise võimalused

Esmalt vaatleme vaba aja veetmise võimalusi laiemalt kogu piirkonnas. Erinevate vaba aja veetmise võimaluste spektri ehk erinevate valikuvõimaluste laiemaks kaardistamiseks paluti kõigil vastajatel nimetada, milliseid noorte vaba aja veetmise võimalusi piirkonnas on. Noorte vaba aja veetmise võimaluste laiema tausta avamiseks on erinevad vaba aja veetmise viisid jagatud suurematesse gruppidesse.

Teenusepakkujate–noorsootöö korraldajate hinnangute põhjal võib öelda, et noortele pakutakse vaba aja veetmiseks mitmeid **erinevaid võimalusi**. Pea kõigi avatud noortekeskuste ja sidusgruppide esindajatest (vaba aja veetmise võimaluste otseste või kaudselt pakkujate) vastajate¹⁶ hinnangul on noortel oma vaba aja sisustamiseks võimalik osaleda huvialaringides (96-100%), sporditrennides (95-96%), koolide korraldatud üritustel (96-97%) ja käia raamatukogus (96-97%). Teisi võimalusi noorte vaba aja veetmiseks mainivad sagedamini sidusgruppide esindajad (vt ka lisa 1).

Avatud noortekeskusi nähakse küllalt arvestatava partnerina noorte vaba aja veetmise võimaluse pakkujana, millele viitab sidusgruppide küllalt suureks hinnatud võimalus veeta aega ka avatud noortekeskuses ja noortekeskuse korraldatud üritustel (83%).

¹⁶ Hinnanguprotsendid toodud kokkuvõtvalt kogu sihtgrupi (vastavalt avatud noortekeskuste ja sidusgruppide esindajate) keskmisena

Veidi vähem mainitakse võimalustena kohaliku omavalitsuse (77-85%) ja kultuurimajade (64-76%) korraldatud üritusi¹⁷. Üle poole vastajaist nimetas ka muude asutuste korraldatavaid üritusi. Samal ajal on oluline meeles pidada, et sageli 'kasutavad' omavalitsused erinevate noortele suunatud ürituste korraldamisel ka teisi asutusi-organisatsioone, sh avatud noortekeskusi, nt omavalitsuse noorsootöölaseid ülesandeid pikemaajaliste lepingutega või projektipõhiselt avatud noortekeskustele delegeerides. Seega toob antud näitaja pigem esile kuivõrd omavalitsused vahetult osalevad noortele suunatud ürituste korraldamisel ja kuivõrd teadvustatakse omavalitsuse rolli noortele vaba aja võimaluste pakkumisel.

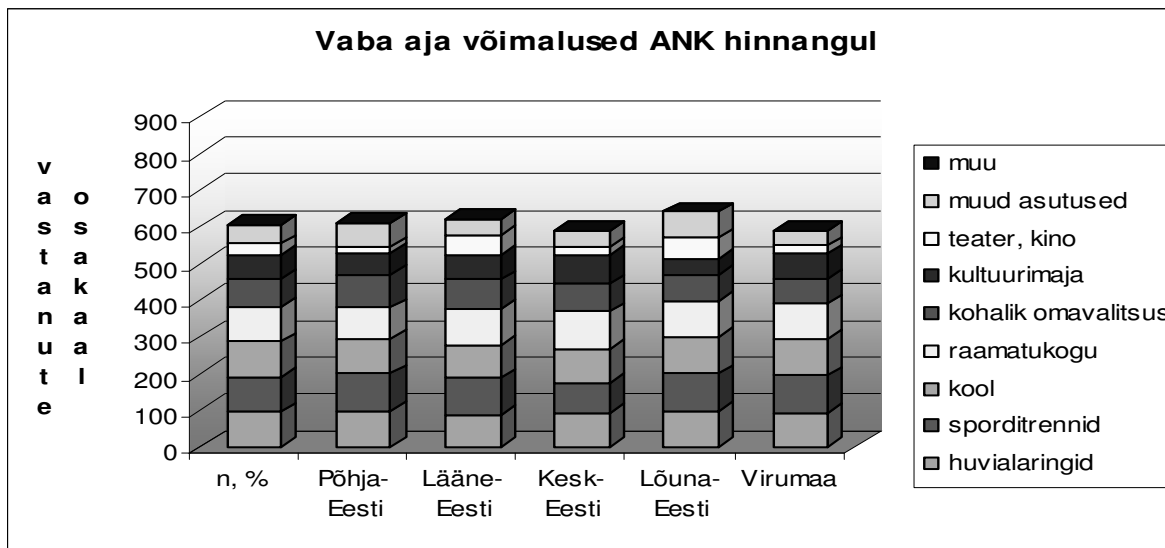
Selgesti ühtviisi vähem mainitakse võimalust külastada teatrit ja kino (30-40%). Seejuures mainivad sidusgruppide esindajad neid võimalusi noortekeskuste esindajatest sagedamini. Antud juhul on samuti oluline meeles pidada algset küsimust, mille kohaselt paluti vastajate hinnangut noorte vaba aja veetmise võimaluste kohta, nii kajastuvad siin pigem võimalused, mida teadvustatakse noortele vaba aja veetmise võimalustena (mitte üksnes nende asutuste arvukusele regiooniti).

Piirkonniti hinnatakse vaba aja veetmise võimalusi tervikuna küllalt sarnaselt. Enimmainitud võimalused – huvialaringid, sporditreennid, raamatukogu ja koolide korraldatud üritused on uuringus osalenute hinnangul hästi esindatud pea kõigis regioonides.

Mõningad erisused ilmnevad vastajagrupiti. Noortekeskuste esindajad mainivad huvialaringe ja koolide korraldatud üritusi mõnevõrra vähem Lääne-Eestis, sporditreene Kesk-Eestis, raamatukogu peetakse mõneti tagasihoidlikumalt vaba aja veetmise võimaluseks Põhja-Eestis. Omavalitsusi mainitakse noortele vaba aja veetmise võimaluste pakkujana suhteliselt sagedasti, enim Põhja-Eestis (90%) võrrelduna madalaima vastava näitajaga Lõuna-Eesti puhul (71%). Kultuurimaju mainitakse proportsionaalselt kõige rohkem Kesk-Eestis (80%) võrrelduna kõige vähema mainimisega Lõuna-Eestis (41%), mujal jäävad vastused vahemikku 60-68%. Teatrit ja kino hinnatakse noorte vaba aja veetmise võimalusena pea olematuks Põhja-Eestis (15%), sarnased on hinnangud Kesk-Eestis ja Virumaal (20-21%). Enim nimetatakse teatrit ja kino noorte vaba aja sisustamise võimalusena Lääne- ja Lõuna-Eestis (56-59%).

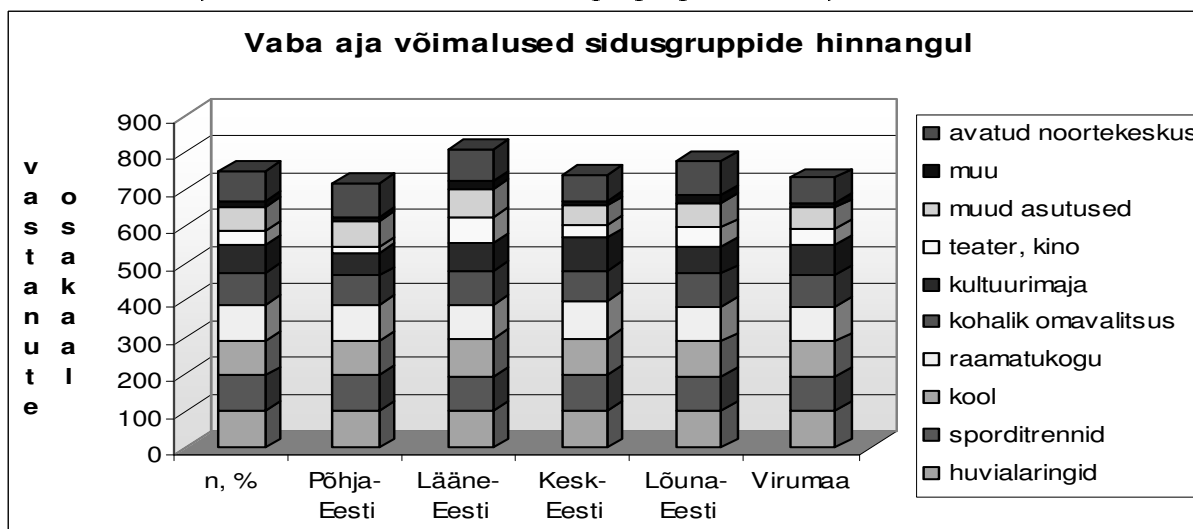
¹⁷ Siinkohal on oluline meeles pidada, et omavalitsuste esindajatel oli võimalus nimetada ka omavalitsusi kui noortele vaba aja võimaluste pakkujat.

Joonis 1. Vaba aja veetmise võimalused, avatud noortekeskuste esindajad, n=90, %¹⁸

Sidusgruppide hinnangutes mainitakse avatud noortekeskusi vaba aja veetmise võimalustena vähem Virumaal ja Kesk-Eestis (vastavalt 69%) võrrelduna teiste piirkondadega (89-96%). Kino ja teatrit nimetatakse vaba aja veetmise võimalusena hüppeliselt sagedasti Lääne-Eestis (72%) ning kultuurimajasid teiste regioonidega võrreldes tagasihoidlikumalt Põhja-Eestis (60% vrld.72-89%).

Joonis 2. Vaba aja veetmise võimalused, sidusgrupidpide esindajad, n=125, %¹⁹

Ilmneb seaduspära, kus piirkondades, mille esindajad mainisid noorte vaba aja veetmise võimalusena sagedamini kooli või kultuurimaja, nimetatakse proportsionaalselt vähem avatud noortekeskusi selliste võimaluste pakkujana. Üldiselt järgib see ka fookusgrupi hinnangut, mille kohaselt on kohalikul tasandil peamisteks noortega tegelejateks koolid, huvialaringid-sporditreningid ja avatud noortekeskused. Seejuures on oluline märkida, et huvialaringid on sageli koondunud koolide või kultuurimajade juurde. Seega võib siin näha viiteid mõneti sarnaste

¹⁸ Toodud iga vastusevariandi nimetamise proportsionaalne osakaal. Iga variandi maksimaalne 100% (st kõigi vastanute poolne mainimine), seega kõigi võimaluste maksimaalne mainimine kokku 900% (kogu skaala)

¹⁹ Toodud iga vastusevariandi nimetamise proportsionaalne osakaal. Iga variandi maksimaalne 100% (st kõigi vastanute poolne mainimine), seega kõigi võimaluste maksimaalne mainimine kokku 900% (kogu skaala)

ülesannete täitmisele noortekeskuste ja koolide-huvialaringide osas noortele vaba aja veetmise võimaluste pakkumisel.

Asulatüüpide lõikes hindavad nii noortekeskused kui sidusgrupid vaba aja veetmise võimaluste olemasolu laias laastus sarnaselt. Ometi nimetavad sidusgruppide esindajad sageli rohkem võimalusi ja noortekeskuste esindajad näevad mõneti maa-asulate suhteliselt kehvemat seisut.

Ilmekas lõhe joonistub kino ja teatri kui vaba aja veetmise võimaluse osas välja maa-piirkondades. Kuigi sidusgrupid mainivad neid võimalusi rohkem ka maapiirkondades, jääb ta ikkagi pea olematuks võrdluses linnadega (vastavalt 11-17% vrdl.48-65%). Kui noortekeskused mainivad omavalitsuste üritusi võimalusena vähem maapiirkondades (vastavalt 70% vrdl.80-86%), siis sidusgrupid vastupidi suurlinnades (vastavalt 77% ja 87%). Sidusgruppide hinnangul on noortekeskused kui vaba aja veetmise võimalus mõnevõrra paremini esindatud linnades (87-88% vrdl.77%).

Piirkonna **keelelisest taustast** lähtudes esineb samuti erisusi noortekeskuste ja sidusgruppide hinnangutes vaba aja veetmise võimaluste osas. Kui sidusgruppide hinnangul on nii eesti-kui venekeelsetes piirkondades ühtviisi võimalus osaleda huvialaringides ja käia raamatukogus (vastavalt 100% ja 94-97% vastajatest), siis noortekeskuste hinnangul on need võimalused märksa tagasihoidlikumad venekeelsetes piirkondades (vastavalt 88% ja 81%). Vastupidised on hinnangud aga koolide korraldatud ürituste osas, kus noortekeskused mainivad seda võimalust pea 100%, siis sidusgrupid hindavad segakeelsete piirkondade olukorda tagasihoidlikumaks (88%). Kultuurimajade korraldatud üritusi mainivad sidusgrupid²⁰ aga märgatavalt enam, eriti eestikeelsetes piirkondades (69% vrdl.97%).

Enamuse sidusgrupi esindajate hinnangul on noortekeskused esindatud nii eesti-kui venekeelsetes piirkondades (vastavalt 83% ja 81%).

Kokkuvõte

Tervikuna võib seega öelda, et noorte vaba aja veetmise võimaluste pakkujate spekter on nn teenusepakkujate hinnangul omavalitsustes esindatud küllalt laiahaardeliselt. Üldiselt nimetavad sidusgruppide esindajad rohkem erinevaid võimalusi noorte vaba aja veetmiseks.

Enim on hinnangutes esindatud huvialaringid, sporditrennid, raamatukogu ja kooli pakutavad üritused, seejuures mainitakse neid regioniti küllalt võrdselt ja ligi 100%-liselt. Neile järgnevad avatud noortekeskused²¹, keda mainisid u.4/5 vastanutest. Ankeetküsitluse tulemusi kinnitasid ka fookusgrupiintervjuud, milles omavalitsuste esindajad nimetasid just kooli, huviringe-sporditrenne ja avatud noortekeskusi olulisemateks noortega tegelejateks kohalikul tasandil.

²⁰ Seejuures tuleb mees pidada, et sidusgruppide hulka kuulusid ka mõned kultuurimajade esindajad, kes võisid ka kultuurimajasid noortele vaba aja veetmise võimaluste pakkujana nimetades vastavat näitajat mõneti suurendada. Ometi ei saa nii suurt % vahet selgitada üksnes antuga, kuivõrd nende osakaal valimis oli suhteliselt väike.

²¹ Siinkohal on oluline mees pidada, et omavalitsuste esindajatel oli võimalus nimetada ka omavalitsusi kui noortele vaba aja võimaluste pakkujat.

Erisused joonistuvad välja teiste võimaluste juures. Tervikuna mainisid omavalitsuste pakutavaid üritusi noorte vaba aja veetmise võimalustena 4/5 vastanutest, kultuurimajade korraldatavaid üritusi 3/4 vastanutest ja muude asutuste pakutavaid üritusi üle poole vastanutest.

Olulisemate erinevustena tulid esile ANK esindajate proportsionaalselt vähesem omavalitsuste ja kultuurimajade poolt pakutava mainimine noorte vaba aja veetmise võimalustena Lõuna-Eestis. Samuti erines hinnang omavalitsuse osale maa-ja linnaliste asulate võrdluses. Piirkonna keelelise tausta järgi erinesid hinnangud samuti, kus avatud noortekeskuste esindajad nimetasid huviringe ja raamatukogusid vähem venekeelsetes piirkondades, samal ajal omavalitsuste esindajad mainisid venekeelsetes piirkondades vähem koolide pakutavaid üritusi.

1.2. Noorte teadlikkus vaba aja veetmise erinevatest võimalustest

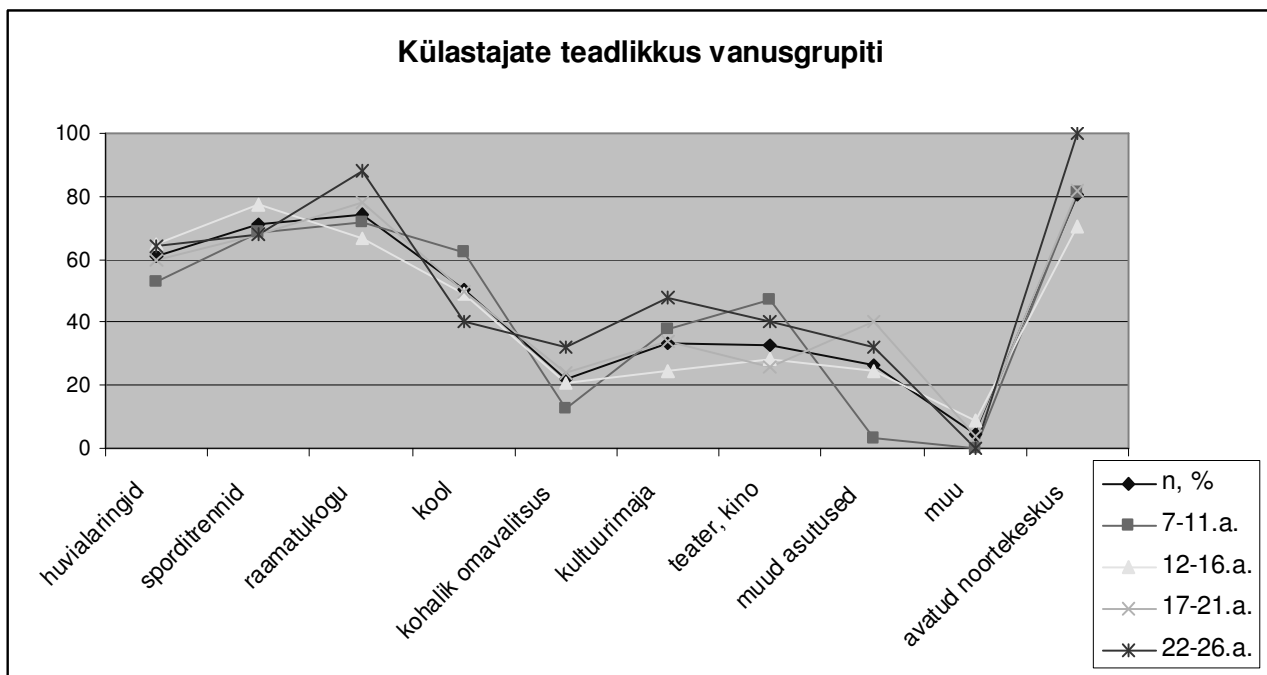
Üldiselt võib öelda, et noored on oma kodukandi vaba aja veetmise võimalustest tervikuna vähemteadlikud kui avatud noortekeskuste ja sidusgruppide esindajad. Osaliselt on selline tulemus ka ootuspärane, kuivõrd reeglina teadvustatakse pigem endale huvipakkuvaid võimalusi, mistõttu on noorte teadlikkus mõjutatud ka nende huvidest ja samuti vanusest. Seevastu sidusgruppide ja avatud noortekeskuste esindajad hindasid piirkonna võimalusi tervikuna.

Üldtrendina on avatud noortekeskusi külastavate noorte teadlikkus kodukoha vaba aja veetmise võimalustest üldjuhul suurem kui noortekeskusi mitte-külastavatel noortel. Ühelt poolt võib see viidata asjaolule, et avatud noortekeskustes käivad aktiivsemad noored, kes kasutavad ka teisi vaba aja veetmise võimalusi. Teisalt seab see suurema ülesande avatud noortekeskustele jagada infot ka teistest vaba aja veetmise võimalustest (lisaks ANK enda tegevusele) ja selle kaudu püüda kaasata ka teisi noori, kes seni ANK tegevuses osalenud pole.

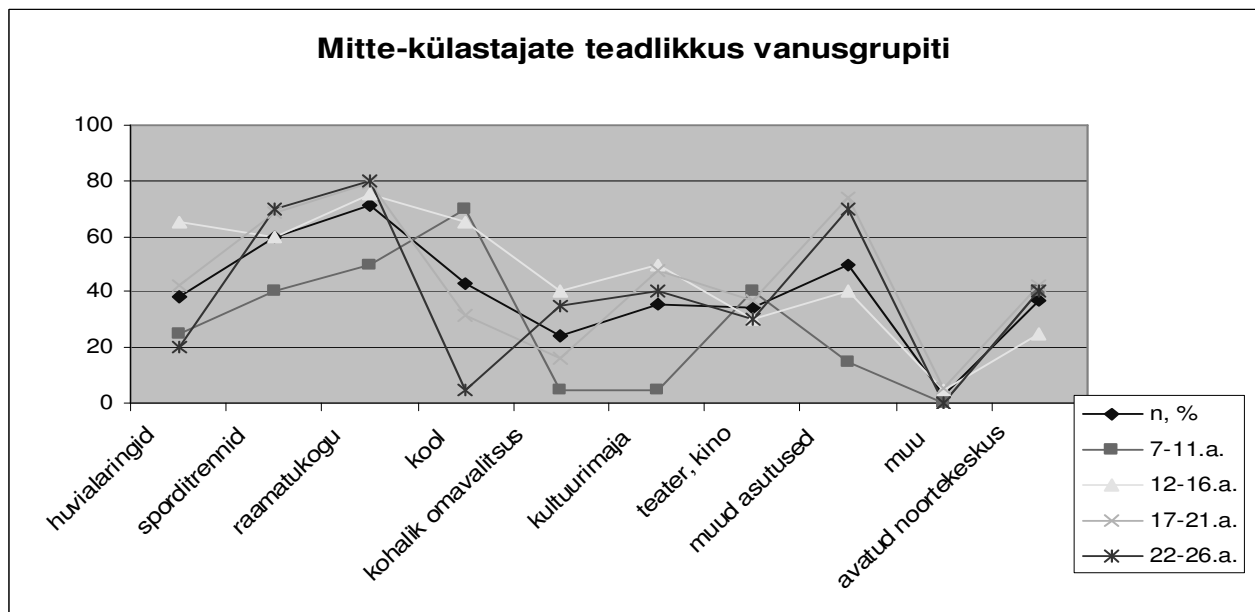
ANK imago on pahatihti varjutatud minevikutaagast, kui ANK-d nii mõneski piirkonnas kasvasid välja 'sotsiaalsest nõudlusest' ja tegelesid sageli 'probleemsete noortega'. Paraku on selline kuvand visa kaduma laiemas avalikkuses ehk nende seas, kes vahetult ANK tegevusega kokkupuudet ei oma. ANK paindliku noorsootöösutusena võiks püüda senisest veelgi enam saavutada kontakti ka nende noortega, kes ANK-e igapäevaselt ei külasta, pakkudes neile teavet ka teiste vaba aja veetmise võimaluste kohta ja seeläbi ka kaudsemalt aidata kaasa ANK negatiivse imago murdmisele. Seda eriti piirkondades, kus ANK tulevikuperspektiivi võiks kuuluda noorsootöö keskuseks kasvamine.

Kui kõrvale jätta raamatukogude (vastavalt 74% ja 71%) ja sporditrennide (71% ja 59%) olemasolu **teadvustamine**, siis ülejäänud vaba aja veetmise võimalustest oma kodukandis on noored vähem teadlikud või ei teadvusta nad teisi alternatiive vaba aja veetmise võimalustena.

Joonis 3. Noorte teadlikkus noortekeskustest vanusgruppide lõikes, avatud noortekeskusi külastavad noored, n=164, %

Joonis 4. Noorte teadlikkus noortekeskustest vanusgruppide lõikes, avatud noortekeskusi mitte-külastavad noored, n=80, %

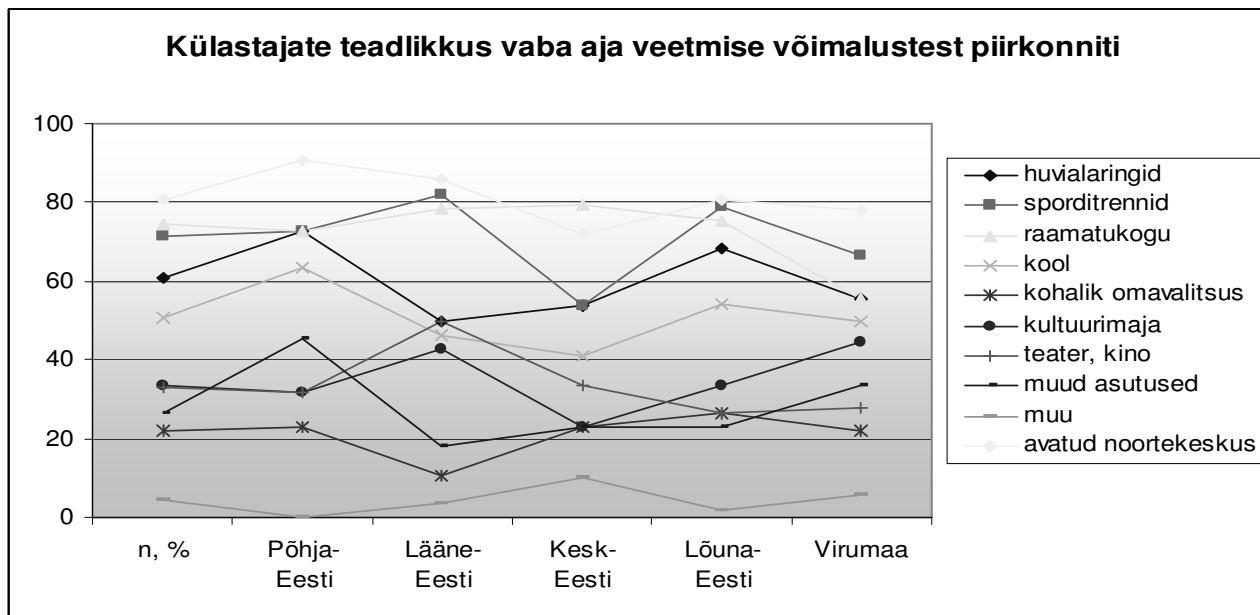

Samuti joonistuvad erisused avatud noortekeskusi külastavate ja mitte-külastavate noorte teadlikkuse vahel ilmekalt välja just teiste alternatiivide juures. Avatud noortekeskusi külastavate noorte teadlikkus on tervikuna kõrgem, vahed noorte teadlikkuse tasemetes on vahel mitmekordsed: teadlikkus avatud noortekeskustest (vastavalt 80% külastajatest ja 37% mitte-külastajatest), huvialaringidest (61% ja 38%), kooli (51% ja 43%) ja muude asutuste (26% ja 49%) korraldatud üritustest. Kuigi keskmisest madalam, on sarnane noorte teadlikkus kohaliku kultuurimaja ja omavalitsuse korraldatavatest üritustest (vastavalt 34-35% ja 22-24%).

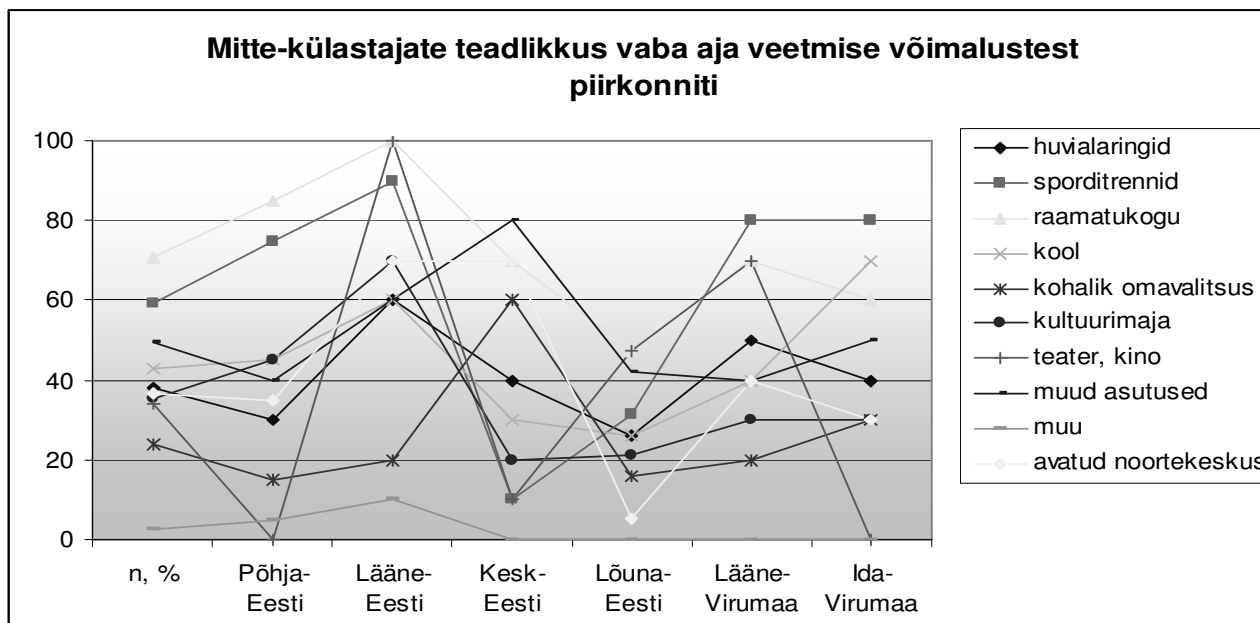
Seega üldiselt teadvustavad noored vaba aja veetmise võimalustena raamatukogu, sportimist ja kooli pakutavaid üritusi, millele lisanduvad avatud noortekeskusi külastavate noorte puhul enamasti lisaks noortekeskusele ka huvialaringid ja mitte-külastajate puhul muud üritused.

Nagu eelpool mainitud, on avatud noortekeskusi külastavate noorte teadlikkus erinevatest vaba aja veetmise võimalustest tervikuna kõrgem ja ka **piirkonniti** ühtlasem. Vastupidiselt mitte-külastajate seas on teadlikkus piirkonniti küllalt erinev.

Joonis 5. Noorte teadlikkus vaba aja veetmise võimalustest piirkondade lõikes, avatud noortekeskusi külastavad noored, n=164, %

Joonis 6. Noorte teadlikkus vaba aja veetmise võimalustest piirkondade lõikes, avatud noortekeskusi mitte-külastavad noored, n=80, %

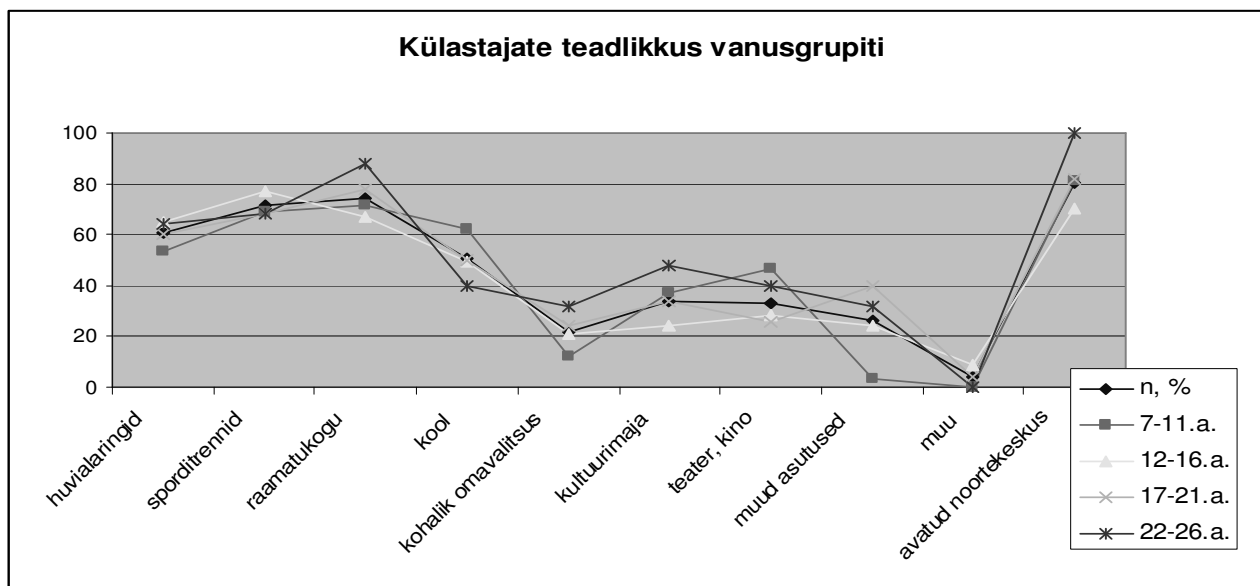

Tervikuna mainivad enim erinevaid vaba aja veetmise võimalusi Lääne-Eesti mitte-külastajad, vähim aga Lõuna-Eesti mitte-külastajad (vahe u. 2 korda). Kuivõrd noori küsitleti samades regionides, võib eeldada, et teatud osa vaba aja veetmise võimaluste mitte-külastajate poolse

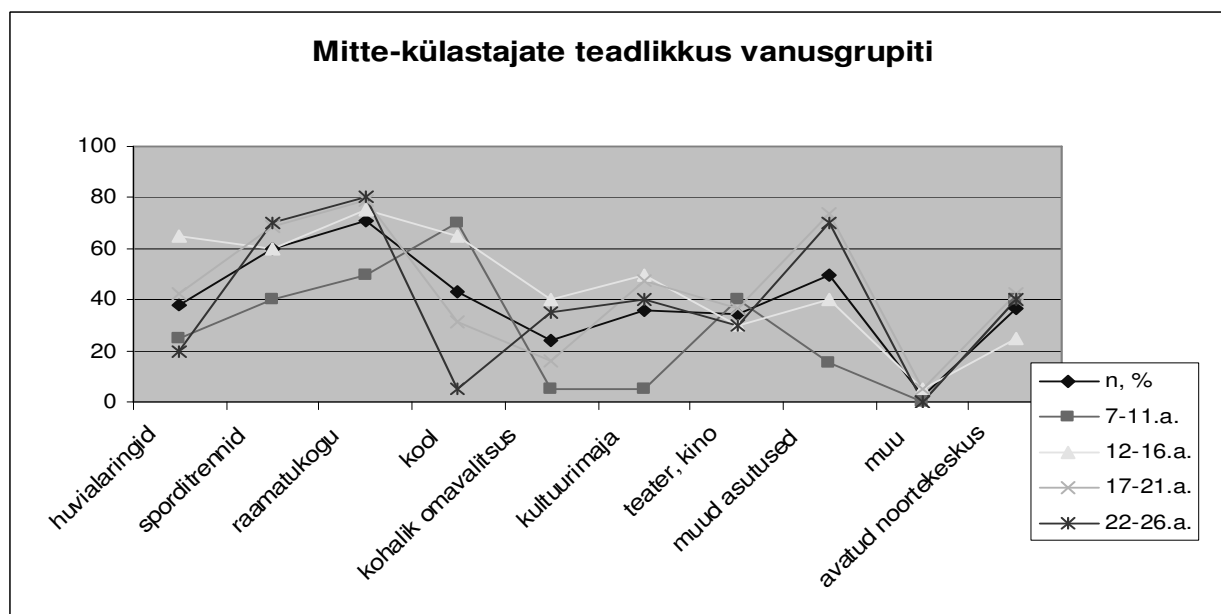
vähesema mainimisega on tegu pigem infopuudusega nende noorte seas nende võimaluste olemasolu kohta ja mitte võimaluste puudumisega (vt ka lisa 2).

Noortekeskusi mitte-küllastavate noorte seas ilmneb teatud seaduspära erinevate vaba aja veetmise võimaluste teadvustamisel **vanusgruppide** lõikes: 7-11.a. ja 12-16.a. vanused on enim teadlikud kooli (65-70%) pakutavatest üritustest; 12-16.a. ja 17-21.a. huvialaringidest (42-65%) ja kultuurimaja (47-50%) pakutavast; 17-21.a. ja 22-26.a. sporditrennidest (68-70%) ja muudest üritustest (70-74%). (vt ka lisa 2)

Joonis 7. Noorte teadlikkus vaba aja veetmise võimalustest vanusgrupiti, avatud noortekeskusi küllastavad noored, n=164, %

Joonis 8. Noorte teadlikkus vaba aja veetmise võimalustest vanusgrupiti, avatud noortekeskusi mitte-küllastavad noored, n=80, %

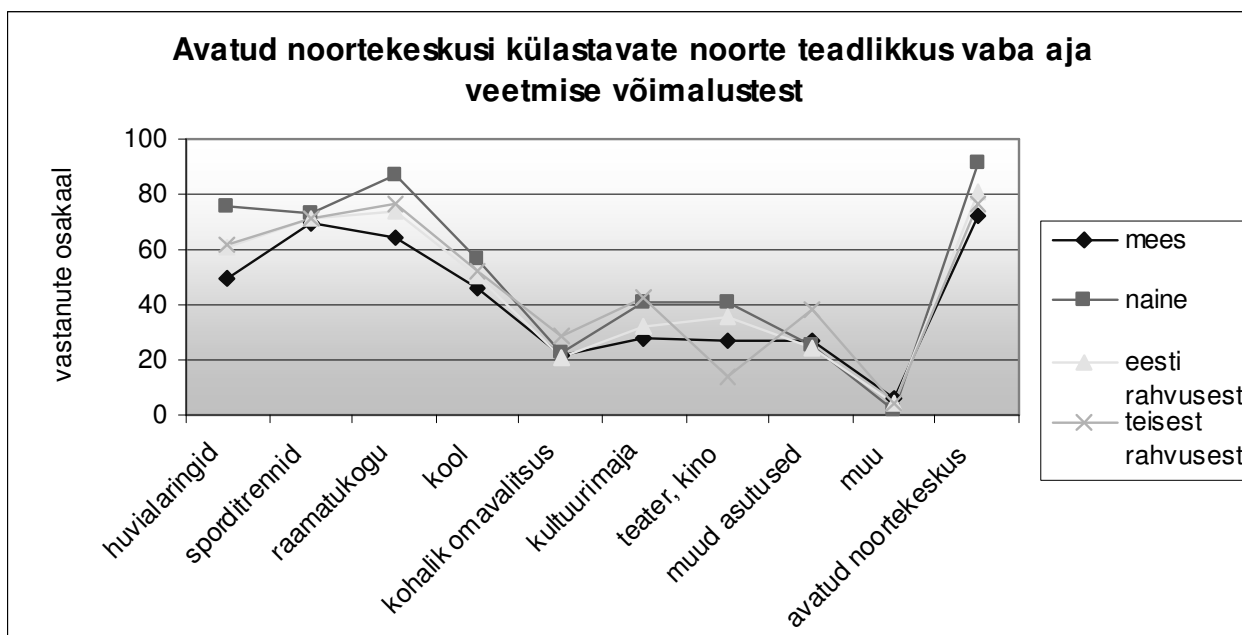

Avatud noortekeskusi küllastavate noorte seas nii selget seaduspära ei ilmne, teadlikkus erinevatest vaba aja veetmise võimalustest on vanusgrupiti ühtlasem. Üldiselt mainivad 7-11.a.

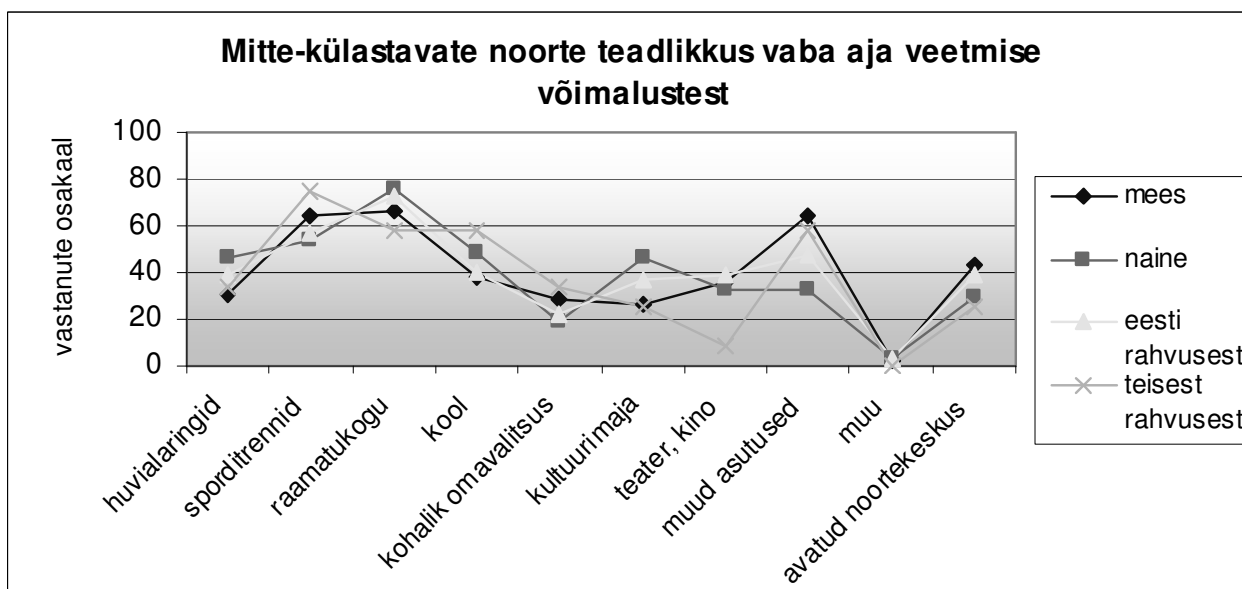
noored enim kooli pakutavaid üritusi (63%) ning 7-11.a. ja 22-26.a. teatrit/kino (vastavalt 47% ja 40%).

Rahvusgruppide lõikes mainivad noortekeskusi mitte-külastavatest noortest eestlased rohkem raamatukogu (vastavalt 73% ja 58%) ning teistest rahvustest noored sporditrenne (75% ja 57%), lisaks märgivad teistest rahvustest noored enam kooli ja omavalitsuse pakutavaid üritusi, eestlased aga noortekeskuste ja kultuurimaja pakutavaid üritusi. Drastiliselt eristub aga taas teater ja kino (vastavalt eestlased 39% ja teised 8%). Tõenäoliselt võib eeldada, et viimasele avaldab muuhulgas mõju keeletõke, piirates eesti keelt mitte-valdavate noorte osavõttu neist võimalustest.

Joonis 9. Noorte teadlikkus vaba aja veetmise võimalustest piirkonnas, avatud noortekeskusi külastavad noored, n=164, %

Joonis 10. Noorte teadlikkus vaba aja veetmise võimalustest piirkonnas, avatud noortekeskusi mitte-külastavad noored, n=80, %

Noortekeskusi külastavate noorte seas on rahvusgrupiti üldiselt teadlikkus väga sarnane, mõnevõrra enam mainivad mitte-eesti rahvusest vastajad kultuurimaja (vastavalt 43% ja 32%), eestlased noortekeskusi (81% ja 76%) ja teatrit/kino (36% ja 14%).

Kokkuvõte

Vaba aja võimaluste valiku hindamisel on oluline meeles pidada, et erinevate vastajagruppide vastused lähtusid mõneti erinevast platvormist, mistõttu ei olnud eesmärgiks võimalikult sarnaste tulemuste saamine. Teenusepakkujate-võimaluste loojate antud üldhinnangu taustal oli eesmärgiks pigem noorte kui pakutavate võimaluste oodatavate kasutajate teadlikkuse tase neist võimalustest ja teadlikkuse sisemine dünaamika vanusgruppide lõikes.

Kõrgeima noorte teadlikkuse protsendi võrdlusest nn teenusepakkujate vastava võimaluse mainimise sageduse näitajaga selgus, et keskmiste osas on dominantideks samad võimalused, kuigi ootuspäraselt on noorte teadlikkuse tase mõnevõrra madalam teenusepakkujate omast. Enim mainitud vaba aja veetmise võimalusteks olid huvialaringid, sporditrennid ja raamatukogu – neid võimalusi mainib 2/3 noori. Võrrelduna teenusepakkujate mainimiste arvuga, teavad ja teadvustavad poole vähemad noortest vaba aja veetmise võimaluste pakkujatena kooli, kultuurimaja ja muude asutuste-organisatsioonide pakutavaid üritusi. Omavalitsuse poolt pakutavatest noortele suunatud vaba aja veetmise võimalustest on teadlikud 3 korda vähem noori, kui seda mainivad sidusgrupid ja ANK esindajad.

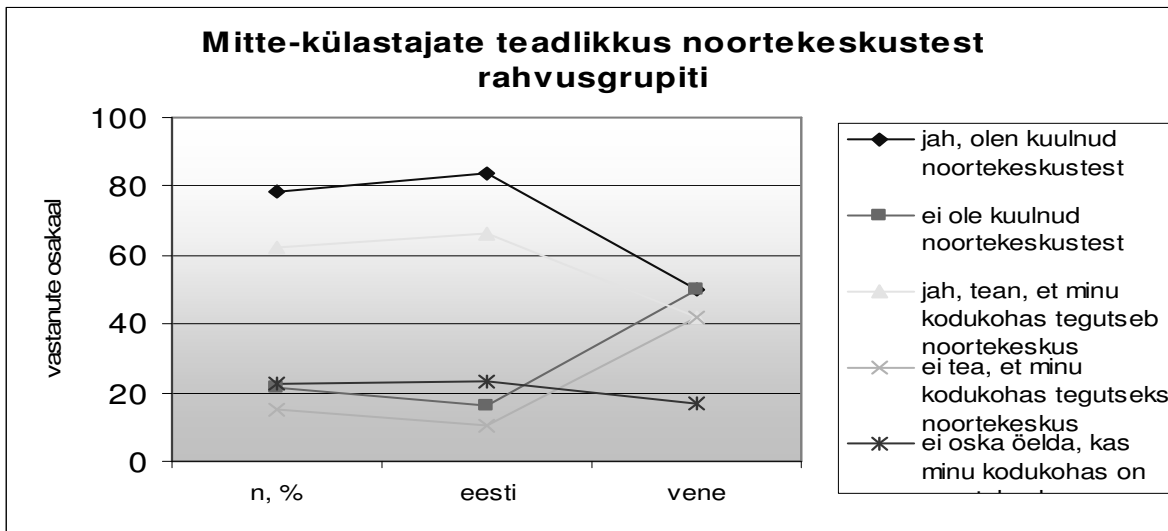
Eeltoodule tuginedes võib järeldada, et noorte teadvuses domineerivad vaba aja veetmise võimalustena ennekõike vähemal või rohkemal määral õppetööga seotud võimalused, mis võib viidata „noorteni jõudvate“ teavituskanalite piiratusele. Seega ei tohiks ka ANK teadvustamisel noorte vaba aja veetmise kohana alahinnata koostöö olulisust ANK ja kooli vahel²².

1.2.1. Avatud noortekeskusi mitte-külastavate noorte teadlikkus avatud noortekeskustest ja suhtumine neisse

Avatud noortekeskuse olemasolust on kuulnud 79% noortekeskusi mitte-külastavatest noortest. Enam teadlikud on tüdrukud, 17-21-aastased noored ja eestlased. Asulatüübiti on avatud noortekeskuste olemasolust oluliselt vähem teadlikud suurlinnade noored.

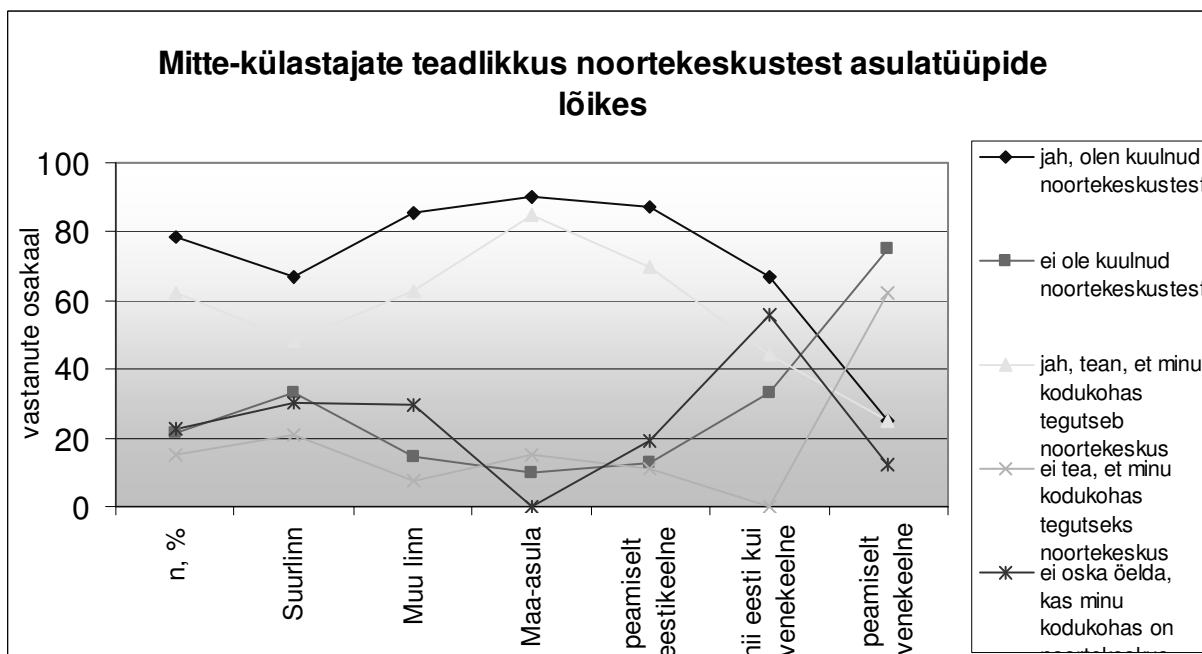
²² Koostöö temaatika põhjalikumalt käsitlust vt edaspidi

Joonis 11. Noorte teadlikkus noortekeskustest rahvusgruppide lõikes, avatud noortekeskusi mitte-külastavad noored, n=80, %

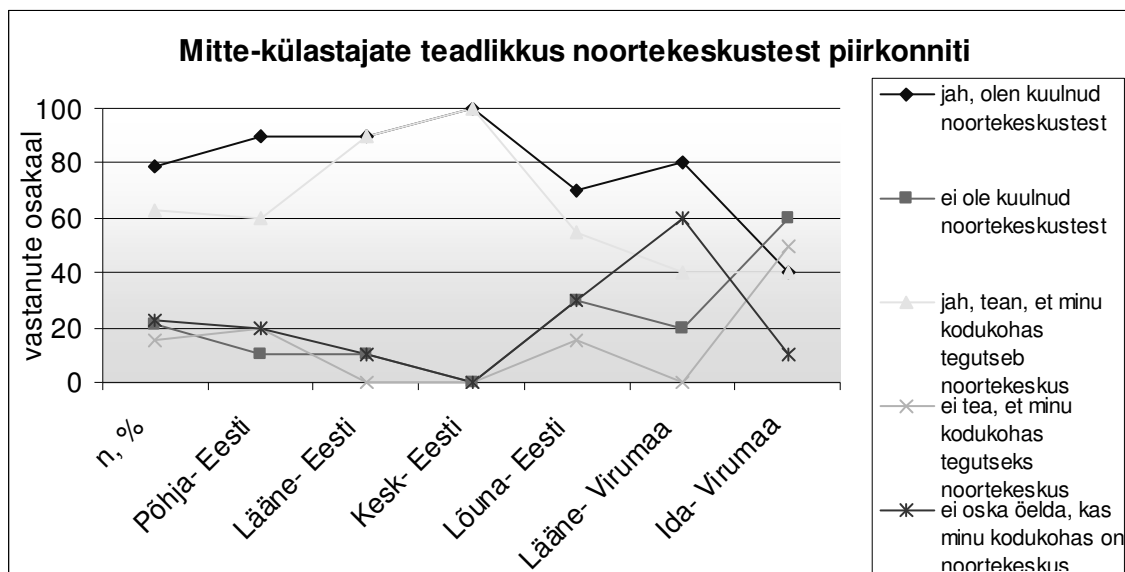

Kuigi küsitlused avatud noortekeskusi mitte-külastavate noorte seas viidi läbi piirkondades, kus tegelikkuses ka vastav asutus tegutses, siis oma **kodukandis tegutsevast** avatud noortekeskusest oli teadlik vaid 63% noortest, 23% ei osanud vastata ja 15% väitis, et tema kodukandis sellist asutust ei ole. Teadlikkus on jällegi oluliselt madalam suurlinnade noorte ja muulaste seas.

Joonis 12. Noorte teadlikkus noortekeskustest asulatüüpide lõikes, avatud noortekeskusi mitte-külastavad noored, n=80, %

Joonis 13. Noorte teadlikkus noortekeskustest piirkondade lõikes, avatud noortekeskusi mitte-külastavad noored, n=80, %

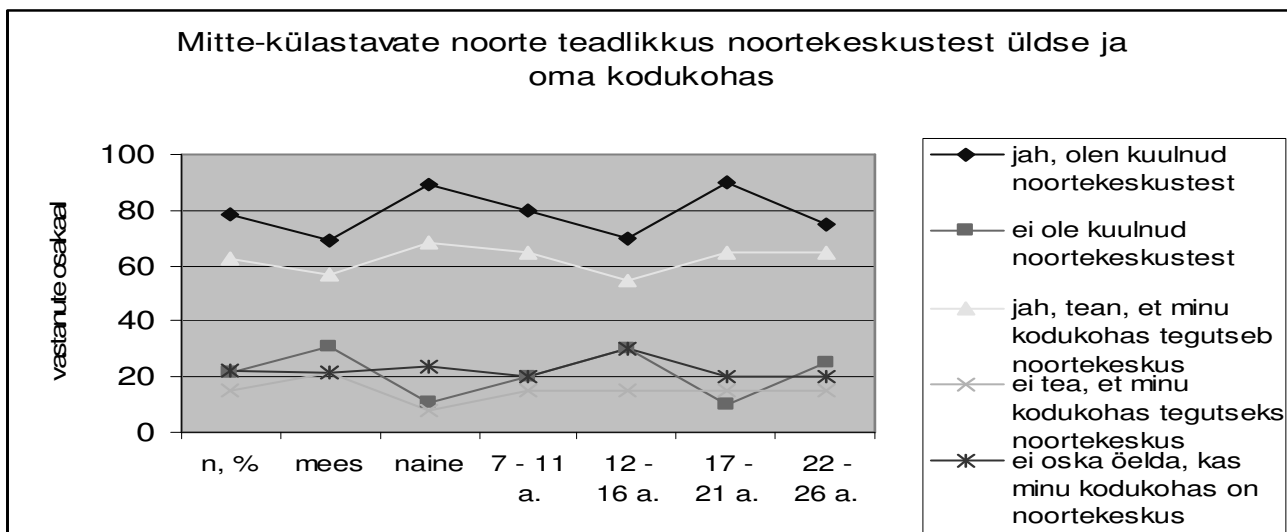

ANK mitte-külastavate noorte seas on teadlikkus ANK-st tervikuna kõrgeim Kesk- ja Lääne-Eestis, kus pea kõik küsitletud noored on teadlikud nii ANK-dest üldiselt kui ka oma kodukohas tegutsevast ANK-st (90-100%). Madalaim on teadlikkuse tase Virumaal, eriti Ida-Virumaal. Kuigi Lääne-Virumaal on üldine teadlikkus ANK olemasolust suhteliselt kõrge, siis oma kodukohas tegutsevast ANK-st teadlikkuse tase on ühtviisi madal kogu Virumaal (40%, sh Lääne-Virumaal üldine teadlikkus ANK olemasolust 2 korda kõrgem). Suur vahe üldise ja kodukohas tegutseva ANK olemasolust teadlikkuse vahel on ka Põhja-Eestis (vastavalt 90% ja 60%).

Vanusgruppide lõikes on mitte-külastajate teadlikkus noortekeskustest madalaim 12-16.a. noorte seas, neist nimetab noortekeskust vaba aja veetmise võimalusena vaid neljandik vastanutest (25% vrdl.40-42%). Antud vanusgrupp on aga ANK olulisemaid sihtgruppe²³, mistõttu omandab suhteliselt madal teadlikkus just selles vanusgrupis erilise kaalu mitte-külastajatest noorte seas tervikuna avatud noortekeskuste kui vaba aja veetmise võimaluse teadvustamisel. Vähene mitte-külastajate teadlikkus just ANK põhivanusgrupis nihutab ANK-i proportsionaalselt vähemolulisemale kohale vaba aja veetmise viiside seas.

²³ Vt ka edaspidi, ptk ANK sihtgrupp

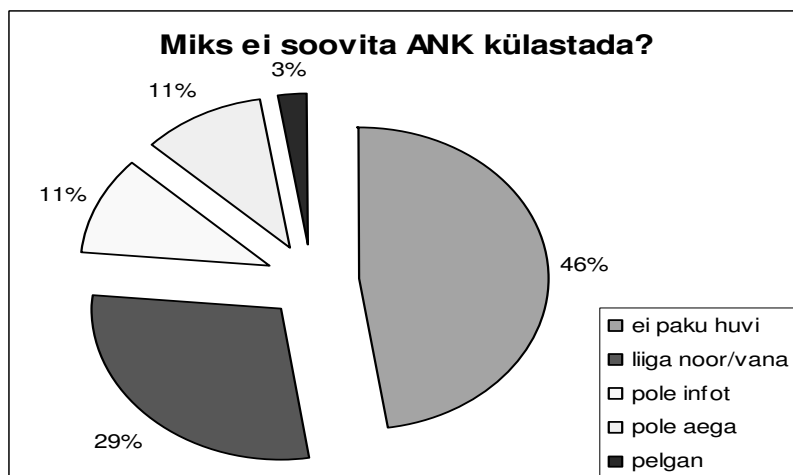
Joonis 14. Noorte teadlikkus noortekeskustest vanusgruppide lõikes, mitte-külastavad noored, n=80, %

Nendest avatud noortekeskusi üldiselt mitte-külastavatest noortest, kes olid oma kodukandis eksisteerivast noortekeskusest teadlikud, on 28%-l ka otsene **kokkupuude** sellega, kuna nad on külastanud avatud noortekeskuse poolt korraldatud üritusi. Nimetatutest 2/3 on valmis ka edaspidi avatud noortekeskusega kokku puutama, ülejäänud aga mitte.

Nendest avatud noortekeskusi üldiselt mitte-külastavatest noortest, kes olid oma kodukandis eksisteerivast noortekeskusest teadlikud, ei ole seda kunagi külastanud 72%. Neist omakorda 40% sooviks ja 32% ei soovi tulevikus noortekeskuste poolt korraldatud üritustel osaleda.

Joonis 15. Põhjused, miks noored ei soovi ANK külastada, avatud noortekeskusi mitte-külastavad noored, n=38, %

Avatud noortekeskuse **külastamist välistavad** sagedamini üle 17-aastased ja väikelinnade noored, samuti muulased. Põhjuseid, miks noored ei soovi külastada avatud noortekeskusi, nimetasid vaid ligi pooled – kokku 38 vastanut 80 mitte-külastajast. Neist valdav enamus tõi välja ANK pakutava mitte-sobivust (sh vähene huvipakkumus, vanuseline mitte-sobivus ANK sihtgrupiga), võrdselt 4 vastanut nii aja- kui infopuudust.

Antud hinnangute taustana võib rolli mängida ka paljuski ANK imago laiemalt, kus algselt oli ANK näol sageli tegu 'turvapesaga', mis kandis endas 'probleemsete noortega' tegelemise pitsarit.

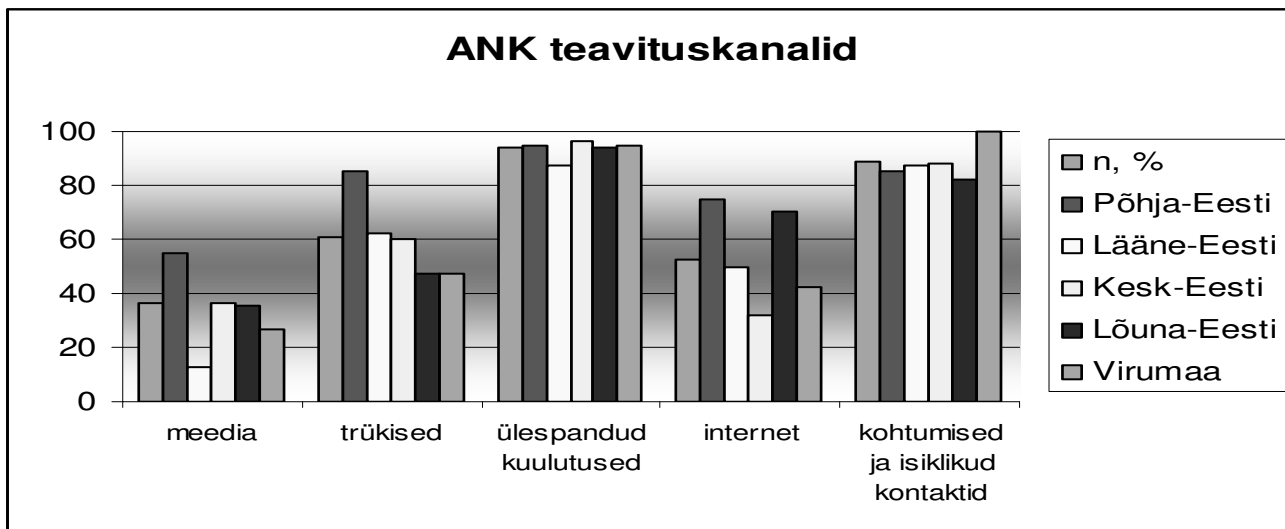
Konkreetselt sihtgrupile suunatus kinnistab aga omakorda ANK suur püsiküllastajate proportsioon küllastajaskonnas, kus domineeriv grupp ,tõrjub teisi'²⁴, võimendades omakorda tekkinud kuvandit ANK-st. Kuigi tänaseks on ANK-d sellest rollist valdavalt välja kasvanud, olles suunatud ja avatud kõigile noortele, on algne kuvand visa ühiskonnas kaduma ehk ennekõike nende seas, kel puudub vahetu kontakt ANK-ga.

1.2.2. Avatud noortekeskuste teavituskanalid

Järgnevalt vaatame, kuidas ja milliste vahenditega ANK noorteni infot viib ja oma tegevusest teavitab. Samal ajal avaldab konkreetse teavituskanali valikule mõju nii kasutada olevate ressursside hulk kui ka hinnang nende vahendite eeldatavale efektiivsusele.

Avatud noortekeskused kasutavad mitmeid erinevaid teavituskanaleid noorte teavitamiseks oma tegevusest ja üritustest. Valdavalt teavitatakse noori ülespandud kuulutuste kaudu (94%), näiteks kultuurimaja(de)s, kooli(de)s, raamatukogu(de)s jm. Olulisel kohal on ka kohtumised ja isiklikud kontaktid (89%). 2/3 hindab oluliseks infokanaliks ka trükiseid (sh nii omavalitsuse kui noortekeskuste poolt välja antud) ja pooled interneti. Meedia – radio, televisioon, ajalehed, ajakirjad - vahendust oma tegevusest teada andmiseks nimetavad 36% noortekeskuste esindajatest.

Joonis 16. Avatud noortekeskuste teavituskanalid piirkondade lõikes, avatud noortekeskuste esindajad, n=90, %

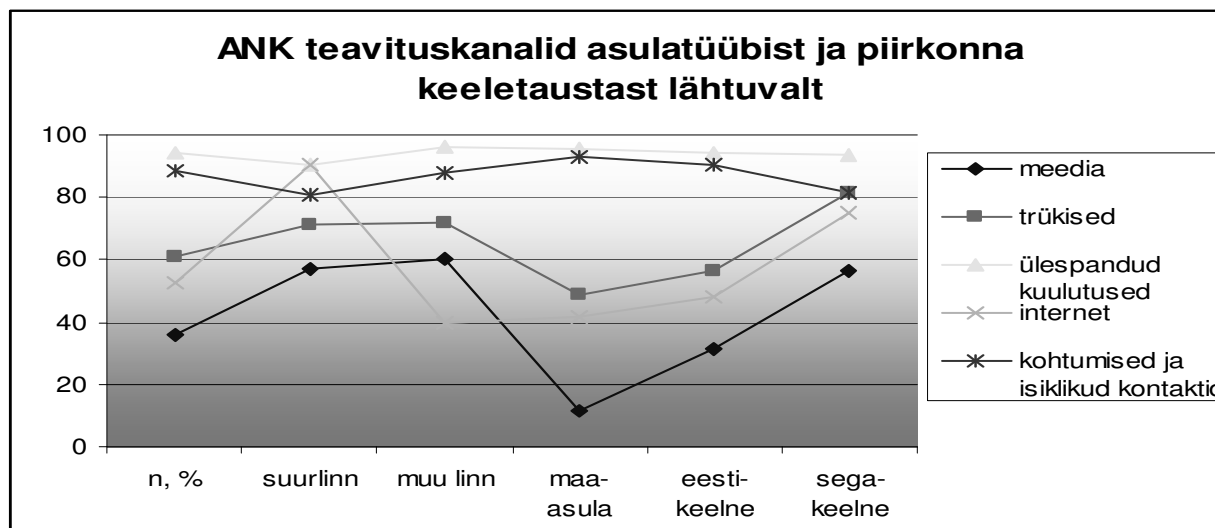

ANK teavituskanalite valikus domineerivad selgesti ülespandud kuulutused ja isiklikud kontaktid. Teistest piirkondadest eristub Põhja-Eesti enam kui 20% kõrgema trükiste kasutamisega ja aktiivsemate internetikasutajatena lisandub Põhja-Eestile ka Virumaa. Samuti mainivad Põhja-Eestis tegutsevate ANK esindajad enim meedia kasutamist.

Vaadeldes lähemalt teavituskanalite kasutamise dünaamikat asulatüüpide lõikes, joonistuvad välja viited ressursibaasi ulatusele. Kui enimkasutatud teavitusviiside – kuulutuste ja isiklike kontaktide – kasutamine domineerib läbivalt praktilistelt mistahes näitajate lõikes, siis teiste võimaluste puhul ilmneb selgem seaduspära.

²⁴ Sh ennekõike sellesama vähemuse arvates

Joonis 17. Avatud noortekeskuste teavituskanaalid, avatud noortekeskuste esindajad, n=90, %

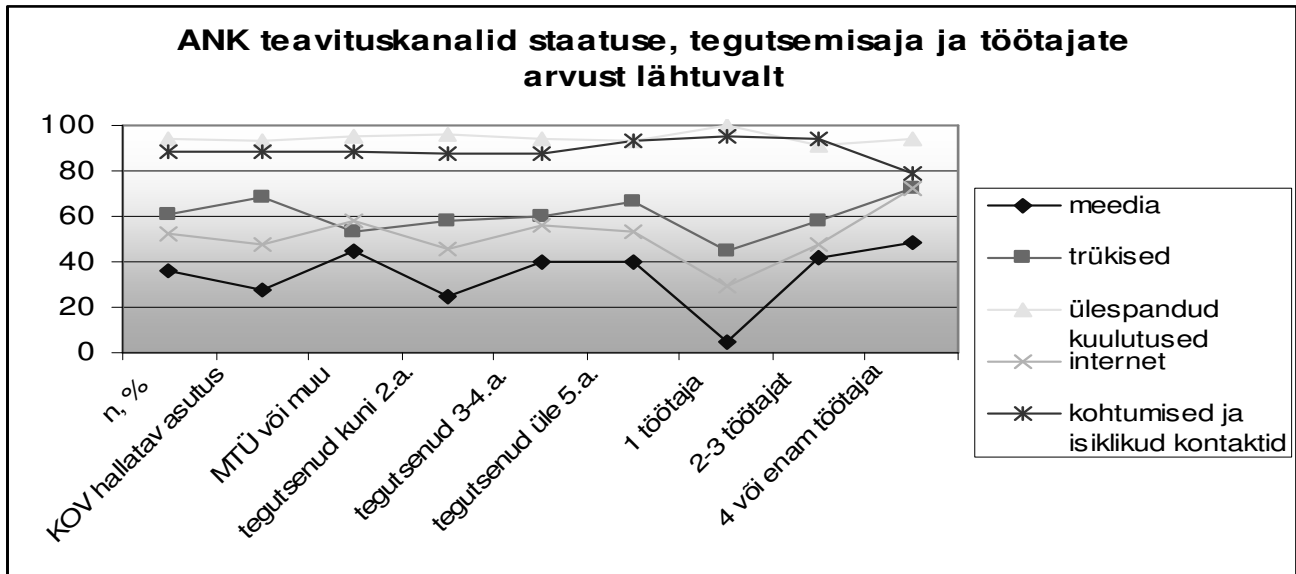

Teistest enam suudavad kallimatesse teavituskanaalidesse meedia näol panustada suurlinnade ANK-d, maa-asulates tegutsevatele ANK-dele käivad need aga selgesti üle jõu. Samal ajal hindavad ka väiksemate linnade ja maa-asulate ANK esindajad meediat sageli väheefektiivseks (fookusgrupp) ja enim toimivaks teavitusviisiks sõpruskondade kaudu levivat infovahetust ehk kui „sõber soovitas“. Linnade puhul on teavituskanaalite kasutamine tervikuna sarnane, vaid interneti osas langevad väiksemad linnad maa-asulatega samale tasemele – mis on enam kui 2 korda madalam suurlinnade vastavast näitajast. Mitmetel ANK-del pole oma interneti-lehekülge ja nii on väiksemates kohtades küllalt sageli ANK info üleval omavalitsuse kodulehel vms. Ent sellise võimaluse kasutamine võib teisalt olla seotud piirangutega info mahule ja olla väheoperatiivne.

Fookusgrupis osalenu põhjendus veebilehe vähesele kasutamisele noorte teavitamisel kõlas, et „veebilehekülge ma hetkel ei loe reklaamproduktina, sest ta on täiskasvanu jaoks. Noor sealt seda infot üles ei leia, sest see pole tema jaoks atraktiivne“. Suhteliselt väheefektiivseks hinnati ka (ennekõike üleriigilise) ajakirjanduse osa noorte teavitamisel, kuna „noored ise ajalehti lugeda ei viitsi“, enamasti tehakse koostööd maakonnalehtedega. (fookusgrupp)

Konkreetselt teavituskanaali valikut mõjutab ANK töötajate hinnang erinevate teavitusviiside sobivusest potentsiaalsele sihtgrupile, kelleni selle kanali vahendusel jõuda soovitakse. Nii näiteks on kasutatud uue logo loomist üldise negatiivse imago murdmiseks – luues seeläbi eeldusi „puhta lehena“ uuesti alustamiseks, suuremate ürituste puhul aga laiaulatuslikumat reklaami suurema hulga potentsiaalse sihtgrupini jõudmiseks.

Joonis 18. Avatud noortekeskuste teavituskanaled, avatud noortekeskuste esindajad, n=90, %

Noorimate ja väikseima töötajate arvuga ANK-d kasutavad kuulutuste ja isikliku kontakti kõrval teisi teavituskanaled keskmisest veidi vähem, praktiliselt üldse mitte meediat. Omavalitsusega lähemalt seotud ANK-d panustavad enam trükistele, ülejäänud aga proportsionaalselt enam meediale. Keskmisest rohkemate teavituskanaled kasutamist mainivad 4 või enama töötajaga ANK-d. Ka teavitamine on töö, mistõttu on küllalt ootuspärane, et seda 'luksust' saavad endale lubada nii stabiilsemat rahastamist kui rohkemat tööjõudu omavad ANK.

Kokkuvõte

Oma tegevusest teada andmisel panustavad ANK enim ülespandud kuulutustele ja isiklikele kontaktidele, hinnates viimast efektiivseimaks infoedastusviisiks. Nende valikute taustal võib näha viiteid eraldi ressursside puudusele pidevaks teavitustegevuseks (sh nii rahaliste kui inimressursside osas). Suhteliselt vähem ressursse nõudvate kuulutuste kõrval rõhutatakse ka isiklike kontaktide puhul enim noorte omavahelise suhtluse baasil toimuvat 'sõber soovitas' infoedastust. Ent selline infovahetus soodustab ANK-i küllastava seltskonna 'kinnistumist', luues eeldused antud grupi domineerimisele ANK sihtgrupis ja kaugema tulemusena ANK küllastajaskonda piirama võib hakata²⁵.

Mitmetel ANK-del pole oma interneti-lehekülge. Meedia kasutamine on kallid ja viimast hinnatakse sageli ka ebaefektiivseks (eriti väiksemate linnade ja maa-asulate puhul).

Teavitusvõimaluste valik on suurem omavalitsustega vahetumalt seotud ANK-des, kuivõrd omavalitsused tagavad reeglina järjepideva rahavoo (küll erinevas mahus ja sageli etteantud sihtotstarbega). Ent olenemata rahastamise mahust kujutab see endast teatud baasi. Samuti nõuavad mitmedki teavituskanaled rohkemat ANK-poolset tööd, mistõttu on ootuspärane, et suurema töötajaskonnaga (ja seega eeldatavalt ka suurema eelarvega) ANK-d on võimelised kasutama ka ressursimahukamaid teavituskanaled.

²⁵ Sellega seonduv vt edaspidi, sidusgruppide ootused jms

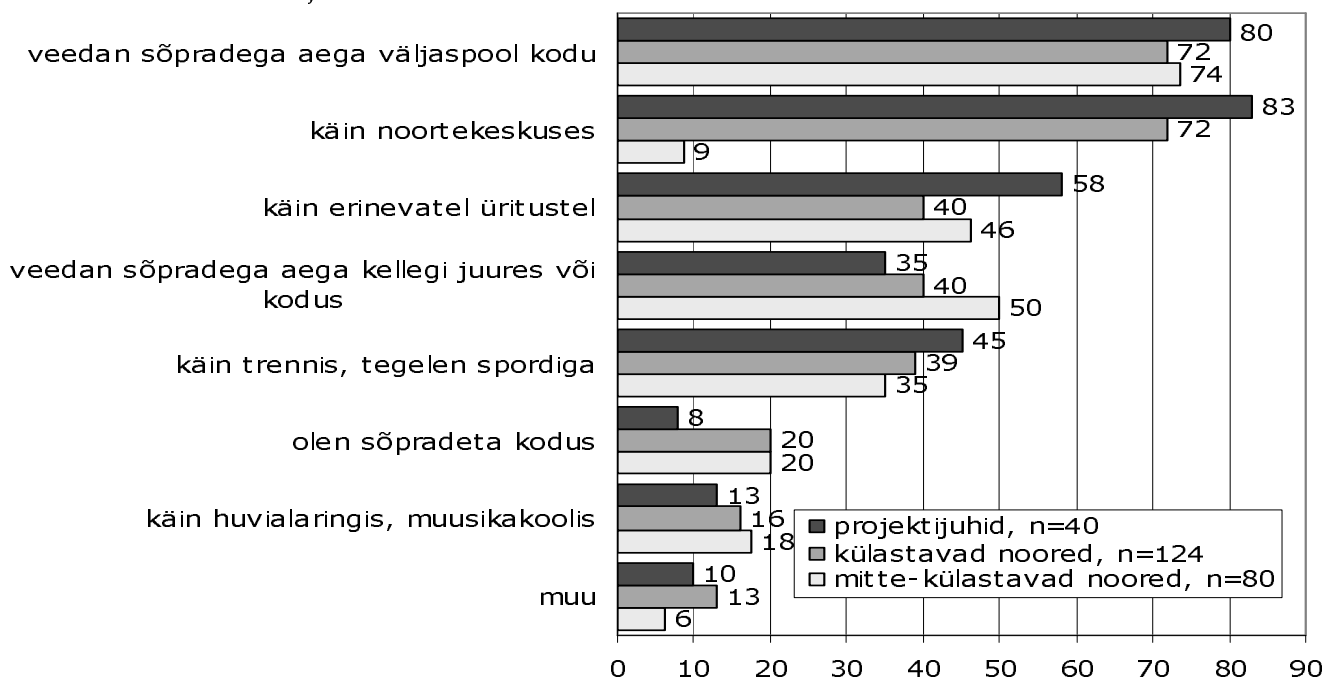
Samas võiksid ANK tegevusest teavitamisel osaleda ka teised noorsootööga seotud organisatsioonid (lisaks eelpool mainitud omavalitsustele ja nende kodulehtede kaudu info jagamisele). Taoline vastastikku teineteise tegevusest noorte (aga ka laiema avalikkuse) teavitamine erinevate noorsootööga seotud asutuste vahel sõltub mõlemapoolsest koostöövalmidusest, millele omapoolse pitseri annab ka ANK imago²⁶, mis on seni veel sageli negatiivse alatooniga.

1.3. Noorte valikud, takistused ja rahulolu vaba aja veetmisega

Noored **veedavad oma vaba aega** enamasti **väljaspool kodu**, seejuures enim koos sõpradega (72-80%), noortekeskusi külastavate noorte puhul on sama kõrge ka noortekeskuste külastamine (72-83%).

Aktiivseimatena eristuvad noortekeskuste noored projektijuhid, kellest enam kui pooled käivad lisaks veel erinevatel üritustel, kontsertidel-etendustel (58%). Noortekeskusi mitte-külastavate noorte teiseks enimmainitud eelistuseks on veeta sõpradega aega kellegi juures või kodus, mida nimetasid pooled (noortekeskusi külastavad noored vastavalt 40% ja projektijuhid 35%). Teisi võimalusi kasutavad noored oluliselt vähem.

Joonis 19. Noorte vaba aja veetmise viisid, %

Kui nn teenusepakkujate enim nimetatud võimaluste esireas olid sporditrennid ja huvialaringid, siis sporditrennid on noorte seas ka suhteliselt populaarsed – neid kasutavad küsitatud noortest keskmiselt 40%. Ometi on ka siin aktiivsemad noortekeskustes käivad noored, sh eriti projektijuhid (45%). Enam-vähem sama populaarsed on erinevad muud üritused, millel osalevad veidi enam noortekeskusi mitte-külastavad noored 46% (vrld.külastavad 40%).

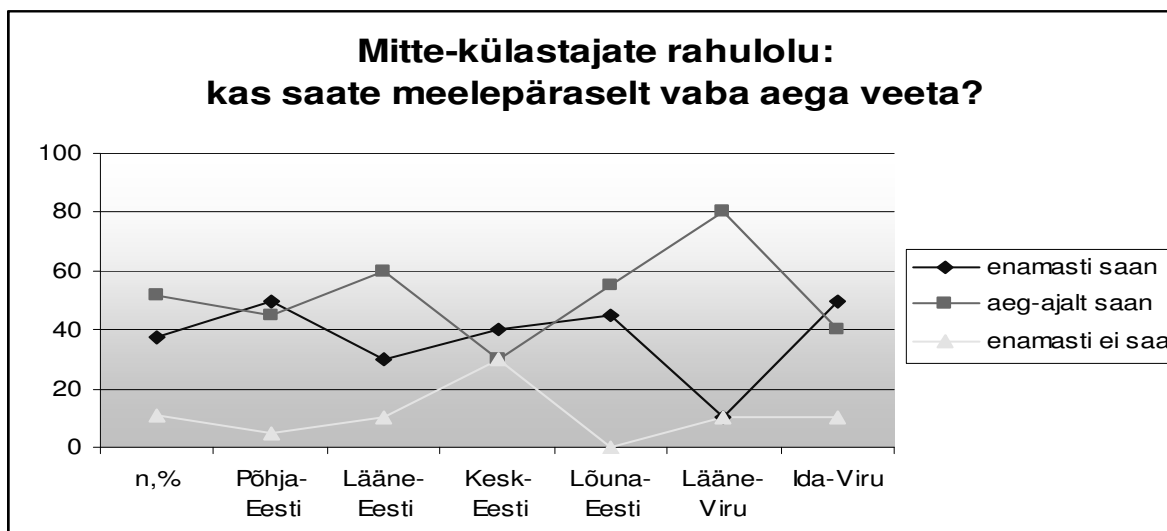
²⁶ Negatiivse imago murdmise vajadus vt ka eespool, samuti ptk ANK piirkondlikus noorsootöös

Teisi alternatiive mainib viiendik või vähem noori. Nii noortekeskuste tavakülastajatest kui mitte-külastajatest noortest viiendik veedab aega kodus ka sõpradeta. Huvialaringides osaleb alla viiendiku noortest, seejuures küllalt võrdselt kõigi noorte seas (veidi enam siiski mitte-külastajate poolt). Neid nimetavad vähim projektijuhid. Muude vaba aja veetmise viisidena nimetati sagedamini ka töötamist, lugemist, looduses käimist ja internetis olemist.

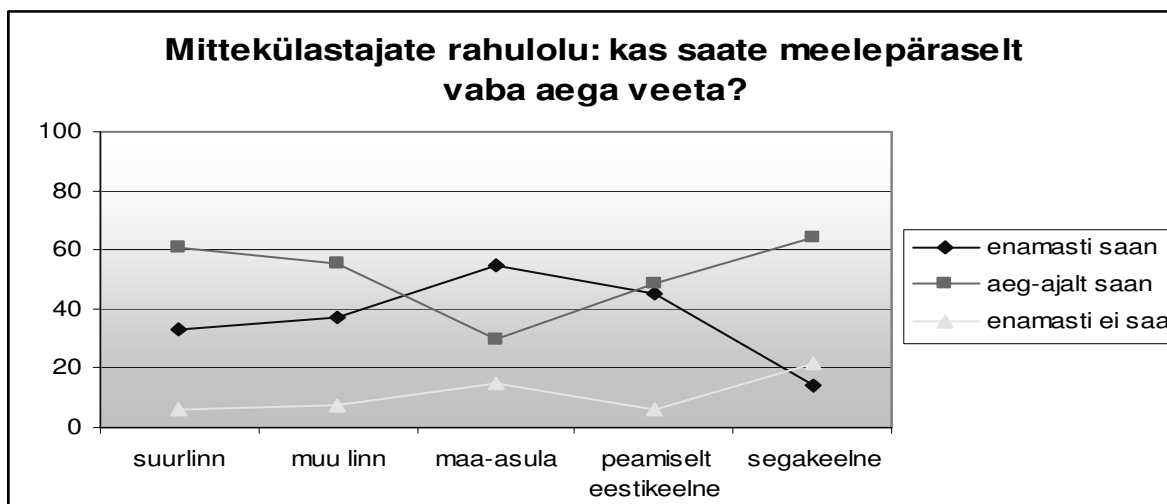
Kokkuvõtvalt võib järeldada, et noortekeskusi mitte-külastavad noored on üldiselt oma vaba aja veetmisviiside poolest veidi ühekülgsemad kui noortekeskusi külastavad noored, kõige mitmekülgsemad on aga noortekeskustes projekte juhtinud noored.

Suurem osa noortest kinnitas, et nad saavad oma vaba aega veeta nii nagu nad soovivad. **Rahulolu vaba aja veetmisega** on kõrgem noortekeskusi külastavatel noortel ja sealsetel projektijuhidel, neist arvas lausa 2/3, et nad saavad enamasti oma vaba aega meelepäraselt veeta. Noortekeskusi mitte-külastavad noored on aga valdavalt (51%) arvamusel, et aeg-ajalt nad saavad oma vaba aega meelepäraselt veeta, kuid aeg-ajalt mitte. Omale meelepäraselt ei saa enamasti aega veeta 6-10% kõigist noortest.

Joonis 20. Noorte rahulolu vaba aja veetmisega piirkondade lõikes, avatud noortekeskusi mitte-külastavad noored, n=80, %

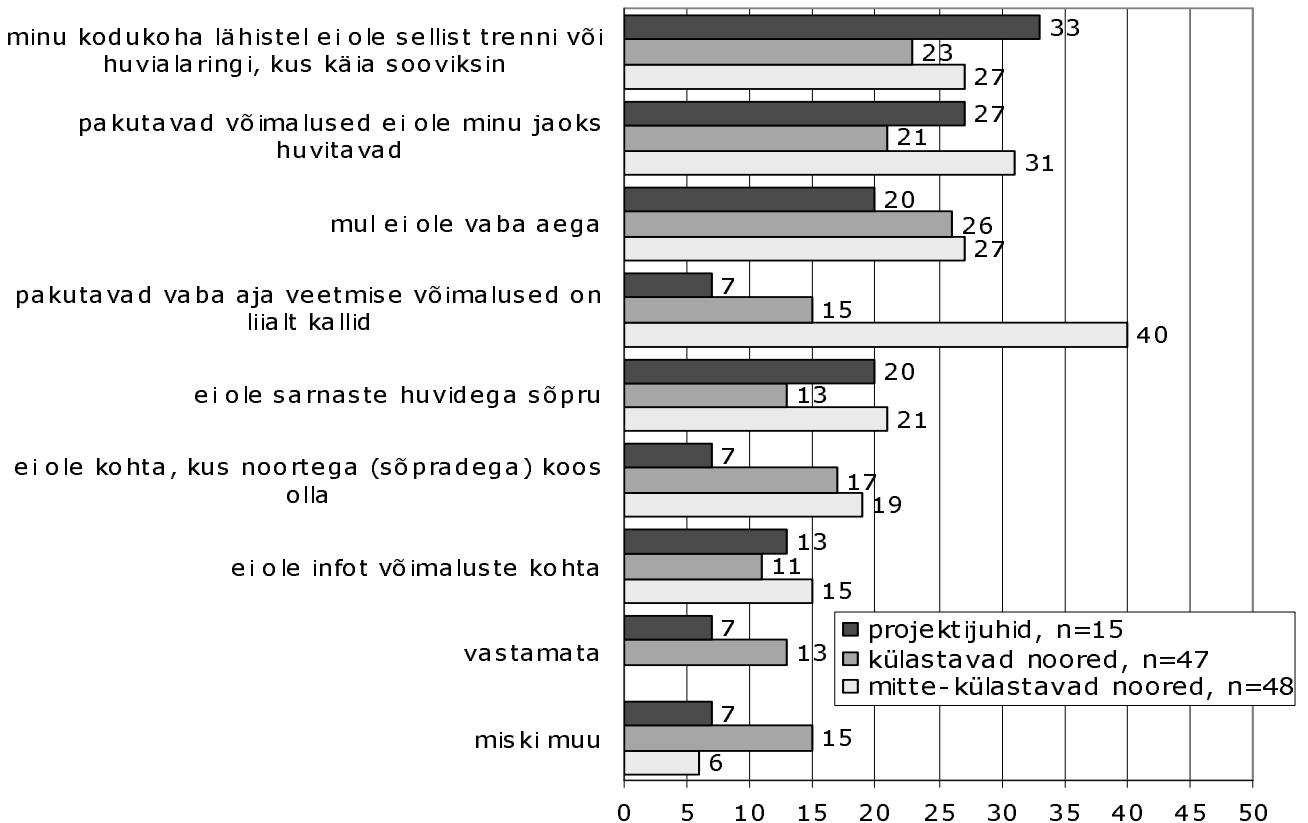

Joonis 21. Noorte rahulolu vaba aja veetmisega asulatüüpide lõikes, avatud noortekeskusi mitte-külastavad noored, n=80, %

Vaba aja meelepärast veetmist enim takistavate teguritena²⁷ tõusevad enam-vähem võrdselt esile kolm põhjust: vaba aja puudus, sobiva trenni või huvialaringi puudus kodukoha lähistel ja pakutavate võimaluste vähene huvipakkuvus. Kõiki neid takistusi mainib ligikaudu neljandik kõigist noortest, seejuures projektijuhid enim sobiva võimaluse puudumist kodukoha lähistel ja vähest huvitavust mitte-külastavad noored.

Joonis 22. Noorte vaba aja veetmist takistavad tegurid, %

Noortekeskusi mitte-külastavad noored, erinevalt neid külastavatest noortest, nimetavad vaba aja veetmist takistava tegurina oluliselt sagedamini pakutavate võimaluste kallidust (40%, see on ka nende jaoks peamine takistus oma vaba aja meelepärasel veetmisel, vrdl.7-15%). Samas ei saa öelda, et ühe grupi noorte arvamused teistest drastiliselt erinevad. Viies noortekeskusi mitte-külastavatest noortest nimetab takistusena sõpradega vaba aja veetmise koha puudumist (sarnaselt tavakülastajatega) ja sarnaste huvidega sõprade puudust (sarnaselt projektijuhtidega).

Vaba aja puudumise üle kurdavad nii külastajatest kui mitte-külastajatest enim 7-11.a. ja 22-26.a. Huvitavat trenni või huvialaringi ei leia külastajatest valdavalt 17-21.a., mitte-külastajatest aga ligi pooled 12-16.a. ja 22-26.a., peamiselt eestlased. Kodukoha lähedal puudub sobiv võimalus kolmandikul 12-16.a. külastajal ja üle poolte samas vanuses mitte-külastavatest noortest. Noortega kooskäimise koha puudumist toovad külastajatest ligi pooled välja Lääne- ja Kesk-Eestis, mitte-külastajad aga Ida-Virumaal (60%). Sarnaste huvidega sõpru ei ole 45% mitte-külastajatel vanuses 7-11.a. ja muulastel, külastajatel jäävad need näitajad alla viiendiku. Kui liigset kallidust nimetavad külastajatest pooled probleemiks Virumaal, siis mitte-külastajatest üle poole meestest, enim 22-26.a. ja praktiliselt kõikjal (40-60%) peale Lääne-Eesti ja Lääne-Virumaa.

²⁷ Küsimusele vastasid noortekeskusi külastavatest noortest ja projektijuhtidest alla 50%, ent üle poolte mitte-külastajatest

Infoliikumise osas jagunevad mitte-külastajate hinnangud võrdsemalt, külastajatest näeb siin takistust veerand muulastest, kolmandik Virumaal ja suurlinnades.

Kokkuvõte

ANK külastavate noorte valikud vaba aja veetmisel on mitmekesisemad, mis võib viidata sellele, et ANK-e külastavad suhteliselt aktiivsemad noored või on ANK suutnud aktiivselt levitada infot ka erinevate alternatiivsete võimaluste kohta vaba aja veetmiseks. Enamus noori veedab aega väljaspool kodu koos sõpradega. Infopuudust võimaluste kohta hinnatakse küllalt võrdselt – kuni 15% noortest.

Üldtrendina kurdavad ajanappuse üle noorimad ja vanimad (vastavalt 7-11.a. ja 22-26.a.) ning kodukohas meelepäraste võimaluste puudumist 12-16.a. Pakutavaid võimalusi hindavad vähehuvipakkuvateks noortekeskuste mitte-külastajatest 12-16.a. ja 22-26.a., samas külastajaist just vahepealne vanusgrupp 17-21.a.

Järeldused

Valdav osa noorsootööga tegelevaid asutusi ja kohalikud omavalitsused nimetavad avatud noortekeskusi noorte **vaba aja veetmise võimalusena**. See näitab, et noortekeskus kui institutsioon on suutnud reeglina vaid mõne tegevusaasta jooksul ennast potentsiaalsetele partneritele teadvustada elujõulise noorsootööga tegeleva struktuurina nii erinevates regioonides kui asulatüübist sõltumata (linnades ja maapiirkondades).

Kuigi linnades on noortel vaba aja veetmise võimalusi rohkem, ei ole noortekeskuste roll linnades keskuse esindajate ja sidusgruppide arvates sugugi väiksem. See näitab, et noortekeskused on **elujõulised ka linnades**, kus 'konkurents' oluliselt suurem, samas teatakse suuremates linnades noortekeskuste olemasolust siiski vähem. See on teema, mis seondub nii noortekeskuste töötajate hariduse temaatikaga kui hilisemate hinnangutega koostöö ja keskuste tulemuslikkuse osas²⁸.

Kuigi mõneti vastuoluliselt võiks öelda, et ANK roll noortele vaba aja veetmise võimaluste pakkumisel on **olulisem piirkondades, kus alternatiivseid võimalusi vaba aja veetmiseks on vähem** ning ka ressursid piiratumad. Kui olulisemate noorsootöö asutustena nimetatakse ennekõike kooli, seejärel huviringe-koole ja spordikoole-klubisid, ning alles nende järel avatud noortekeskusi, kujutab viimane ometi endast omamoodi puhvrit, mis peaks täitma tühimiku mõne eelmainitu rolli vähenedes. (fookusgrupp) Samas näitavad uuringu tulemused, et noortekeskused ei ole nendes piirkondades (ennekõike maapiirkonnad, regionaalsel tasandil Kesk-Eesti ja Ida-Virumaa) teiste vaba aja veetmise võimalustega võrreldes ei noorte ega sidusgruppide hinnangutes rohkem esile tõusnud. See näitab, et noortekeskuste tegevuse tõhustamisel on eriti suur potentsiaal just nendes piirkondades.

²⁸ Vt edaspidi ptk Avatud noortekeskuste inimressurss ja ANK piirkondlikus noorsootöös

Vaja aja veetmise võimalusi analüüsidest ilmneb **teatud konflikt koolide huvialategevuse ja noortekeskuste ülesannetes**, mis kerkib esile ka hiljem põhjalikumalt noortekeskuste funktsioone ja partneritega koostööd hinnates. Piirkondades, kus noored on hästi teadlikud koolide poolt korraldatud üritustest teatakse noortekeskustest vähem. See näitab, et ühelt poolt ei ole aktiivsete koolidega piirkondades noortel vajadust/põhjust noortekeskusi külastada, teiselt poolt ei pruugi koolid eeldatavalt jagada piisavalt infot ANK tegevuse kohta.

Kuna mitmed omavalitsused kasutavad oma ürituste läbiviimiseks noortekeskusi, teostades projekte nende kaudu, **ei ole omavalitsuste poolt pakutavate** ja noortekeskuste tegevuste numbrid sageli selgesti eristatavad.

Noortekeskuse olemasolust teavad ja selle teenuseid kasutavad **pigem aktiivsed noored**, kes on teadlikud ka teistest vaba aja veetmise võimalustest. Kindlasti on siin tegemist ka vastasmõjuga, kus noortekeskused jagavad infot ka teiste võimaluste kohta. See võiks olla avatud noortekeskuste üks ülesanne (eriti juhul, kui tulevikuperspektiivina nähakse noorsootöö juhtinstitutsiooniks saamist piirkonnas)²⁹.

Samal ajal **teatakse noortekeskuste olemasolust** kõige vähem selle sihtrühma seas, keda keskused ise peavad oma peamiseks sihtrühmaks. Murettekitav on ka madalam teadlikkus venekeelsete noorte poolt, kelle vaba aja veetmise võimalused on tihtipeale nii materiaalselt kui keeleliste takistuste tõttu väiksemad. Samuti madalam teadlikkus piirkondades, kus samal ajal vähem ka teisi vaba aja veetmise võimalusi. See näitab, et *aktiivsemad noored leiavad pigem ise noortekeskuse kui keskused leiavad noored*.

Passiivsemate noorte ning **muulaste madal teadlikkus noortekeskuste olemasolust vähendab ka keskuste võimalusi noori ühiskonda integreerivate** ning kuritegevust ennetavate ülesannete täitmisel, kuna just nende rühmade puhul on oht jääda ühiskonnast eraldatuks või sattuda kuritegelikule teele kõige suurem.

Üldise trendina eristusid olulisemate meelepärase vaba aja veetmise takistustena vaba aja puudumine, sobiva huvialaringi või sporditrenni puudumine kodukoha lähedal ning pakutavate võimaluste vähene huvipakkumus (kõiki neid nimetas ¼ vastanutest). ANK mitte-külastajatest 2/3 olid teadlikud ANK olemasolust oma kodukohas, ent vaid 28% neist oli omanud vahetut kontakti ANK-ga, kellest omakorda 2/3 hinnangul oli see kontakt olnud positiivne. Vaatamata vähestele vastustele põhjuste kohta, miks noored ei käi noortekeskustes, võib selle taustal öelda, et üldise trendina mõjutab noorte valikuid ANK suhtes pigem üldine kuvand (mis võib olla negatiivse alatooniga). Realse kontakti korral ANK-ga on selge enamuse noorte hinnangud olnud positiivsed.

Soovitused

Parendada kommunikatsiooni jagades erinevaid kanaleid kasutades infot ANKi rolli ja tegevuse ning konkreetsete ürituste kohta. Kõige parem on noori kaasata läbi konkreetsete neid huvitavate ürituste (üldine info ei ole nii atraktiivne) ning läbi positiivsete kogemuste. Kuna keskuste

²⁹ ANK tulevikuperspektiiv vt ka edaspidi ptk ANK tulevik

sihtrühm on väga lai tuleks erinevatele sihtrühmadele kasutada erinevaid kanaleid ja infot (nt noorimad: lapsevanemad ja kool; kõige vanemad: internet, atraktiivsed üritused jne)

ANK-i tegevust **tutvustades tuleb lisaks erinevatele vanusegruppidele pöörata eraldi tähelepanu neile noortele, kes keskusi ei külasta.** Mitte-külastajate puhul tuleb erinevalt hõlmata neid noori, kes ei ole noortekeskuse olemasolust ja tegevusest teadlikud, ning neid noori, kes teavad, et noortekeskused on olemas aga ei kasuta nende teenuseid (enamus).

Kindlasti on oluline koostöö kooliga, et haarata kaasa neid noori, kes küll teavad noortekeskuste olemasolust, kuid ei ole üritustel osalenud, ning viia info nendeni, kes ANK-st midagi ei tea. Ida-Virumaal tuleb pöörata rohkem tähelepanu venekeelse informatsiooni jagamisele. Piirkondades, kus teisi vaba aja veetmise võimalusi vähem on vajalik laiaulatuslikum info pakkumine. Linnades aga pigem konkreetsete ürituste reklaamimine.

2. AVATUD NOORTEKESKUS

Järgnevalt vaatleme lähemalt, mida avatud noortekeskus endast kujutab ehk mida oma tegevusega saavutada soovib, millised on tema eesmärgid ja roll piirkondlikus noorsootöös. Teisalt analüüsime ANK toimimismehhanismi, sh kuivõrd toetab noortekeskuste juriidiline määratlus seatud sihtide saavutamist, kuidas on korraldatud keskuste rahastamine ning milline on koostöö piirkonna erinevate sidusgruppide ja partnerite vahel. Samuti, kes moodustavad ANK töötajaskonna ja kuidas on korraldatud ANK tegevus. Kõigi eeltoodud tegurite ja nende koosmõju analüüsi tulemusena moodustub alus ANK sõltumatuse ja elujõulisuse hinnangule.

Reaalse olukorra adekvaatsemaks hindamiseks kõrvutame seejuures noortekeskuste töötajate arvamusi ka teiste noorsootööga kokkupuutuvate organisatsioonide ning omavalitsuste ootuste ja hinnangutega. Ent veelgi olulisem – võrdleme neid mõlemaid ka noorte, kellele kogu noorsootöö on suunatud, arvamustega.

2.1. AVATUD NOORTEKESKUSTE TEGEVUSKESKKOND

Riiklikul tasemel pannakse noorsootööle suuri ootusi. Noorsootöös nähakse Eesti kodanikkonna järjepideva arengu eelduste loojat ning ühiskondlikesse protsessidesse sekkumiseks vajaliku julguse ja tarvilike oskuste arendajat. Rõhutatakse noorsootöö tähtsat osa noore ühiskonnapädevuse arengus tema isiksuse mitmekülgse arengu võimaldamise kaudu.

2.1.1. Seadusandlik raamistik

Seadusandluse tasemel on noorsootöö eesmärgiks luua tingimused noore arendavaks tegevuseks väljaspool perekonda, tasemeõpet ja tööaega, et toetada noore sotsialiseerumist ning soodustada tema kujunemist ühiskonna hästi toimetulevaks liikmeks.³⁰ Neile noorsootöö laiematele eesmärkidele peaks toetuma ka kõigi noorsootöösutuste missiooni määratlus.

Ometi on ANK esindajate kõrval ka omavalitsusesindajad ühte meelt, et seadusandja poolt pole antud selgust ANK tööd puudutavates mõistetes ega ka selles, kuhu tahetakse jõuda (fookusgrupp). Samas kõlas ANK fookusgrupis ka veidi teistsuguseid arvamusi: „tegelikult riik andis ju mingisuguse võimaluse küll – teavitamine, nõustamine – muidu ma ei usu, et see [noorsootöö] oleks nii aktiivselt edasi läinud ja omavalitsused oleks sinna taha tulnud. Mingid ettepanekud ja

³⁰ Noorsootöö kontseptsioon ja Noorsootöö seadus, par.3

soodustused tulid riigi poolt, aga edasi jäi riik maha. Omavalitsused liikusid kiiremini edasi, samas pandi koguaeg ka kohustusi kaela.” (fookusgrupp). Sarnasel seisukohal olid ka omavalitsuste esindajad (fookusgrupp), lootes, et riik jõuab järele omavalitsustes tehtavale arendustööle.

Üheselt mõistetavalt paikapandud lähtepositsiooni puudumine raskendab strateegilise planeerimise ja igapäevase töö kõrval ka avatud noortekeskuste tegevuse hindamist (vt. kolmas ptk.).

2.1.2. Avatud noortekeskuste eristumine ja hinnangud nende vajalikkusele

Paludes hinnangut avatud noortekeskuste vajalikkusele, ilmnes üksmeelne seisukoht, et avatud noortekeskuse olemasolu peetakse kodukandis vajalikuks – nii hindavad 81% noortekeskusi külastavatest noortest ja 96% sidusgruppide esindajatest³¹. Noortekeskusi ebavajalikuks hindajaid pole noorte ega sidusorganisatsioonide esindajate seas pea üldse (vastavalt 8% ja 2%)³², seejuures üldse mitte vajalikuks hindab noortekeskusi ainsana 2% tavakülastajatest.

Mõningad erinevused ilmnevad vaid rõhuasetustes, kui paljud peavad avatud noortekeskuse olemasolu väga vajalikuks:

Sh noortest:

- 63% noortest projektijuhtidest (vrdl. üsna vajalikuks 35%),
- 40% avatud noortekeskuste tavakülastajatest (vrdl. 35%),

Ja sidusgruppide esindajatest:

- 83% teiste noorsootöö asutuste esindajatest (vrdl. 9%),
- 74% kohalike omavalitsuste esindajatest (vrdl. 25%),
- 51% koolide huvijuhtidest (vrdl. 42%).

Võrdlusest joonistub, ehk veidi ootamatult, teiste noorsootööasutuste ülipositiivne hinnang noortekeskuste vajalikkusele, samuti kõrge on omavalitsuste ja ka koolide huvijuhtide hinnang. Ent tuleb meeles pidada, et siinkohal paluti hinnangut vaid noortekeskuste vajalikkusele ega hinnatud veel nende sisulist tööd.³³

Nagu leidis kinnitust ka eespool, on noorte ees valik erinevaid võimalusi, kuidas oma vaba aega veeta-sisustada. Seega on oluline teada, mille poolest erineb avatud noortekeskuste poolt pakutatav teistest võimalustest – on selleks võimalike valikute-tegevuste mitmekesisus, eriline sisu või hoopis tegemise viis või midagi muud? Et selle pinnalt püüda hinnata, kuivõrd on avatud noortekeskustel potentsiaali tulevikuks ja kuivõrd on tänaseid võimalusi suudetud ära kasutada. Vabas vormis antud vastused koondati hiljem sarnase sisu järgi ühiste nimetajate alla.

Tervikuna ilmnes huvitav seaduspära, kus avatud noortekeskused tõid oma eelistena enim välja korralduslikke või ka omamoodi eeltingimuslikke aspekte, siis sidusgruppid küllalt jõuliselt ja ka üksmeelselt pigem eeliseid avatud noortekeskuste sisulises töös. Suhteliselt rohkem eeliseid loetlesid omavalitsuste esindajad.

³¹ Sh nii pigem kui väga vajalikuks hindajad

³² Sh nii pigem kui üldse mitte vajalikuks hindajad

³³ Vt edaspidi ka ptk ANK piirkondlikus noorsootöös ja ANK mõju

Enamus vastajaid tõi välja mitu põhjust, kuidas avatud noortekeskuste pakutav teistest vaba aja veetmise võimalustest erineb. Avatud noortekeskuste esindajad väärtustasid enim seda, et üritusi tehakse tasuta (või väikese tasu eest) (19%), puuduvad ajalised piirid (võimalus tulla või minna igal ajal) (17%) ja noorte ideede rakendamist (võimalus noortel näidata initsiatiivi) (14%). Ülejäänud põhjuseid mainisid vähem kui 10% vastanutest.

Küllalt ootuspäraselt tõusis sidusgruppide ootustele vastavalt³⁴ nende hinnangutes jõuliselt esiritta (mh kõrgemale noortekeskuste endi hinnangust) võimaluse andmine noortele ise projekte algatada ja teha seda, mis noori huvitab (24%). Seejuures ilmnes isegi ootamatu üksmeel ka sidusgruppide siseselt, saades kõrgeimad hinnangud samale põhjendusele kõigilt (vastavalt KOV 30%, koolid 22%, teised 18%). Veerand omavalitsuste esindajaid tõi välja ka meeldiva keskkonna ja paindlikud ajalised raamid, neid ja lisaks ka suuremate võimaluste loomist nimetasid sidusgruppide esindajatest tervikuna 14%. (Liiga) kitsale sihtrühmale (sh probleemsed noored) orienteerituse tõi teistest jõulisemalt välja teiste noorsootööga tegelevate asutuste esindajad (17%).

2.1.3. Vajaduste muutumine ajas

Fookusgrupi intervjuud võimaldasid saada hinnanguid olulisemate noorsootöö tegijate kohta kohalikul tasandil ja kuhu paigutub ANK nende seas. Selle taustal võimaldasid fookusgrupi arutelud heita pilgu põhjendustele vajaduse kohta avatud noortekeskuste rajamiseks ja esialgsete eesmärkide muutumisele aja jooksul.

Fookusgrupis osalenute hinnangutest selgus küllalt mitmekesine pilt ANK loomislugudest, omavalitsuste roll varieerus. Väiksemate asulate (nii linnade kui maa-asulate) puhul toodi esile nii sotsiaalsest vajadusest väljakasvamist kui ka omavalitsuse funktsioonide üleandmist kolmandale sektorile, läbivalt tõusis aga esile üksikute persoonide roll ANK loomise ja toimimise edukuses. Suurlinnade puhul tõusis jõuliselt esile omavalitsuse roll ANK süsteemi loomisel ja arendamisel, sh teenuste kvaliteedi tõstmise ja puuduvate teenuste lisandumiseks võimaluste loomise eesmärgil.

Küllalt üksmeelselt kinnitati algsete eesmärkide laienemist aja möödudes. Üldtrendina joonistus omavalitsuste esindajate antud hinnangutest välja erinev vajadus ANK järele piirkondade lõikes. (fookusgrupp)

Väiksemate asulate puhul on ANK näol tegu pigem nišsiorganisatsiooniga, kelle külastajaskond on sageli suhteliselt väike ja kes on suunatud traditsiooniliste huvikoolide-sportitrennide jms võimalustest vähem huvitatud noortele (ja kujutab endast vajadusel puhvrit nt koolist huviringi kadudes). ANK külastavate noorte osakaal võib olla ka oluliselt suurem, sõltudes suurel määral nii piirkonnas olemasolevatest alternatiivsetest võimalustest noortele vaba aja veetmiseks kui ka konkreetse(te) inimes(t)e sobivusest ja kontaktist noortega. Kuivõrd eriti maa-asulate puhul palju juurde teha ei ole võimalik, tuleb ANK-l olla võimeline oma tegevuse sisu muutma. (fookusgrupid) Väiksemates asulates kujutab ANK endast sageli 'peidetud võimalust', kelle roll piirkonna noortega tegelemisel on olulises sõltuvuses ANK-välistest teguritest.

³⁴ Vt ka ptk ANK tegevuse põhisuund ja ANK ülesanded

Suurlinnade puhul on ANK näol tegu noorsootöö lipulaevaga, kelle külastajaskond on väiksem huvi- ja spordikoolide jt poolt hõivatutest, ent keda hinnatakse noorele lähimaks institutsiooniks ja sisulise noorsootöö peamiseks edendajaks. (fookusgrupid)

Fookusgrupis osalenute hinnangul võib piirkonna olulisemate noorsootöö tegijate seas ANK paigutuse kohta kokkuvõtvalt öelda, et väiksemates asulates näevad omavalitsuste esindajad esmaste noorsootöö tegijatena kooli ja teisalt huviringe-huvikoole-spordikoole ning ANK roll on keskmine või alla selle. Vastupidiselt suurlinnades aga on ANK roll noorsootöö tegemisel selgesti üle keskmise.

Kokkuvõte

Vaatamata riigipoolsele noorsootööle omistatud suurtele ootustele, pole noorsootööga või selle korraldamisega vahetult kokku puutuvate organisatsioonide seas täit selgust, mis on kvaliteetne noorsootöö ja kuhu soovitakse selle tulemusena jõuda. Sellise kindla baasi puudumine raskendab nii eesmärkide seadmist kui ka koostööd erinevate potentsiaalsete partnerite vahel.

Tervikuna on valdav ANK omanäolisuse ja ANK vajalikkuse tunnustamine erinevate noorsootööga kokkupuutuvate organisatsioonide poolt.

Ometi on vajadus ANK ja tema pakutava sisu osas ajapikku muutunud. Kuigi regioonide ja asulate lõikes erinevalt, on ANK täidetavad funktsioonid tervikuna laienenud ning suuremates linnades näevad omavalitsused neid olulisima noorsootöö tegijana noorsootöö sisulise poole pealt. Paraku on üldise arengu taustal ANK-i nii mõnigi kord saatnud algaastate taak algsest „turvapesa“ staatusest, mis võib mõjutada koostöösuhteid ja nende tekke võimalusi veel tänaseni.

2.2. AVATUD NOORTEKESKUSTE EESMÄRGID

2.2.1. Missioon

Avatud noortekeskuste esindajatel paluti vabalt sõnastada nende keskuse **missioon** ehk määratlada, mida noortekeskus oma tegevusega saavutada soovib. Hiljem koondati sarnase sisuga vastused ühiste nimetajate alla.

Selge enamus (ligi kolmveerand) avatud noortekeskuste esindajaid määratleb noortekeskuse **missioonina** laste ja noorte vaba aja sisustamise. Kolmandiku arvates seisneb nende missioon huvitegevuse korraldamises. Neljandik tõi missioonina välja ka noorte omaalgatuse ja arengu toetamise ning samuti noorte seltskondliku läbikäimise edendamise ja integreerimise. Viiesid pidas oluliseks alkoholismi- ja narkoennetustöö korraldamist. Teisi tegevussuundi nimetati oluliselt vähem.

Vaba aja sisustamise jõulise ja nii tavatöötajate kui juhtide-omanike küllalt üksmeelse määratluse taustal erinevad mõneti erineval positsioonil **töötajate nägemused** teiste võimalike tegevussuundade osas. Näiteks kui tavatöötajad näevad oma keskuse missioonina sagedamini

huvitegevuse korraldamist (37%) ja noorte seltskondliku läbikäimise edendamist (28%), siis juhid ja omanikud noorte omaalgatuse ja arengu toetamist (29%).

Teisalt, kui juhid ja tavatöötajad näevad oma keskuse missioonina sagedamini alkoholismi- ja narkoennetustöö organiseerimist (19-21%) ning noorte nõustamist, koolitamist (16-17%), siis omanikud näevad neist sagedamini keskuse missioonina noortele koosviibimise koha pakkumist (25%) ja noorte kaasamist ühiskondlikku tegevusse (16%).

Seega võib küllalt ootuspäraselt näha, et juhtide-omanike nägemus ANK missioonist on mõnevõrra laiem, juhtide-tavatöötajate oma aga probleemikesksem.

Tabel 3. Avatud noortekeskuste missioon, avatud noortekeskuste esindajad, %

	ANK esindajad kokku, n=90 ³⁵	ANK juhid, n=48	ANK tavatöötajad, n=43	ANK omanikud, n=32
1. Arendavad tegevused, sh				
huvi- ja loominguulise tegevuse korraldamine / mitteformaalsed õppimisvõimalused	38	39	37	25
toetada noorte omaalgatust ja arengut	27	29	21	28
noorte seltskondliku läbikäimise arendamine (sh erineva taustaga noorte liitmine) / integreerimine ühiskonda ja ühiskondlikku tegevusse, rahvusvahelisse suhtlusse	39	35	47	44
Vahe kokku	104	103	105	97
2. Vaba aja sisustamine – koht, kus olla, sh				
laste ja noorte vaba aja sisustamine	71	69	79	69
koht, kus olla / noored tänavalt ära	14	13	14	25
Vahe kokku	85	82	93	94
3. Ennetustöö, sh				
alkoholismi- ja narkoennetustöö organiseerimine	19	21	19	6
4. Info, sh				
Noorte nõustamine, koolitus, infovahetus	13	17	16	3
infovahetuse ja koostöö arendamine teiste organisatsioonidega.	7	4	7	3
Vahe kokku	20	21	23	6
5. Muu, sh				
Luaa arengu- ja mängimisvõimalusi koolieelsetele lastele	2	0	5	0
Tuluürituste korraldamine	1	0	2	0
Muu	11	15	12	13
Vahe kokku	14	15	19	13
Vastamata	6	2	5	6

³⁵ Kuivõrd ANK esindajad määratlesid oma rolli mitmeti, on need eraldi välja toodud mainimiste arvu järgi. Kokku vastas ankeedile 90 ANK esindajat. Vt ka ptk meetoodika

Kuivõrd tegu oli vabas vormis antud vastustega, on nende koondamine paratamatult teatud määral hinnanguline ja seeläbi osati ka juhuslik. Siiski reedab üldpilt ja antud vastuste paljusus ühese missioonimääratluse puudumist, pigem on tegu olulisemate töövaldkondade kirjeldusega, mis näitab olulisemaid tegevusvaldkondi ANK igapäevatoos. Küll selgesti vähesed, ei osanud siiski mõned ANK esindajad ANK missiooni määratleda, jättes küsimusele vastamata.

Analüüsides lähemalt antud vastuseid ja koondades sarnaste terminite kõrval ka sarnaseid karakteristikuid sisaldanud vastuseid, joonistub selgemini välja ka tervikpilt. Üldtrendina domineerivad selgesti 2 olulisemat tegevussuunda – arendavate tegevuste pakkumine ja vaba aja sisustamine (sh koht, kus olla, pakkumine). Tervikuna on vastused ka erinevate vastajagruppide (juhid, tavatöötajad, omanikud) lõikes sarnased, erinedes vaid mõnede nimetatud valdkondade siseste rõhuasetuste osas. Samas nimetavad noorte aktiivset omapoolset osalust nõudvaid ja nende aktiivsuse toetamisele panustavaid erinevaid arendavaid tegevusi sisuliselt kõik vastanud, samas kui vaba aja sisustamist nimetanute osakaal jääb 85% juurde. Pea võrdselt viiendik mainib teavitustegevusi ja ennetustööd, 14% aga erinevaid muid teemasid, sh ANK põhitegevusega vähemseotud valdkondi nagu koolieelsete lastega tegelemine või tulüürituste korraldamine.

Noore arengule panustavate tegevuste siseselt rõhutavad proportsionaalselt rohkem juhid-omanikud noorte omaalgatuse toetamise olulisust (28-29% vrld.tavatöötajad 21%), huvitegevuse ja mitteformaalsete õppimisvõimaluste loomist juhid-tavatöötajad (37-39% vrld. omanikud 25%) ning noorte seltskondliku läbikäimise ja ühiskonda integreerimise toetamist tavatöötajad-omanikud (44-47% vrld. juhid 35%).

2.2.2. Avatud noortekeskuste tegevuse põhisuund ja noorsootöö valdkonnad

Uurides lähemalt noortekeskuste tegevuse üldist iseloomu, paluti avatud noortekeskuste esindajatel määratleda noortekeskuse tegevuse põhisuund, valides enimsobiva valikust kas (a) annab noortekeskus noortele võimaluse ise midagi korda saata (eneseteostus), (b) nähakse noort peamiselt kui tarbijat (vaba aja sisustamine) või (c) on noortekeskus väga selgele sihtgrupile spetsialiseerunud (tegeledes nt probleemsete noortega).

Sellise teemaasetuse kohaselt pakub noortekeskus 52% noortekeskuste esindajate hinnangul noortele eneseteostusvõimalusi (pakub arendavaid tegevusi ja võimalusi noortel ise organisatoorses töös osaleda jms), 39% arvates vaba aja sisustamist nähes noores ennekõike tarbijat (pakub huvitegevuse võimalusi ja kohta, kus olla jms) ja vaid 4% keskendub kitsalt probleemsete noortega tegelemisele. 4% nimetas peamise rollina midagi muud. Kui noortekeskuste omanike ja tavatöötajate arvamused ühtivad vastuste üldjaotusega, siis juhid nimetasid keskuse peamise rollina noortele eneseteostusvõimaluste pakkumist ja vaba aja sisustamist võrdselt (vastavalt 44% ja 46%).

Noorte arvamused noortekeskuse täidetava rolli osas erinevad mõneti – kui noortekeskusi mitteküllastavate noorte ja noortekeskuste tavaküllastajate arvates peaks peamine olema vaba aja sisustamine (vastavalt 63% ja 60%), siis projektijuhid näevad keskuse rollina peamiselt just eneseteostusvõimaluste pakkumist (63%). Pigem joonistuvad välja teatud eelistused vastavalt vanusele, kus vanuse tõustes kerkib ka noortekeskuste küllastajate seas enam esile eneseteostusvõimaluste olulisus, eriti projektijuhtide osas (valdav vaba aja sisustamise roll 7-11.a.

vanusgrupis (tavakülastajad 86% ja projektijuhid 50%) asendub eneseteostusvõimaluste rolli domineerimisega 22-26.a. (vastavalt 57% ja 73%).

Tabel 4. Noorte hinnang, mida avatud noortekeskus ennekõike pakub, %

	Külastajad kokku	7-11.a.		12-16.a.		17-21.a.		22-26.a.	
		Tavakülastajad	Projektijuhid	Tavakülastajad	Projektijuhid	Tavakülastajad	Projektijuhid	Tavakülastajad	Projektijuhid
N	n=164 (100%)	n=28	N=4	n=46	n=11	n=36	n=14	n=14	n=11
Eneseteostusvõimalus noortele	45	14	50	41	55	50	64	57	73
Vaba aja sisustamine	55	86	50	59	45	50	36	43	27

Sidusgruppidele küsiti aga nii seda, millist rolli peaks avatud noortekeskus Teie arvates ennekõike täitma, kui ka seda, millist rolli avatud noortekeskus Teie arvates tegelikult peamiselt täidab.

Poolte sidusorganisatsioonide esindajate hinnangul peaks avatud noortekeskuste roll seisnema ennekõike noortele eneseteostusvõimaluste pakkumises ja kolmandiku arvates pigem noorele kui tarbijale suunatud vaba aja sisustamises. Seega ühtivad sidusorganisatsioonide hinnangud laias laastus avatud noortekeskuste endi hinnangutega, mida nad tegelikkuses pakuvad.

Sidusgruppide ootuste (millist rolli noortekeskused peaksid täitma) ja tegelikkusele antud hinnangute (millist rolli tegelikult peamiselt täidavad) vahel on aga käärid, eriti teiste noorsootöö asutuste osas. Kui sidusgruppide hinnangul peaksid noortekeskused ennekõike eneseteostusvõimaluste pakkumisele keskenduma (44-65%), mitte niivõrd vaba aja sisustamisele (26-32%), siis tegelikkust hindavad nad suuresti vastupidiseks – noortekeskused pakuvad eelkõige vaba aja sisustamist (46-65%), mitte niivõrd noorte eneseteostusvõimaluste arendamist (13-33%). Vaba aja sisustamist näevad noortekeskuse tegelikult täidetava rollina kaks kolmandikku teiste noorsootöösutuste esindajaid (65%), üle poole koolide huvijuhtidest (58%) ja ligi pooled kohaliku omavalitsuse esindajad (46%).

Esmajoones probleemsetele noortele keskendumist hindavad noortekeskuste oodatavaks rolliks kokku 10% sidusgruppide esindajaist, seejuures enim koolide huvijuhtid (16%) ja omavalitsuste esindajad (9%). Antud rolli täitmist hindavad aga selles vallas suurima ootusega sidusgrupid tegelikkuses nullilähedasel täidetavaks (vastavalt 2% ja 4%). Samal ajal avatud noortekeskuste esindajad ise hindavad noortekeskuste rolli selles vallas samas suurusjärgus (4%).

Tabel 5. ANK tegevuse põhisuund, kõigi sihtgruppide lõikes, %

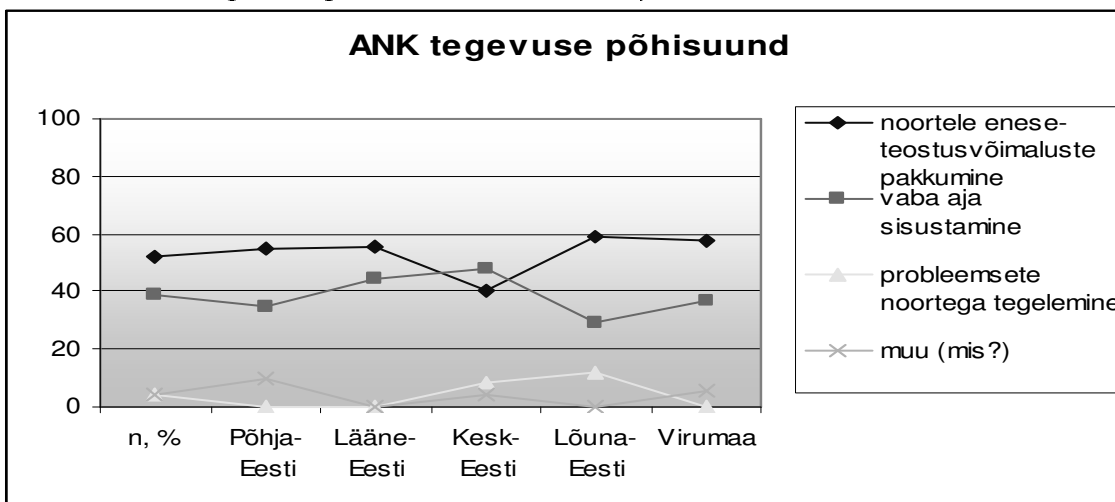
	ANK esindajad, n=90	Noored (külastajad /mitte-külastajad), n=164/80	Sidusgruppide hinnang, n=125	Sidusgruppide ootus, n=125
Eneseteostus	52%	45/63%	27%	51%
Noor kui tarbija	39%	55/33%	54%	33%
Kitsas spetsialiseerumine	4%	-/5%	4%	10%

Eeltoodu põhjal võib järeldada, et ANK esindajate hinnang ANK tegevuse põhisuunale sarnaneb noorte hinnangule, kus u. pooled vastanutest nimetavad ANK põhisuunaks eneseteostusvõimaluste pakkumist ja u. 40% nooresse kui tarbijasse suhtumist (noore suhteliselt passiivne roll). Sarnane on ka sidusgruppide ootus ANK tegevuse põhisuuna osas, ent see ei vasta nende hinnangul tegelikule olukorrale, olles pigem vastupidine – enma kui poolte sidusgruppide esindajate hinnangul suhtutakse nooresse kui tarbijasse ja alla 30% hinnangul pakutakse ennekõike eneseteostusvõimalusi. Sidusgruppide ootus on mõnevõrra kõrgem ka ANK spetsialiseerumisele kitsale sihtgrupile, ent hinnang tegelikkusele on 2 korda madalam vastates nii ANK kui noorte hinnangule.

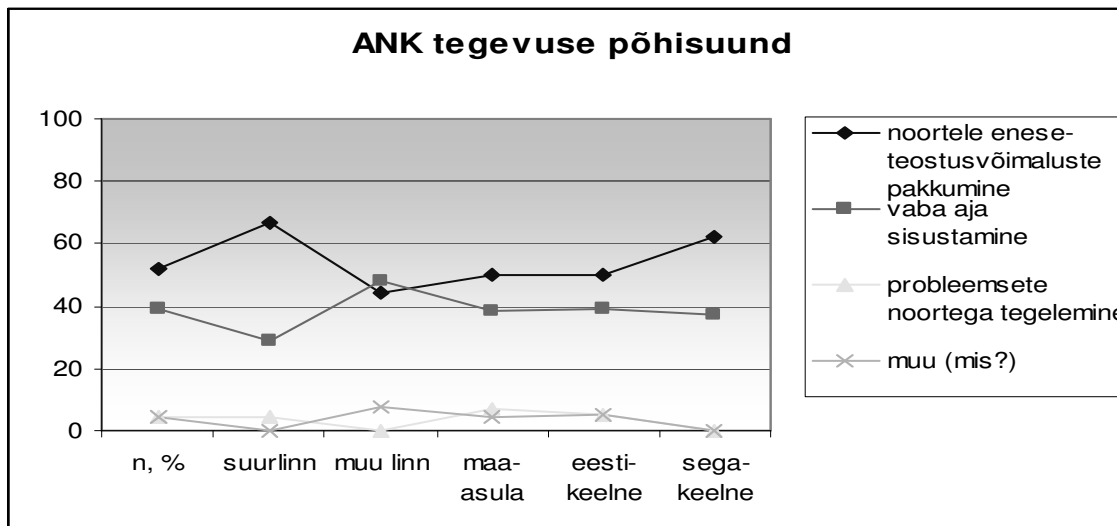
Staatusest tulenevalt võrdluses keskmisega olulisi erisusi ei ilmnenud.

Piirkondade lõikes on tulemused sarnased, eriti eneseteostusvõimaluste pakkumisel, mida määratlevad ANK tegevuse põhisuunana pooled ANK esindajatest. Vaid Kesk-Eesti puhul on vastav näitaja keskmisest madalam ja väikese eduga mainiti enim vaba aja sisustamise keskendumist. Probleemsete noortega tegelemist ja muid võimalusi ANK põhisuunana nimetasid väga vähesed. Erisusena nimetati ANK olulisima tegevussuunana probleemsete noortega tegelemist 12% Lõuna-Eesti ja 8% Kesk-Eesti ANK esindajate poolt (teistes piirkondades vastavalt 0%).

Joonis 23. ANK tegevuse põhisuund, ANK esindajad, n=90, %

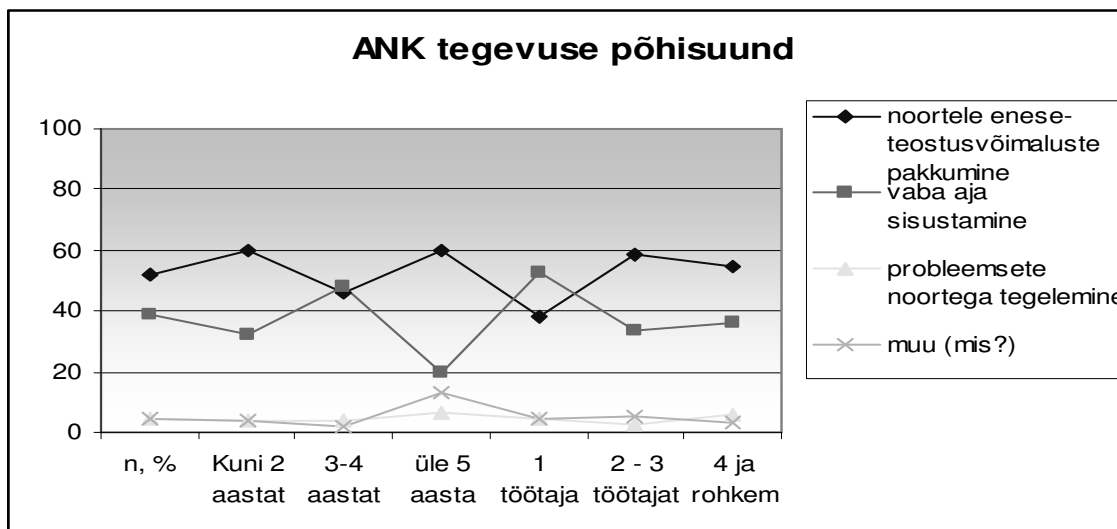

Joonis 24. ANK tegevuse põhisuund, ANK esindajad, n=90, %

Asulatüüpide lõikes on väiksemate linnade ja maa-asulate ANK esindajate hinnangud sarnased, kus ligi pooled mainivad võrdselt nii eneseteostus- kui vaba aja sisustamise võimaluste pakkumist (sh maa-asulates veidi enam eneseteostusvõimalusi). Suurlinnade puhul on jõuliselt esikohal eneseteostusvõimaluste pakkumine, mida nimetab 67% vastanutest (vrldl. vaba aja sisustamine 29%). Asula keelelise tausta alusel ilmneb segakeelsetes piirkondades eneseteostusvõimaluste pakkumisele suunatuse domineerimine (vastavalt 63%). Vastav näitaja on eestikeelsete piirkondade puhul madalam aga pigem probleemsete noortega tegelemise ja muude võimalike tegevussuundade arvel (vastavalt 5% kumbki), kuivõrd vaba aja sisustamisele suunatust mainitakse võrdselt keelelisest taustast sõltumata (vastavalt 38-39%).

Joonis 25. ANK tegevuse põhisuund, ANK esindajad, n=90, %

ANK tegevuse põhisuund on mõneti erinev ka tegutsemisaja ja töötajate arvu erinevuste lõikes. Noorimate ANK puhul domineerib selgesti noortele eneseteostusvõimaluste pakkumine (60%), vaba aja sisustamise ees (32%). 3-4.a. tegutsenud ANK osas on need näitajad praktiliselt võrdsustunud (46-48%). Enam kui 5.a. tegutsemisajalooga ANK puhul on eneseteostusvõimaluste pakkumise olulisus tõusnud taas noorimate ANK tasemele (60%) ja märkimisväärselt langenud vaba aja sisustamise olulisus ANK tegevuse põhisuunana (20%), samas on väiksema tegevusajaga

ANK-dega võrreldes pea kahekordistunud probleemsete noortega tegelemise määratlemine põhitegevussuunana (7% vrdl. 4%).

Töötajate arvukuse võrdluses domineerib 1 töötajaga ANK-de osas vaba aja veetmise võimaluste pakkumine võrreldes eneseteostusvõimaluste pakkumisega, rohkemate töötajatega ANK puhul on olukord vastupidine. Selline tulemus on ka küllalt ootuspärane, kuivõrd erinevate arendavate tegevuste ettevalmistamist ja läbiviimist võib pidada märkimisväärselt ressursimahukamaks (sh tööaja mõttes).

Avamaks sügavamalt avatud noortekeskuste tööd uuriti ka seda, millistes **noorsootöö valdkondades** noortekeskused tegutsevad³⁶. Eelnevalt vaadeldud ANK missioonimääratlust seletab see oluliselt enam lahti.

Valdav enamus avatud noortekeskusi nimetab oma noorsootöö valdkonnaks noortele tervistava ja arendava puhkuse pakkumist (72%), kuid ka informatsiooni jagamist noortele ja noortest (59%) ning noorte töökasvatust (59%). Ülejäänud noorsootöö valdkondi peavad oma keskusele omaseks vähem kui pooled noortekeskuste esindajad.

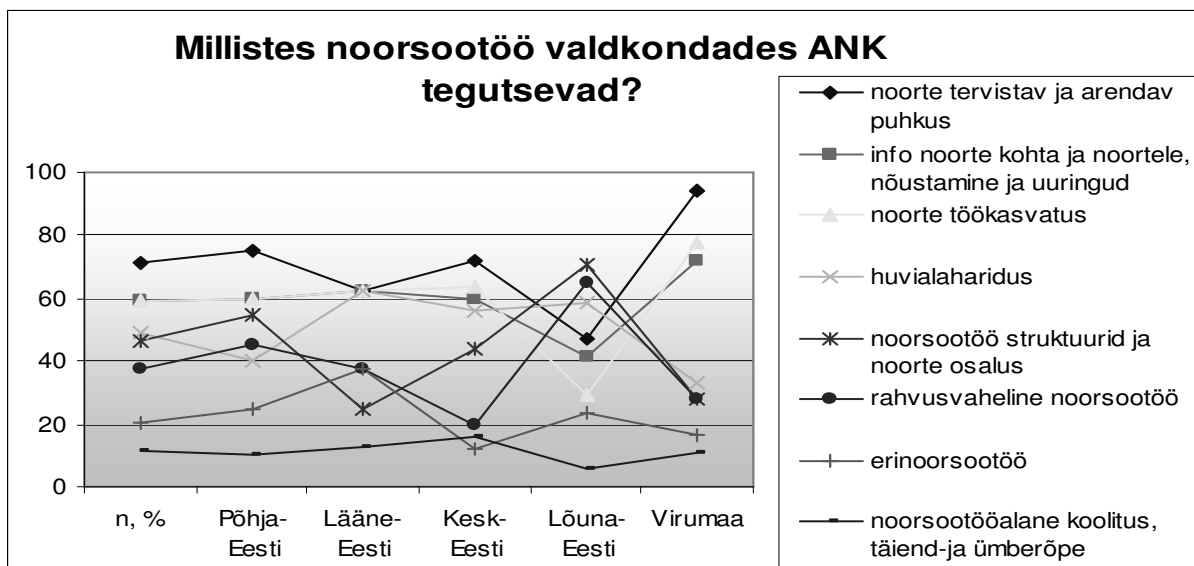
Tabel 6. Noorsootöö valdkonnad, milles avatud noortekeskused tegutsevad, %

	ANK esindajad kokku, n=90	ANK juhid, n=48	ANK tava-töötajad, n=43	ANK omanikud, n=32
noorte tervistav ja arendav puhkus	72	72	66	88
info noorte kohta ja noortele ning nõustamine ja uuringud	59	57	56	66
noorte töökasvatus	59	68	56	66
huvialaharidus	49	47	49	47
noorsootöö struktuurid ja noorte osalus	47	47	54	38
rahvusvaheline noorsootöö	38	34	44	31
erinoorsootöö	20	19	24	28
noorsootööalane koolitus, täiend- ja ümberõpe	11	13	12	6

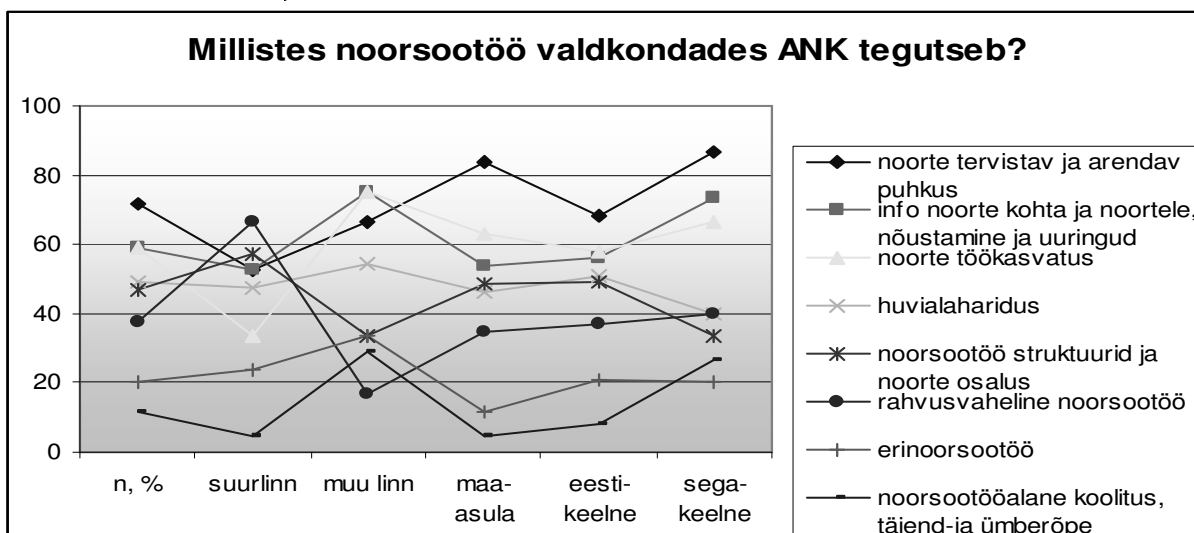
Samal ajal varieeruvad nägemused **piirkonniti**. Noorte tervistav ja arendav puhkus on jõuliselt esikohal nii Põhja- kui Kesk-Eestis (72-75%), eriti aga Virumaal (94%), aga samuti mitte-linnalistes asulates (84%). Suurlinnades ja Lõuna-Eestis mainivad kaks kolmandikku vastanutest aga rahvusvahelist noorsootööd. Väiksemates linnades rõhutatakse enim ühtviisi nii infovahetust kui noorte töökasvatust (75%).

³⁶ Eesti noorsootöö kontseptsioon (2001) määratleb 8 noorsootöö valdkonda. Neist paluti vastajatel määratleda kuni 4 olulisemat noorsootöö valdkonda ANK töös. Noorsootöö kontseptsiooni vt www.hm.ee

Joonis 26. Millistes noorsootöö valdkondades ANK tegutseb, piirkondade lõikes, avatud noortekeskuste esindajad, n=90, %

Joonis 27. Millistes noorsootöö valdkondades ANK tegutseb, asulatüüpide lõikes, avatud noortekeskuste esindajad, n=90, %

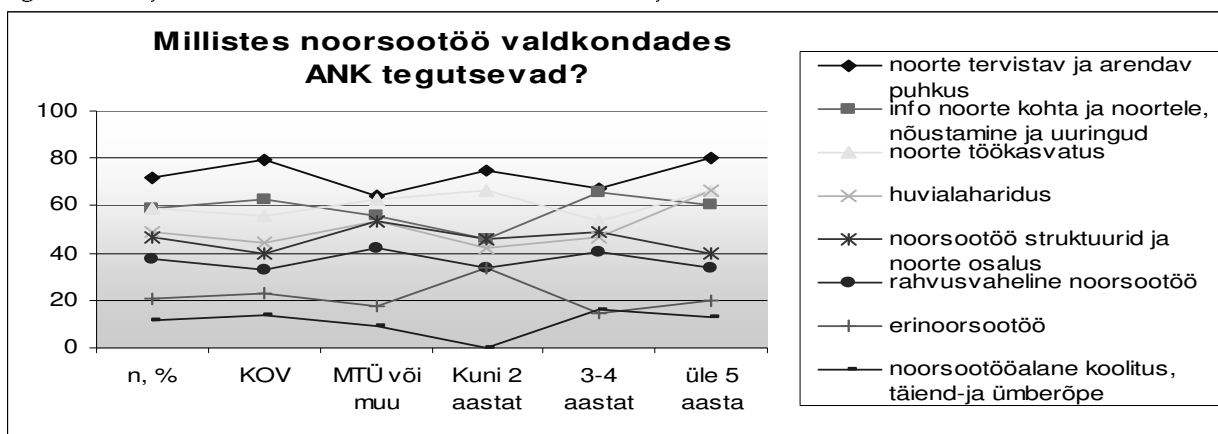

Piirkondade lõikes eristub teistest märkimisväärselt Lõuna-Eesti ANK-de määratlus olulisematest noorsootöö valdkondadest oma töös, panustades keskmisest rohkem noorte osalusele ja rahvusvahelisele noorsootööle ning seda võrdluses teiste piirkondadega suuresti tervistav-arendava puhkuse ja infovahetuse, eriti aga noorte töökasvatuse arvel (keskmisest oluliselt madalam). Just need valdkonnad on aga esmatähtsad kõigis teistes regioonides.

Lääne-Eestis tegelevad ANK teistest piirkondadest proportsionaalselt rohkem erinoorsootööga.

Tervikuna on erinevate asulatüüpide mõju noorsootöö valdkondade esindatusele küllalt märkimisväärne, kuivõrd vastused olid küllalt erinevad. Asulatüüpide lõikes on suurlinnades erinevate noorsootöö valdkondadega tegelemine tasakaalustatumalt esindatud. Suurlinnades on oluliselt jõulisemalt esindatud rahvusvaheline noorsootöö, maa-asulates tervistav-arendava puhkuse pakkumine, väikelinnades noorsootööalane koolitus. Väiksemates linnades ja maal on suhteliselt olulisemal kohal noorte töökasvatus.

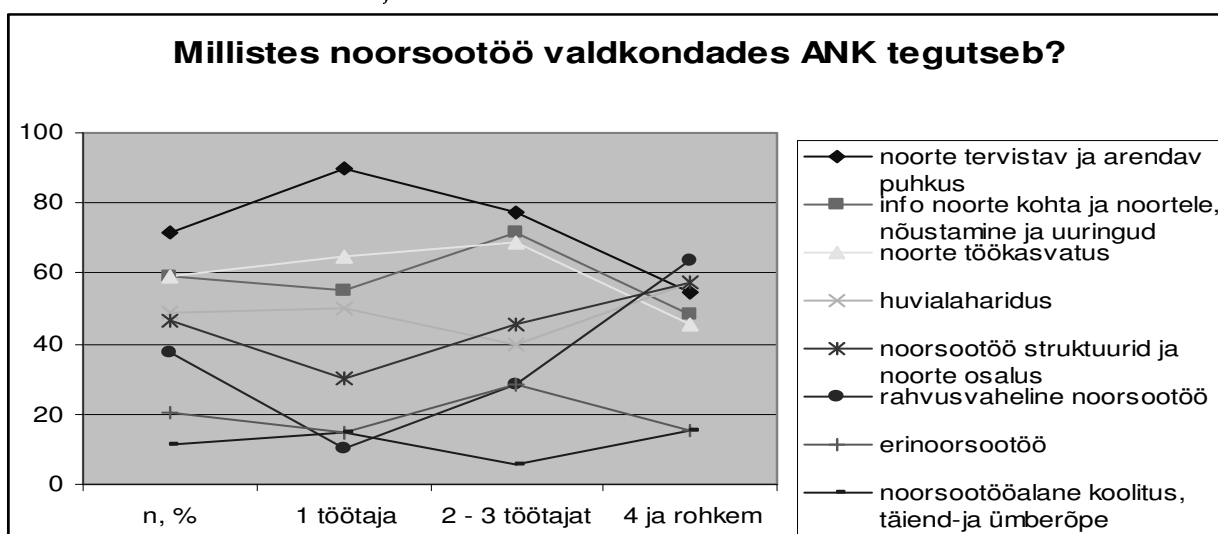
Joonis 28. Millistes noorsootöö valdkondades ANK tegutseb, võrdlus ANK staatus ja tegutsemisaja baasil, avatud noortekeskuste esindajad, n=90, %

Tervikuna võib öelda, et omavalitsustega vähem seotud (MTÜ jt) ANK esindajate hinnangud on ühtlasemad, nimetades pea võrdselt nii tervistav-arendava puhkuse pakkumist, töökasvatust, infovahetust-nõustamist, huvialaharidust kui ka noorte osalust. Vahetumalt KOV-ga seotud ANK puhul tõusevad peamiste noorsootöö valdkondadena esile kolm olulisemat – esikohal on noortele tervistava ja arendava puhkuse pakkumine, millele järgnevad pea võrdselt infovahetus ja töökasvatus. Teisi noorsootöö valdkondi nagu huvialaharidus, noorte osalus ja rahvusvaheline noorsootöö mainitakse võrdluses MTÜ jt ANK-ga suhteliselt vähem. Erinoorsootööd ja noorsootööalast täiend- ja ümberõpet pakuvad aga omavalitsustega vahetumalt seotud ANK-d rohkem. Üldiselt võib sel taustal öelda, et omavalitsustega vahetumalt seotud ANK-de puhul on näha mõneti rohkemat spetsialiseerumist, püüdes hõlmata erinevaid noorsootöö valdkondi tervikpildina enam tasakaalustatult.

Tegutsemisaja osas võib täheldada viiteid nn. sotsiaalsest vajadusest väljakasvamisele, kus noorimate ANK puhul on proportsionaalselt hüppeliselt kõrge erinoorsootööd maininute osakaal (vastavalt ligi 40%, vrld. keskmine 20%).

Joonis 29. Millistes noorsootöö valdkondades ANK tegutseb, võrdlus ANK töötajate arvu baasil, avatud noortekeskuste esindajad, n=90, %

2.2.3. Avatud noortekeskuste ülesanded ja nende sobivus noorte põhjendustega noortekeskuse külastamiseks

Avatud noortekeskuste tegevuse põhisuunaga seotuna uuriti järgmisena noortekeskuste ülesandeid. Tervikuna nähakse avatud noortekeskuste ülesandeid küllalt mitmekülgsena, kõiki loetletud ülesandeid mainivad nii noortekeskuste kui sidusgruppide esindajaist enam kui kaks viiendikku.

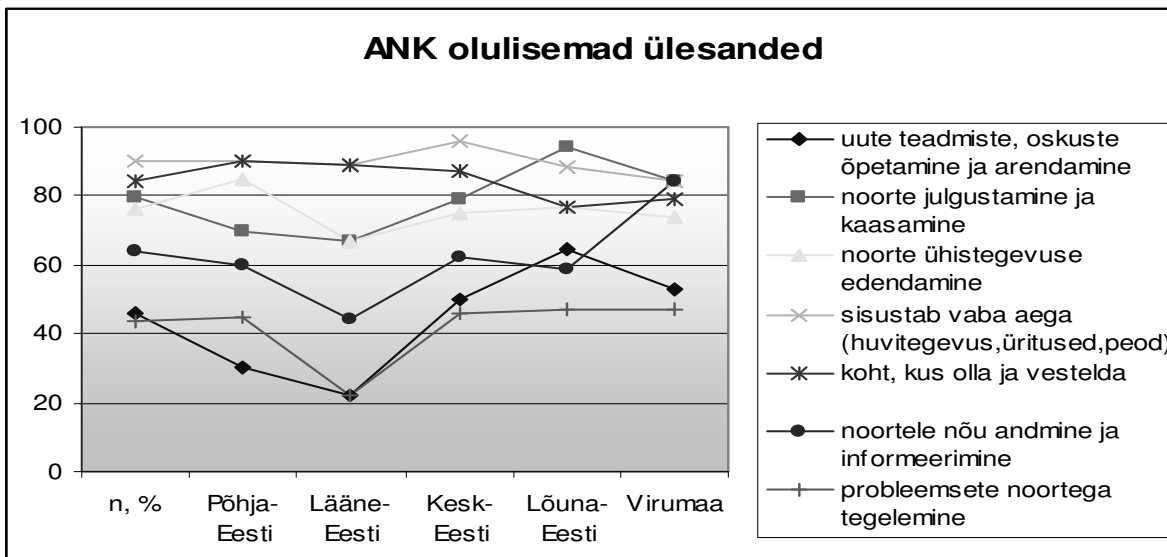
Kui avatud noortekeskuste esindajate osas eristuvad selgesti vaba aja sisustamine ja kokkusaamispaiga pakkumine (84-90%) ning noorte kaasamine ja ühistegevuse edendamine (76-80%). Siis sidusgruppide nägemus avatud noortekeskuste ülesannetest on mõneti tasakaalustatum aga ka laiem – olulisimana eristub noorte ühistegevuse edendamine (86%), ning küllalt võrdselt noorte kaasamine ja nõustamine (76-78%), vaba aja sisustamine ja kokkusaamispaiga pakkumine (72-77%). Laias laastus on nägemused lähedased, erisused ilmnevad vaid teatud rõhuasetustes, kus noortekeskused peavad olulisemaks noortele kohta, kus olla, pakkumist, samas kui sidusgruppid eelistaksid pigem noorte ühistegevuste korraldamist.

Tabel 7. Avatud noortekeskuse olulisemad ülesanded³⁷, %

	ANK juhid, n=48	ANK töötajad, n=43	ANK omastikud, n=32	KOV esindajad, n=57	Koolide huvi-juhid, n=45	Muud noorsootöötajad, n=23
Vaba aja sisustamine	98	86	94	91	60	74
Koht, kus olla ja vestelda	89	81	81	79	64	70
Noorte ühistegevuse edendamine	83	74	81	84	87	87
Noorte julgustamine ja kaasamine	83	86	78	81	73	70
Noortele nõu andmine ja informeerimine	70	60	59	81	80	70
Uute teadmiste, oskuste õpetamine ja arendamine	53	45	47	53	44	52
Probleemsete noortega tegelemine	51	40	47	67	53	57
Muu	0	0	0	4	0	0

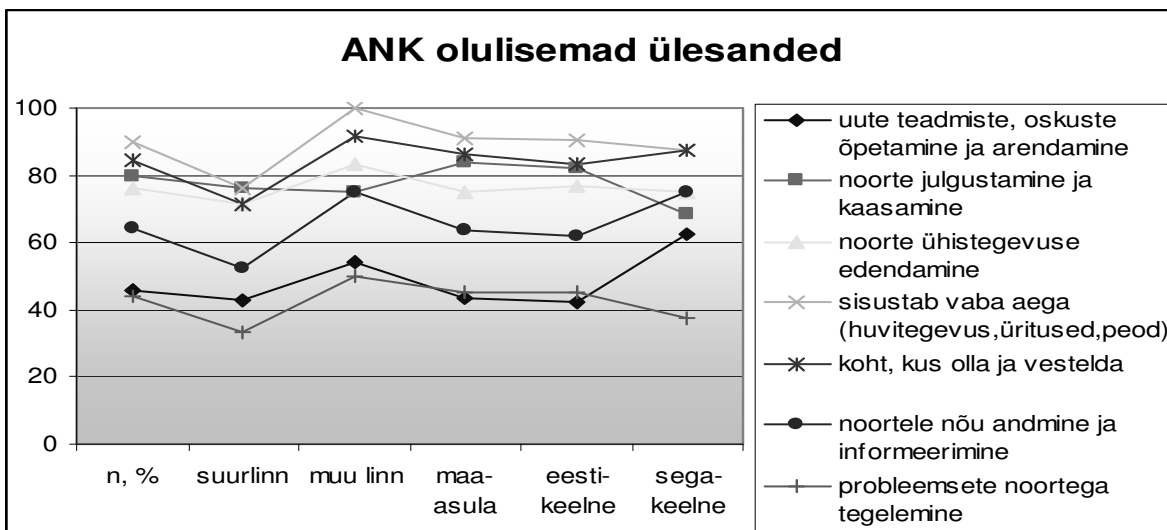
³⁷ Vastajad võisid nimetada mitu võimalust

Joonis 30. ANK olulisemad ülesanded piirkondade lõikes, ANK esindajad, n=90,%

Tervikuna võib öelda, et igal regioonil on oma erijooned. Teistest enim eristub Lääne-Eesti suhteliselt suurema spetsialiseerumisega, kus teistest regioonidest selgesti vähem nimetatakse probleemsete noortega tegelemist ja uute teadmiste-oskuste õpetamist. Põhja-Eesti ANK puhul panustatakse teiste regioonidega võrreldes mõneti vähem uue õpetamisele, seevastu enim ühistegevuste pakkumisele. Kõige laiemad ülesanded on Virumaa ANK-del, kus üksnes probleemsete noortega tegelemist ja uute teadmiste õpetamist nimetavad vaid pooled vastanutest ja kõiki teisi valdkondi üle 70% vastanutest. Virumaa ANK-dega on sarnased Lõuna-Eesti ANK-de ülesannete määratlused, olulisemaks erisuseks noorte nõustamise märgatavalt vähesem mainimine (59% vrld. Virumaa puhul 84%). Laias laastus sarnane on ülesannete määratlus ka Kesk-Eesti ANK-de puhul, kuigi väga jõuliselt on esikohal vaba aja sisustamine ja mõnevõrra enam ka olemise koha pakkumine, mõneti vähem panustatakse noorte kaasamisele.

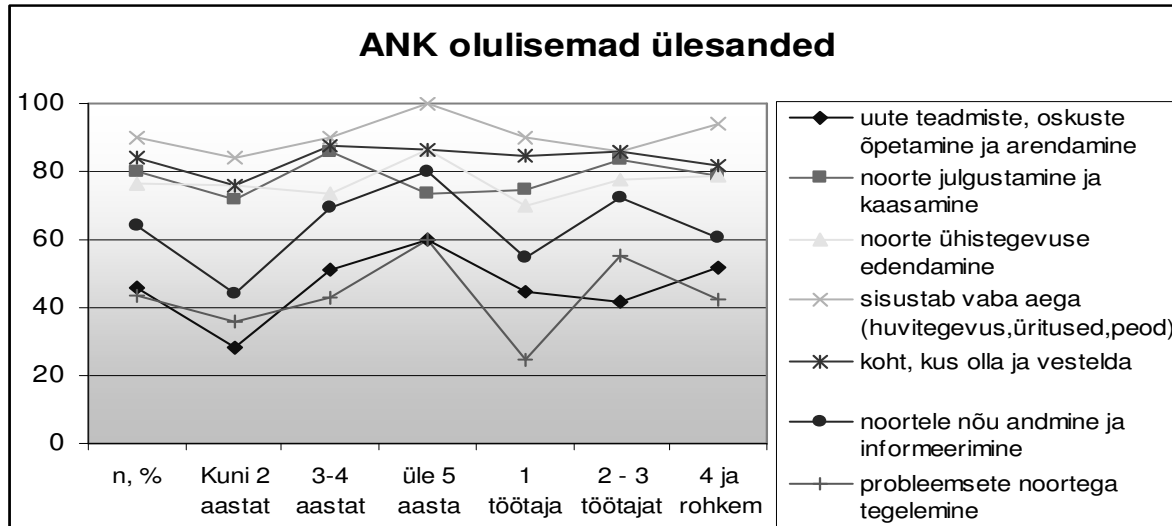
Joonis 31. ANK olulisemad ülesanded, ANK esindajad, n=90,%

Tervikuna on dominandid samad ka asulatüüpide taustal, pigem erineb mainimiste osakaal. Asulatüüpide taustal eristuvad enim suurte ja väiksemate linnade ANK-de ülesanded, kus väikelinnade puhul nimetatakse kõiki ülesandeid enim, vaid noorte kaasamist mainitakse proportsionaalselt enim maa-asulate puhul. Mõneti erinev on ülesannete jaotus asula keelelisest

taustast lähtuvalt. Kui eestikeelsetes piirkondades panustatakse rohkem noorte kaasamisele, siis venekeelsetes piirkondades mõnevõrra enam noorte nõustamisele ja uute teadmiste õpetamisele. Samal ajal sarnanevad eestikeelsete piirkondade ANK vastused enim maa-asulate ja venekeelste asulate ANK-de vastused väiksemate linnade ANK hinnangutele.

Joonis 32. ANK olulisemad ülesanded, ANK esindajad, n=90, %

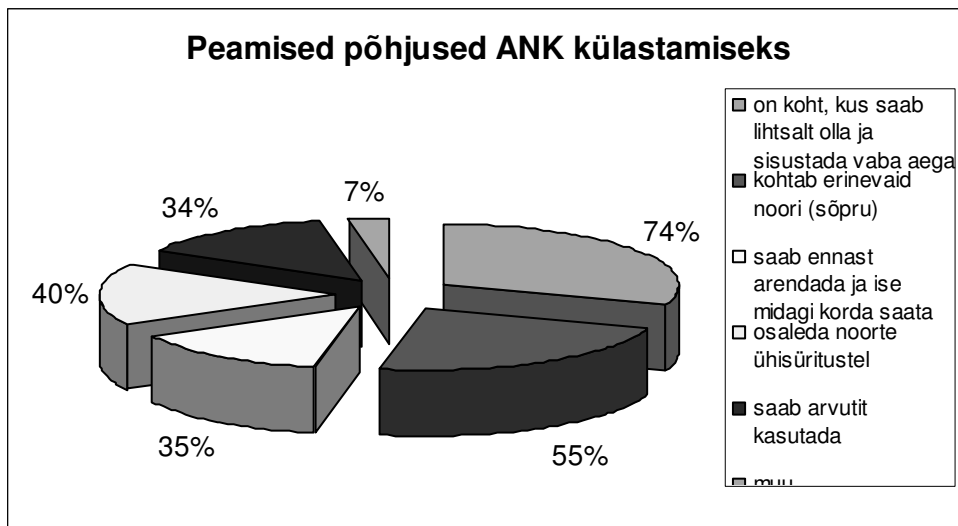
ANK tegutsemisaja ja töötajaskonna arvukuse baasil võib öelda, et pikema tegevusajalooga ANK-d nimetavad rohkemaid ülesandeid, ainsana väheneb vanimate ANK hinnangutes proportsionaalselt veidi lühema tegevusajaga ANK-dega võrreldes noorte kaasamise ja julgustamise mainimine. Samal ajal nimetatakse peaaegu 100%-liselt vaba aja sisustamise võimaluste pakkumist. 1 töötajaga ANK-de esindajad nimetasid 2 korda vähem probleemsete noortega tegelemist, samuti oluliselt vähem noorte nõustamist. Enim erilaadilisi ülesandeid nimetavad 2-3.a. tegutsenud ANK-de esindajad, töötajaskonna kasvades toimub teatud stabiliseerumine.

Ent need olid kõik nn. teenusepakkujate hinnangud, mida arvavad aga noored ise? Miks nad käivad noortekeskustes?

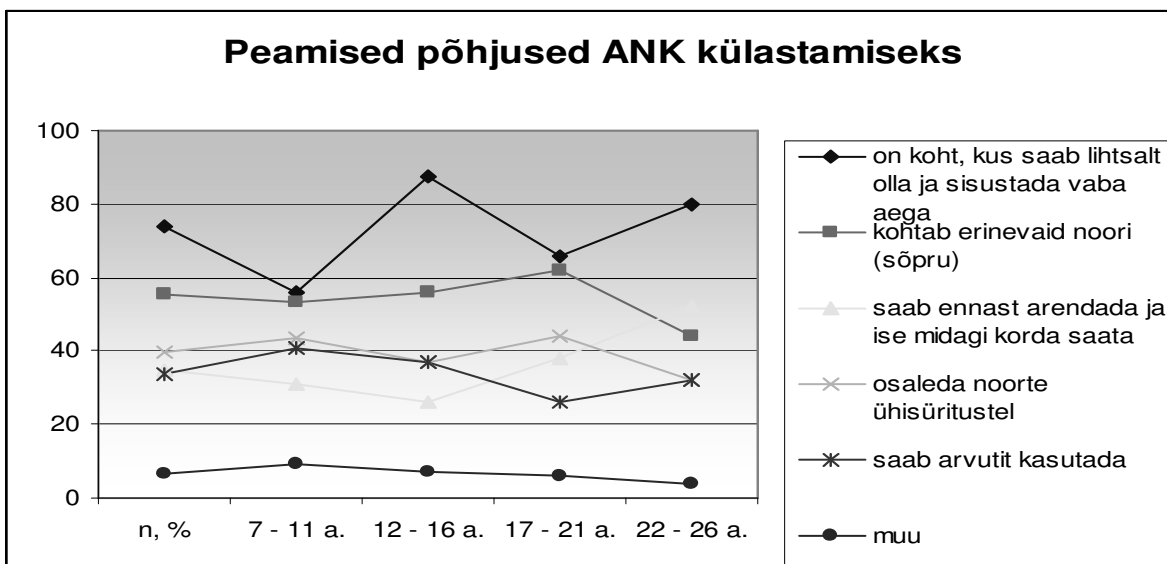
Noorte nägemus noortekeskusest – miks nad käivad avatud noortekeskustes?

Noored külastavad avatud noortekeskust peamiselt seetõttu, et see on neile kohaks, kus lihtsalt olla ja vaba aega sisustada, nii vastas 3/4 külastajatest. Seega on avatud noortekeskused oma esmase ülesande määratlenud noortele sobivalt. Järgmise olulisema põhjusena märgivad üle poole tavakülastajatest ja ligi pooled projektijuhtidest erinevate noortega-sõpradega kokkusaamist (külastajad tervikuna 55%). Samas on projektijuhtidest enam kui pooltele olulised erinevad ühisüritused, mis kõigi külastajate seas tervikuna on olulised 40%-le. Enda arendamine ja millegi kordasaatmine on oluline 45% projektijuhtidele ja 31% tavakülastajatele (tervikuna kolmandikule). Arvuti kasutamise võimalust nimetab kolmandik kõigist külastajatest.

Joonis 33. Peamised põhjused, miks noored külastavad avatud noortekeskust, n=164, %³⁸

Joonis 34. Peamised põhjused vanusgruppide lõikes, miks noored külastavad avatud noortekeskust, n=164, %

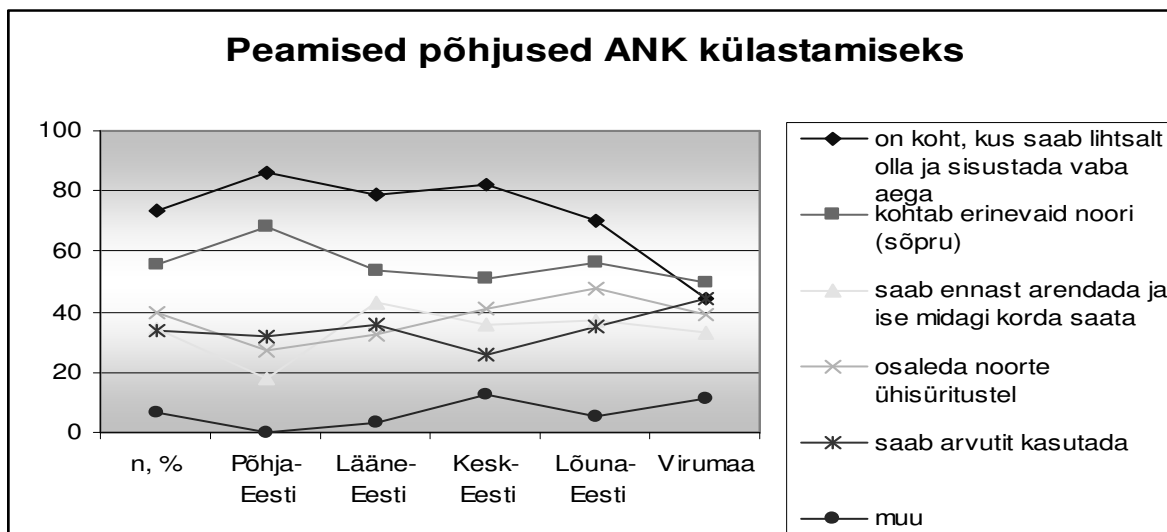
Kõigi noorte puhul on ANK külastamise selgesti olulisimaks põhjuseks, et ANK on koht, kus saab lihtsalt olla ja vaba aega sisustada. Vanusgruppide lõikes väärtustavad seda enim 12-16.a. noored ja vanimad ANK külastajad (vastavalt 89% ja 80%). Teiste gruppidega võrreldes suhteliselt vähem näevad vanimasse vanusrühma kuuluvad noored ANK-i kokkusaamiskohana (42%, keskmine 55%). ANK roll enesetäiendamisel ja ise millegi korda saatmisel kasvab vanuse lisandudes.

ANK tegutseb ennekõike vabatahtlikkuse ja noorte kaasamise põhimõttel. Seega ei pruugigi ANK eesmärgiks olla kõigi noorte aktiivne osalus ANK tegevuses. ANK on pigem suunatud neile noortele, kes otsivad vaheldust või nagu kirjeldas fookusgrupis osalenu „[kellele] võibolla ei sobi mingis osas traditsiooniline huvitegevus ja nad leiavad siis enda jaoks väljundi avatud noortekeskuses“. Ent nende noorte jaoks on sageli oluline just ennekõike lihtsalt olemise koha olemasolu. Seega peaks ANK funktsioonina muuhulgas säilima ka omamoodi ‚turvapesa‘ roll.

³⁸ Vastajad võisid nimetada mitu erinevat põhjust, joonisel toodud iga variandi nimetanute osakaal kõigist vastanutest

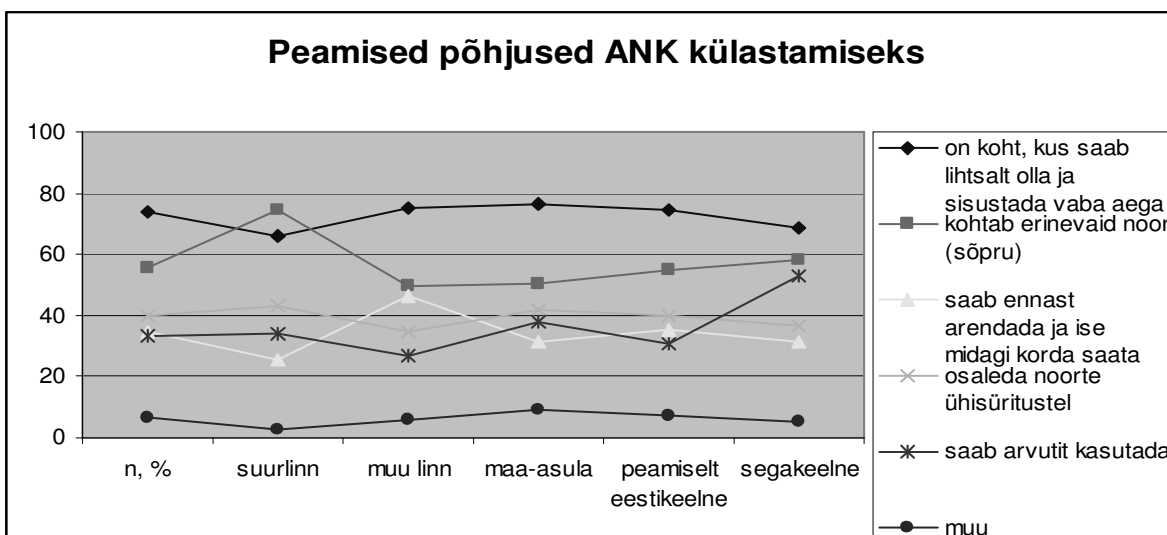
Oluline on ANK eripära ja toimimise vorm, mis võimaldab noortel alles otsida ja katsetada oma võimalikke huvisid, et neis noortes kunagi tekiks aktiivsus.

Joonis 35. Peamised põhjused piirkondade lõikes, miks noored külastavad avatud noortekeskust, n=164, %

Enim tasakaalustatud on ANK-i rolli nägemus Virumaa noorte seas, kus pea kõigi loetletud olulisemaid põhjuseid nimetavad u pooled vastanutest. Teiste regioonide osas on jõuliselt esikohal ANK kui lihtsalt olemise koht. Võrreldes teiste regioonidega väärtustavad Põhja-Eesti noored proportsionaalselt rohkem ANK-i ka kohtumiskohana, aga seevastu vähem enesearendamise kohana.

Joonis 36. Peamised põhjused (asulatüüpide taustal), miks noored külastavad avatud noortekeskust, n=164, %

Asulatüüpide lõikes on hinnangud ANK külastamise peamiste põhjuste osas üldiselt sarnased. Suurlinnade puhul väärtustatakse erinevalt teistest asulatest ANK-i mõnevõrra vähem lihtsalt vaba aja veetmise kohana, aga oluliselt enam kohtumiskohana. Väiksemate linnade puhul on suhteliselt kõrgem ANK väärtustamine enesearendamise võimaluste pakkujana. Teiste funktsioonide osas on hinnangud sarnased.

Kuna avatud noortekeskuste esindajad pidasid keskuse ülesannetest üsna olulisteks ka noorte ühistegevuse edendamist ning noorte julgustamist ja kaasamist, tuleb märkida ka kuivõrd tegelikkuses noori tegevuste planeerimisse ja/või läbiviimisesse kaasatakse. Noortekeskuste endi andmetel selgub, et 36% on noori noortekeskuse tegevusse kaasanud valdavalt ja 63% osaliselt; noori ei ole kaasanud vaid 1% noortekeskustest³⁹.

2.2.4. Avatud noortekeskuste sihtgrupp

ANK sihtgrupp on enamasti kujunenud üldise vajaduse baasil ja mitmete tegurite koosmõjul. Mida väiksem asula, seda enam on ANK sihtgrupi määratlus tingitud ANK-välistest teguritest, sh bussiliikluse korraldusest, ruumide olemasolust ja võimalustest jms. (fookusgrupp)

Valdavalt määratlevad avatud noortekeskused oma **sihtgrupina** vanuseliselt 12-16.a. ja eestikeelseid noori. Fookusgrupis osalenud põhjendasid seda asjaoluga, et tegu püsimate vanusgrupiga (murdeiga), kes on algklasside (sageli kohustuslikest) huviringidest välja kasvanud ja koolipoolne tugi selles osas võib soikuda – neil pole midagi teha. Noorematel pole aega ANK-s käia, kuna kool võtab enamuse aktiivsest ajast. Fookusgrupis osalenu kirjeldas olukorda nii: „*kui ööpäevas on 24 tundi ja sellest 8 magamisaega, siis peaaegu teist sama palju aega tegeleb laps kooliga*”. Vanemasse vanusgruppi kuuluvatel noortel on aga teadlikumad valikud ja neid saab kaasata pigem konkreetse projekti või tegevuse juurde. (fookusgrupp) Siin avaldub ka ANK eesmärkide vahetu seos sihtgrupiga ja seeläbi ANK täidetavate eesmärkide lähtumine domineerivast sihtgrupist.⁴⁰

Kõiki teisi vanusgruppe (7-26.a.) ja ka sotsiaalselt vähemkindlustatud noori määratlevad noortekeskused oma sihtgrupina pigem osaliselt (u.2/3 vastanutest). Üldiselt ei välista avatud noortekeskuste esindajad oma sihtgrupina peaaegu kedagi. Erisusteks on 22-26.a. noored ja vene keelt kõnelevad, keda 40% noortekeskustest ei pea oma sihtgrupiks. Viimane on tingitud ka asjaolust, et suurem osa noortekeskusi töötavad valdavalt eestikeelsetes piirkondades. Segakeelsetes piirkondades ei välista ükski avatud noortekeskus oma sihtgrupina ei eestikeelseid ega ka venekeelseid noori.

Üldiselt on täheldatav trend, kus üks vanusgrupp hakkab ANK külastajaskonnas varem või hiljem domineerima ja seeläbi kinnistub antud vanusgrupp veelgi enam ANK sihtgrupina. Eriti on see täheldatav vanema vanusgrupi eemalejäämisel ANK tegevusest. Siin on oma roll väiksemate asulate puhul kindlasti nii ruumipuudusel kui ka üldisemalt levinud kuvandis ANK-st, mille kohaselt vanematel pole ANK-s midagi teha, kuivõrd nooremad on ANK-i „ära vallutanud”. (fookusgrupp) Omapoolset mõju avaldab ka ANK töötajaskond (sh oskused, töötajaskonna suurus jmt) ning ANK suutlikkus pakkuda meelepärast tegevust erinevast vanusest noortele. Kuivõrd erinevate arendavate tegevuste ettevalmistamine ja läbiviimine on selgesti ressursimahukam (sh inim-, aja- kui finantsressursid), võivadki väiksemate ANK puhul suuremat ANK-poolset initsiatiivi ootavad noored (nt vanemad vanusgrupid) tunda, et nendega ei tegeleta või neil pole ANK-s midagi teha.

³⁹ Noorte hinnangut tagasiside küsimisele ja selle olulisusele noorte jaoks, vt edaspidi ptk ANK mõju

⁴⁰ Vt ka eespool ptk ANK eesmärgid

Tabel 8. Avatud noortekeskuste sihtgrupp, avatud noortekeskuste esindajad, n=90, %

	Valdavalt	Osaliselt	Üldse mitte
7-11-aastased	34	62	3
12-16-aastased	80	20	
17-21-aastased	29	69	2
22-26-aastased	4	56	40
eestikeelsed noored	84	16	
venekeelsed noored	10	46	44
sotsiaalselt vähemkindlustatud	31	67	2

Üldiselt kattuvad noortekeskuste määratlused sihtgrupi osas võimalike partnerite ootustega. Ka erinevate sidusgruppide esindajad näevad avatud noortekeskuste sihtgrupina eelkõige 12-16.a. (85%) ja eestikeelseid noori (74%), harvemini aga 22-26.a. (7%) ja venekeelseid noori.

Tabel 9. Sidusgruppide ootused avatud noortekeskuste sihtgrupi osas, %

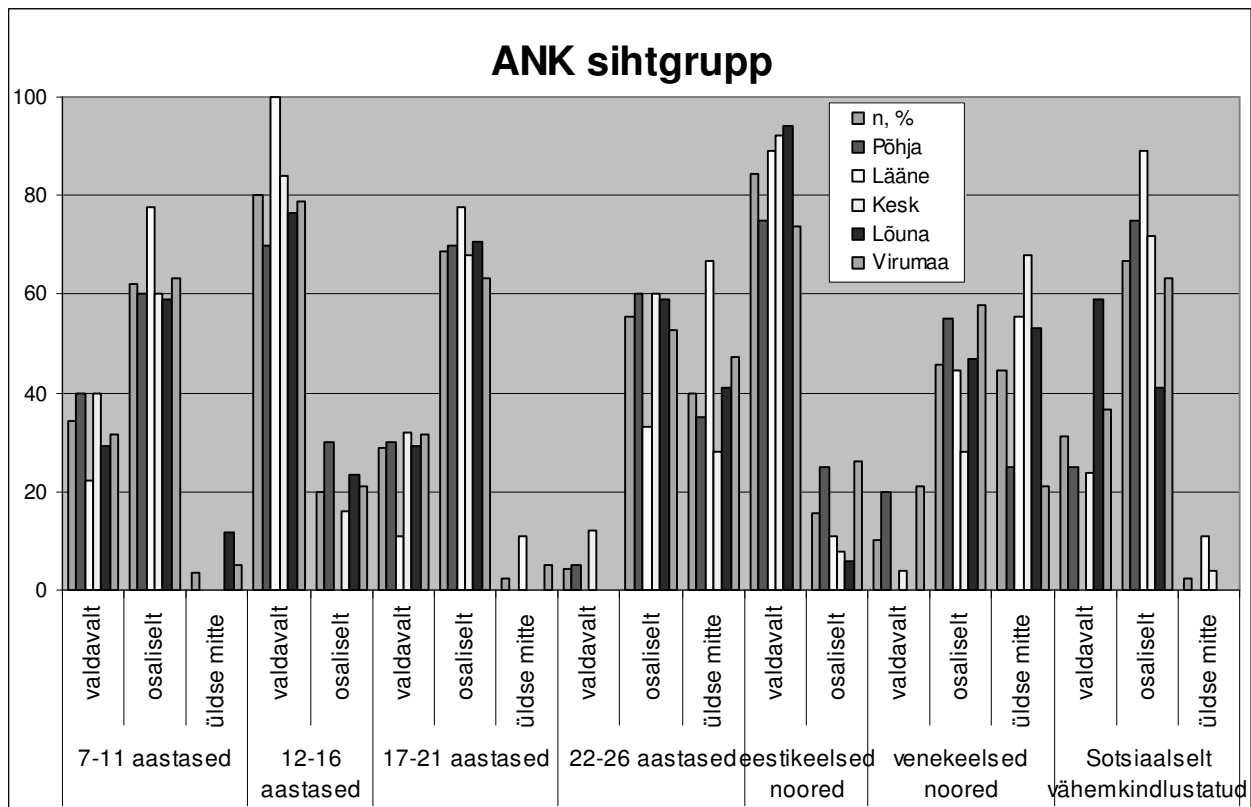
	KOV esindajad, n=5	Koolide huvijuhid, n=45	Muud noorsoo-töö esindajad, n=23
7-11-aastased	40	30	22
12-16-aastased	82	88	87
17-21-aastased	36	26	30
22-26-aastased	11	7	0
eestikeelsed noored	73	77	70
venekeelsed noored	25	26	30
sotsiaalselt vähemkindlustatud	31	49	39

Fookusgrupis osalenu rõhutas ka erinevate osapoolte rolli esiletõusu erinevate vanusgruppidega tegelemisel: „tegelikult see lai vanusgrupp 7-26.a. on kaetud, sest huvikooli lähevad pigem nooremad (7-11.a), ja samuti ANK-s on see keskmine grupp 11-12.a. kuni 16-17.a. Sealt edasi, kes on vähegi aktiivne, läheb noorte ühendusse, tuleb noorte nõukogusse – on selles mõttes aktiivne.”

Ootuspäraselt varieeruvad sihtgrupi määratlused mõneti piirkondade lõikes, tulenedes omakorda ANK eesmärkide määratlustest neis regioonides.⁴¹

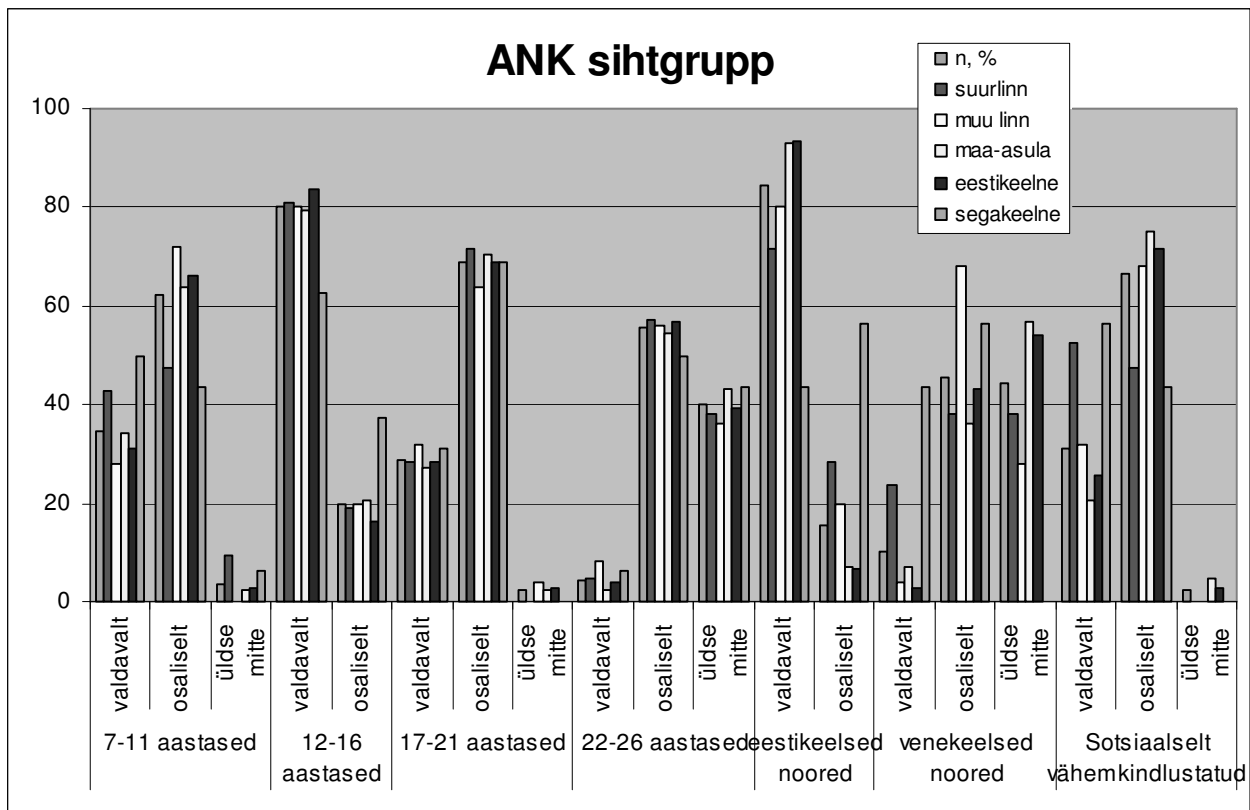
⁴¹ Vt ka ptk ANK ülesanded

Joonis 37. ANK sihtgrupi määratlus piirkondade lõikes, ANK esindajad, n=90, %

Valdavalt näevad ANK oma sihtgrupina eesti keelt kõnelevaid noori, vaid Põhja-Eesti ja Virumaa puhul veidi vähem (74-75% vrld. 89-94%). Valdavalt venekeelset sihtgruppi määratlevad ANK kogu Eesti lõikes maksimaalselt 20% ulatuses, sh Virumaal. Kõige ühtlasem on sihtgrupi määratlus Lääne-Eesti ANK puhul, kus kõigi vastanute hinnangul domineerib vanusgrupp 12-16.a. ja ligi 80% vastanute hinnangul on nii 7-11.a. kui ka 17-21.a. noored ANK sihtgrupiks osaliselt ning vanim vanusgrupp enamasti üldse mitte (67%). Kõige selgemini kuuluvad ANK sihtgruppi sotsiaalselt vähemkindlustatud noored Lõuna-Eesti ANK puhul (valdavalt määratlevad selle sihtgrupina 59%), mis on ligi 2 korda kõrgem teiste regionidega võrreldes. Kesk-Eestis nähakse proportsionaalselt vähim oma sihtgrupina venekeelseid noori (üldse ei määratle venekeelseid noori sihtgrupina 68%).

Joonis 38. ANK sihtgrupi määratlus asulatüüpide taustal, ANK esindajad, n=90, %

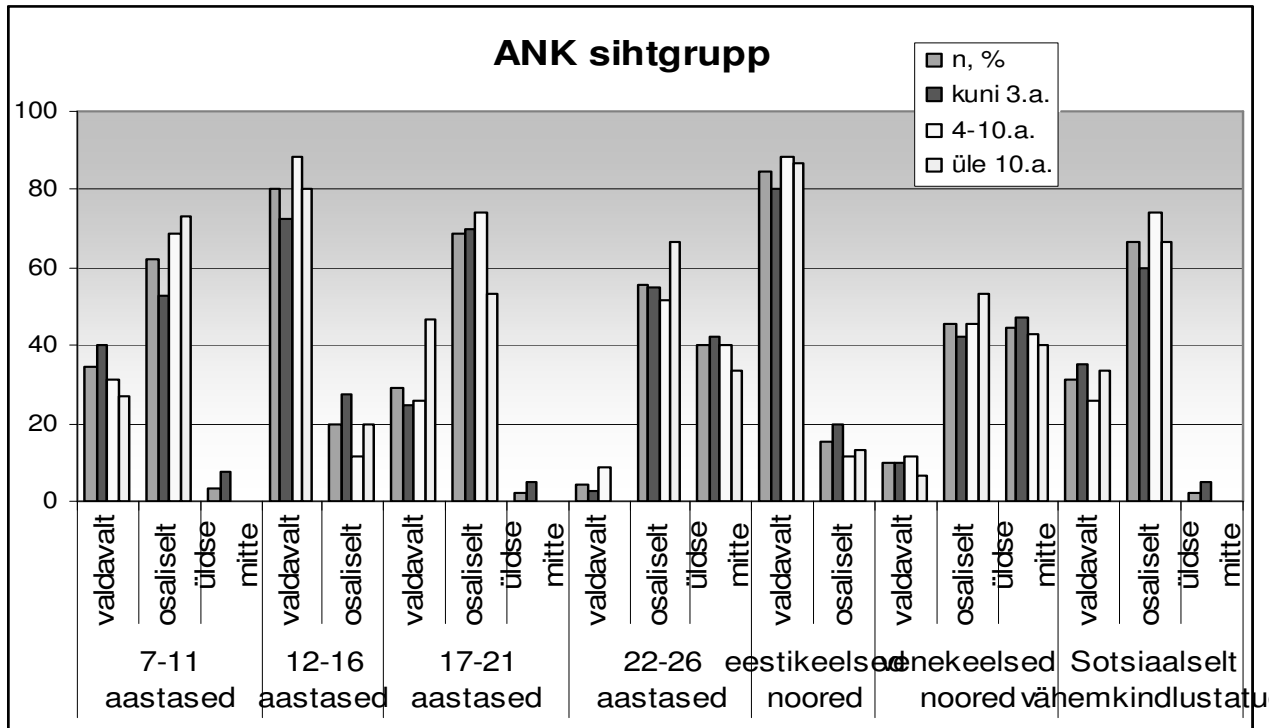

Asulatüüpide lõikes on hinnangud küllalt sarnased. Mõneti erinevad on rõhuasetused noorima vanusgrupi osas, mida suurlinnades ja segakeelsetes piirkondades nähakse teiste asulatüüpidega võrreldes rohkem valdava sihtgrupina (43-50% vrld. 28-34%). 12-16.a. noori nähakse 2 korda enam pigem osaliselt ANK sihtgrupina segakeelsetes asulates (38% vrld. 16%).

Seega, segakeelsetes asulates keskendutakse enam kõige nooremale, 7-11.a. vanusrühmale ja eestikeelsetes 12-16.a. noortele, vanemate vanusrühmade osas on hinnangud sarnased. Sotsiaalselt vähemkindlustatuid nimetatakse ANK valdavaks sihtrühmaks segakeelsetes asulates enam kui poolte vastanute poolt, mis on proportsionaalselt kaks korda sagedamini kui eestikeelsetes (56% vrld. 26%).

Erinevate asulatüüpide lõikes on hinnangud vanusgruppide osas küllalt lähedased keskmisele. Kui eestlastest sihtgrupi osas on hinnangud sarnased, siis suurlinnade ANK esindajatest ligi veerand nimetas valdava sihtgrupina vene keelt kõnelevaid noori (teiste asulatüüpide ANK esindajate kaduvväikese vastava näitaja taustal). Suurlinnade ANK esindajate hinnangud on ühed vastakamad, nii nimetas venekeelsete noorte mitte-kuulumist oma sihtgruppi 38% vastanutest. Sotsiaalselt vähemkindlustatud noorte kuulumist ANK sihtrühma ei välista pea ükski vastaja, pigem eristuvad siin sisemised rõhuasetused. Asulatüüpide lõikes panustavad selgesti enim sotsiaalselt vähemkindlustatud noortele suurlinnade ANK, kelle jaoks kuuluvad need noored valdavalt ANK sihtgruppi enam kui poolte hinnangul (52%). Väiksemate linnade ja maa-asulate ANK puhul kuuluvad need noored ANK sihtrühma pigem osaliselt (68-75%).

Joonis 39. ANK sihtgruppi määratlus, ANK esindajate noorsootöölase kogemuse taustal, n=90, %

Vaadeldes ANK esindajate antud määratlusi ANK sihtgruppi osas nende enda noorsootöölase kogemuse taustal ilmneb, et antud vastused on küllalt sarnased. Siiski võib täheldada ka mõningaid sisemiste rõhuasetuste erisusi. Kuni 3.a. noorsootöökogemusega ANK esindajad panustaksid teistega võrreldes proportsionaalselt rohkem noorimale vanusgrupile, 4-10.a. noorsootöö staaziga ANK esindajad 12-16.a. noortele ja üle 10.a. noorsootöö kogemusega ANK esindajad kahele vanimale vanusgrupile. Sotsiaalselt vähemkindlustatutele sooviksid mõnevõrra selgemini keskenduda kuni 3.a. ja üle 10.a. noorsootöö staaziga ANK esindajad.

Külastussagedus

Ootused ja tegelikkus lahknevad aga külastussageduse ja seeläbi ehk ka külastajate ringi (suuruse) osas. Avatud noortekeskuste külastajatest suurim osa on püsikülastajad (77% noortekeskuste hinnangul). Seda kinnitavad ka noored, kellest suurim osa külastavad noortekeskust pea iga päev (41%), kolmandik vähemalt kord nädalas ja vaid neljandik harvemini kui kord nädalas.⁴²

Igapäevaste külastajate seas on keskmisest enam 12-16.a. noori (sh.51% 12-16.a. vanustest) ja eestlasi (44% eestlastest), vähemalt kord nädalas külastajate seas aga 7-11.a. noori (sh. 47% 7-11.a. vanustest) ja muulasi (43% muulastest).⁴³

Tabel 10. Avatud noortekeskuse külastamissagedus, %

	ANK külastajad kokku, n=164	ANK tava-külastajad, n=124	ANK projekti-juhid, n=40
Peaaegu iga päev	41	36	55
vähemalt kord nädalas	33	35	28

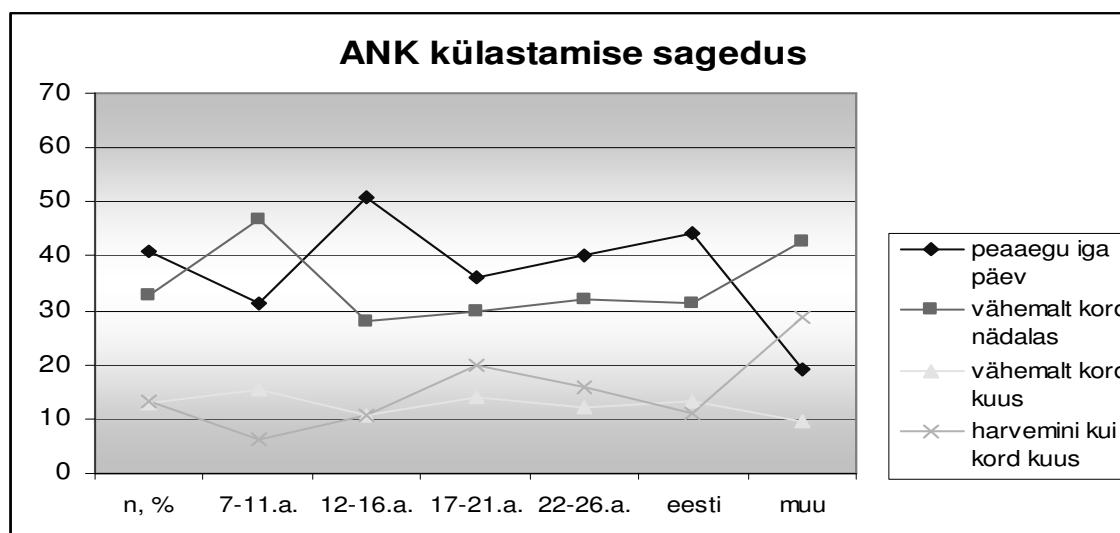
⁴² Sihtgruppi kinnistumine jmt, vt ka eespool ptk ANK sihtgrupp

⁴³ Kuna omavahelisele proportsioonile avaldab mõju ka küsitletavaks osutumine, on välja toodud pigem vastajagruppide (nt.rahvusgrupp, vanusgrupp) sisemine proportsionaalne jaotumine

vähemalt kord kuus	13	15	8
harvemini kui kord kuus	13	15	10

Proportsionaalselt on igapäevased külastajad sagedamini need noored, kes juhtinud ka erinevaid projekte (55% projektijuhtidest vrdl.36% tavakülastajatest). Projekte on noortekeskustes juhtinud neljandik külastajatest⁴⁴, sagedamini poisid, 17-21.a. noored ja eestlased⁴⁵.

Joonis 40. ANK külastamise sagedus vanusgruppide lõikes, noortekeskusi külastavad noored, n=164, %

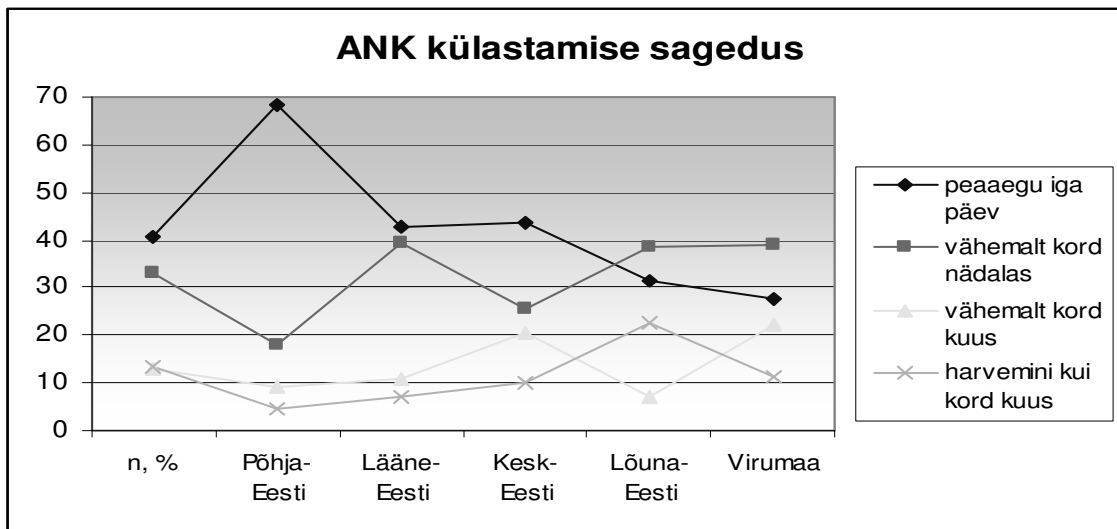

Aktiivseimad ANK külastajad on ootuspäraselt 12-16.a. ja eestlased, kellest pooled külastavad ANK-i peaaegu iga päev. Ka 17-26.a. noortest külastavad enamus ANK-i peaaegu igapäevaselt. Samas külastab ANK-i vähemalt korra nädalas kolmandik noortest vanuses 12-26.a. Noorimasse vanusgruppi kuuluvatest noortest külastab kolmandik vastanutest ANK-i pea iga päev ja ligi pooled vähemalt korra nädalas. Rahvuste lõikes on ANK-i külastamise sagedus oluliselt kõrgem eestlaste hulgas – igapäevaseid külastajaid on eestlaste hulgas u kaks korda rohkem ja harvemini kui kord kuus külastajaid ligi kolm korda rohkem teiste rahvuste esindajate seas.

⁴⁴ Küsimustikule vastanutest

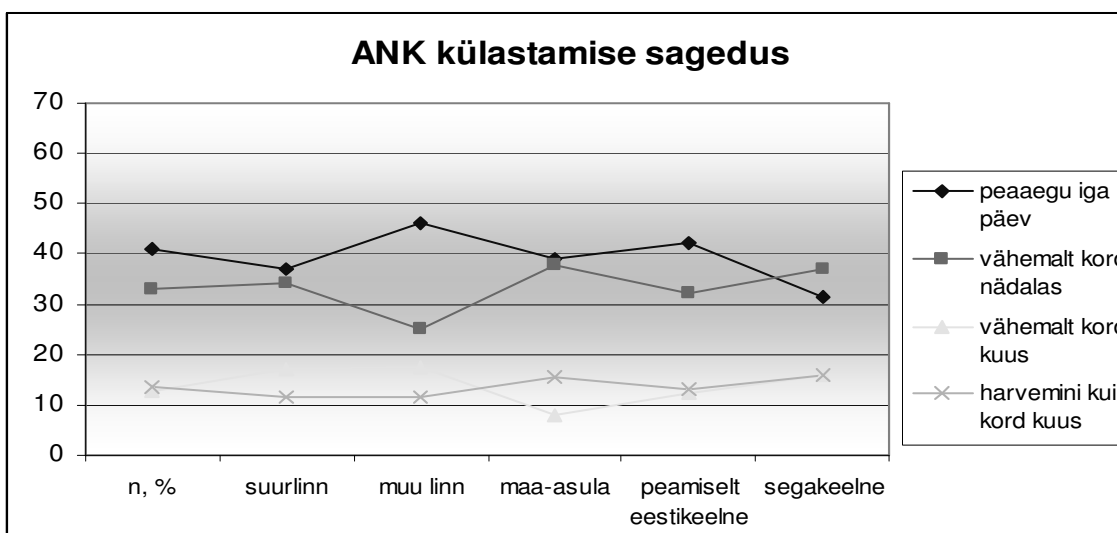
⁴⁵ Taoline jaotus võib olla mõjutatud ka konkreetsest valimist

Joonis 41. ANK külastamise sagedus regiooniti, noortekeskusi külastavad noored, n=164, %

Piirkondade lõikes külastavad ANK-i kõige aktiivsemalt Põhja-Eesti noored (ligi 2 korda keskmisest rohkem). Keskmisest madalam on külastamise aktiivsus Lõuna-Eestis ja Virumaal.

Joonis 42. ANK külastamise sagedus asulatüüpide taustal, noortekeskusi külastavad noored, n=164, %

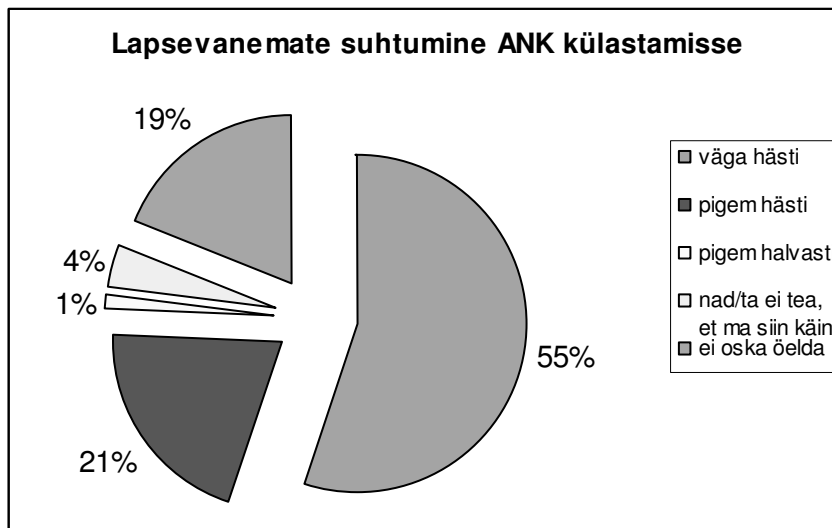
Kõige aktiivsemad ANK külastajad on väiksemate linnade noored, kellest ligi pooled vastanutest külastavad ANK-i peaaegu igapäevaselt ja ligi kaks korda vähem noori vähemalt korra nädalas. Suurlinnades ja maa-asulates on peaaegu iga päev ja vähemalt korra nädalas ANK külastavate noorte osakaal sarnane (veidi alla 40%).

Ent sidusorganisatsioonide esindajate arvates võiks noortekeskustes olla püsi- ja juhukülastajaid enam-vähem võrdselt - sellisel arvamusel on 61% kohalike omavalitsuste, 71% koolide ja 52% teiste noorsootöö asutuste esindajatest. Fookusgrupis osalenud omavalitsuste esindajad põhjendasid sellist ootust sooviga kindlustada ANK avatus kõigile ja seega laiemale sihtgrupile: „see on pigem nagu võimaluste loomine, et teave leviks, et need võimalused on olemas”. Pidades oluliseks ennekõike ANK jätkusuutlikkuse arendamist ehk võimaluste loomist uute noorte pidevaks liitumiseks ANK tegevusega ja info levikut ANK pakutavate võimaluste olemasolust.

Lapsevanemate suhtumine

Vanemate suhtumine sellesse, et nende laps(ed) avatud noortekeskust külastavad, on noorte endi arvates väga soosiv – 55% noorte hinnangul suhtuvad nende vanemad sellesse väga hästi ja 21% pigem hästi. Vanemate rahulolu hindavad keskmisest veelgi kõrgemaks noortekeskuses mõnd projekti juhtinud noored (vastavalt 73% väga hästi ja 13% pigem hästi).

Joonis 43. Noorte hinnang oma vanemate suhtumisele nende ANK-i külastamisse, avatud noortekeskusi külastavad noored, n=164, %

Vaid 1% noorte arvates suhtuvad nende vanemad noortekeskuse külastamisse pigem halvasti. Ligikaudu viiendik noortest ei osanud aga öelda, milline nende vanemate suhtumine noortekeskuse külastamisesse võiks olla, ja 4% noorte vanemad ei teagi, et nende laps noortekeskust külastab.

Kokkuvõte

Avatud noortekeskuste laiaulatuslike ülesannete taustal puudub üldiselt ühene missioonimääratlus. ANK-de funktsioonid on erinevad nii regioonide, asulatüüpide kui piirkondade keelise tausta lõikes. Samuti näivad ANK tegutsemisajaga.

Ühese missioonimääratluse taustal erinevad ka osapoolte hinnangud ANK tegevuse põhisuunale – kas ANK suunatud noortele kui aktiivsele partnerile, pakkudes arendavaid tegevusi ja isetegemise võimalusi, või nähakse noort ennekõike passiivsena kui tarbijat, kellele pakutakse lihtsalt olemise kohta ja võimalusi oma vaba aja sisustamiseks. ANK esindajatest pooled määratlevad esindatava ANK tegevuse põhisuunana eneseteostusele suunatud arendavate tegevuste ja ligi 40% ennekõike tarbijale suunatud vaba aja sisustamise võimaluste pakkumise. Sarnane on ka noorte hinnang ja sidusgruppide ootus, ent ometi vastupidine sidusgruppide hinnang tegelikkusele. Sidusgrupid ootaksid ANK-lt enam suunatud tegevusi noortele, et ühe olulisema oodatava tulemusena kasvaks noorte osalusvalmidus, sh nii teiste alternatiivide kasutamisel enesearendamisel ja vaba aja veetmisel, suhtluses teiste noortega kui ka sidusus ühiskonnaga tervikuna. ANK saaks olla kohaks, kus noored saaksid oma võimalikke huvisid alles otsida ja katsetada. (fookusgrupp) Sageli on just nende noorte jaoks oluline ka lihtsalt olemise

koha olemasolu, mistõttu ei tohiks kindlasti kaduda ka ANK see funktsioon. Pigem on küsimus erinevate rollide osatähtsuses.

Noortekeskuste roll on piirkonniti mõnevõrra erinev. Kui väiksemates asulates täidavad ANK-d sageli tühimikku – olles üheks suhteliselt piiratud ringist vaba aja veetmise võimalustest, siis suurlinnades pigem rikastavad oma erineva toimimislaadiga erinevate valikute ringi. Sellest tuleneb ka mõneti erinev ANK tulevikuperspektiiv erinevates regioonides. Tingimustes, kus väiksemate omavalitsuste puhul on esikohal noortele vaba aja veetmise võimaluste sisustamine ja niivõrd ei omistata rolli selle pakkuja eripära olulisusele, on ANK roll ja osatähtsus nootega tehtaval tööil kogu piirkonna kontekstis ennekõike sõltuvuses konkeetsetest inimestest, kes noortega tegelevad. Samas suurlinnade puhul on omavalitsuste esindajate hinnangul ANK omanäolisus väärtus omaette ja ANK on olulisimaks noorsootöö tegijaks töö sisulise poole pealt. Seeläbi on ANK positsioon tugevam just suurlinnades, väiksemates kohtades aga võib ANK roll mõne teise noortele rohkem sobiva tegija tulekul oluliselt väheneda. Samal ajal on mõneti erinev ka nt omavalitsuste esindajate nägemus ANK funktsioonist, kui väiksemate omavalitsuste puhul hinnatakse esmajoonel koha olemasolu, kus noortega tegeletakse, siis suurlinnade puhul rõhutatult seda, mis viisil noortega tegeletakse (ANK kui sisulise noorsootöö tegija staatuse esile tõstmine).

Küllalt üksmeelse hinnanguna moodustavad ANK valdava sihtgrupi 12-16.a. noored, mis vastab üldiselt ka sidusgruppide ootusele. Samal ajal asulate keelelisest taustast lähtuvalt sooviksid ANK-d veidi enam hõlmata noorimat vanusgruppi (7-11.a.) venekeelsetes piirkondades. ANK-d Piirkondade ja asulate lõikes on ANK eesmärgid erinevad, olles suunatud ennekõike noortele, kes otsivad vaheldust või kellele ei sobi traditsiooniline huvitegevus (nt selle vormi tõttu) jmt. Väiksemates asulates on ANK roll tihedasti seotud teiste noortega tegelevate asutuste-organisatsioonide tööst, mistõttu mõne neist osa vähenemisel noortega tegelemisel võib ANK osatähtsus tõusta, asudes täitma tekkinud tühikut.

2.3. AVATUD NOORTEKESKUS PIIRKONDLIKUS NOORSOOTÖÖS

Uuringus analüüsitakse ka ANK suhestumist piirkondlikku noorsootöösse, sh ANK staatus ja finantseerimise mehhanism, ANK seotus piirkondlike noorsootöö eesmärkidega ja sihipärane planeerimistegevus ANK-s. Kuivõrd toimib noorte ja noorsootööga kokkupuutuvate organisatsioonide vaheline koostöövõrgustik, millised on partnerite hinnangud senisele koostööle ja selle tulemuslikkusele. Samuti kuivõrd ollakse valmis koostööd jätkama-alustama.

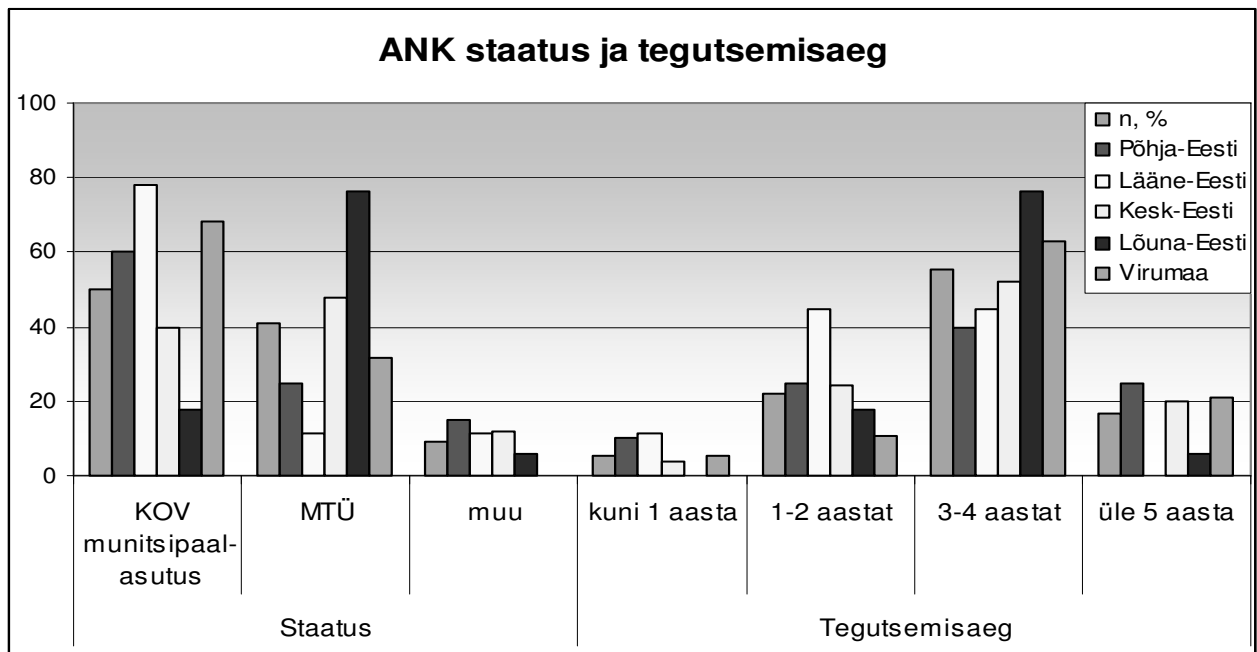
2.3.1. Staatus ja finantseerimine

Vastavalt noorsootöö seadusele ja kohaliku omavalitsuse korralduse seadusele⁴⁶ on noorsootöö praktiline korraldus piirkonnas kohaliku omavalitsuse ülesanne, riik tagab selleks vajaliku seadusandliku keskkonna.

⁴⁶ Vt Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus

Seega on ka küllalt ootusärane, et poolte mittetulundusühenduse staatuses avatud noortekeskuste kõrval on 41% kohaliku omavalitsuse munitsipaalasutused või nende struktuuriüksused. Ülejäänud on registreeritud valdavalt sihtasutustena. Enam kui pooled avatud noortekeskustest on töötanud 3-4.a., viiendik 1-2.a. ja 17% 5.a. või kauem. Vähem kui aasta on tegutsenud väga vähesed avatud noortekeskused.

Joonis 44. ANK staatus ja tegutsemise aeg, piirkondade lõikes, ANK esindajad, n=90, %

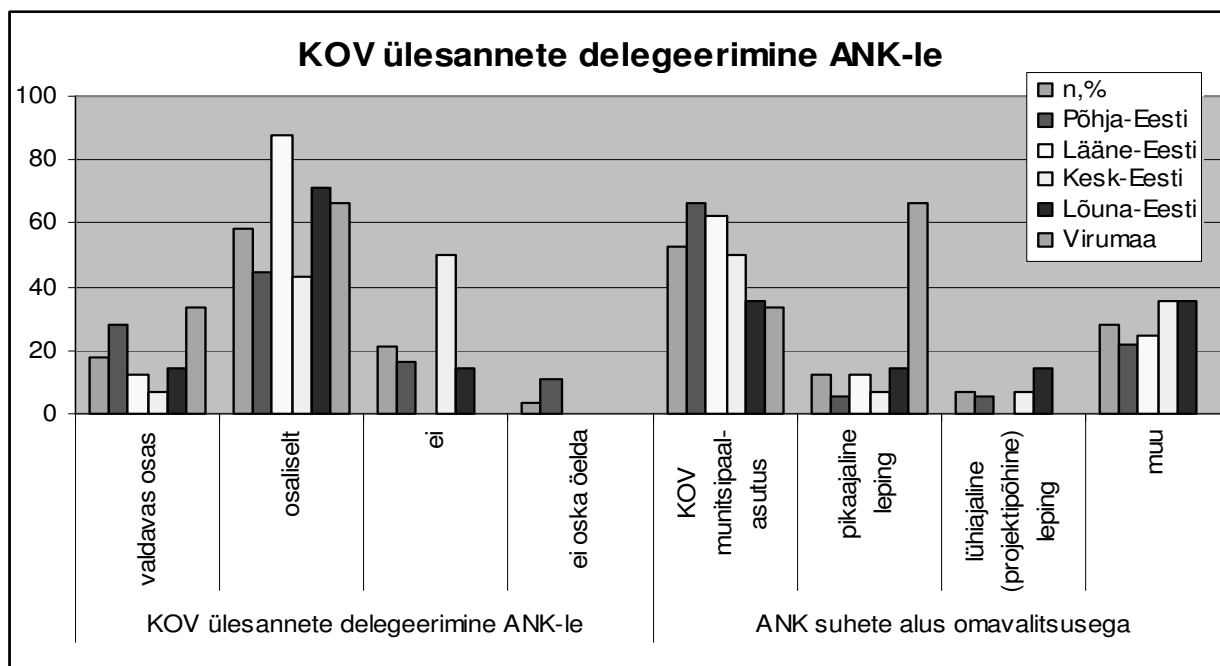
Piirkondade lõikes võib öelda, et enim vastajaid määratles enda esindatava ANK-i KOV munitsipaalasutusena Lääne-Eestis ja Virumaal (vastavalt 78% ja 68%). Valdav osa Lõuna-Eesti ANK esindajaist nimetas MTÜ staatust (76%), vähim Lääne-Eestis (11%). Proportsionaalselt enim ANK-e on tegutsenud 3-4.a., kelle seas omakorda on enim Lõuna-Eesti ANK-e, noorimate (1-2.a. tegutsemisajaga) ANK seas domineerivad Lääne-Eesti ANK-d (sh ligi pooled Lääne-Eesti ANK esindajad määratlevad esindatava ANK sellesse gruppi).

Arengukava

Avatud noortekeskuste strateegilise planeerimise ja sihipärase tegevuse indikaatorina vaadeldi ka arengukava olemasolu ja selle kasutamist. Arengukava on ligikaudu 2/3 avatud noortekeskustest, koostamisel lisaks ligi veerandil noortekeskustest. Arengukava koostatakse üldjuhul 2-3 (37%) või 4-5 aastaks (36%), harva koostatakse see lühemaks või pikemaks perioodiks.

Arengukava täidab avatud noortekeskuste igapäevases töös üldjuhul üsna olulist rolli (54%), vaid väikesele osale vastanutest on see väga oluline (16%). Arengukava rolli peavad sagedamini väga tähtsaks avatud noortekeskuste omanikud (32%), seejärel juhid (17%). Arengukava olulisust oma igapäevases töös tajuvad keskmisest harvemini aga tavatöötajad - neist pidas seda pigem väheoluliseks lausa kolmandik. Seega on väga oluline teha tõsisemat tööd ANK tavatöötajatega ja haarata neid senisest enam arengukava koostamise ja täitmise jälgimise protsessi.

Joonis 45. Kohaliku omavalitsuse noorsootöö alaste ülesannete delegeerimine ANK-dele, omavalitsuste esindajad, n=57, %

Juba avatud noortekeskuste staatuse määratlusest ilmneb tihe seos kohalike omavalitsustega. Avatud noortekeskuste tegevust puudutav noorsootöö kajastub 88% omavalitsuse esindajate kinnitusel ka maakonna või omavalitsuse arengukavas. Kohalik omavalitsus on sageli delegeerinud oma noorsootöö alased ülesanded avatud noortekeskustele – 18% omavalitsusesindajate hinnangul valdavas osas ja 58% osaliselt. Seega on küllalt ootuspärane, et ka need noortekeskused, mis ei kuulu kohaliku omavalitsuse haldusalasse, on siiski sageli kohaliku omavalitsusega lepingulistest suhetes (KOV esindajate andmetel) – neljandik pikaajalistes ja ~15% neist lühiajalistes (projektipõhistes) lepingulistest suhetes.

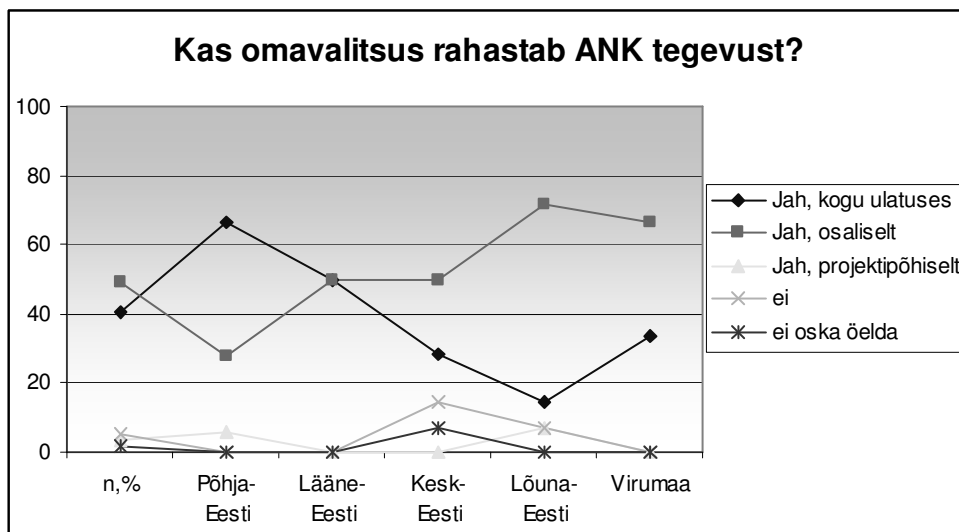
Finantseerimine

Omavalitsuse olulist rolli noorsootöö korraldamisel kinnitab ka Eesti noorsootöö kontseptsioon, mille kohaselt arvestatakse kohaliku omavalitsuse tulubaasi noorsootöö tegemiseks kindel summa, mis seotakse noorte arvu ja piirkonna sotsiaal-majanduslike näitajatega (eelkõige sissetulekute suurusega ühe elaniku kohta, asustuse tihedusega).⁴⁷

Avatud noortekeskuste esindajate andmetel saavad pea kõik avatud noortekeskused kohalikult omavalitsuselt finantsabi (97%). Seda kinnitavad ka kohalikud omavalitsused – 40% neist finantseerib avatud noortekeskuste tegevust kogu ulatuses, 49% osaliselt ja 4% projektipõhiselt; vaid 5% kohalikest omavalitsustest ei finantseeri avatud noortekeskuste tegevust üldse.

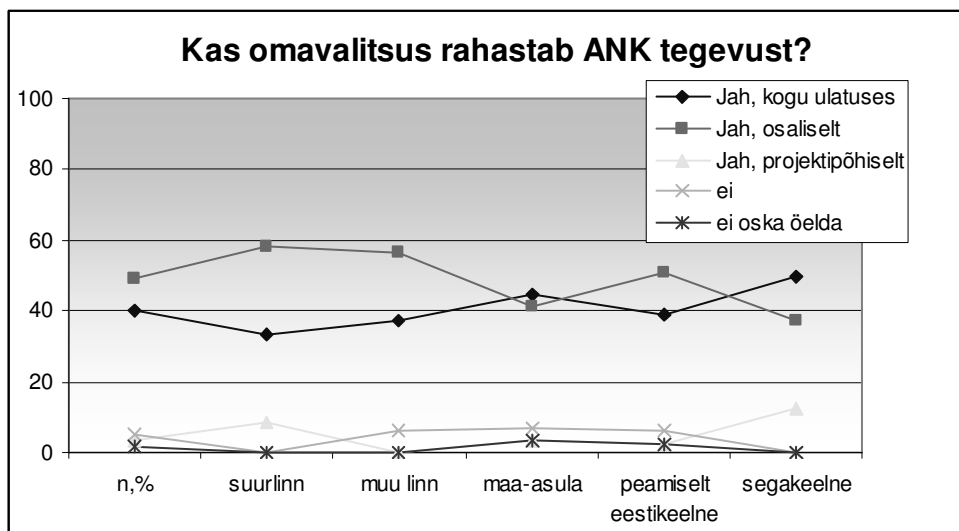
⁴⁷ Eesti noorsootöö kontseptsioon

Joonis 46. Kohaliku omavalitsuse poolne ANK tegevuse rahastamine, piirkondade lõikes, omavalitsuste esindajad, n=57, %

Ainsa regiooinina, kus KOV rahastab ANK tegevust enamasti kogu ulatuses, eristub Põhja-Eesti (67% vastanutest). Teistes regiooinides domineerib osaline rahastamine, vaid Lääne-Eesti vastajate hinnangul on suhe võrdne. Omavalitsuse poolne tugi on mõnevõrra väiksem Kesk-Eesti ja Lõuna-Eesti puhul, kus vastavalt 14% ja 7% omavalitsusesindajate hinnangul KOV ANK tegevust ei rahasta. Projektipõhiselt rahastatakse ANK tegevust üldiselt väheste vastanute hinnangul ning uuringu andmetel vaid Põhja- ja Lõuna-Eestis.

Joonis 47. Omavalitsusepoolne ANK tegevuse rahastamine, asulatüüpide taustal, KOV esindajad, n=57, %

26% avatud noortekeskusi nimetas oma tegevuse finantseerijana ka riiki (sh ministriumid, teised riigiasutused jne), 12% eraisikuid ja 11% ettevõtteid. Kolmandik noortekeskustest saab rahalist toetust ka muudest allikatest, peamiselt projektidest. Lisaks väidavad 9% kohalikest koolidest ja 35% teistest noorsootöoga tegelevatest asutustest, et nad on finantseerinud avatud noortekeskuste tegevusi nende ülesannete ja koostöö raames.

Olulisemate finantseerimise alustena näevad noortekeskused ise aga kohalikku eelarvet (93%) ja projektide põhist tulu (84%). Fookusgrupis osalenute hinnangul saavad ANK taotleda raha

erinevatest fondidest - nt Euroopa Noored, Hasartmängumaksu Nõukogu, Kultuurkapital jt. Lisaks saavad nad osaleda KOV noorsootöölalastel projektikonkurssidel, ent seda mitte alati suuremates linnades, kus erineva taustaga ANK-dele on ka eraldi rahastamiskorrad välja töötatud ja erinevatel konkurssidel osalemine täpsemalt piiritletud. (fookusgrupp)

Viiendik pidas oluliseks finantseerimisallikaks ka ürituste korraldamisest saadavat tulu, veel vähesemad aga riigieelarvet ja muid allikaid (sh annetused, sihtasutused, sponsorid, teenused, renditulu).

Olulisemate lisateenustena, mida avatud noortekeskused lisaks noorsootööle pakuvad, märkisid pooled noortekeskuste esindajad ürituste korraldamist (sh sünnipäevade pidamine), samuti ruumide rentimist erinevateks üritusteks ja koolitust-nõustamist.⁴⁸

2.3.2. Koostöö teiste asutustega ja selle tulemuslikkus

Uuriti avatud noortekeskuste **koostööd** kohalike omavalitsustega, koolide ja teiste noorsootöö asutustega. Küsitleti nii avatud noortekeskuste kui sidusorganisatsioonide esindajaid. Tulemused erinevad omavahel märkimisväärselt – avatud noortekeskuste andmetel on palju enamad neist erinevate sidusorganisatsioonidega koostööd teinud, kui seda kinnitavad sidusorganisatsioonide esindajad.

Küll on selge, et kõige valdavam on koostöö noortekeskuste ja kohalike omavalitsuste vahel, seejärel koolidega ja viimaks teiste noorsootöö asutustega. Kui koostöö avatud noortekeskuste ja sidusorganisatsioonide vahel toimub, on see pigem pidev kui projektipõhine.

Tabel 11. Avatud noortekeskuste koostöö erinevate sidusorganisatsioonidega, avatud noortekeskuste esindajad, n=90, %

	KOV-idega	Koolidega	Muude noorsootöö asutustega
Pidev	84	53	43
projektipõhine	11	27	33
koostööd ei ole olnud	1	4	9
ei oska öelda	3	16	2
ei ole piirkonnas			12

Tabel 12. Sidusorganisatsioonide koostöö avatud noortekeskusega, %

	KOV esindajad, n=57	Koolide huvijuhid, n=45	Muud noorsootöö esindajad, n=23
Pidev	58	29	30
projektipõhine	16	27	22
Koostööd ei ole olnud	18	36	48
ei oska öelda	9	9	0

Omavalitsustega koostöö osas ilmnevad suurimad erinevused partnerite hinnangutes Virumaa puhul. Üldiselt hindavad noortekeskused koostööd piirkonniti selgesti valdavaks omavalitsustega (71-90%). Hinnangud on sarnased Põhja- ja Lääne-Eestis, kus pidev koostöö on selgesti valdavaks. Virumaa omavalitsusesindajad hindavad koostööd ühemõtteliselt

⁴⁸ ANK lisateenused vt täpsemalt ptk ANK toimimispõhimõtted

projektipõhiseks (67%) noortekeskuste pideva vastu (89%)⁴⁹. Kesk-ja Lõuna-Eestis on koostöö pidev poolte omavalitsuste hinnangul, samas Kesk-Eestis 43% hinnangul koostööd pole olnud (vrldl. ANK 4%). Siin võivad omapoolset mõju avaldada nii Kesk-Eesti mõneti erinev ANK-süsteem⁵⁰ ja ka juba eespool mainitud kultuurimajade märkimisväärselt kõrge hindamine noorte vaba aja veetmise võimaluste pakkujana⁵¹. Erinevate vaba aja veetmise võimaluste pakkujate aktiivsus võib oluliselt mõjutada teiste sarnasele sihtgrupile suunatud võimaluste kasutamist. Nagu hindas fookusgrupis osalenu: „lapsed saavad lihtsalt otsa”. Kindlasti avaldab mõju ka osapoolte koostöövalmidus, millel peatume hiljem pikemalt.

Omavalitsuste hinnang asulatüübiti näib järgivat trendi – mida maalähedasem asula, seda pidevam on koostöö (maa-asula 66%), ja mida linnalisem, seda projektipõhisem; ent suurlinnas võrdselt (33%). Taoline tulemus on ootuspärane, kuivõrd väiksemates asulates on aktiivseid võimaluste loojaid reeglina arvuliselt vähem, suurlinnades aga ANK-d hästi positioneerunud noorsootöö maastikule (sh omavalitsuse tugi) ja ka inimressurssi baas (potentsiaalsed algatajad, läbiviijad) on laiem.

Koolidega koostöö osas on noortekeskused taas oluliselt optimistlikumad. Kui pooled noortekeskused hindavad koostööd pidevaks, siis samaga vastavad poole vähemad koolide esindajad. Hinnangud projektipõhisele koostööle on sarnased (27%). Kõige enam mainivad koostööd (nii pidevat kui projektipõhist) Põhja-ja Lõuna-Eesti koolid (kokku 75-88%), koostöö puudumist aga enim Lääne-ja Kesk-Eesti (vastavalt 67% ja 50%), Virumaa koolid hindavad nii koostööd kui selle puudumist võrdselt (44%). Samal ajal noortekeskused on hinnangutes taas positiivsemad, mainides koostöö puudumist vaid väga harva. Ent Lääne-Eesti noortekeskustest 44% ei oska koolidega koostöö või selle puudumise kohta midagi kosta.

Vaatamata kolmveerandi avatud noortekeskuste kinnitusele koostöö olemasolu kohta teiste noorsootööasutustega, märgivad koostööd nendest sidusgruppidest vaid pooled. Erandina kinnitavad üksnes Lõuna-Eestis koostööd noortekeskustega 2/3 teiste sidusgruppide esindajatest.

Koostööd avatud noortekeskuste ja sidusorganisatsioonide vahel on valdavalt peetud üsna **tulemuslikuks**, seda nii avatud noortekeskuste kui ka sidusorganisatsioonide poolt vaadatuna. Koostöö on mõnevõrra sagedamini olnud väga tõhus noortekeskuste ja kohalike omavalitsuste vahel, mõnevõrra ebatõhusam aga noortekeskuste ja koolide vahel. Fookusgruppides osalenud põhjendasid vahel pingelisemaid suhteid kooliga ennekõike ANK negatiivse imagoga, mis loob negatiivse fooni ka koostöövalmidusele. Fookusgrupis osalenu kirjeldas oma kogemusi: „kooli direktor oli põhiline oponent, kes leidis, et ei ole vaja üldse mingit noortekeskust. /.../[Kui] me selle toa käima liikkasime, siis ma kutsusin vallategelasi sinna vaatama, siis koolidirektor vabandas. Ta ei uskunud, et tehakse tuba, kus noored ei käigi suitsetamas ja joomas. Oli nagu see mõte, et ANK on legaalne urgas – hirm oli. Kui ta sellest hirmust üle sai, siis kooli suhtumine muutus.”

Samal ajal omamoodi konkureerivad koolid, sarnaselt kõigi teiste noortele vaba aja veetmise võimaluste pakkujatele, ANK-ga noorte vabale ajale. Fookusgrupis osalenu hindas sellest

⁴⁹ Samas ei tohiks seda üle tähtsustada, kuna ka mitmete järgnevate ühisprojektide jada võib hinnata pidevaks koostööks – esmatähtis on koostöö olemasolu

⁵⁰ Nt Järvamaal asutas OV Liit 2000.a. Kesk-Eesti Noortekeskuse (KENK). Nüüdseks kuuluvad sinna kõik maakonna omavalitsused, kes on ka KENK rahastajad. Algselt oli tegu teavitamis-, nõustamis- ja koolituskeskusega, pole avatud pinda. Ennekõike teavitamis-, nõustamis- ja koolituskeskuseks jääb ka edaspidi. KENK töötajad käivad huvijuhtide aineseksioonis ja KENK juures maakonna ANK-de ja omavalitsuste noorsootöötajad.

⁵¹ Vt ka ptk noorte vaba aja veetmise võimalused

tulenevaid võimalikke mõjusid nii: „võibolla nüüd mingis koolis ringide külastatavus jääb natuke väiksemaks või laps ütleb, et ma pean nüüd minema – ma tahan noortekeskusesse minna. Sellega tekib konflikt. Kooli ringijuht, kes tõesti tore ja hea inimene, käib võibolla kuskilt kaugelt veel kohal ka, tunnetab ära, et tal on konkurent kõrval. Kuigi ta ei paku anaogset „teenust“.“

Tabel 13. Avatud noortekeskuste koostöö tulemuslikkus sidusorganisatsioonidega, % (n=avatud noortekeskuste esindajad kokku, koostöö vastava sidusorganisatsiooniga on/on olnud pidev või projektipõhine)

	KOV-idega, n=86	Koolidega, n=72	Muude noorsoo-töö asutustega, n=69
väga tulemuslik	30	15	7
üsna tulemuslik	55	61	77
üsna ebatõhus	12	18	12
täiesti ebatõhus	0	0	1
ei oska öelda	3	6	3

Tabel 14. Sidusorganisatsioonide koostöö tulemuslikkus avatud noortekeskusega, % (n=koostöö on/on olnud pidev või projektipõhine)

	KOV esindajad, n=42	Koolide huvijuhid, n=25	Muud noorsoo-töö esindajad, n=12
väga tulemuslik	10	4	8
üsna tulemuslik	86	60	75
üsna ebatõhus	2	12	8
ei oska öelda	2	24	8

Edaspidiste või võimalike **koostöösoovide** osas on nii avatud noortekeskused kui ka sidusorganisatsioonid väga positiivselt häälestatud. Kui kindla koostöösoovi osas on pea ühel meelel avatud noortekeskuste ja kohaliku omavalitsuse esindajad (86% vs 84%), siis koolide ja teiste noorsootöö asutuste puhul ilmutavad kindlat koostöösoovi sagedamini noortekeskused (73-82% vs 44-48%).

Tabel 15. Avatud noortekeskuste soov jätkata/alustada koostööd erinevate sidusorganisatsioonidega, n=90, %

	KOV-idega	Koolidega	Muude noorsoo-töö asutustega
kindlasti sooviks	86	73	82
Pigem sooviks	10	23	16
Pigem ei sooviks	3	2	0
ei oska öelda	1	1	1

Tabel 16. Sidusorganisatsioonide soov koostööd jätkata/alustada avatud noortekeskusega, %

	KOV esindajad, n=57	Koolide huvijuhid, n=45	Muud noorsoo-töö esindajad, n=23
kindlasti sooviks	84	44	48
pigem sooviks	12	33	35
pigem ei sooviks	0	4	4
ei oska öelda	4	18	13

Läbiviidud projektid

Koostöösuhete ühe võimaliku avaldumisvormina paluti uuringus osalenuil hinnata ANK osalusel läbiviidud projekte ja nende tulemuslikkust.

Avatud noortekeskused on osalenud või algatanud ennekõike Eesti-siseseid projekte, neist 91% on läbi viinud projekte kohalikul tasandil⁵², 61% piirkondlikul tasandil⁵³. Rahvusvahelise tasandi projektides on osalenud 38%. Ühtegi projekti ei ole algatatud 1% noortekeskuste esindajate hinnangul ja 2% ei osanud vastata.

Ka sidusorganisatsioonid on koostöös avatud noortekeskustega kõige enam projekte teostanud just kohalikul tasandil, oluliselt vähem aga piirkondlikul ja rahvusvahelisel tasandil. Kõige enam on koostöös avatud noortekeskusega erineva tasandi projekte läbi viinud kohalik omavalitsus, pooled teistest noorsootöö organisatsioonidest ei ole noortekeskustega koos projektides osalenud.

Tabel 17. Erinevad tasandid, millistel on erinevad sidusorganisatsioonid koostöös avatud noortekeskusega läbi viinud projekte, %

	KOV esindajad, n=57	Koolide huvijuhid, n=45	Muud noorsootöö esindajad, n=23
kohalikul tasandil	70	47	43
piirkondlikul tasandil	25	9	22
rahvusvahelisel tasandil	16	2	13
ei ole algatanud ühtegi	16	38	52
ei oska öelda	9	7	0

Erinevate osapoolte kinnitusel on avatud noortekeskustega koostöös tehtud projektid **kaasa aidanud** nii sisulisele edasimineku kui ka kontaktide loomisele. Ebatõhusad on erinevate tasandite projektid olnud vaid üksikutel juhtudel, erandiks viiendiku kooli huvijuhtide ja veel vähemate teiste noorsootöötajate hinnang kohalikele projektidele kui mitte tulemuslikele.⁵⁴

Tabel 18. Avatud noortekeskuste hinnangud koostööprojektide tulemuslikkusele, n=87, % (on teinud vastaval tasandil projekte)

	... kohalikul tasandil	... piirkondlikul tasandil	... rahvusvahelisel tasandil
... on kaasa aidanud sisulisele edasimineku ...	83	72	71
... on kaasa aidanud kontaktide loomisele ...	63	80	85
... ei ole olnud tulemuslikud	5	2	6

Tabel 19. Sidusgruppide hinnangud koostööprojektide tulemuslikkusele, % (on teinud vastava tasandil projekte)

	... kohalikul tasandil			... piirkondlikul tasandil			... rahvusvahelisel tasandil		
	KOV	Kool	muu	KOV	Kool	Muu	KOV	Kool	Muu
... on kaasa aidanud sisulisele edasimineku ...	90	43	70	64	75	40	89	0	100
... on kaasa aidanud kontaktide loomisele ...	50	52	80	93	50	100	100	100	100

⁵² Ühe omavalitsuse piires teostatavad projektid

⁵³ Mitme omavalitsuse koostööprojektid

⁵⁴ Suhted kooliga, vt ka eespool

... ei ole olnud tulemuslikud	0	19	10	0	0	0	0	0	0
-------------------------------	---	----	----	---	---	---	---	---	---

Kui tervikuna on kohaliku tasandi projektid edendanud eelkõige sisulist edasiminekut, siis piirkondlikud ja rahvusvahelised projektid eelkõige aidanud kaasa kontaktide loomisele. Kindlasti tuleb aga täiendavalt panustada koostöö parandamisse kooli(de)ga, kuivõrd kooli näol on tegu ühe olulisema ja ka ajaliselt noortega enim vahetult kokku puutuva sidusorganisatsiooniga ja seega ka ANK potentsiaalse koostööpartneriga.

Kokkuvõte

ANK staatuses lähtuvalt domineerivad Lääne- ja Põhja-Eestis ning Virumaal kohaliku omavalitsuse munitsipaalasutuse või selle struktuuriüksusena tegutsevad ANK-d. Mittetulundusühingute staatuses on valdav osa ANK-e Lõuna-Eestis.

Enamus avatud noortekeskusi on tegutsenud 3-4.a. (sh ligi 75% Lõuna-Eesti ja üle 60% Virumaa ANK esindajate hinnangul), teiste regioonidega võrreldes on noorimad ANK-d Kesk-Eestis (kuni 2.a. tegutsenud ANK-d, ligi 50%), vanimate hulgas domineerivad aga Põhja- ja Kesk-Eesti ning Virumaa ANK-d.

Reeglina saavad ANK-d kohalikult omavalitsuselt rahalist tuge. Valdavas osas rahastavad omavalitsused ANK tegevust Põhja-Eestis, osaline rahastamine on enim levinud Lõuna-Eestis ja Virumaal. Proportsionaalselt suurim osa ANK-e ei saa omavalitsuselt rahalist tuge Kesk-Eestis, kus on enim ka kõige lühema tegutsemisajaga ANK-e. Segakeelsetes piirkondades on mõnevõrra levinum ANK tegevuse rahastamine kogu ulatuses.

Omavalitsuse poolne ANK tegevuse rahastamisel võib näha seoseid ka omavalitsusepoolse noorsootöölase ülesannete ANK-le delegeerimisega. Enim levinud on omavalitsusepoolne noorsootöö ülesannete osaline ANK-le delegeerimine (keskm 60%), mis on selgesti valdav Lääne-Eestis (90%). Valdavas osas on omavalitsused noorsootöö alased ülesanded ANK-le delegeerinud Põhja-Eestis ja Virumaal (1/3 vastanute kinnitusel), kus on ka märkimisväärne omavalitsuse munitsipaalasutusena tegutsevate ANK osakaal. Omavalitsus ei delegeeri reeglina oma noorsootöö alaseid ülesandeid ANK-dele Kesk-Eestis (2 korda madalam keskmisest), kus viimaste tegevust omavalitsuse poolt tavapäraselt ka ei rahastata.

Koostöö tulemuslikkuse osas on ANK hinnangud sidusgruppide vastava näitajaga võrreldes tervikuna kõrgemad. Sidusgruppidest positiivsemalt hindavad koostööd ANK-ga kohalikud omavalitsused, kes on sageli ka oma noorsootöölaseid ülesandeid ANK-dele delegeerinud. Kriitilisemad on koolide huvijuhtide hinnangud, mis võivad olla tingitud nii mõneti sarnaste ülesannete täitmisest noortele vaba aja sisustamise võimaluste pakkumisel kui ka vähesest kontaktist, mida mõjutab ANK üldine kuvand kogukonnas. Edasise koostöövalmiduse osas on hinnangud valdavalt positiivsed.

2.4. AVATUD NOORTEKESKUSTE INIMRESSURSS JA TOIMIMISPÕHIMÕTTED

2.4.1. Avatud noortekeskuste inimressurss

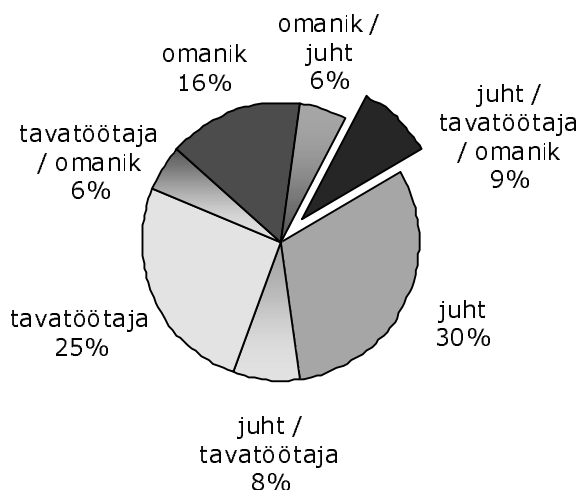
Avatud noortekeskuse suutlikkus oma eesmärgi täita ja valmisolek areneda sõltub keskuses olemasolevast ressursist, sealhulgas inimressursist. Olemasoleva (inim)ressursi kasulikkus on omakorda seotud sellega, mil viisil seda rakendatakse ja edasi arendatakse. Järgnev peatükk annab teavet sellest, kuidas jagunevad uuringus osalenud noortekeskuste esindajate töökohustused, milline on nende noorsootöö valdkonnas tegutsemise kogemus, hariduslik ja erialane taust ning keeleoskus. Vaatluse all on ka mitmed noortekeskuste esindajate formaalset töökeskkonda mõjutavad tegurid. Näiteks see, kuidas näha noortekeskust toimivat ühtse meeskonnana ja see, kui suure koormusega ollakse noortekeskuse töös hõivatud, aga ka see, kui palju töötajaid noortekeskuses töötab ning kui kaua on keskused tegutsenud. Avatud noortekeskuste inimressursi arengusuundi kaardistava osa juhatab sisse kokkuvõtte noorte vabas vormis antud kirjeldustest heale ja halvale noorsootöötajale iseloomulikest omadustest. Peatüki lõpetab ülevaade noortekeskuste esindajate hinnangust oma koolitusvajadusele.

2.4.1.1 Avatud noortekeskuste esindajate taust

Töötajate töökohustuste jagunemine

Nagu eespool mainitud, osales uuringus kokku 90 noortekeskuste esindajat. Nende hulgas oli nii noortekeskuste tavatöötajaid ja vabatahtlikke, juhte kui ka omanikke. Ligi 1/3 vastajatest töötas noortekeskuses mitmel erineval positsioonil, olles samaaegselt nii juht kui tavatöötaja ja/või omanik. Joonisel ära toodud noortekeskuste esindajate ametialane jaotus näitab ilmekalt selliseid paralleelseid rolle.

Joonis 48. Avatud noortekeskuse töötajate töökohustuste jagunemine, n=90

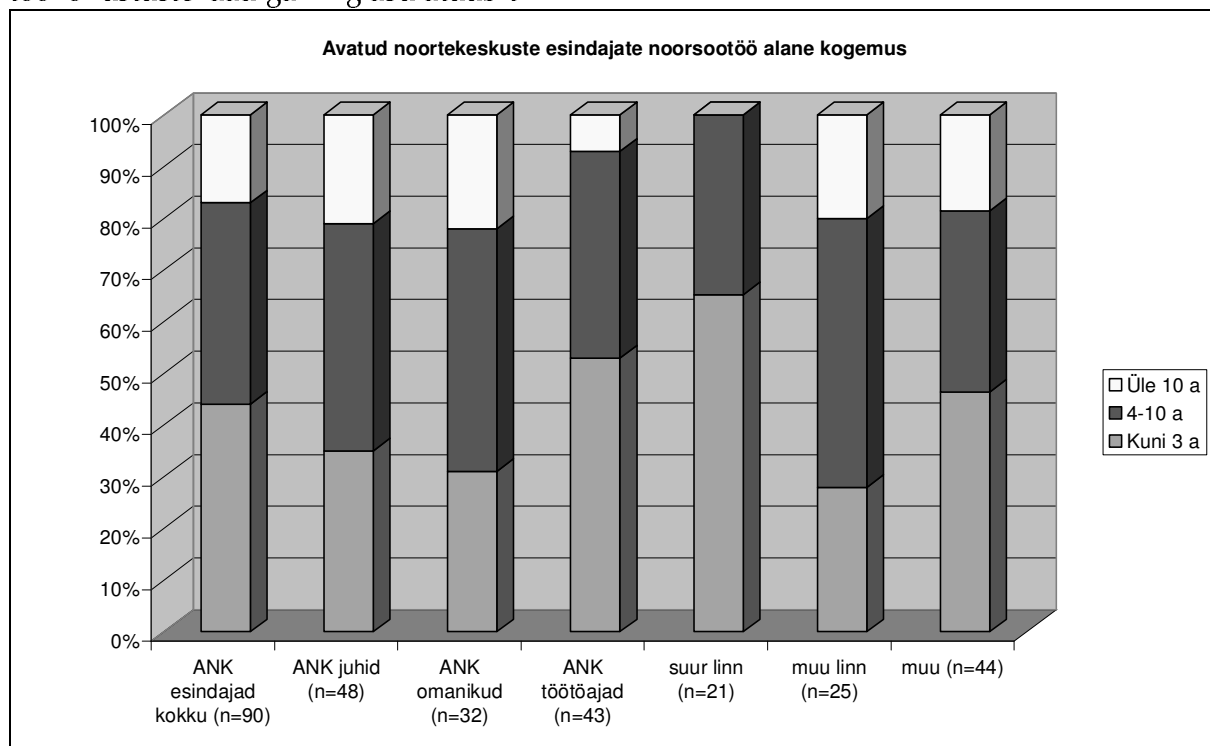
Andmete esituse juures on erinevates rollides olevate noortekeskuse esindajate vastuseid arvestatud kõigi nende gruppide profiili juures, kuhu vastaja kuulus. Seega kui vastaja oli nii juht kui omanik, siis tema antud vastused kajastavad nii juhtide kui omanike grupi tulemusel. See on ka põhjus, miks noortekeskuste juhtide (n=48), omanike (n=32) ja tavatöötajate (n=43) hulk on suurem kui 90, mis on uuringus osalenud noortekeskuste esindajate tegelik hulk.

Võrreldes erinevatel positsioonidel töötavate vastajate taustaandmeid ilmneb, et omanike kohuseid täitvate vastajate vanus on kõrgem kui tavatöötajana tegutsevate vastajate oma. Nii on noortekeskuste omanike hulgas 63% üle 30 aastaseid vastajaid, samal ajal töötajate puhul kuulub sellesse vanuserühma 30% vastajatest (võrdluseks, kogu valimist oli üle 30 aastaseid 48%).

Noorsootöö kogemus

Vaadates avatud noortekeskuste esindajate noorsootöö alast kogemust selgub, et 44% nende hulgas on noortekeskuses töötanud suhteliselt lühikest aega – kuni 3 aastat, ning üsna väike hulk (17%) on üle 10 aastase staažiga noorsootöötajaid. Kui alla 3 aastase kogemusega vastajate osakaal on suurem just tavatöötajate hulgas, siis pikema kogemusega noorsootöötajad täidavad enam (ka) muid rolle.

Joonis 49. Avatud noortekeskuste esindajate noorsootöö alane kogemus võrrelduna vastaja töökohustuste laadiga ning asulatüübiti.

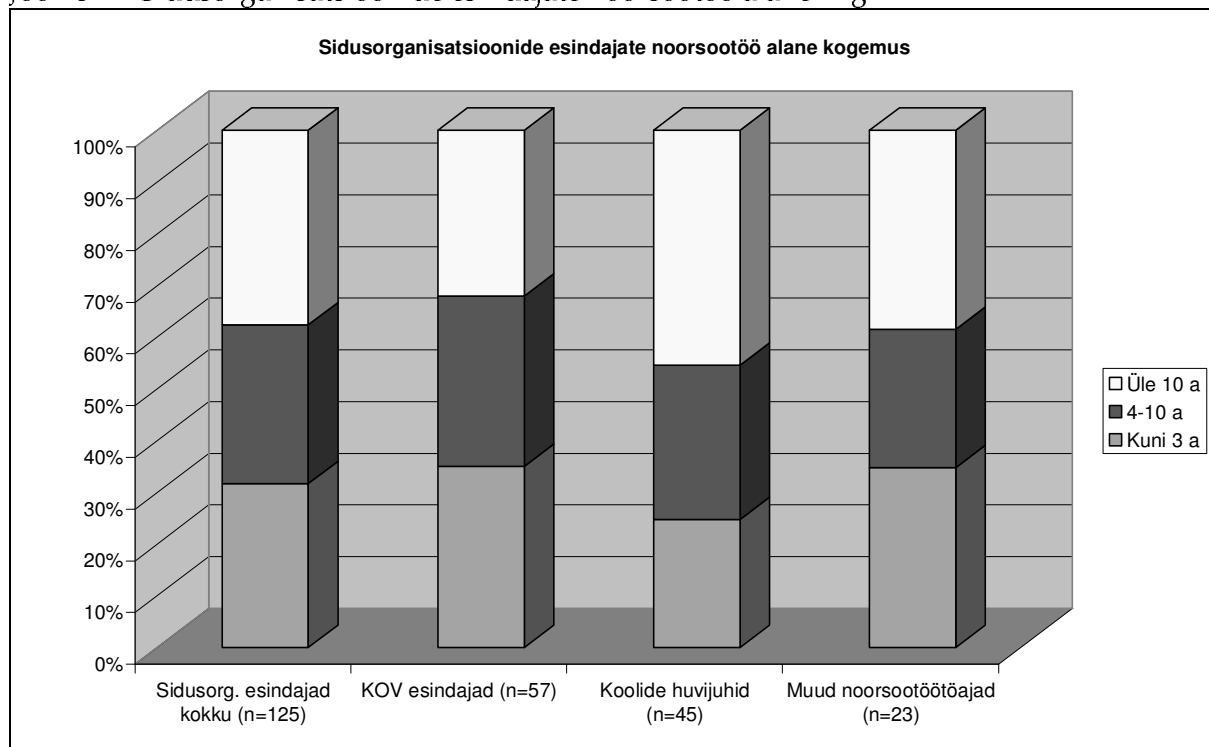

Jooniselt on näha kuidas erineb noortekeskuste esindajate noorsootöö alane kogemus erinevates asulatüüpides. On ootuspärane, et just suurtes linnades on vastajate noorsootöö alane kogemus kõige lühem. Tervelt 62% suurtest linnadest pärit vastajatest on noorsootöö valdkonnas tegutsenud kuni 3 aastat, samal ajal kui väiksemates linnades on vastav hulk 28%. Näeme, et väiksemate linnade noorsootöötajatest ligi ¾ on üle 4 aastase staažiga.

Kuigi uuring ei olnud otseselt suunatud erinevates noorsootöö valdkondades tegutsejate võrdlusele, on siiski huvitav märkida, et uuringusse kaasatud **sidusorganisatsioonide** töötajate noorsootöö alane kogemus on mõnevõrra pikem kui noortekeskuste esindajatel. Nende hulgas on

üle 10 aastase staažiga vastajaid 38%, kusjuures kõige rohkem on 10 aastase staažiga töötajaid koolide huvijuhtide hulgas. Seega ilmneb, et huvijuhtide kutsekindlus ületab teiste, eriti avatud noortekeskuses töötajate, kutsekindluse mitmekordselt (võrdluseks üle 10 aastase staažiga huvijuhte 44%, ANK esindajaid 17%).

Joonis 50. Sidusorganisatsioonide esindajate noorsootöö alane kogemus

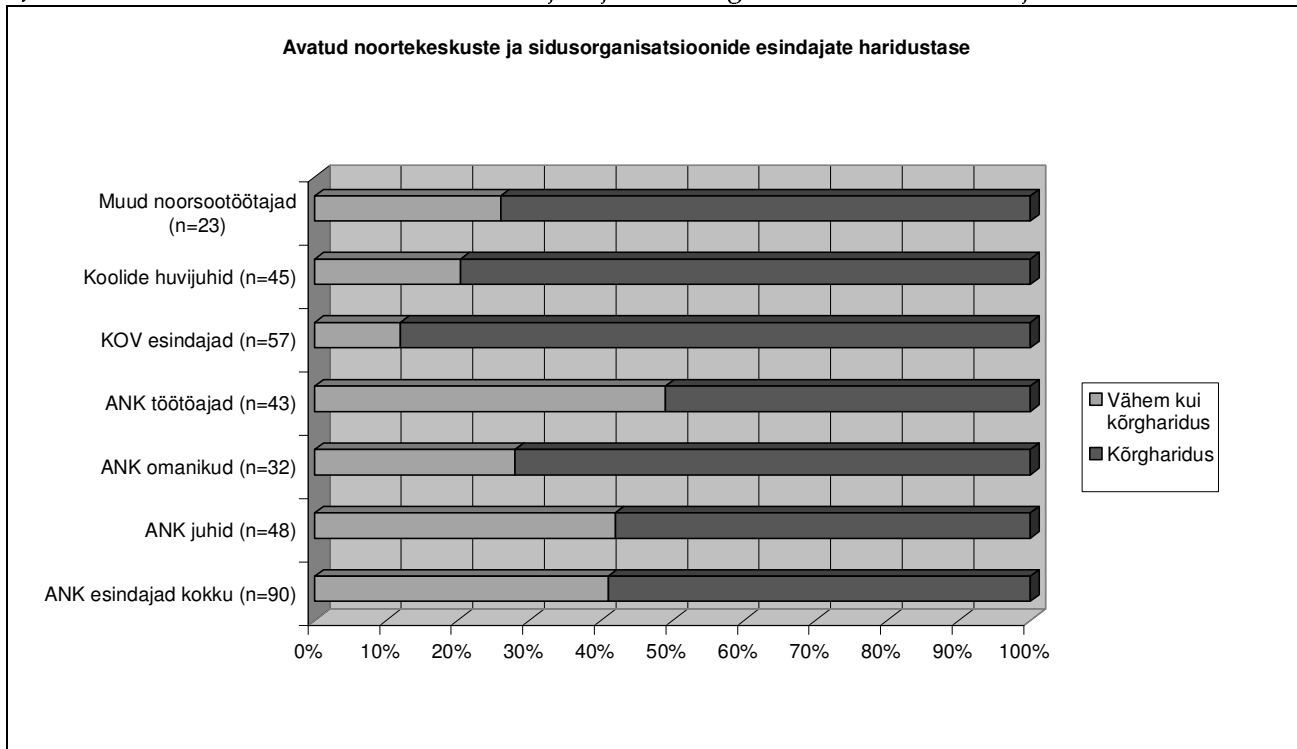

Haridus

Avatud noortekeskuste esindajate seas on kõrgharidusega inimesi veidi enam kui ilma kõrghariduseta inimesi. Nendest vastajatest, kes tegutsevad noortekeskuse omanikuna on kõrghariduse osakaal keskmisest suurem ulatudes ligi $\frac{3}{4}$ -ni. Võrreldes sidusorganisatsioonide esindajatega on avatud noortekeskuste esindajate seas kõrgharidusega inimesi aga märgatavalt vähem. Haridustaseme erinevust seletab osaliselt vastajagruppide ealine jaotus. Näiteks on noortekeskuste esindajate hulgas noorte, alla 29-aastaste, osakaal oluliselt kõrgem kui sidusgruppide esindajate seas.⁵⁵

⁵⁵ Vt ptk vastajate taustaandmed

Joonis 51. Avatud noortekeskuste esindajate ja sidusorganisatsioonide esindajate haridustase

Asulatüübiti on vastajate haridustase erinev. Ootuspäraselt on suurtest linnadest pärit noortekeskuste esindajate hulgas keskmisest rohkem kõrgharidusega töötajaid (76%), samal ajal kui maapiirkonnas omab kõrgharidust 52% noortekeskuste esindajatest.

Erialane taust

Avatud noortekeskuste esindajate hulgas on erialadest kõige sagedamini esindatud:

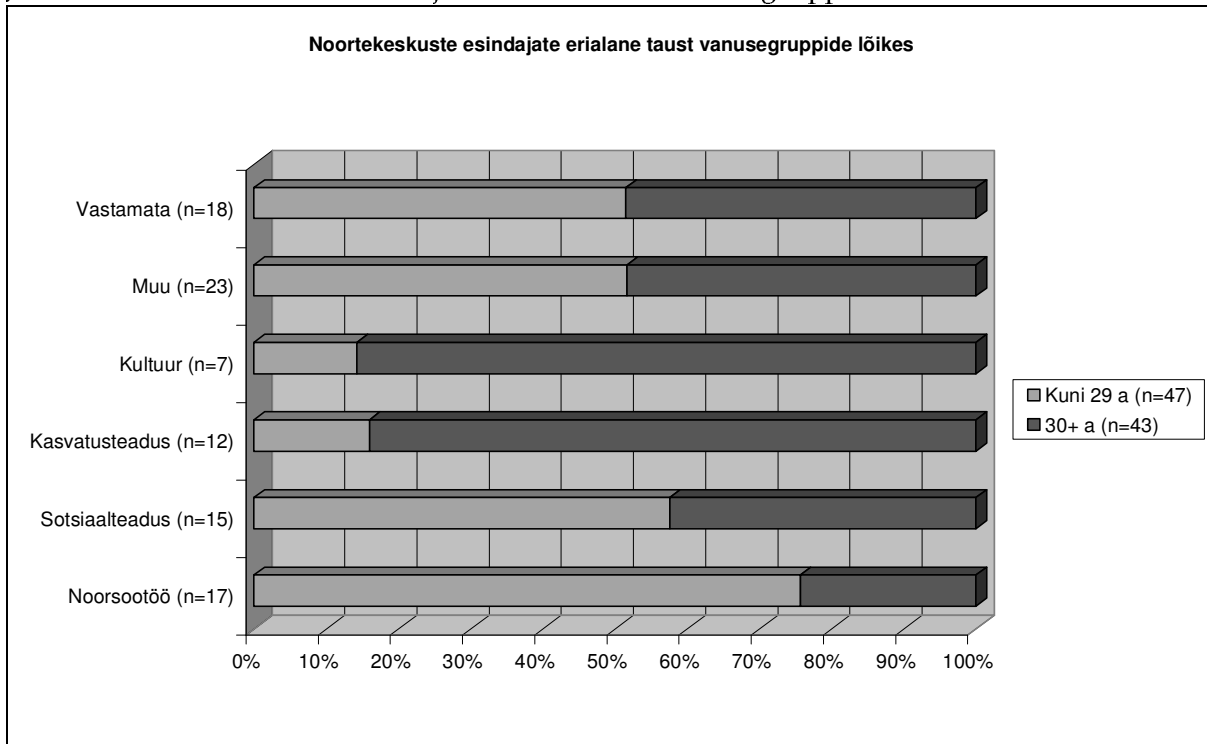
- noorsootöö (19%; sagedamini juhid ja tavatöötajad)
- sotsiaalteadused (17%; sagedamini omanikud, aga ka tavatöötajad)
- kasvatusteadused (12%; peamiselt juhid)

Soolistest erinevustest erialase tausta juures võib välja tuua asjaolu, et sotsiaalteaduste taustaga oli 30% noortekeskusi esindavatest meestest ning 13% naistest. Ülejäänud erialade puhul arvestatavaid soolisi erinevusi ei ilmnenu.

Vanusegrupiti on vastajate erialane taust märkimisväärselt erineva mustriga. Kuni 29 aastastest vastajatest on ligi kolmandik (28%) noorsootöö taustaga, 19% sotsiaalteaduste taustaga ja vaid 4% kasvatusteaduste taustaga. Kolmekümnete ja vanemate hulgas on kõige suurem aga just kasvatusteaduste osakaal (21%), millele järgnevad sotsiaalteadused 14% ja noorsootöö 9%-ga. Seesugust erinevust saab osaliselt seletada asjaoluga, et esimene lend noorsootöötajaid lõpetas Tallinna Pedagoogilise Seminari 1994 aasal.

Joonisel on näidatud millisesse vanusegruppi kuuluvad erinevate erialade esindajad.

Joonis 52. Noortekeskuste esindajate erialane taust vanusegruppide lõikes.

Välja toodud tendents võimalikust põlvkondlikust erinevust leiab kinnitust ka vastajate **noorsootöö alast kogemust** ja erialast profiili võrreldes. Näeme, et üle 10. aastase staažiga vastajate hulgas (n=15) on kõige enam just kasvatusteaduste esindajaid (33%). Teistest erialadest on selle grupi puhul võrdse 13%-lise osakaaluga sotsiaalteadused, kehakultuur ja kultuur. Noorsootööd on maininud vaid üksikud. Nendest vastajatest, kes on noorsootöö valdkonnas töötanud 4-10 aastat (n=35) on noorsootöö erialaga tervelt 31%, järgnevad sotsiaalteadused (17%) ja kasvatusteadused (9). Kuna kuni 3 aastase staažiga vastajate hulgas (n=40) on 53% neid, kes ei ole ennast erialaselt määratlenud või on valinud kategooria 'muu', siis nende profiili siinkohal välja tuua ei saa. Selle grupi puhul on tegu kõige muutlikuma kontingendiga, sest noorsootöö ei pruugi olla nende pikaajaline valik, samuti suur osa nendest alles õpib.

Ka **regiooniti** esineb erinevusi noortekeskuste esindajate erialase tausta osas. Enne nende erinevuste välja toomist tuleb siiski märkida, et vastajate hulk regioonides varieerus suuresti (Lääne-Eestis 9, Lõuna-Eestis 17, Virumaal 19, Põhja-Eestis 20 ja Kesk-Eestis 25 vastajat), mistõttu välja toodavad erinevused võivad olla ka juhuslikku laadi. Igatahes torkab silma, et noorsootöö eriala esindajaid on ülekaalukalt kõige rohkem Põhja-Eesti vastajate hulgas (45%), kõige vähem aga Lõuna-Eestis (9%). Ülejäänud piirkonnad jäävad 11-16% vahemikku. Kasvatusteaduste osakaal on sarnane Põhja- ja Lõuna-Eestis ning Virumaal jäädes vahemikku 18-21%. Samas Lääne- ja Kesk-Eestis ei ole üksi vastaja oma erialaseks taustaks märkinud kasvatusteadusi. Nendes piirkondades on noortekeskuste esindajate hulgas kõige rohkem sotsiaalteadlasi, vastavalt 22% Lääne- ja 20% Kesk-Eestis. Sotsiaalteaduste osakaal teiste erialadega võrreldes on suurim ka Virumaal (32%).

Asulatüübiti võib noortekeskuste esindajate erialase tausta osas välja tuua järgmised suundumused. Suurtes linnades on vastajate erialaseks taustaks valdavalt noorsootöö (29%) ning võrdselt 14%-l on erialaks kasvatusteadus, sotsiaalteadus või kultuur. Muudes linnades on kõige rohkem kasvatusteadlasi (20%), seejärel sotsiaalteadlasi 16% ja noorsootöötajaid 12%. Muud tüüpi

asulates paiknevate noortekeskuste esindajate erialane taust on kõige kirjum. Domineerivateks erialadeks on siiski ka seal sotsiaalteadused (18%) ja noorsootöö (18%).

Noortekeskuste esindajate erialase tausta kokkuvõtteks on toodud kolme kõige sagedamini esinenud erialase taustaga vastajate tinglikud profiilid, mis tuginevad igas rühmas tugevalt domineerivatel näitajatel.

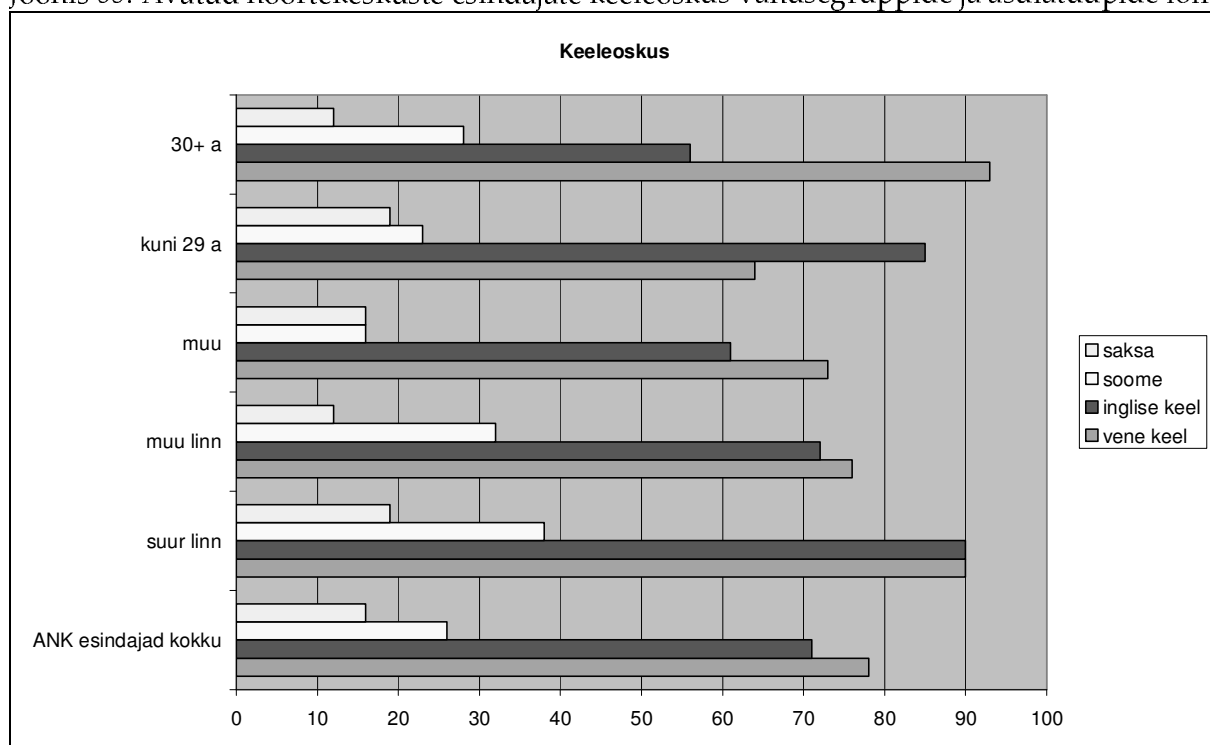
Tabel 20. Sagedamini esinenud erialade esindajaid iseloomustavad jooned

Noorsootöö (n=17)	Sotsiaalteadus (n=15)	Kasvatusteadus (n=11)
Naine	1/3 noortekeskusi esindavatest meestest	Naine
Valdavalt kuni 29 aastane		30+ aastane
4-10 aastane noorsootöö kogemus	Töötab avatud noortekeskuses, mis on tegutsenud kuni 4 aastat ning mis asub väiksemas linnas või muus asulas, peamiselt eestikeelses piirkonnas	Vähemalt 4 aastane noorsootöö kogemus
Töötab avatud noortekeskuses, mis on kas peamiselt eesti keelses või segakeelses piirkonnas	On noortekeskuses tegev juhina	Töötab noortekeskuses, mis on tegutsenud vähemalt 3 aastat, peamiselt eestikeelses piirkonnas ning ei asu Lääne-ega Kesk-Eestis.
On noortekeskuses tegev juhina	On noortekeskuses tegev omanikuna ja/või tavatöötajana	On noortekeskuses tegev juhina

Keeleoskus

Eesti keelt mitte valdajate osakaal valimis oli marginaalne, sest 90-st vastajast 88 oskas eesti keelt. Ainult eesti keelt oskas 3 vastajat, ainult eesti ja inglise keelt 8 vastajat ning ainult eesti ja vene keelt 9 vastajat. Seega võib öelda, et 75 % vastajatest on oma hinnangul vähemalt kolmekeelsed. Joonisel on toodud enamlevinud keelte oskus kogu valimis ning võrdluseks keeleoskus asulatüübi ja vanuse gruppide lõikes.

Joonis 53. Avatud noortekeskuste esindajate keeleoskus vanusegruppide ja asulatüüpide lõikes

Tulemused on üsna ootuspärased. Selgub, et kõige levinum keel eesti keele kõrval on vene keel. Vene keele oskajaid on rohkem suurtes linnades ja üle 30 aastaste vastajate hulgas. Vene keele oskajatega (79%) peaaegu võrdne hulk on inglise keele (77%) oskajaid. Ka inglise keelt osatakse paremini suurtes linnades ja keskmisest vähem asulates ja maapiirkonnas. Vanuserühma lõikes ilmneb kahe keele rääkijate vaheline põlvkondlik erinevus, sest inglise keelt oskavad rohkem just alla 30 aastased vastajad, samas kui vanemate hulgas on inglise keele oskajate osakaal juba märksa väiksem kui vene keele rääkijate oma.

Teisi enamlevinud keeli oskab alla poole vastajatest. Mõnevõrra üllatuslikult on soome keele oskajaid (26%) enam kui saksa keele oskajaid (16%). Ootuspäraselt on soome keele oskajaid vähem asulates ja maapiirkonnas.

Erinevatest keelekombinatsioonidest on noortekeskuste esindajate hulgas kõige levinum eesti-vene-inglise keel (51%), märksa vähem on neid, kes oskavad eesti-vene-soome keelt (18%), eesti-inglise-soome keelt (16%) või eesti-vene-inglise-soome keelt (13%).

2.4.1.2 Töökeskkonda iseloomustavad tegurid avatud noortekeskustes

Hinnang meeskonnatööle

Meeskonnatöö osas suuri probleeme enamasti ei tunnetatud. 30% vastajatest leidis, et nende noortekeskus tegutseb alati ühtse meeskonnana ning 56% leidis, et pigem ollakse ühtne meeskond. Vaid 7% vastajatest hindas meeskonnatööd oma noortekeskusele vähem iseloomulikuks, vastates küsimusele 'pigem ei'. Järgnevalt on vaadatud eraldi mõningaid tegureid, mis meeskonnatööd võiksid mõjutada.

Üheks meeskonnatöö sujuvust mõjutavaks teguriks on noortekeskuse tegutsemise aeg. Nii hinnatakse lühemaajaliselt tegutsenud avatud noortekeskustes meeskonnatööd pisut tagasihoidlikumalt. Näeme, et kuni kaks aastat tegutsenud noortekeskuste esindajatest vaid 16% leidis, et nende noortekeskus tegutseb alati ühtse meeskonnana ning 60% oli väitega pigem nõus. Nendest vastajatest, kes esindasid üle 5 aasta tegutsenud noortekeskusi, oli 53% arvamusel, et tegutsetakse alati ühtse meeskonnana ning 47% arvas, et ollakse pigem ühtne meeskond. On ka loogiline, et pikemat aega koos tegutsedes muutub meeskond ühtsemaks.

Keskmine tööaeg nädalas

Järgnevalt on vaatluse all see, mitu tundi uuringus osalenud noortekeskuste esindajad on oma noortekeskustes hõivatud ning kas selles osas ilmneb regionaalseid erinevusi.

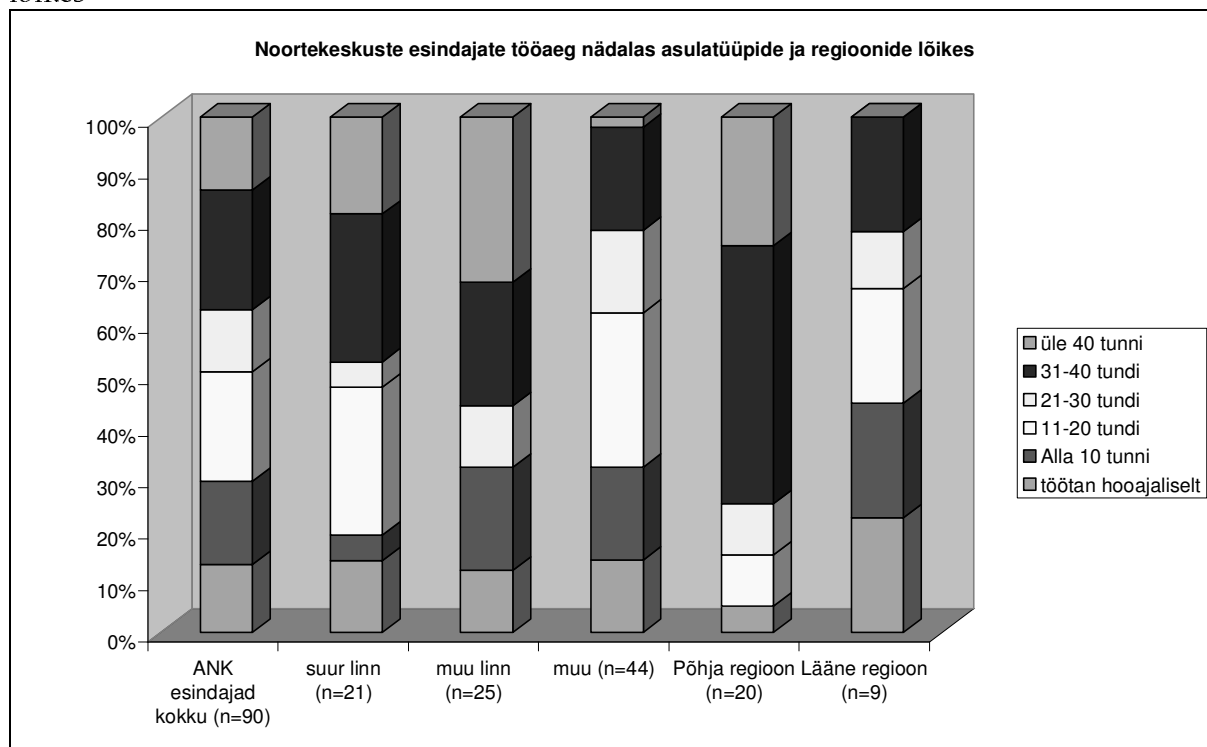
Üldiselt on avatud noortekeskuste esindajate hulgas enam-vähem võrdselt neid, kes töötavad 11-20 tundi (21%) ja neid, kes töötavad 31-40 tundi (23%). 29% töötab kas alla 10 tunni või hooajaliselt. Sõltuvalt sellest, millisel positsioonil noortekeskuse esindaja töötab muutub ka tema keskmine tööaeg noortekeskuses. Ajaliselt kõige vähem on noortekeskuse tegevuses hõivatud noortekeskuste omanikud, nende tööaeg nädalas on enamasti 20 tundi, 30%-l isegi alla 10 tunni. Neljandik noortekeskuste omanikest töötab noortekeskuse jaoks aga vaid hooajaliselt. Tavatöötajad töötavad noortekeskuses tavaliselt 11-20 tundi nädalas (26%), juhid aga 31-40 tundi

nädalas (35%). Võrreldes omanikega ei ole tavatöötajate ja juhtide puhul erandlikud ka üle 40 tunnised töönädalad.

Erinevus tööaja suhtes ilmneb ka võrreldes erinevaid asulatüüpe. Näiteks linnades asuvate noortekeskuste esindajad on üldiselt rohkem hõivatud kui maapiirkonnas asuvate keskuste esindajad. Nii on suurtes linnades keskmisest rohkem neid, kes töötavad 31-40 tundi või rohkem (kokku 48%, valimi keskmine on 37%) ning kõige vähem neid, kes töötavad alla 10 tunni (5%, valimi keskmine on 16%). Samas kõige rohkem on hõivatud just väiksemate linnade noortekeskuste töötajad. Nendest tervelt 56% töötab 31-40 tundi või rohkem, kusjuures üle 40 tunni on hõivatud koguni 32% vastajatest. Kõige väiksema koormusega on rakendatud asulates või maapiirkonnas paiknevate noortekeskuste esindajad. Nende hulgast tervelt 48% töötab kuni 20 tundi (väiksemate linnade noortekeskuste esindajate hulgas on sarnase koormusega töötavaid inimesi 20%) ning vaid üks vastaja töötas üle 40 tunni nädalas.

Asulatüübist tulenev erinevus kandub üle ka regionidesse. Regionidest on kõige spetsiifilisemad Põhja-Eesti ja Lääne-Eesti. Põhja-Eestis töötab 31-40 tundi või rohkem 75% vastajatest ja 5% töötab hooajaliselt ning alla 10 tunni ei töötanud ükski Põhja-Eesti noortekeskuse esindaja. Lääne-Eestis ilmneb täpselt vastupidine muster. Näeme, et 44% töötab hooajaliselt või kuni 10 tundi ning vaid 22% töötab 31-40 tundi või rohkem.

Joonis 54. Avatud noortekeskuste esindajate keskmine tööaeg nädalas asulatüüpide ja regionide lõikes

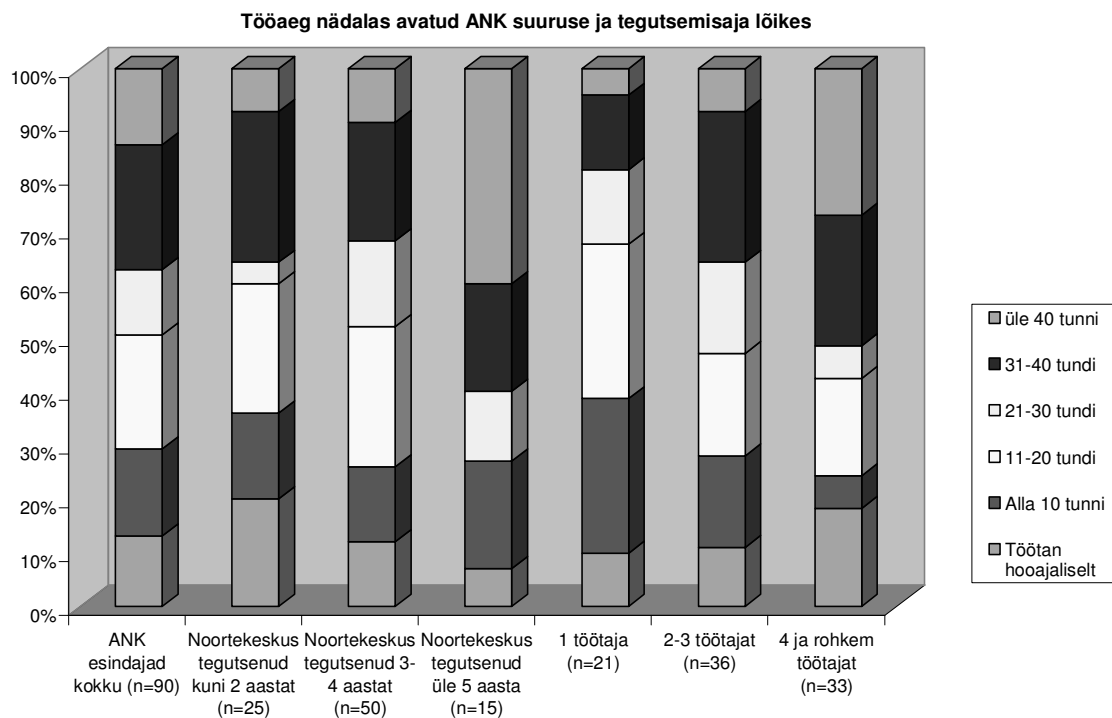

Avatud noortekeskuste esindajate tööaeg on erinev ka sõltuvalt sellest kui kaua noortekeskus on töötanud. Näiteks noortekeskustes, mis tegutsevad üle 5 aasta on rohkem suurema koormusega rakendatud inimesi, kes töötavad 31-40 tundi või rohkem (60%). Samas noortekeskustes, mis on töötanud kuni 2 aastat töötab 36% kas hooajaliselt või kuni 10 tundi.

Noortekeskuste esindajate koormus sõltub mõnevõrra ka sellest kui suure asutusega on tegu ehk noortekeskuse töötajate arvust. 1 töötajaga noortekeskustes on keskmisest rohkem neid, kes

töötavad kuni 20 tundi (kokku 58%, kõigi vastajate keskmine on 37%), lisaks 10% hooajalisi töötajaid. Samas keskmisest märksa vähem on neid, kes on rakendatud suure koormusega. Noortekeskustes, kus on 4 või rohkem töötajat on ka üksikute töötajate koormus suurem, 31-40 tundi või rohkem töötab neist 51% ja vaid 6% töötab alla 10 tunni.

Joonis 55. Avatud noortekeskuste esindajate keskmine tööaeg nädalas noortekeskuste tegutsemisaja ja suuruse lõikes

Töötajate hulk

Valdavas osas avatud noortekeskustes töötab 2-3 inimest (üle 40%). Ühe töötajaga noortekeskusi, kuid ka enam kui 6 töötajaga noortekeskusi on mõlemaid 23%. Kõige harvemini on noortekeskuses tööl 4-5 inimest (14%).

Erinevat tüüpi asulates on noortekeskustes töötajate hulk märkimisväärselt erinev. Ootuspäraselt on suurtes linnades valdavad suuremad noortekeskused, kus töötab 4 või enam inimest (71%), samas ei leidunud nende hulgas ühtegi sellist noortekeskust, kus oleks töötanud vaid üks inimene. Väikeseid, 1 töötajaga, noortekeskusi on kõige rohkem maapiirkonnas (tervelt 49%). Teisest küljest on maal kõige vähem (18%) suuri, 4 või enama töötajaga, noortekeskusi. Väiksemate linnade noortekeskustes töötab 44%-l juhtudest 2-3 töötajat ning 40%-l juhtudest 4 või enam töötajat.

Samasugust erinevust kinnitab ka **regioonide** võrdlus. Teistest regioonidest eristub Põhja-Eesti, kus 60% noortekeskustest on tööl 4 või enam töötajat ning täielikult puuduvad 1 töötajaga keskused. Teise erandina paistab silma Lääne-Eesti, kus 67% noortekeskuste esindajatest töötab 1 töötajaga keskustes ning ülejäänud 33% töötavad 2-3 töötajaga keskustes.

Noortekeskuse suurust mõjutab ka **keskuse tegutsemise aeg**. Nendest vastajatest, kes töötasid noortekeskustes, mis olid tegutsenud kuni 2 aastat oli kõige rohkem neid, kes märkisid töötajate arvuks 2-3 töötajat (52%). 4 või enam töötajat oli seda tüüpi noortekeskustes 24% juhtudest. Nendes noortekeskustes, mis olid tegutsenud 3-4 aastat oli erineva töötajate arvuga noortekeskusi

sarnane hulk. Noortekeskuste hulgas, mis olid tegutsenud üle 5 aasta oli kõige suurem hulk 4 või enama töötajaga keskusi (60%) ning peaaegu puudusid need, kus oli vaid 1 töötaja (7%).

Järgnevas tabelis on iseloomustatud erineva töötajate arvuga noortekeskusi lähtuvalt asulatüübist, regioonist ja noortekeskuse tegutsemise ajast.

Tabel 21. Erineva töötajate arvuga noortekeskusi iseloomustavad tunnused

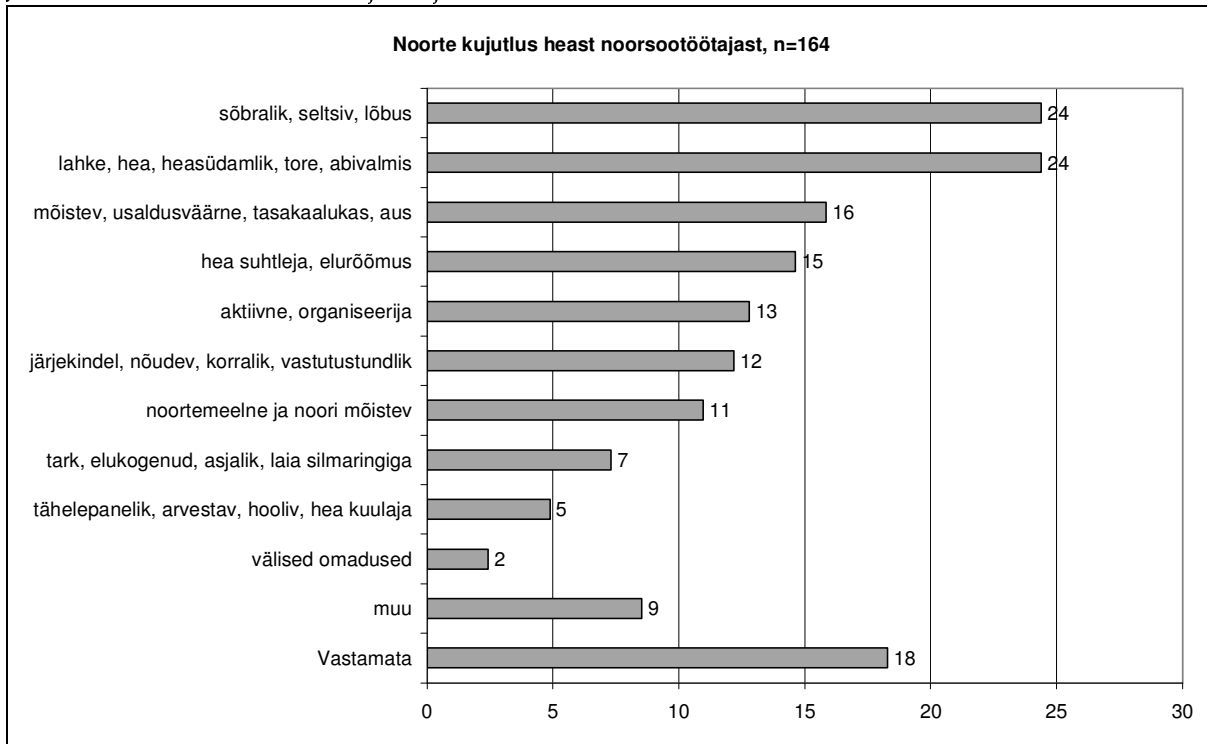
Töötajate arv	ANK esindajate hulk, %	Asulatüüp, regioon, ANK tegutsemise aeg
1 töötaja	23%	49 % maapiirkonna ja 0 % suurte linnade ANK-st 67 % Lääne-Eesti ANK-st, 0 % Põhja-Eesti ANK-st 7 % üle 5 a tegutsenud ANK-st
2-3 töötajat	40%	44 % väiksemate linnade ANK-st 52 % 2 a tegutsenud ANK-st
4 ja rohkem töötajat	37%	71 % suurte linnade ANK-st, 40 % väiksemate linnade ANK-st 60 % Põhja-Eesti ja 0% Lääne-Eesti ANK-st 60 % üle 5 a tegutsenud ANK-st

2.4.1.3. Noorte kujutus heast ja halvast noorsootöötajast

Milline peaks noorsootöötaja olema?

Noortel oli võimalik vabalt kirjeldada seda, milline peaks nende meelest olema hea noorsootöötaja. Sarnase sisuga vastused koondati hiljem ühise nimetaja alla. Joonisel on ära toodud erinevate, noorte poolt mainitud omaduste jaotus vastavalt esinemissagedusele. Näeme, et kõige sagedamini kasutavad noored hea noorsootöötaja kirjeldamisel sõnu „lahke, hea, heasüdamlik, tore, abivalmis“ ning „sõbralik, seltsiv, lõbus“. Populaarsed omadused olid ka „mõistev, usaldusväärne, tasakaalukas, aus“, „hea suhtleja, elurõõmus“, „aktiivne, organiseerija“, „järjekindel, nõudev, korralik, vastutustundlik“ ning „noortemeelne ja noori mõistev“. Mõnevõrra harvem märgiti selliseid omadusi nagu „tark, elukogenud, asjalik, laia silmaringiga“ ja „tähelepanelik, arvestav, hooliv, hea kuulaja“.

Joonis 56. Hea noorsootöötaja kirjeldus, n=164

Võrreldes erinevast asulatüübist pärit noorte kirjeldusi selgub, et suurtes linnades oli pisut enam neid, kes hindasid noorsootöötaja juures järjekindlust, nõudlikkust, korralikkust, vastutustundlikkust. Samas maapiirkonnas mainiti neid omadusi märksa harvem. Teisest küljest töid maapiirkonnast pärit noored hea noorsootöötaja juures enam välja selliseid omadusi nagu mõistev, usaldusväärne, tasakaalukas, aus. Neid omadusi märkisid omakorda teistest tunduvalt vähem suurte linnade noored.

Ilmnevad ka mõningad piirkondlikud suundumused. Näiteks erinesid Põhja-Eesti noored teistest selle poolest, et nende hulgas ei maininud keegi noorsootöötaja puhul omadusi „aktiivne, organiseerija“, „järjekindel, nõudev, korralik, vastutustundlik“ või „tähelepanelik, arvestav, hooliv, hea kuulaja“. Põhja-Eesti noortele oli ülekaalukalt kõige olulisem, et noorsootöötaja oleks „lahke, hea, heasüdamlik, tore, abivalmis“. Järjekindlust hinnati kõige rohkem Virumaal, organiseerimisvõimet aga Kesk-Eestis. Lääne-Eesti noored mainisid teistest sagedamini noorsootöötaja juures omadusi „mõistev, usaldusväärne, tasakaalukas, aus“, Põhja-Eesti noortele meenusid need omadused aga suhteliselt harva.

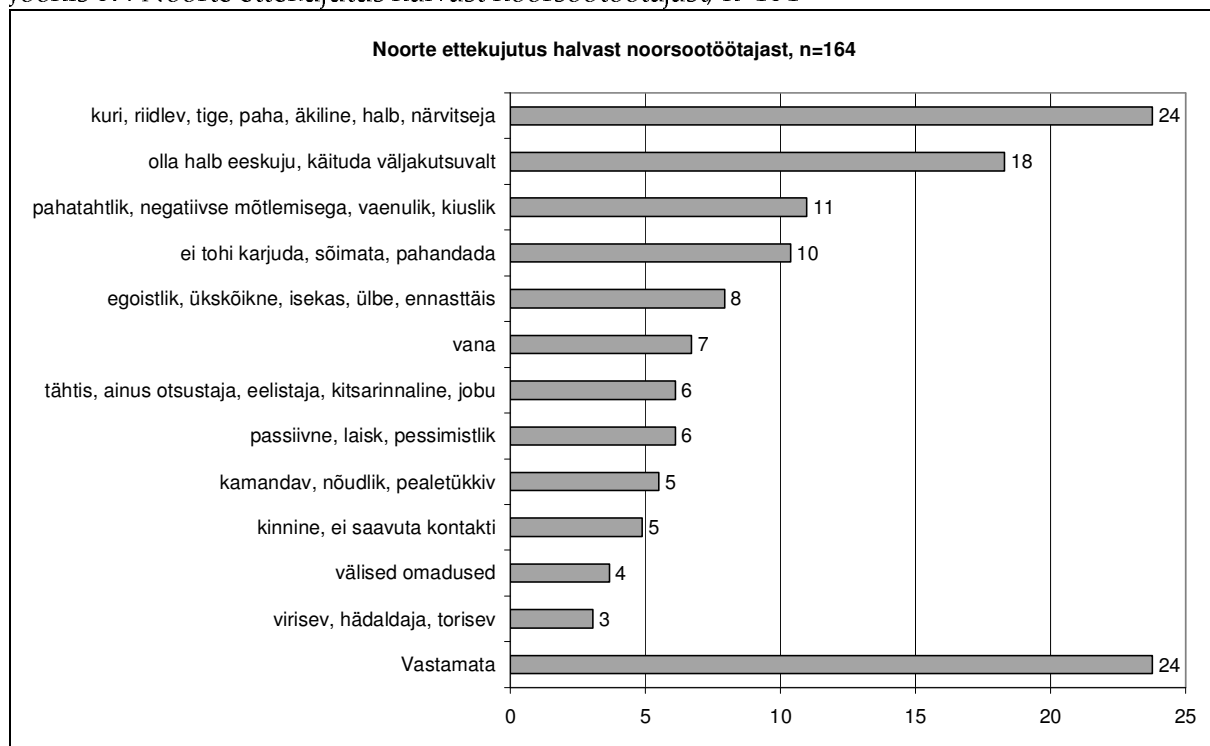
Rahvusrühmade lõikes ilmnes kõige suurem erinevus omaduste „järjekindel, nõudev, korralik, vastutustundlik“ mainingutes. Kui eestikeelsed noored mainisid neid omadusi suhteliselt harva, siis muu rahvuse esindajate hulgas leidsid need omadused just kõige sagedasemat mainimist. Eestlastest sagedamini mainitakse ka järgmisi omadusi „mõistev, usaldusväärne, tasakaalukas, aus“ ja „tähelepanelik, arvestav, hooliv, hea kuulaja“.

Vanusegrupe võrreldes ilmneb ootuspäraselt, et kuni 11 aastased vastajad varieerivad oma vastuseid tunduvalt vähem kui 22-26 aastased vastajad. Kõige noorematele oli eelkõige oluline see, et noorsootöötaja oleks „lahke, hea, heasüdamlik, tore, abivalmis“. Vanima vanusegrupi jaoks olid kõige olulisemad omadused „mõistev, usaldusväärne, tasakaalukas, aus“, „hea suhtleja, elurõõmus“ ja „aktiivne, organiseerija“.

Milline ei tohiks noorsootõtaja olla?

Noored kirjeldasid vabas vormis ka seda, milline noorsootõtaja ei tohiks olla. Selliste omadustena leidsid kõige sagedamini mainimist „kuri, riidlev, tige, paha, äkiline, halb, närvitseja“ ja „olla halb eeskuju, käituda väljakutsuvalt“. Üsna tihti olid mainingute hulgas ka järgmised omadused „pahatahtlik, negatiivse mõtlemisega, vaenulik, kiuslik“, „ei tohi karjuda, sõimata, pahandada“ ja „egoistlik, ükskõikne, isekas, ülbe, ennasttäis“. Mõnevõrra harvem mainiti omadusi „passiivne, laisk, pessimistlik“, „tähtis, ainus otsustaja, eelistaja, kitsarinnaline, jobu“, „kamandav, nõudlik, pealetükkiv“ ja „kinnine, ei saavuta kontakti“. Mõnedki noored mainisid seda, et noorsootõtaja ei tohiks olla vana.

Joonis 57. Noorte ettekujutus halvast noorsootõtajast, n=164

Võrreldes erinevatest regioonidest pärit noorte vastuseid selgub, et Virumaa noored mainivad teistest märgatavalt sagedamini omadusi „kuri, riidlev, tige, paha, äkiline, halb, närvitseja“. Lääne-Eesti noorte hulgas on kõige rohkem neid, kes mainivad omadusi „pahatahtlik, negatiivse mõtlemisega, vaenulik, kiuslik“. Kesk-Eesti noored on aga teistest tunduvalt sagedamini arvanud, et noorsootõtaja ei tohiks olla vana.

Vanusegrupe võrreldes on ka siin märgata tendentsi, et kõige nooremad vastajad toovad noorsootõtajaid kirjeldades välja vähem erinevaid omadusi. Nende jaoks on kõige olulisem, et noorsootõtaja ei oleks „kuri, riidlev, tige, paha, äkiline, halb, närvitseja“. 22-26 aastased mainivad neid omadusi märksa vähem. Nemad ei soovi näha noorsootõtaja juures järgmisi omadusi „pahatahtlik, negatiivse mõtlemisega, vaenulik, kiuslik“.

2.4.1.4. Noorsootõtajate koolitusvajadus

Noortekeskuste esindajatel oli võimalus hinnata, milliseid koolitusi nad vajaksid selleks, et arendada oma teadmisi ja oskusi avatud noortekeskuse töös. Vastustest selgub, et kõige sagedamini sooviti ennast arendada juhtimise vallas (69%). Väga vajalikuks peeti ka loov(use)

koolitust (59%) ning finantskoolitust (50%). Meeskonnatöö koolitust ja suhtlemis- ja kommunikatsioonialast koolitust pidas vajalikuks alla poole vastajatest.

Üks tegur, mis koolitusvajadust mõjutab on vastaja **töökohustuste laad** noortekeskuses. Näiteks oli noortekeskuste omanike hulgas keskmisest vähem neid, kes tundsid vajadust erinevate koolituste järele ja seda kõigi koolituste lõikes. Kõige vähem populaarne oli omanike hulgas meeskonnatöö koolitus, selle vastu tundis huvi 20% omanikest (vrld. kõigi vastajate keskmine oli 41%). Erinevalt omanikest on noortekeskuste juhtide ja tavatöötajate hulgas keskmisest veidi rohkem neid, kes peavad vajalikuks just meeskonnatöö ning suhtlemis- ja kommunikatsioonialast koolitust. Ootuspäraselt tunnevad just noortekeskuste juhid kõige rohkem puudust juhtimiskoolituses (77%) ja finantskoolitusest (60%).

Vanusegruppide lõikes selgub, et kuni 29 aastased on igat laadi koolitustest rohkem huvitatud kui nende vanemad kolleegid. Mainitud erinevus on kõige suurem meeskonnatöö, finants- ja juhtimiskoolituste puhul. Ühtlaselt stabiilne huvi erinevate gruppide lõikes on loov(use) koolituse vastu.

Haridusgruppide lõikes tunnevad põhi- või keskharidusega vastajad pisut rohkem huvi nõrmete koolituste vastu nagu suhtlemine, meeskonnatöö ja loovus. Kõrgharidusega vastajad eelistavad veidi sagedamini juhtimis- ja finantskoolitust, aga on üldiselt koolituste suhtes natuke passiivsemad.

Vaadates kuivõrd **asulatüüp** mõjutab huvi erinevate koolituste vastu selgub, et kõige aktiivsemalt tunnevad erinevate koolituste vastu huvi suurlinnade noortekeskuste esindajad ning märksa harvem on erinevat tüüpi koolitusi vajalikuks pidanud asulates või maapiirkonnas paiknejad. Ainsana erandina torkab siinkohal silma loov(use) koolitus, mille vastu suurlinnade vastajad tunnevad keskmisest vähem huvi.

Võrreldes erinevaid **regioone** näeme, et keskmisest erinevad kõige rohkem Põhja- ja Lääne-Eesti. Kui Põhja-Eestis tuntakse keskmisest enam huvi suhtlemiskoolituse vastu (47%), siis Lääne-Eestis on seda maininud vaid 13% vastajatest. Vastupidine erinevus ilmneb loov(use) koolituse puhul, mida peab vajalikuks 75% Lääne-Eesti vastajatest ja 47% Põhja-Eesti noortekeskuste töötajaid. Finantskoolitust peavad Lääne-Eesti vastajad keskmisest vähem oluliseks (seda mainib 38%), keskmisest mõnevõrra madalam on ka huvi juhtimiskoolituse vastu (63%). Samas Põhja-Eesti vastajad peavad viimati mainitud koolitusi oma töös just kõige vajalikumaks. Näiteks juhtimiskoolitust on maininud koguni 89% Põhja-Eesti vastajaid.

Hinnanguid koolitusvajadusele mõjutab ka **töötajate arv noortekeskuses** ning mingil määral vastaja **kogemus noorsootöö vallas**. Nii tuntakse ootuspäraselt rohkem huvi suhtlemis- ja kommunikatsioonialase või meeskonnatöö koolituste vastu noortekeskustes, kus on rohkem kui 4 töötajat (vastavalt 43% ja 47% vastajatest). Samal ajal kui 1 töötajaga noortekeskuses on vajadus sellise koolituse järele märksa väiksem jäädes 24% piiridesse. Vajadus kõnealuse koolituse järele langeb ka pikemaajalise noorsootöö kogemusega vastajate silmis, sest üle 10 aastase noorsootöö staaziga vastajatest mainis suhtlemiskoolitust vaid 20% ning meeskonnatöö koolitust 27%.

Mis puutub noortekeskuste esindajate **erialasesse** tausta, siis torkab silma, et kõik kasvatusteaduste taustaga vastajad pidasid vajalikuks ennast täiendada juhtimise vallas. Sotsiaalteaduste esindajad erinesid teistest selle poolest, et nende hulgas oli vaid 27% neid, kes tundis puudust finantskoolitusest.

Järgnev tabel koondab vaadeldud koolituste sihtgrupe iseloomustavad tunnused, rõhutades neid tunnuseid, mis erinevad noortekeskuste esindajate keskmisest tulemusest.

Tabel 22. Erinevaid koolitusi eelistanud noortekeskuste esindajate profiil

Koolituse valdkond	ANK esindajate keskmine, %	Koolitusvajadust mõjutavad tegurid	Sihtgrupi profiil
Juhtimiskoolitus	69%	Töökohustuste laad Vanus Asulatüüp Regioon Erialane taust	77% juhtidest, 66% tavatöötajatest 77% kuni 29a, 60% 30+ a 86% suur linn, 63% muu linn ja maa 89% Põhja-Eesti, 63% Lääne-Eesti 100% kasvatusteadlastest
Finantskoolitus	50%	Töökohustuste laad Vanus Asulatüüp Regioon Erialane taust	60% juhtidest, 40% omanikest 59% kuni 29a, 40% 30+ a 67% suur linn, 52% muu linn, 39% maa 53% Põhja-Eesti, 38% Lääne-Eesti 27% sotsiaalteadlastest
Loov(use)koolitus	59%	Töökohustuste laad Vanus Asulatüüp Regioon	57% juhtidest, 66% tavatöötajatest 59% kuni 29a, 60% 30+ a 48% suur linn, 75% muu linn, 56% maa 47% Põhja-Eesti, 75% Lääne-Eesti
Meeskonnatöö koolitus	41%	Töökohustuste laad Vanus Asulatüüp Regioon ANK suurus Noorsootöö kogemus	20% omanikest, 44% tavatöötajatest 50% kuni 29a, 31% 30+ a 62% suur linn, 46% muu linn, 27% maa 37% Põhja-Eesti, 50% Lääne-Eesti 47% enam kui 4 töötajat, 24% 1 töötaja 27% üle 10 aastase staažiga töötajatest
Suhtlemise ja kommunikatsiooni koolitus	37%	Töökohustuste laad Vanus Asulatüüp Regioon ANK suurus Noorsootöö kogemus	23% omanikest, 41% tavatöötajatest 43% kuni 29a, 31% 30+ a 48% suur linn, 42% muu linn, 29% maa 47% Põhja-Eesti, 13% Lääne-Eesti 43% enam kui 4 töötajat, 24% 1 töötaja 20% üle 10 aastase staažiga töötajatest

Kokkuvõte ja järeldused

Noortekeskuste inimressurssi käsitleva osa eesmärk oli anda võimalikult detailne ülevaade noortekeskuste esindajate taustast ning töökeskkonnast. Sellel infol tuginedes on võimalik hinnata lugejale parajasti huvi pakuva noortekeskuse positsiooni võrreldes teiste noortekeskustega ning selgitada konkreetse noortekeskuse jaoks olulisi väljakutseid ning arengupotentsiaali.

Üldise suundumusena selgus uuringust, et üks olulisemaid noortekeskuse inimressurssi mõjutavaid tegureid oli asulatüüp ja mõnikord ka regioon. Silmatorkavaid erinevusi mõnede regioonide vahel on seetõttu eraldi välja toodud. Ilmnes ka teatud põlvkondlik muutus noortekeskuste esindajate erialase ettevalmistuse ja keeleoskuse kohapealt. Sellise muutuse arvestamine on oluline noortekeskuste tegutsemisvõime hindamise juures (näiteks kuivõrd ollakse valmis rahvusvahelise noorsootöö suunal kaasa lööma, organisatsiooni arendama, projekte kirjutama vmt). Näeme, et noortekeskused on arenevad asutused, mille tegevusvaldkond ja sellest tingitud ootused on alles välja kujunemas.

2.4.2. Noortekeskuste toimimispõhimõtted ja materiaalne baas

Järgnevalt võtame lähema vaatluse alla avatud noortekeskuste sisemised toimispõhimõtted, analüüsides nii noortekeskuste füüsilist kui ka kokkuleppelist keskkonda. Ehk seda, kuidas on noortekeskused sisemiselt korraldatud – millal on avatud, kus asuvad ja millised näevad välja ruumid, kas on kehtestatud ka sisemisi käitumisreegleid ja piiranguid. Kehtestatud kõrvutame noorte hinnangutega – kuivõrd vastavad need noorte ootustele, milline on noorte rahulolu noortekeskuste töökorralduse ja võimalustega.

Lahtiolekuajad

Avatud noortekeskused on üldiselt avatud 20 või enam tundi nädalas aastaringselt, sh koolide õppetöö perioodil ja lühikestel koolivaheaegadel. Alla 20 tunni nädalas on avatud vaid neljandik avatud noortekeskustest. Erandlik on avatud noortekeskuste lahtioleku kestus suvisel koolivaheajal - siis on enamus neist avatud 11-30 tundi nädalas; kusjuures 13% sulgevad oma uksed selleks ajaks sootuks.

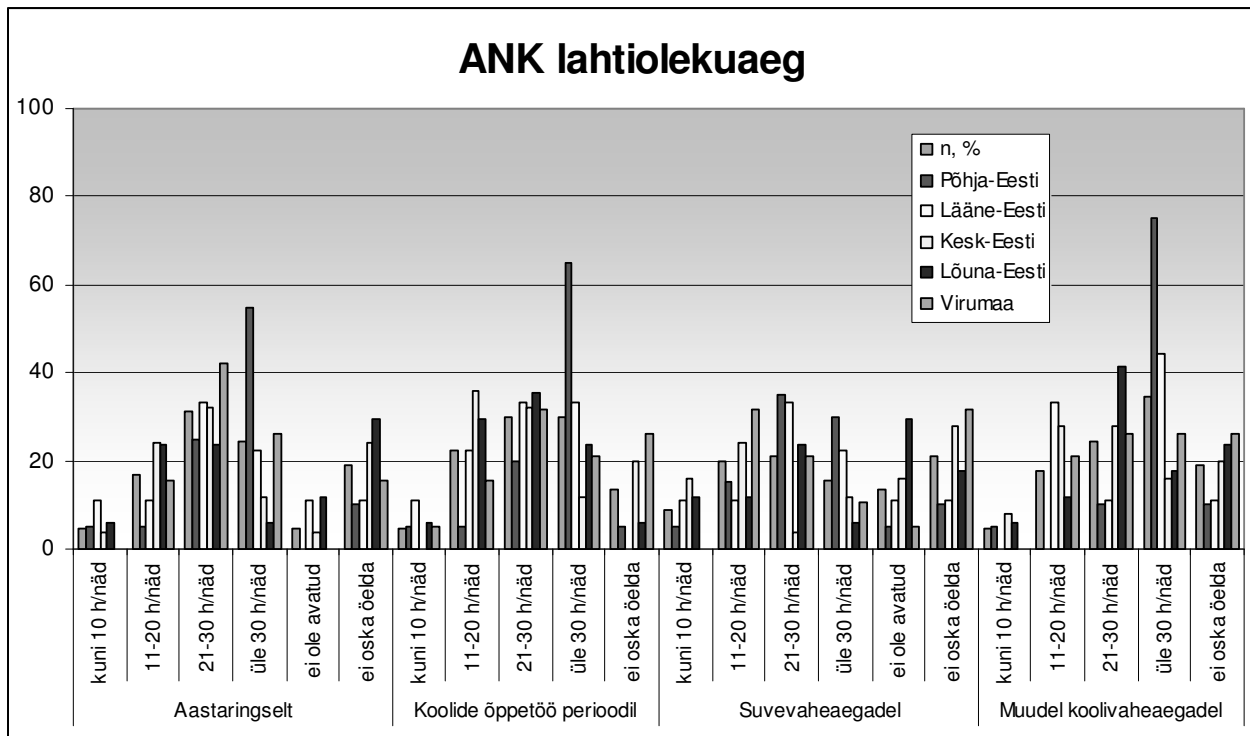
Tabel 23. Avatud noortekeskuste lahtiolekuage nädalas, avatud noortekeskuste esindajad, n=90, %

	Aastaringselt	Koolide õppetöö perioodil	Suvisel koolivaheajal	Muudel koolivaheaegadel
kuni 10 tundi nädalas	4	4	9	4
11-20 tundi nädalas	17	22	20	18
21-30 tundi nädalas	31	30	21	24
rohkem kui 30 tundi nädalas	24	30	16	34
Üldse mitte	4		13	
ei oska öelda	19	13	21	19

Piirkonniti on aastaringselt kõige pikemalt – üle 30 tunni nädalas avatud enim noortekeskusi Põhja-Eestis (55%), 21-30 tundi nädalas on avatud kolmandik noortekeskustest Lääne⁵⁶-ja Kesk-Eestis ning 42% Virumaal, Lõuna-Eesti noortekeskustest on neljanik avatud 11-20 tundi ja neljandik 21-30 tundi nädalas. Keskmiselt on kõige pikemalt avatud Põhja-Eesti ja Virumaa noortekeskused, kellest üle 21 tunni nädalas on avatud vastavalt 80% ja 68%.

⁵⁶ Lääne-Eesti piirkonnast vastas antud küsimusele poole vähem vastajaid võrreldes teiste piirkondadega

Joonis 58. ANK lahtioleku aeg piirkondade lõikes, ANK esindajad, n=90, %

Koolide õppeperioodil on enamiku noortekeskuste lahtioleku aeg küllalt ühtlane üle Eesti – kolmandik noortekeskusi on avatud 21-30 tunni nädalas. Ainsana eristub jõuliselt Põhja-Eesti, kus 2/3 noortekeskusi on avatud koguni üle 30 tunni nädalas.

Suvevaheajadel tegutseb enim noortekeskusi tavapärase rütmi sarnaselt Põhja- ja Lääne-Eestis. Jõuliselt eristuvad taas Põhja-Eesti noortekeskused, kellest üle 21 tunni nädalas on avatud 2/3 vastajate hinnangul. Neile sekundeerivad üle poolte Lääne-Eesti noortekeskuste esindajatest. Suvevaheajaks sulgeb enim noortekeskusi ukSED Lõuna-Eestis – nii kinnitavad 29% sealsete noortekeskuste esindajatest.

Ka teistel koolivaheajadel on aktiivseimalt avatud Põhja-Eesti noortekeskused. Üle 30 tunni nädalas on siis noortekeskused avatud 75% vastanute hinnangul, Lääne-Eestis 44% hinnangul. Üle 20 tunni nädalas on üle 50% vastajate hinnangul noortekeskused avatud Virumaal ja Lõuna-Eestis.

Noorte eelistused ja rahulolu noortekeskuste külastamisel

Avatud noortekeskuste pakutavate võimaluste taustal on aga oluline, kuivõrd neid võimalusi tegelikkuses kasutatakse ja kuivõrd need vastavad noorte soovidele. Selleks vaatleme noorte eelistusi, millal nad noortekeskusi külastavad ja millal nad sooviksid võimalusel veel noortekeskustes käia.

Noored külastavad noortekeskusi peamiselt tööpäevadel. Noored **külastavad** noortekeskusi tööpäevadel peamiselt pärast kooli (68%), viiendik õhtul pärast kella kaheksat ja vaid 8% hommikuti. Puhkepäevadel ei ole külastatavus nii kõrge, igal nimetatud ajal külastab noortekeskusi 17-18% noortest.

Üldiselt ajad, mil noored noortekeskusi külastavad ja eelistaksid külastada, kattuvad. **Võimalusel sooviksid** noored nii töö- kui puhkepäeviti külastada noortekeskusi sagedamini vaid õhtusel ajal

(27-29%). Rohkematel päevadel nädalas sooviks noortekeskust külastada tööpäeviti 20% ja puhkepäeviti 11% noortest.

Tabel 24. Avatud noortekeskuste külastamine ja soovitud lahtiolekuajad, avatud noortekeskusi külastavad noored, n=164, %

Tabel. Millal Sa noortekeskuses tavaliselt käid?

	Hommikul	Pärast kooli/ pärestlõunal	Õhtul pärast kl. 20.00
Puhkepäevadel	17	17	18
Tööpäevadel	8	68	20
Ei oska öelda/ vastamata	77	28	73

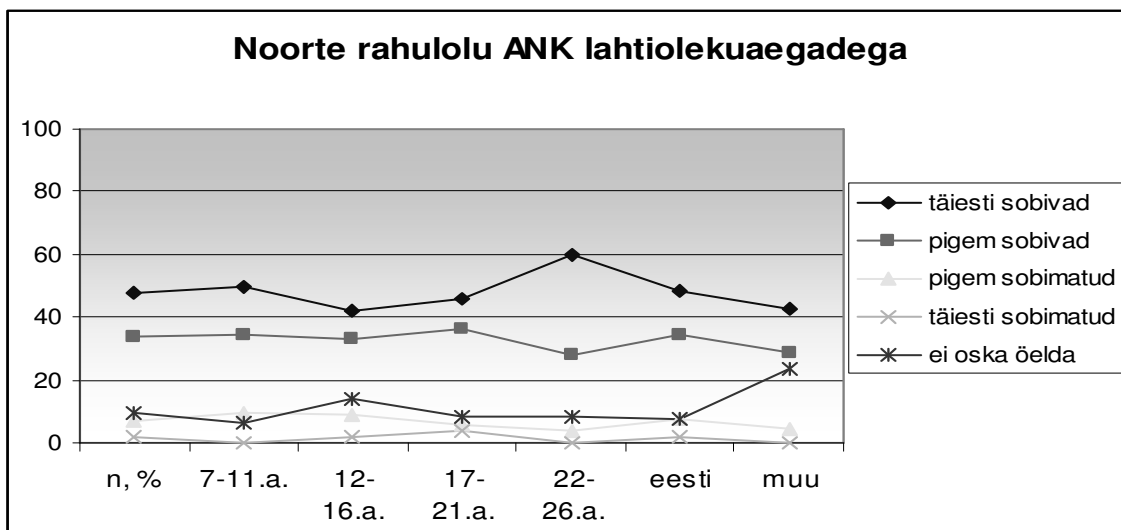
Tabel 25. Millal Sa tahaksid võimalusel noortekeskuses käia?

	Hommikul	Pärast kooli/ pärestlõunal	Õhtul pärast kl. 20.00	Rohkematel päevadel nädalas
Puhkepäevadel	16	9	29	11
Tööpäevadel	7	45	27	20
Ei oska öelda/ vastamata	79	53	58	75

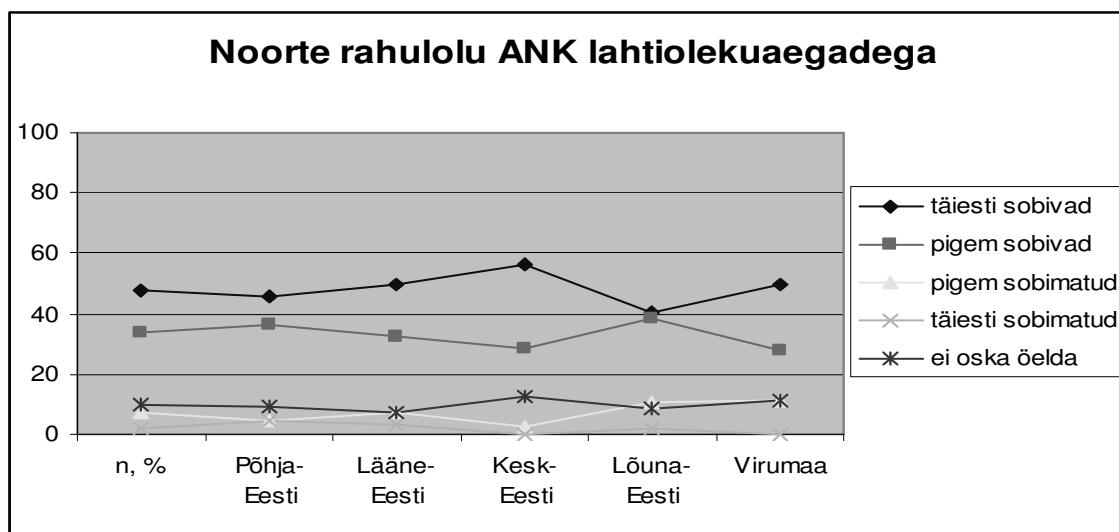
Noortekeskusi külastavad noored selgesti enim tööpäeviti ja ka lisavõimaluste ootus seonduv ennekoike õhtute sisustamisega pärast koolipäeva. Kui puhkepäeviti külastavad noored noortekeskusi pea võrdselt nii hilisõhtustel kellaaegadel kui ka hommikuti, siis ootustes mainis ligi kolmandik vastanutest, et sooviks võimalusel noortekeskust ka puhkepäevadel pärast kella 20.00 külastada.

Nagu eelnevast selgus, saavad noored enamasti noortekeskust külastada neile sobival ajal. Seda kinnitab ka ligi poolte noorte hinnang noortekeskuse lahtiolekuajadele kui enda jaoks täiesti sobivatele (48%) ja kolmandiku noorte hinnang kui pigem sobivatele (34%). Rahulolematuid noori on vaid 9%.

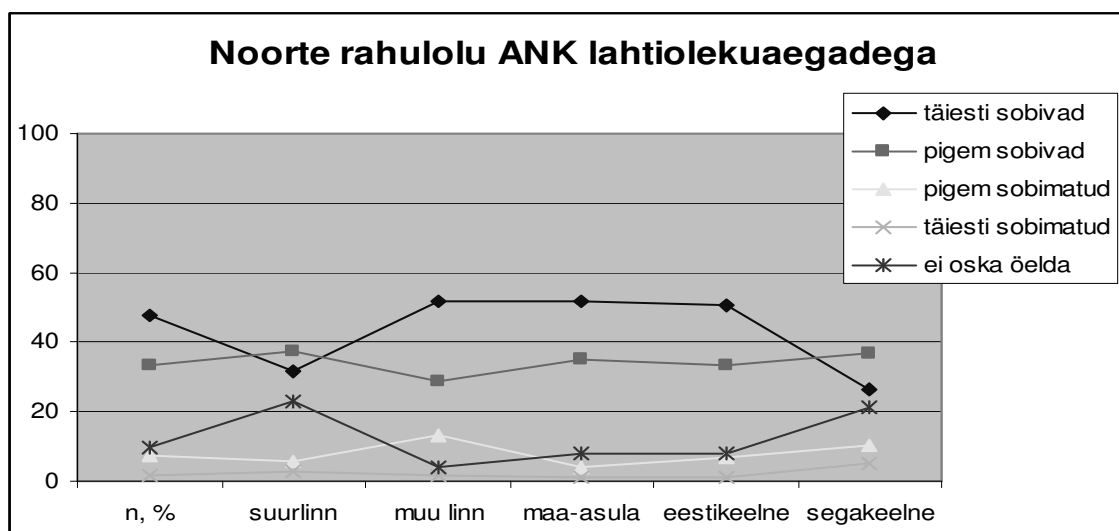
Joonis 59. Noorte rahulolu ANK lahtiolekuajadega, vanugruppide lõikes, ANK külastavad noored, n=164, %

Joonis 60. Noorte rahulolu ANK lahtiolekuaegadega, piirkondade lõikes, ANK külastavad noored, n=164, %

Joonis 61. Noorte rahulolu ANK lahtiolekuaegadega, asulatüüpide taustal, ANK külastavad noored, n=164, %

Noortest on ANK lahtiolekuaegadega mõnevõrra teistest enam rahul vanimad noortekeskuste külastajad (22-26.a.) ja piirkondade lõikes Kesk-Eesti noored. Asulatüüpide lõikes on suhteliselt vähem rahuolevad suurlinnade ja segakeelste piirkondade noored.

Sidusorganisatsioonide esindajate arvates on avatud noortekeskuste lahtiolekuajad enamasti pigem sobivad, nii arvavad pooled sidusgruppide esindajad. Täiesti sobivateks hindavad noortekeskuste lahtiolekuaegu sidusgruppidest ligi viiendik. Kõige kõrgema hinnangu annavad seejuures omavalitsuste esindajad, kellest neljandik hindab neid täiesti sobivaks.

Liikmelisuse nõue ja eeskirjad

Noortekeskuste esindajate andmetel ei ole enamuses avatud noortekeskustes liikmelisuse nõuet (71%). Liikmelisuse nõude olemasolu koos liikmemaksuga kinnitavad 16% ja ilma liikmemaksuta 11% noortekeskuste esindajatest.

Sidusgruppide esindajatest kinnitab liikmelisuse nõude puudumist vaid veidi enam vastanuid, võrrelduna liikmelisuse nõude olemasolu kinnitajatega (vastavalt 42% ja 36%). Seejuures on sidusgruppide esindajate arvates liikmemaksuta (kuid liikmelisuse nõudega) avatud noortekeskusi oluliselt enam – neljandiku arvates. Noortekeskuste endi hinnangutele on lähedaseim omavalitsuste hinnang, mille kohaselt liikmelisuse nõue noortekeskustes puudub poolte omavalitsusesindajate kinnitusel.

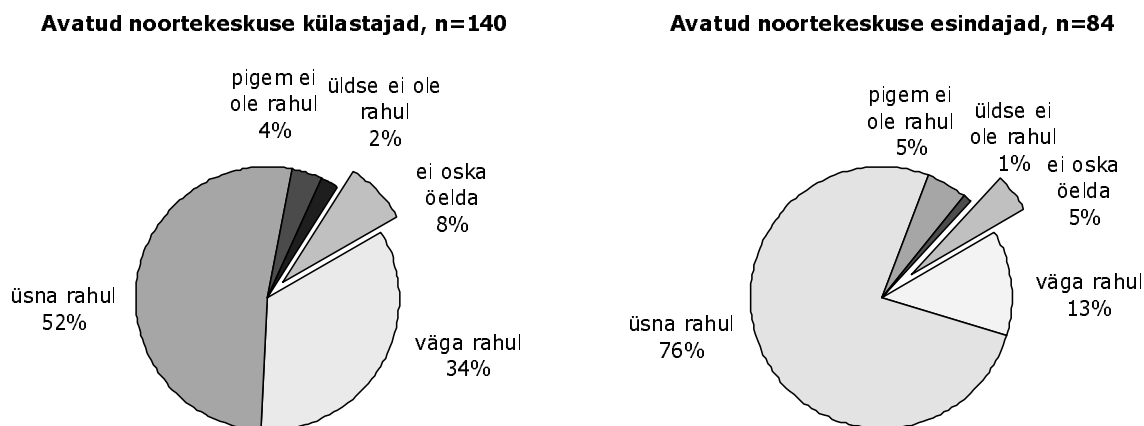
Eeskirjad (käitumisnormid, piirangud vm) on noortele keskusel tegutsemiseks ja viibimiseks kehtestanud enam avatud noortekeskustest (93% vastanutest). Üldiselt on noored nende olemasolust ka teadlikud (86%), kuigi mitte kõik (15%) ei ole nendega otseselt tutvunud.

Eeskirjad kehtestanud noortekeskuste esindajatest väidavad 83%, et nende väljatöötamise on noori kaasatud. Noortest on reeglite (eeskirjade) koostamisel osalenud või arvamust avaldanud neljandik, sh 22% reeglite olemasolust teadlikest tavakülastajatest ja 36% projektijuhtidest.

Juba kehtestatud reeglid on fookusgrupis osalenute kinnitusel tavapäraselt ANK ruumides seinale riputatud. Mõnede ANK töötajad räägivad iga kooli-õppeaasta alguses noortele reeglid veel eraldi üle ka.

Kui noortekeskuste töötajate arvates on noored kehtestatud reeglitega valdavalt üsna rahul, siis noored ise kinnitavad oluliselt enam nendega väga rahul olemist.

Joonis 62. Rahulolu kehtestatud reeglitega avatud noortekeskustes, (n=on teadlikud noortekeskuste reeglite olemasolust/on kehtestatud reeglid)

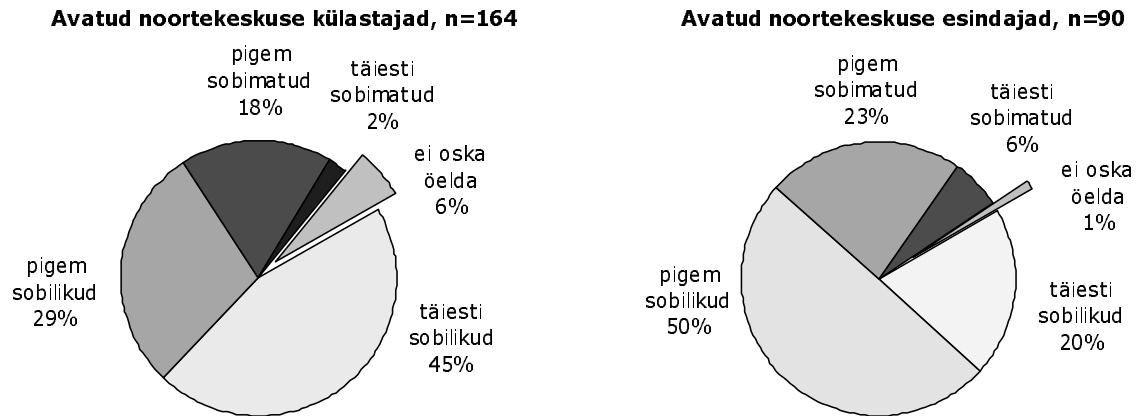
Noortel, kes polnud teadlikud, kas avatud noortekeskuses on kehtestatud eeskirjad, või väitsid nende puudumist, paluti hinnata taoliste eeskirjade vajalikkust. Noortekeskuse sisemisi käitumisreegleid pidasid väga või pigem vajalikuks 59% ja ebavajalikuks 21% noori. Viiendik noori ei osanud vastata.

Asukoht ja ruumid

Noortekeskuse külastajate arvates on noortekeskuste **asukoht** (lihtne tulla, lähedal) enamasti väga hea (51%) või pigem hea (33%), kaugeks või ebasobivaks peab keskuse asukohta vaid 8% noortest.

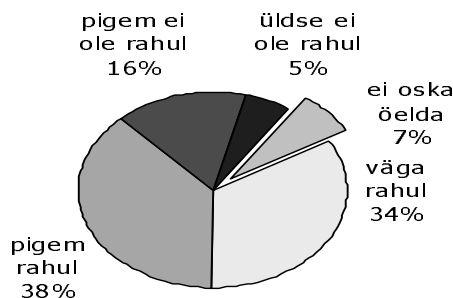
Enamust noortekeskuste **ruume** hindavad noored noorsootööga tegelemiseks täiesti sobilikeks, avatud noortekeskuse esindajate arvates on need aga pigem sobilikud. Võrreldes noortega on avatud noortekeskuste esindajate seas rohkem nii täiesti kui ka pigem rahulolematuid.

Joonis 63. Avatud noortekeskuse ruumide sobilikkus, %

Noored on kas täiesti või pigem rahul ka noortekeskustes oleva **varustusega**, rahulolematuid on umbes viiendik.

Joonis 64. Küllastajate rahulolu avatud noortekeskuses oleva varustusega, n=164, %

Avatud noortekeskuste ruumidega seotud kulud maksab 79% ANK esindajate kinnitusel kohalik omavalitsus, 17% hinnangul avatud noortekeskus ise ja üksikutel juhtudel kool, katusorganisatsioon või siis ostab linnavalitsus teenust, mis katab ka ruumidega seonduvad kulud.

Avatud noortekeskuse eelarvest moodustavad keskuse ruumidega seotud kulud:

- Neljandiku – 34% vastanute hinnangul,
- Poole – 16% vastanute hinnangul,
- Kolmveerandi 4% vastanute hinnangul,
- Enam kui kolmveerandi - 4% vastanute hinnangul.

41% noortekeskuste esindajatest ei osanud aga öelda, kui suure osa ruumidega seotud kulud avatud noortekeskuse eelarvest moodustavad. Teatud osa vastajate mitte-teadlikkus eelarve sisemistest proportsioonidest tuleneb ka vastajate erinevast taustast, kuivõrd vastajate hulka kuulusid ka vabatahtlikud ja tavatöötajad. Ometi, arvestades siinkohal vaid omanike ja juhtide vastuseid, ei oska ruumidele kuluvat eelarve osa hinnata endiselt 40% noortekeskuste juhtidest.

Sellele avaldab aga kindlasti omapoolset mõju asjaolu, et mitmete ANK puhul tasub ruumide eest kohalik omavalitsus, mistõttu ei liigu antud summad läbi ANK eelarvest.

Lisateenused

Lisaks noorsootööle pakuvad mitmed avatud noortekeskused ka muid teenuseid. Ligi 2/3 noortekeskuste esindajate kinnitusel pakub noortekeskus (pidevalt või aeg-ajalt) ka muid teenuseid ja 28% hinnangul mitte. Sidusgruppide esindajad nimetavad nii lisateenuseid pakkuvaid kui mitte-pakkuvaid noortekeskusi sisuliselt võrdselt (vastavalt 35% ja 31%).

Üldine pilt on noortekeskuste lõikes muude teenuste pakkumise või mitte-pakkumise osas kirju, tulemused erinesid märkimisväärselt isegi avatud noortekeskuste esindajate lõikes. Rohkem nimetasid lisateenuste pakkumist noortekeskuste tavatöötajad ja juhid.

Piirkondade lõikes on lisateenuste pakkumise osas mõneti aktiivsemad Põhja-, Lõuna- ja Kesk-Eesti noortekeskused (68-75%). Virumaal ei paku aga ligi poolte vastanute hinnangul noortekeskused muid lisateenuseid. Üldiselt ilmneb seaduspära, kus linnades pakutakse enam muid teenuseid.

Tabel 26. Avatud noortekeskuste muude lisateenuste pakkumine lisaks noorsootööle, %

	ANK juhid, n=48	ANK töötajad, n=43	ANK oma- nikud, n=32	KOV esin- dajad, n=57	Koolide huvi- juhid, n=45	Muud noorsoo- töötajad, n=23
pakuvad pidevalt	19	26	25	4	4	4
pakuvad aeg-ajalt	40	49	25	32	29	35
ei paku	35	19	41	44	27	13
ei oska öelda	6	7	9	21	40	48

Avatud noortekeskuste poolt pakutavateks lisateenusteks on kõige sagedamini ürituste ja sünnipäevade korraldamine (50%), kuid ka ruumide rentimine erinevateks üritusteks (38%) ja koolituste, nõustamiste korraldamine (29%). Piirkonniti pakuvad enim ürituste ja sünnipäevade korraldamist suurlinnade ja maa-asulate noortekeskused (60-63%), millele suurlinnade puhul lisandub jõuliselt ka ruumide rent (75%). Väiksemate linnade puhul on aga esikohal koolitus ja nõustamine (41%).

Ülejäänud teenuseid nimetas kümnendik või vähem noortekeskuste esindajaid, siia kuuluvad internetiteenuse pakkumine kõigile piirkonna elanikele, ringide töö ja meelelahutuslikud väljasõidud, printimis- ja paljundusteenused, teistes projektides osalemine ja noorsoovahetuse korraldamine. Sidusgruppide poolt leidsid mainimist veel probleemsete laste (ja nende vanemate) aitamine ning näitused.

Noortekeskuste poolsesse lisateenuste pakkumisse suhtuvad sidusorganisatsioonide esindajad valdavalt positiivselt, pidades vastavat tegevust õigeks ja õigustatuks (51%). Hinnangut sellele ei andnud ligi kolmandik sidusgruppide esindajaist.

Järeldused

Sidusorganisatsioonide hinnang noortekeskuse tööle, väljakujunenud koostöövõrgustikud ning keskuste tegutsemise järjepidevus näitavad selgesti, et noortekeskused on kujunenud **jätksuutlikuks ning partnerite poolt hinnatavaks** institutsiooniks.

Enamus avatud noortekeskusi on tegutsenud üle 2 aasta, mis näitab, et uute keskuste juurdekasv on vähenenud ning nende **arv hakkab stabiliseeruma**. Samuti näitab noortekeskuste üpris pikk tegutsemisperiood, et keskuste tegevus **vastab üldiselt noorte ja partnerite ootustele** ning on suudetud tagada ka tegutsemiseks **piisav finantseerimine**.

Noortekeskuste **elujõulisuse on taganud ennekõike nende omaksvõtmine omavalitsuste poolt**, kellest enamuse teeb keskustega kas pidevat või projektipõhist koostööd. Umbes pooled noortekeskused ongi omavalitsuste poolt loodud ning omavalitsused kasutavad keskusi noorsootöö edendamiseks (sh omavalitsuse noorsootöö alaseid ülesandeid noortekeskustele delegeerides).

Avatud noortekeskuste läbimõeldud ja süsteemset tegevust näitavad ka **arengukavade** olemasolu enamustes noortekeskustest ning keskuste tegevuse kajastamine omavalitsuste arengukavades. Ometi ei väärtustata sageli arengukava ANK sisesealt, eriti tavatöötajate osas. Seega on oluline senisest tõhusam töötajate kaasamine arengukava väljatöötamise ja rakendamise protsessi, et luua tihedam side ANK igapäevatöö ja strateegilise planeerimise vahele.

ANK edasise arengu kindlustamiseks on vajalik täpsem **riigipoolne määratlus, mis on kvaliteetne noorsootöö** ja kuhu tahetakse jõuda. Seni on just need küsimused ebaselged nii avatud noortekeskustele kui ka omavalitsustele, ent see peaks olema aluseks ANK tegevusele ning ANK tegevuse ja selle mõju hindamisele tulevikus.

Keskuste **edasise eduka tegutsemise eeltingimuseks on selge ülesannete ning sihtrühma määratlus**. Uuring näitas, et noortekeskuse ülesandeid tajutakse väga mitmekülselt. Ühtsem eesmärgipüstitus võimaldaks täpsemalt sihistada ANK tegevust (sh vähendada ootuste erinevusi) ja luua selgema kuvandi ANK-st ka väljapoole.

Loomulikult ei tohi välistada ka vanemaid ja nooremaid külastajaid, kuid **peamise sihtrühma selge määratlus** on kindlasti vajalik, kuna 7.a. ning 26.a. noore ootused ja vajadused on väga erinevad (sh erinevate vanusgruppide ootuste lahknevus enesearendamisele suunatud tegevuste vs olemise koha vajadusena, sellest tulenevad ANK eesmärgid ja sidusgruppide ootused jne).

ANK tegevus lähtub ennekõike olemasolevast sihtgrupist ja, kuigi sihtrühm on seaduses väga laialt sätestatud, keskenduvad noortekeskused tegelikkuses hoopis kitsamale sihtrühmale. Niisugune noortekeskuste määratlemine nende juhtide ja töötajate poolt on tunnetatud vajaduse kõrval kindlasti seotud ka keskuse töötajate hariduse ja **ettevalmistusega**, kuna vaid vähesed omavad erialast ettevalmistust. Ent see sihtgrupp kipub ajapikku kinnistuma ja domineerima. Sellele vaatamata on **noorte hinnang** noortekeskuste tegevusele tervikuna kõrge (uuringu kohaselt on väga vähesed noored noortekeskustega rahulolematud).

Noortekeskuste **töö teeb keeruliseks nende väga lai sihtrühm** (7-26.a. noored). Peamise sihtrühmana näevad nii keskused kui sidusgrupid ennekõike 12-16.a. noori, mis on ootuspärane, kuna 7-11.a. noored ei ole veel sageli piisavalt iseseisvad noortekeskuse külastamiseks ning vanuselt vanemad kasutavad oma aja sisustamiseks rohkem teisi alternatiive. Samas omab selle sihtrühmaga tegelemine ka kõige kriitilisemat tähtsust noorte edasises arengus ja valikutes, mida neil oma tuleviku planeerimisel teha tuleb ning eeldab laiemat ANKidelt laiemate ülesannete täitmist, kui vaid noorte vaba aja sisustamist.

Avatud noortekeskused peaksid sidusgruppide ootuse kohaselt noori rohkem mõjutama ning suunama mitte ainult 'nõudlusele vastama'. Pakkudes vaba aja sisustamise võimalusi **asutakse teatud määral konkureerima** huvialaringide, trennide ja koolide huvitegevusega, **mitte neile alternatiive pakkuma** ning tegelema nende noorsootöö ülesannetega, mis jäävad näiteks koolide või huvialaringide poolt katmata. Seda ülesannet on lihtsam täita nendel ANKidel, kelle puhul on garanteeritud pidev rahastamine omavalitsuste poolt. Mittetulundusühingutena tegutsevad ANKid peavadki tegutsema turutingimustes ning leidma erinevaid rahastamisvõimalusi.

Kõige madalamalt hindavad noortekeskuste töö tulemuslikkust ning ka omavahelise koostöö tulemuslikkust koolide esindajad. See viitab jällegi **pingetele koolide** ja ANKide ning nende mitte kõige tõhusamale koostööle. Teistest sidusgruppidest enim eelistaksid koolid, et noored võiksid keskusi külastada pigem vahetevahel. See võib viidata nende soovile pigem ise alalise huvialategevusega (ja seeläbi ka noorte vaba aja sisustamisega) tegeleda. Vajalik on ANK-poolne teavitamine oma eripärast ja sellele toetuvatest alternatiivsetest võimalustest noortele vaba aja veetmiseks. Pigem näha koostöövõimalusi, et kõigile noortele oleks tagatud võimalusi vaba aja (sisukaks) veetmiseks.

Ruumidele kuluv osa ANKi eelarves jääb vastanute enamuse (34% kogu valimist⁵⁷) hinnangul ligikaudu neljandiku piirsesse. See tähendab, et enamus eelarvelisi vahendeid jääb noortekeskustel siiski töötajate töötasudeks ning erinevate tegevuste läbiviimiseks.

On positiivne, et paljud ANKid suudavad ise teenida **lisatulu**, et täita oma põhiülesandeid. Samas on oluline jälgida, et kõrvaltegevused ei hakkaks põhitegevust segama (nt tavakülastajatele suunatud tegevusi ja võimalust noortekeskuses olla).

Soovitused

Kvaliteetse noorsootöö määratlemine ning lõppeesmärgi (kuhu tahetakse jõuda) selge ja osapooltele üheselt mõistetav sõnastamine. **Selgesti välja öelda vajadus** (sh eesmärgid, sihtgrupid, ülesanded) ja ANK suutlikkus, mis looks reaalse võimaluse ootuste ja tegelikkuse kooskõlaks ning edukaks koostööks.

ANK püüdleb muuhulgas **noorte osalusvalmiduse** (ka aktiivsuse) tõusu poole, seda toetavalt vaja **enam suunatud tegevusi selle noorte poolse initsiatiivi avaldamiseks** (avaldumise soodustamiseks ja selleks vajalike tingimuste loomine). Rohkem tähelepanu noorte nõustamisele, arendamisele, ühiskonda (sh teiste noortega) integreerimisele.

⁵⁷ Kogu valimist 41% jättis küsimusele vastamata, vt täpsemalt ptk ANK toimimispõhimõtete

Sihtrühma kitsendamine ja ülesannete täpsustamine. Sihtrühma kitsendamine seaduses ja kontseptsioonis, vajadusel kokkulepped teiste sidusgruppidega. Ülesannete täpsustamine seaduses aga ka tulevikus sellele suurema tähelepanu pööramine nii ANKi kui omavalitsuste arengukavades. Võimalike kattuvate ülesannete ja dubleerimise vältimine, mis võimaldaks ressursside selgemini sihistatud kasutamist eesmärgiga luua võimalusi kõigile noortele (erinevatele sihtgruppidele ja huvidele vastavalt) vaba aja veetmiseks.

Koostöö arendamine teiste noorsootööga tegelevate organisatsioonidega, sh eriti **koolidega** läbi oma tegevuseesmärkide parema määratlemise kui ka omavahelise ülesannete jaotuse kokkuleppimise (kui võimalik). Niigi väheseid ressursse ei ole otstarbekas dubleerimisele kulutada.

Inimressursi arendamine ja koolitamine nende ülesannete täitmiseks.

3. AVATUD NOORTEKESKUSTE MÕJU

Kuna avatud noortekeskuste sihtgrupiks on noored, kelle jaoks need organisatsioonid ongi ellu kutsutud, siis noortekeskuste iseloomustamiseks tuleb lähemalt uurida ka seda, kuidas noored ennast noortekeskuses tunnevad ja millised nende omavahelised suhted seal on.

3.1. Noorte omavahelised suhted ja avatud noortekeskuste mõju neile

Järgnevas peatükis tutvustatakse noorte hinnanguid omavahelistele suhetele, sealhulgas ka hinnanguid suhetele eri rahvusest noorte vahel. Samas tuleb arvestada, et suhete ja nende tagamaade süvendatud uurimisel on ankeetküsitluse võimalused üsna piiratud. Seda kinnitas ka uuringu lõppfaasis läbiviidud noorte fookusgrupi intervjuu, kus ilmnes rohkesti viiteid noortevahelisi suhteid mõjutavatele ja iseloomustavatele grupiprotsessidele, mida omakorda kujundavad väärtusmallid, hoiakud ja erinevad kogemused. Taolised protsessid on sageli varjatud ja nende toimet ei olda valmis sõnastama, kuid kahtlemata mõjutavad nad olulisel määral kasvõi seda, miks noored noortekeskuses käivad või käimisest hoiduvad. Seetõttu vääraks küsimus avatud noortekeskuste mõjust noorte omavahelistele suhetele tegelikult eraldi, palju põhjalikumalt, uurimist. Selles peatükis on võimalik kajastada vaid mõningaid üldisi suundumusi.

3.1.1. Kellel on noortekeskuses hea olla?

Enamik noori leiab, et noortel on noortekeskuses hea olla. Küsimusele „Kellel on noortekeskuses hea olla?“ vastas 78% uuringus osalenud noortest, et seal on hea olla kõigil noortel. Kusjuures projekti juhtide hulgas on selle arvamuse esindajaid veelgi rohkem (83%). Märksa vähem noori, umbes neljandik, leiab, et noortekeskuses on hea olla aktiivsetel noortel või nendel noortel, kes järgivad avatud noortekeskuste reegleid. Taas on projekti juhtide hulgas mõnevõrra rohkem neid, kes leiavad, et just aktiivsetel noortel on noortekeskuses hea olla.

Teatav erinevus ilmneb **rahvusgrupe** võrreldes. Nimelt on muulaste hulgas pisut enam neid, kes arvavad, et noortekeskustes on hea olla aktiivsetel noortel (43%) ning pisut vähem neid, kes arvasid, et kõigil noortel on noortekeskuses hea olla (62%). Silma torkab ka see, et peaaegu keegi nendest ei arvanud, et noortekeskuse reeglitest kinnipidamine oleks midagi sellist, mis aitaks noortekeskuses ennast hästi tunda.

Ka **regiooniti** ilmnevad mõningad erinevused. Nimelt Virumaa ja Põhja-Eesti noorte hulgas oli pisut vähem neid, kes leidsid, et noortekeskuses on hea olla kõigil noortel. Seda arvamust jagas vastavalt 56% ja 68% vastajatest, võrrelduna teiste piirkondadega, kus sama arvamust jagas üle

80% vastajatest.

Kui enamasti arvavad noored, et kõigil noortel on noortekeskuses hea olla, siis noorsootöötajate heaolu osas nii optimistlikud ei olda. Vaid 16% vastajatest leidis, et noortekeskuses on hea olla ka noorsootöötajatel. Keskmisest optimistlikumad on muu **rahvuse** esindajad, nende hulgas on 33% neid, kes leiavad, et noorsootöötajatel on noortekeskuses hea olla.

Ka **regiooniti** väljendub teatav erinevus. Selgub, et Virumaa ja Põhja-Eesti noorte hulgas on enam neid, kes arvavad, et noorsootöötajatel on noortekeskuses hea olla, vastavalt 27% ja 33%. Kõige harvem jagavad vaadeldavat arvamust Lääne-Eesti noored, nende hulgas on vaid 7% neid, kes nii arvavad.

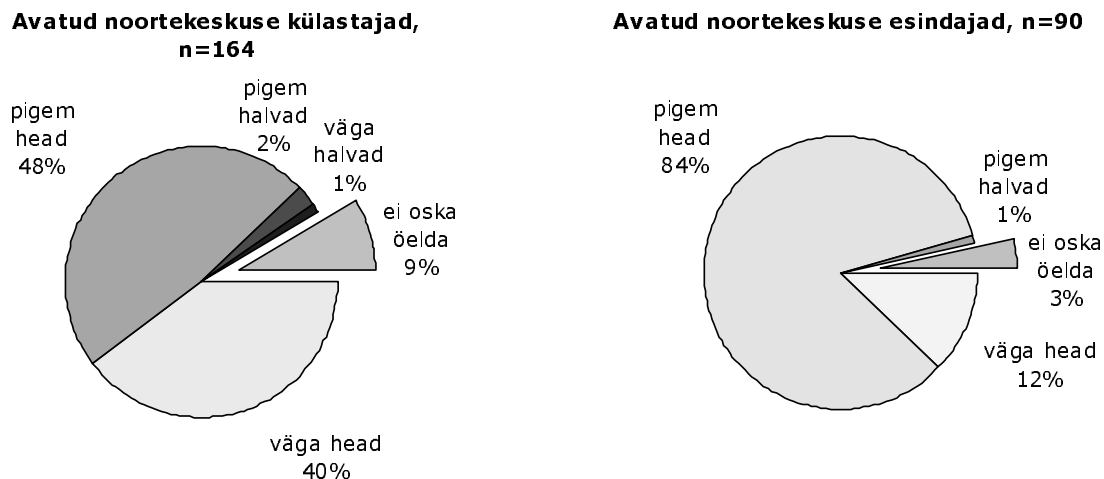
Noorte fookusgrupi intervjuus paluti noortel seda sama küsimust lähemalt kommenteerida. Noorte heaolu hinnates olid fookusgrupis osalenud noored ankeedi tulemustega üldiselt sama meelt ja leidsid, et nendel noortel, kes jäävad noortekeskusesse käima, on seal ka hea olla, sest see on koht, kus nad tunnevad ennast vabalt. Noored leidsid, et kuigi noortekeskus on koht, kus hea meelega nähakse noorte aktiivsust, siis samal ajal ei ole aktiivsust tehtud kellelegi kohustuseks. Nii tunnevad ennast noortekeskuses vabalt ka need noored, kes tahavad lihtsalt olla ning on nõus kaasa minema tegevustega, mida keegi teine (kas siis teised aktiivsemad noored või noorsootöötajad) algatavad.

Noorsootöötajate puhul on noortele silma jäänud aga see, et mõnikord on noorsootöötajad töödega väga üle koormatud ja nii oletavadki noored, et noorsootöötajal ei pruugi alati noortekeskuses sama tore olla, kui noortel endil. Osaliselt on selline tähelepanek ilmselt ka paratamatu, sest eks ole ju noored noortekeskuses rohkem vaba aega veetmas, samal ajal kui noorsootöötajad peavad kandma töökohustustega seotud vastutust. Teiselt poolt nentisid noored, et noorsootöötajad on nende jaoks väga olulised usaldusisikud, kes aitavad neil lahendada elus ettetulevaid probleeme (ka kooliga seonduvaid probleeme). Seda arvestades on kindlasti oluline jälgida, et noortekeskuse töö korraldus jätkaks noorsootöötajale piisavalt vaba ruumi selleks, et noorte jaoks olemas olla. Vastasel juhul võib noortekeskus kaotada just noorte jaoks väga olulise funktsiooni, milleks on sotsiaalse toe pakkumine. Tegelikult on ka selline toetav funktsioon paljude noorte jaoks väga oluline lüli, mis aitab neil ennast inimese ja ühiskonnaliikmena teostada. Nii ei pea noore eneseteostuse all alati mõistma noorte poolset initsiatiivi uute tegevuste algatamisel vaid mõne noore puhul võib see olla seotud ka lihtsalt parema toimetulekuga oma igapäevase eluga.

3.1.2. Noorte omavahelised suhted avatud noortekeskuses

Noored peavad omavahelisi suhteid avatud noortekeskuses valdavalt meeldivateks – 40% arvates on need väga head ja 48% arvates pigem head. Noorte endi hinnangud omavaheliste suhetele avatud noortekeskuses on isegi positiivsemad kui avatud noortekeskuse esindajate hinnangud noorte suhetele. Noortekeskuse tavakülastajate ja projektijuhtide hinnangud omavahelisele suhtlusele oluliselt ei erine, seega võib öelda, et noortekeskustes on ühtviisi meeldiv kõigil noortel. Ka erinevatel positsioonidel töötavate noortekeskuse esindajate arvamused noorte omavahelisest suhtlusest üksteisest oluliselt ei erine.

Joonis 65. Noorte omavahelised suhted avatud noortekeskuses

Neid noori, kes eelistasid noorte omavahelisi suhteid hinnates kõige positiivsemale hinnangule vastust 'pigem head' oli keskmisest mõnevõrra rohkem 17-21 aastaste hulgas (62%), samuti tüdrukute hulgas (58%) ning Põhja-Eesti noorte hulgas.

Noortekeskusest on omale uusi sõpru leidnud 71% noortest – 67% tavakülastajatest ja 83% projektijuhtidest. Noortekeskusest on uusi sõpru leidnud sagedamini just suurlinnade noored, noortekeskuse tavakülastajatest sagedamini tüdrukud, 22-26-aastased noored ja muulased; projektijuhtidest aga 12-16-aastased noored.

Siiski ei maksa arvata, et kõik noortekeskuses käivad noored on omavahel sõbrad. Eriti just suuremate noortekeskuste puhul tekib võimalus, et noortekeskuses käib mitu erinevat sõpruskonda. Ka fookusgrupi intervjuus viitasid noored erinevatele „klannidele“, kes noortekeskuses aega viidavad. Mõnikord külastavad need sõpruskonnad (mis võivad, aga ei pruugi, koosneda erinevatest eagrupidest või erinevast rahvusest noortest) noortekeskust samaaegselt. Mõnikord võib aga ühe grupi aktiivsus tingida teise sõpruskonna passiivsemaks muutumise. Siinkohal on tegu ühe peatüki alguses viidatud grupiprotsessiga, mille sügavam analüüs käesoleva uuringu raamidesse ei mahu.

3.1.3. Noorte suhtlus teisest rahvusest noortega avatud noortekeskuses

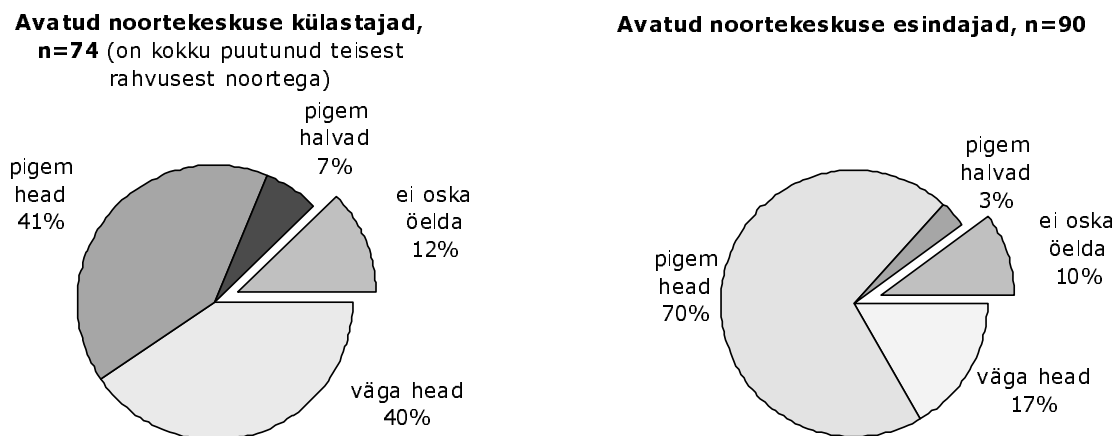
Eri rahvusest noorte omavahelisi suhteid mõjutab muuhulgas ka see, kui sageli ja millises kontekstis nad kokku puutuvad. Ankeetküsitlusel palutigi noortel hinnata seda, kas ja kui sageli nende noortekeskusi külastavad teisest rahvusest noored. Selgus, et 25% noorte andmetel külastavad teisest rahvusest noored noortekeskusi sageli ja 38% arvates harva. Seega on kokku 63%-l noortekeskusi külastaval noorel (n=164) võimalus noortekeskuses kokku puutuda teises rahvusest noortega. Samas neid noori, kes olid noortekeskuses teisest rahvusest noortega ise kokku puutunud oli mõnevõrra vähem (52%), mis näitab, et võimalust alati ei kasutata. 24% noortest ei osanud öelda, kas nende piirkonna noortekeskust külastab mõni teisest rahvusest noor.

Teisest rahvusest külastajaid on rohkem Põhja-Eestis (68% on noortekeskuses sageli kokku puutunud) ja Lõuna-Eesti piirkonna avatud noortekeskustes ning nendega on sagedamini kokku puutunud projektijuhid (85%). Vastaja enda **rahvus** kokkupuudet ei mõjutanud. Nii eesti noorte kui mõnest muust rahvusest noorte (n=21) hulgas oli sama suur osakaal neid, kes omasid noortekeskuses reaalselt kokkupuudet teisest rahvusest noortega (52%).

Ka avatud noortekeskuse esindajate andmetel puutuvad erinevast rahvusest noored omavahel kokku 2/3-s noortekeskustes, kuigi nende hinnangul on kokkupuude sage 37%-l ja harv 30%-l juhtudest.

Noored hindavad oma suhteid avatud noortekeskuses teisest rahvusest noortega samamoodi nagu omavahelisi suhteid noortekeskuse külastajate vahel tervikuna. Sama kehtib noortekeskuse esindajate hinnangute kohta.

Joonis 66. Noorte omavahelised suhted teisest rahvusest noortega avatud noortekeskuses

Noorte **rahvus** nende hinnanguid noortekeskuse sisestest suhetest eri rahvusest noorte vahel oluliselt ei mõjutanud. Välja arvatud see, et eestlaste hulgas oli neid, kes ei osanud seisukohta võtta või hindasid suhteid pigem halvaks kokku 22%. Need 11 ankeetküsitluses osalenud muust rahvusest noort, kes omasid kokkupuuteid teise rahvuse esindajatega, hindasid kõik omavahelisi suhteid noortekeskuses kas väga heaks või pigem heaks.

Samas tuleb märkida, et fookusgrupi intervjuus, kus osalesid Tallinna segakeelsest piirkonnast pärit eesti noored, selgus, et eri rahvusest noored ei pruugi tegelikult omavahel üldse suhelda. Otseselt ei läinud fookusgrupi noored ankeetküsitluse tulemustega vastuollu, sest nad ei viidanud eri rahvusest noorte vahelistele konfliktidele noortekeskuses. Samas olid fookusgrupis osalenud noored kindlad selles, et vähemalt grupi tasandil eesti- ja venekeelsed noored üksteist ignoreerivad. Seda nii noortekeskuses sees, koolis kui väljaspool institutsioone. Teisest küljest mainiti mõningaid sõpru-tuttavaid, kellega suheldi eesti keeles ja kelle teisest rahvusest taust meenus alles jutu käigus. Olulist vahet tehti Eestis elavate vene noorte ja nende teisest rahvusest noorte vahel, kes ei ela Eestis (näiteks hispaanlased, inglased, itaallased, soomlased) ning kellega kohtutakse tavaliselt mõne projekti raames. Muudest riikidest pärit noori peeti huvitavaks muuhulgas sellepärast, et nende käest oli võimalik saada infot elu kohta mujal maailmas. Taas tuleb tõdeda, et fookusgrupi tulemused toovad selgelt välja vajaduse märksa põhjalikumalt süveneda eri rahvusest noorte omavaheliste suhete dünaamikasse.

Ühest küljest on selge, et noortekeskused pakuvad väga olulist võimalust nii Eestis kui väljaspool Eestit elavate eri rahvusest noorte kokkupuuteks ja suhtluseks. Teiselt poolt jääb aga nende suhete omavaheliste jõujoonte määratlemine ootama spetsiifilisemaid uuringuid.

3.1.4. Noorte suhtlus teisest rahvusest noortega väljaspool avatud noortekeskust

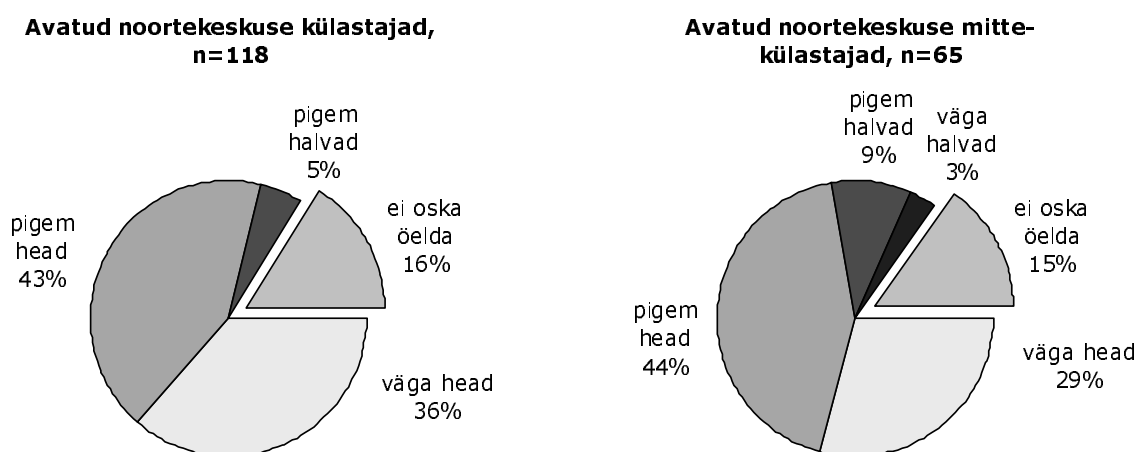
Väljaspool avatud noortekeskust on teisest rahvusest noortega kokku puutunud 70% noortekeskuste tavakülastajaid, 78% noortekeskuste projektijuhte ja 81% noortekeskusi mittekülastavaid noori. Seega puututakse väljaspool noortekeskust teisest rahvusest noortega isegi mõnevõrra sagedamini kokku kui noortekeskuses.

Teisest rahvusest noortega on sagedamini kokku puutunud 22-26-aastased, Põhja-Eesti ja suurlinnade avatud noortekeskuste külastajad. Huvitav on märkida, et vene (või muust) rahvusest noorte hulgas oli neid, kes hindasid, et nad ei ole oma kodukandis kokku puutunud teisest rahvusest noortega veidi rohkem kui eesti noorte hulgas. Vastavalt 38% muulaste hulgas ja 27% eesti rahvusest noortekeskusi külastava noorte hulgas.

Noortekeskuse külastajad hindavad oma suhteid teisest rahvusest noortega väljaspool noortekeskust samamoodi kui vastavaid suhteid noortekeskuseski.

Võrreldes noortekeskusi mitte-külastavate noortega hindavad noortekeskuste külastajad oma suhteid teisest rahvusest noortega mõnevõrra paremini.

Joonis 67. Noorte omavahelised suhted teisest rahvusest noortega väljaspool avatud noortekeskust, (n=on kokku puutunud väljaspool noortekeskust teisest rahvusest noortega)

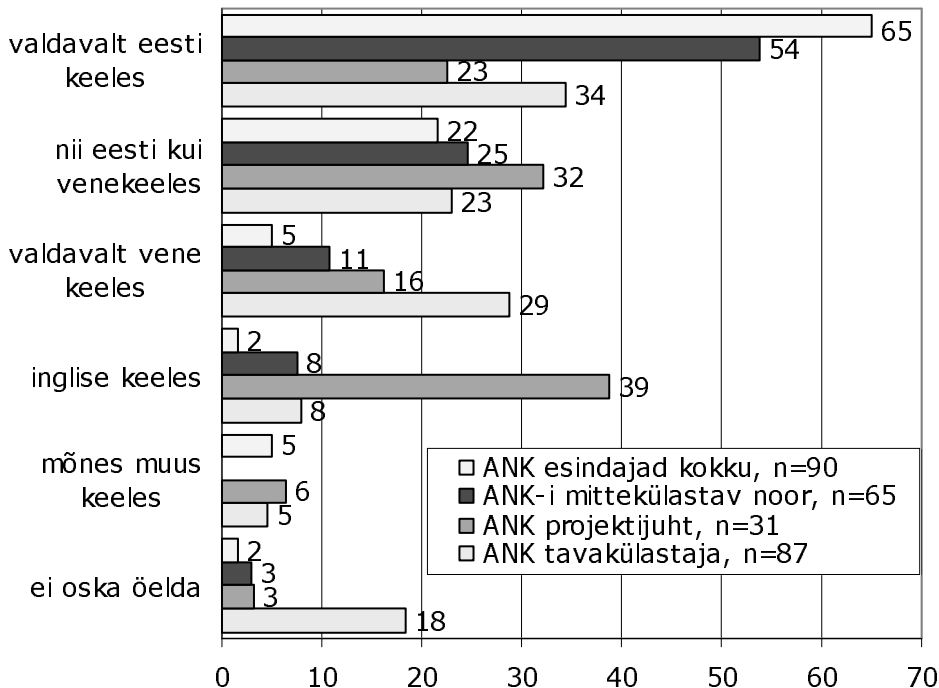

Keelekasutus

Valdavalt suheldakse teisest rahvusest noortega eesti keeles. Sellisel arvamusel on eelkõige noortekeskuste esindajad (65% neist), kuigi noorte endi kogemused avatud noortekeskuses teisest rahvusest noortega suhtlemisel nii ühesed ei olegi – paljud noortekeskuste külastajatest suhtlevad teisest rahvusest noortega ka vene keeles või siis vastavalt vajadusele nii eesti kui vene keeles. Noortekeskuste projektijuhid suhtlevad muukeelsete noortega keskmisest sagedamini ka inglise keeles.

Võrreldes noortekeskusi külastavate noortega saavad neid mittekülastavad noored teisest rahvusest noortega sagedamini suhelda eesti keeles.

Joonis 68. Keel, milles suheldakse teisest rahvusest noortega, % , (n=noorte puhul, on kokku puutunud teisest rahvusest noortega)

Keele eelistusi mõjutab loomulikult ka vastaja **rahvus**. Näeme, et mitte-eesti rahvusest noortekeskusi külastavate noorte hulgas on tunduvalt enam neid, kes kasutavad suhtluses nii eesti kui vene keelt (54%). Eesti vastajatest oli selliseid noori 22%. Mitte-eesti rahvusest vastajate hulgas oli ka 23% neid, kes kasutas suhtlemisel valdavalt eesti keelt ning 38% kasutas ka inglise keelt. Seega ilmneb just mitte-eesti noorte puhul noortekeskuse positiivne mõju mitmekeelse suhtluse arengule. Seda kinnitab ka asjaolu, et noortekeskusi mittekülastavate vene noorte hulgas oli küll 56% neid, kes suhtlesid nii eesti kui vene keeles, ülejäänud suhtlesid aga valdavalt vene keeles. Eestlastest mittekülastajatest suhtles teisest rahvusest noortega oma enda emakeeles (so eesti keeles) 63% noori ja nii eesti kui vene keeles suhtles 20%.

Valmisolek suhelda teisest rahvusest noortega

Nendest noortest, kes ei ole teisest rahvusest noortega kokku puutunud, oleks enam kui pooled (kindlasti ja pigem) valmis nendega suhtlema (vt. tabel 1). Valmisolek on suurim noortekeskuste projektijuhtide seas ja väikseim noortekeskusi mitte-külastavate noorte seas. Seega näeme, et noorte oma aktiivsus võib olla seotud nende avatusega kultuuridevaheliseks suhtluseks, sest just projektijuhid ei pea vajalikuks väljendada tõrjuvat suhtumist teisest rahvusest noortesse. Omaette huvitavaks grupiks on need noored, kes on valinud vastuseks „ei oska öelda“. Kui noortekeskust mittekülastavate noorte hulgas on teistest tunduvalt rohkem neid, kes olid valmis väljendama tõrjuvat suhtumist, siis noortekeskuste tavakülastajad jätavad arvamuse avaldamata. Nii pole päris selge kuidas nende oma arvamuse kujunemine võib edaspidi järgida projektijuhtide arvamustrit positiivse hoiaku suunas või ollakse siiski lähemal noortekeskusi mittekülastavate noorte tõrjuvale hoiakule. Fookusgrupi intervjuu lisas küsimusteringile veel lisadimensiooni näidates, et valmisolek suhelda teisest rahvusest noortega ei pruugi tingimata tähendada valmisolekut suhelda KÕIGI rahvuste esindajatega. Nagu eespool mainitud tegid

noored olulist vahet kohalike rahvuste ja välismaalaste vahel. Ka varasemad kvalitatiivuuringud⁵⁸ on sellisele võimalusele viidanud.

Tabel 27. Valmisolek suhelda teisest rahvusest noortega, % (n=ei ole kokku puutunud teisest rahvusest noortega)

	ANK tava- külastajad, n=37	ANK projekti- juhid, n=9	ANK-i mitte- külastavad noored, n=15
kindlasti oleksin	43	44	47
pigem oleksin	16	44	7
pigem ei oleks	5		27
ei oska öelda	35	11	20

Ka vastaja enda **rahvus** võib mõjutada tema valmisolekut suhelda teisest rahvusest noortega. Kui vene rahvusest noortekeskusi külastavate noorte hulgas oli 38% neid, kes oleksid kindlasti nõus teisest rahvusest noortega suhtlema, siis ükski valimisse sattunud noortekeskusi mittekülastav vene rahvusest noor sellist valmisolekut ei näidanud (tõsi, neid vastajaid oli ka kõigest 3, mistõttu võib siin tegu olla juhusliku tulemusega). Eesti rahvusest vastajate puhul olid ka noortekeskusi mittekülastavate ja varasemat teisest rahvusest noortega kokkupuudet mitteomavate noorte hulgas valdav osa neid, kes oleksid kindlasti või pigem nõus teisest rahvusest noortega kokku puutuma – kokku 66%.

Küsimusele kuivõrd avatud noortekeskuste tegevus aitab kaasa erinevatest rahvustest noorte omavaheliste kontaktide ja suhtluse paranemisele suhtus suurem osa sidusorganisatsioonide esindajad optimistlikult (56-74%), usk puudus sellesse vaid 2-13%, arvamust ei osanud avaldada 17-31%. Umbusklikumad olid koolide huvijuhid.

Võib niisiis öelda, et avatud noortekeskustes on olemas potentsiaal eri rahvusest noorte omavaheliste suhete soodustamiseks. Samas ei tegutse noortekeskused vaakumis ja seetõttu tuleb ka seal tegeleda ümbritsevas ühiskonnas esinevate sotsiaalsete pingetega.

Kokkuvõtte ja järeldused

Noorte omavaheliste suhete analüüs aitab vastata uuringus püstitatud laiemale küsimusele selle kohta, kuivõrd suutlikud on noortekeskused vastama kogukonna ja noorte vajadustele. Üks selliseid vajadusi, millele just noortekeskused saavad vastata, on avatud suhtlus- ja sotsialiseerimiskeskonna võimaldamine noortele. Selline keskkond võib osutada oluliseks impulsiks noore oma huvide tekkimisel ja selginemisel ning tema valmisolekul neid huvisid realiseerida. Seetõttu ei saa avatud noortekeskust pidada tingimata konkurendiks teistele huvitegevuse pakkujatele vaid pigem ikkagi oluliseks koostööpartneriks, kes saab ühelt poolt kaasata neid noori, kes erinevatel põhjustel ei ole valmis huviringides aktiivselt kaasa lööma. Teiselt poolt aga võimaldab avatud noortekeskuse formaat rakendada ka neid noori, kes on väga aktiivsed ja tahavad ise midagi korda saata.

⁵⁸ J.Jedomskih, L.Rahnu, N.Randver, R.Valgmaa (2005) "Noorsootõtaja kultuuridevahelises kommunikatsioonis", Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutus

Kui tulla muukeelsete noorte kaasamise teema juurde, siis ka siin on avatud noortekeskusel mitmeid võimalusi, sest erinev kodune keel ja kultuuritaust on paratamatu lisabarjäär noore eneseteostusvõimaluste leidmisel. Seejuures võib eelnevalt kirjeldatud suhtlus- ja sotsialiseerimiskeskond osutada just taoliste noortele väga oluliseks edasiliikumist ning isiklikku arengut võimaldavaks lüliks. Samas võib ka oletada, et noorte ühine huvi millegi vastu vähendab erinevast grupiidentiteedist tulenevaid suhtlusbarjääre ning osutub oluliseks impulsiks omavaheliste suhete edenemisel. Kahjuks ei võimalda käesoleva uuringu formaat, mille keskmeks on avatud noortekeskus üldiselt ja mitte eri rahvusest noorte omavahelised suhted spetsiifiliselt, hinnata kuivõrd levinud ja toimivad taolised strateegiad on. Kaudsed viited nende strateegiate olemasolule on aga andmestikus jälgitavad.

Teine oluline küsimus, millele noorte omavahelise suhtluse analüüs võimaldab valgust heita on see, miks noored käivad noortekeskuses, mis neid sinna toob või mis eemale hoiab. Ka käesolev uuring on näidanud, et mitte küll ainus, kuid samas ikkagi oluline põhjus, mis noori noortekeskusesse toob on võimalus (sõpradega) suhelda ja niisama teistega koos olla. Järelikult, lisaks formaalsetele noortekeskusi kirjeldavatele teguritele nagu lahtioleku aeg, kaugus kodukohast jne, olekski vaja lähemalt vaadata kuidas noored noortekeskuses omavahel suhtlevad. Uuring näitas, et omavahelisi suhteid hinnati (väga) positiivselt ning samas kinnitas fookusgrupp, et kõik kõigiga ei suhtle, sest eelistatakse oma sõpruskonda. Edasiseks analüüsiks mitmekülgseid võimalusi pakkuv küsimus võiks siit tulenevalt olla see, milline on noortekeskuses käivate erinevate sõpruskondade omavaheliste suhete dünaamika. Ehk teisisõnu, mille alusel need sõpruskonnad kujunevad (vanus, rahvus, huvid jne) ning kuidas nad omavahel suhtestuvad. Kusjuures arvestama peaks ka sellega, et erineva kultuuritaustaga noorte jaoks võivad sõpruskonna roll ja struktuur olla erinevad. Sealt edasi rakenduslik küsimus noortekeskuse tegevuste suunamiseks oleks see, kuidas keskuses ruumi teha erinevatele sõpruskondadele (et noortekeskus oleks tõepoolest avatud!) ning millised on noortekeskuse võimalused neid suhteid kujundada.

Lisaks käesolevas peatükis peatähelepanu all olnud noorte omavaheliste suhetele mõjutavad noortekeskuse sisekliimat ja toimet ka noorte ja noorsootõtajate vahelised suhted. Kui need suhted on usalduslikud, siis ka see on üks oluline põhjus, miks noored noortekeskuses käivad. Fookusgrupis osalenud noorte hinnangul aitab noorsootõtajal noorte usaldust võita see, kui täidab oma lubadusi ja on noorte jaoks olemas kui nad abi vajavad. Uuringu inimressursi puudutavas osas on lähemalt kirjeldatud ka seda, millisenä noored kujutavad head ja halba noorsootõtajat.

3.2. Hinnangud ja tagasiside

3.2.1. Tagasiside noorsootööl ja avatud noortekeskuste tegevusele

Tagasiside sisu ja hindamiskriteeriumid

Piirkondlikku noorsootöölalast tegevust laiemalt hinnatakse (sidusorganisatsioonide esindajate andmetel) oluliselt harvemini kui noortekeskused oma tööd hindavad või tagasisidet küsivad (noortekeskuste esindajate andmetel). Kui avatud noortekeskuste tegevuse kohta pole tagasisidet

saanud/uurinud vaid 1% (13% ei osanud vastata) noortekeskustest, siis oma noorsootöölase tegevuse kohta pole tagasisidet saanud või seda hinnanud palju enamad sidusorganisatsioonide esindajad.

Tabel 28. Hindamise/tagasiside küsimise sagedus, %

	ANK tegevuse kohta	Piirkonna noorsootöölase tegevuse kohta		
	ANK esindajad, n=90	KOV esindajad, n=57	Koolide huvijuhid, n=45	Muud noorsootöötajad, n=23
vähemalt kord kuus	18	7	4	0
vähemalt kord kvartalis	30	26	13	13
vähemalt kord aastas või harvemini	38	30	24	17
ei hinnata üldse	1	5	18	22
ei oska öelda	13	32	40	48

Viimase aasta jooksul on piirkonna **noorsootöölase tegevuse** kohta tagasisidet saanud/andnud 78% kohalike omavalitsuse esindajatest, 53% koolide huvijuhtidest ja 57% muude noorsootöö asutuste töötajatest.

Noorsootööd hinnatakse kõige sagedamini külastusstatistika alusel, enam kui poolte vastajate hinnangul ka küsitluste ja uuringute põhjal. Kohalike omavalitsuste puhul on noorsootöö hindamisel külastusstatistikaga võrdväärset positsioonil ka tagasisidevestlused.

Tabel 29. Noorsootöö tegevuse hindamiskriteeriumid, sidusgrupid, % (n=asutuste esindajad, kus on noorsootöölase tegevust hinnatud)

	KOV esindajad, n=36	Koolide huvijuhid, n=19	Muud noorsootöö esindajad, n=7
külastusstatistika põhjal	72	63	100
küsitluste, uuringute tulemuste põhjal	56	58	57
tagasiside vestluste põhjal	72	32	57
finantsdokumentide põhjal	42	16	43
muu	6	5	14

Juhul, kui noorsootöölase tegevust hinnatakse küsitluste, uuringute ja/või tagasiside vestluste põhjal on tagasisidet küsitud:

- kohalike omavalitsuste puhul peamiselt noortelt (55%), osaliselt ka piirkonna noorsootöötajate töötajatelt (21%) ja kohaliku omavalitsuse töötajatelt (12%);
- koolide puhul piirkonna noorsootöötajate töötajatelt (57%), samuti noortelt (43%);
- muude noorsootöö asutuste puhul peamiselt noortelt (75%).

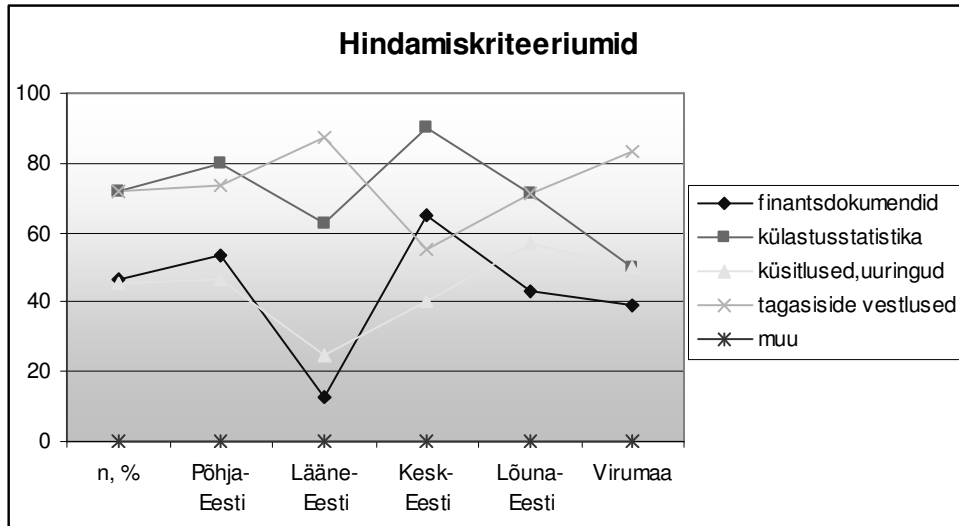
Teiste allikatena nimetati ka volikogu komisjoni ja volikogu liikmeid, lasteasutusi, koole ja lastevanemaid.

Avatud noortekeskuste tegevuse hindamise olulisemateks kriteeriumiteks on⁵⁹ võrdselt külastusstatistika ja tagasisidevestlused (mõlemad mainivad 72%). Pea pooltes noortekeskustes

⁵⁹nendes noortekeskustes, kus on tagasisidet saadud

hinnatakse tegevust ka finantsdokumentide (47%) ja küsitluste-uuringute põhjal (45%). Võrreldes sidusorganisatsioonidega kasutavad avatud noortekeskustest vähesemad oma tegevuse hindamiseks küsitluste ja uuringute tulemusi, ent tagasisidevestluste osas on sama aktiivsed üksnes omavalitsused.

Joonis 69. ANK tagasiside hindamiskriteeriumid, ANK esindajad, n=77,%

Viimase aasta jooksul on oma töötajate seas küsitlusi läbi viinud 47% ja külastajate seas 71% avatud noortekeskustest. Seda, et viimase aasta jooksul on nende noortekeskuses läbi viidud töötajate küsitlusi, väitsid keskmisest pea kaks korda sagedamini noortekeskuse omanikud, pidades ilmselt silmas ka tavapärasemat infovahetust.

Noortekeskustes, kus on viimase aasta jooksul läbi viidud küsitlusi töötajate seas, on töötajate hinnangud avatud noortekeskuse tegevusele olnud väga (6%) ja pigem (94%) positiivsed.

Noortekeskustes, kus on viimase aasta jooksul läbi viidud küsitlusi külastajate seas, on hinnangud avatud noortekeskuse tegevusele (noortekeskuste esindajate andmetel) olnud samuti väga (13%) ja pigem positiivsed (83%); pigem negatiivse hinnangu andis vaid 4% vastanuist.⁶⁰

Noortest kinnitab 54%, et temalt või tema sõbralt (teistelt noortelt) on viimase aasta jooksul avatud noortekeskuse tegevuse kohta arvamust küsitud ja 39%, et temalt või tema sõbralt (või teistelt noortelt) on viimase aasta jooksul arvamust küsitud avatud noortekeskuse töötajate kohta. Arvamust on enam küsitud noorte projektijuhtide käest – tegevuse kohta 65%-lt ja töötajate kohta 50%-lt vastanutest.

50% neist noortest, kellelt on viimase aasta jooksul avatud noortekeskuse tegevuse või töötajate kohta arvamust küsitud, on oma arvamust saanud avaldada küsitluste-uuringute vahendusel, 36% vestluse käigus noorsootöötajatega, 7% vestluse käigus omavalitsuse noorsootöötajatega või muul moel (klassijuhatajaga, sõpradega, omavalitsuse juhiga, valla töötajaga). Vastata ei osanud ligi viiendik noortest (18%).

⁶⁰ Vt. ka noorte hinnangud edaspidi

Tagasiside andmise olulisus avatud noortekeskuse küllastajatele

Noortelt küsiti, kui oluliseks peavad nad oma arvamuse avaldamist avatud noortekeskuse tegevuse kui ka töötajate kohta. Mõlemaid võimalusi pidas väga või üsna oluliseks 2/3 noori – avatud noortekeskuse tegevuse osas oli sellisel arvamusel 66% ja töötajate hindamisel 61%. Mitte eriti oluliseks peavad tagasiside andmist viiendik noori. Tagasiside andmist hindavad enam noored projektijuhid.

Tagasiside kasutamine

Noorsootöölase tegevuse kohta saadud tagasisidet kasutavad 2/3 sidusgruppe pikemaajalisel planeerimisel – nii piirkondlike arengukavade koostamisel kui ka valdkondlikult huvitegevust planeerides. Ligi poolte hinnangul ka sisemiste tööplaanide koostamisel. Kolmandiku hinnangul aga võetakse tagasiside lihtsalt teadmiseks. Tagasiside kasutamisel on kõige loiumad koolide huvijuhid.

Tabel 30. Kuidas on piirkonna noorsootöö tegevuse kohta saadud hinnanguid kasutatud?, % (n=asutuste esindajad, kus on noorsootöö alast tegevust hinnatud)

	KOV esindajad n=36	Koolide huvijuhid, n=19	Muud noorsoo-töö esindajad, n=7
arvestatakse huvitegevuse planeerimisel	73	43	100
arvestatakse piirkondlike arengukavade koostamisel	73	36	75
arvestatakse teie organisatsioon tööplaanides	52	29	75
võetakse teadmiseks	39	29	25
ei ole kasutatud	0	14	0
ei oska öelda	3	14	0

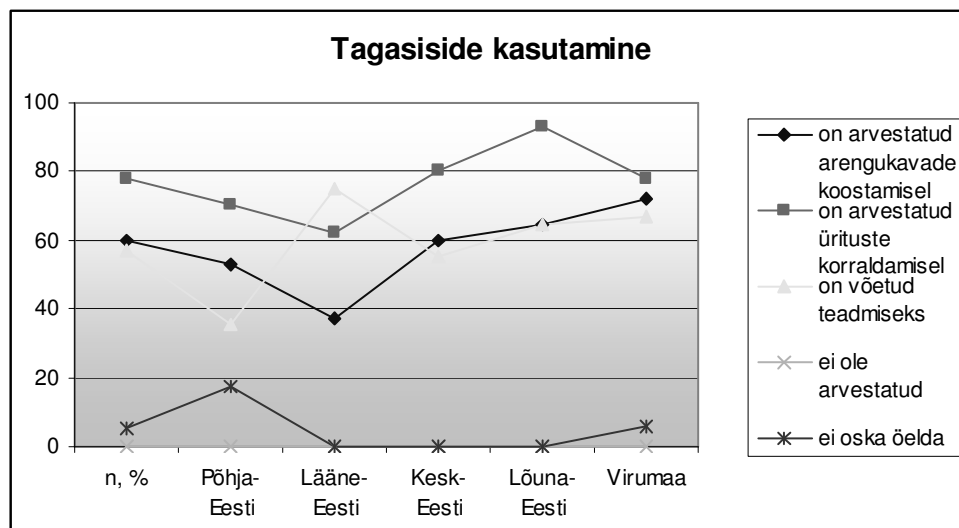
Sidusorganisatsioonide esindajad (kes on saadud tagasisidet oma töös kasutanud) on saadud tagasisidet oma noorsootöölases tegevuses kasutanud järgmiselt⁶¹:

- muudetud projektide, ürituste suunitlust, sisu noortepärasemaks (nimetati 19 korral),
- arvestatud kohaliku omavalitsuse arengukavas (13),
- loodud uusi võimalusi, muretsetud uut inventari (12),
- muudetud töökorraldust (11),
- arvestatud kohaliku omavalitsuse eelarves (8),
- muudetud lahtiolekuaegu (5),
- toetatakse enam, suurem koostöö (3),
- muu (10).

Noortekeskused on saadud tagasisidet kasutanud kõige sagedamini ürituste kavandamisel (78%). 60% on saadud tagasisidet arvestanud arengukava koostamisel. Ükski avatud noortekeskus ei ole jätnud saadud tagasisidet kasutamata, küll on paljud võtnud selle lihtsalt teadmiseks (57%). Aktiivseimatena joonistavad välja Põhja-Eesti noortekeskused, kelle esindajaist vaid 35% hinnangul võetakse tagasiside tulemused üksnes teadmiseks.

⁶¹ Vastused anti vabas vormis, hiljem sarnased vastused koondati

Joonis 70. ANK tagasiside kasutamine piirkondade lõikes, ANK esindajad, n=77,%

Avatud noortekeskused arvestavad üldjuhul ka noorte arvamusega, vähemalt tundub see nii noortekeskuste külastajatele. Noortest, kelle käest on küsitud arvamust noortekeskuse tegevuse või töötajate kohta, usub 48%, et nende tähelepanekuid arvestatakse kindlasti, ja 26%, et seda pigem tehakse. Vaid 4% noortest arvab, et nende arvamust noortekeskuses pigem ei arvestata. Vastata ei osanud 22%. Enim usuvad nende arvamusega arvestamist Kesk-Eesti noored.

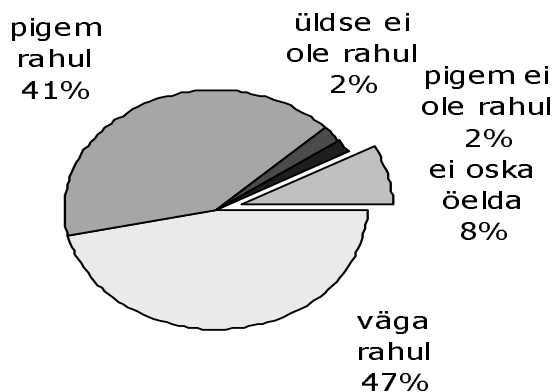
Vaatamata avatud noortekeskuste poolsele tagasiside valdavalt aktiivsele kasutamisele, ei kiputa tagasiside tulemusi noortele avalikustama. Vaid 22% noorte kinnitusel on noorte seas läbi viidud küsitluste tulemusi neile avalikustanud või tutvustanud avatud noortekeskused, kus neilt keskuse tegevuse või töötajate kohta arvamust küsitud on. Suhteliselt rohkemad noored on tagasiside tulemustest teadlikud Lääne- ja Lõuna-Eestis.

3.2.2. Rahulolu noortekeskuste tegevusega ja hinnang selle mõjule piirkondlikule noorsootööle

Rahulolu noortekeskuste tööga

Vaadeldes, mil määral on noortekeskuse külastajad avatud **noortekeskuse tegevusega** rahul, näeme, et enamus noortest on sellega kas väga või üsna rahul, rahulolematuid on kokku vaid 4%.

Joonis 71. Noorte rahulolu noortekeskuse tegevusega, n=164

Üldise rahulolu taustal ilmneb piirkondliku erisusena maa-asulates 'väga rahul' hinnangute domineerimine linnaliste asulate 'pigem rahul' domineerimise vastu⁶².

Üle poole **projektijuhtidest** on noortekeskuste tegevusega üldiselt väga rahul, eriti noorimas vanusgrupis 7-11.a. (75% vrdl. 50-55%). Piirkondlikult on projektijuhid enim väga rahul Kesk-Eestis (78%), väga rahulolematud on viiendik projektijuhte Virumaal (ainsad väga rahulolematud projektijuhid) ja pigem rahulolematud on pooled projektijuhid Põhja-Eestis. Enim väga rahulolevaid on maa-asulates (81%) ja enim pigem rahulolevaid suurlinnades (71%).

Tavakülastajate seas on väga ja pigem rahulolevaid võrdselt (43-44%), väga rahulolevad on pigem 7-11.a. ja 22-26.a. vanused, rahulolematuid aga peaaegu ainsatena 17-21.a. vanuste seas (12%). Asulatüübiti on hinnang sarnane projektijuhtide omaga – väga rahulolevaid on enim maa-asulates ja pigem rahulolevaid enim suurlinnades, millele lisanduvad ka teised linnad, samas on hinnangute protsentuaalsed vahed väiksemad. Regioonide lõikes on erinevused väikesed, vaid Virumaal on veidi enam väga rahulolevaid (vastavalt 46% ja 31%) ning Lääne-Eestis pigem rahulolevaid (vastavalt 33% ja 47%).

Rahvusgrupiti on hinnangud samuti sarnased, kui tavakülastajate seas on väga rahulolevad mõneti enam eestlased (vastavalt 45% ja 31%), siis projektijuhtide seas on väga rahulolevad pigem teiste rahvuste esindajad (vastavalt 54% ja 60%).

Ent vähemalt sama oluline on noorte **hinnang ka noorsootöötajatele** ja vabatahtlikele, kes avatud noortekeskustes nendega tegelevad⁶³.

Ligi 2/3 **sidusgruppide** esindajatest tervikuna hindavad noortekeskuste tööd piirkonna noortega tegelemisel valdavalt pigem heaks (59%), samas on võrdselt nii väga hea kui pigem halva hinnangu andjaid (11%) ning ligi viiendik ei oska vastata. Sidusorganisatsioonide lõikes hindavad noortekeskuste tööd kõige kõrgemalt omavalitsused, koolide huvijuhtidest ja teiste noorsootöötajate esindajatest andsid positiivse hinnangu 2/3. Samal ajal on mõnevõrra kriitilisemad ülejäänud teiste noorsootöötajate esindajad, kellest enamus andis pigem halva hinnangu noortekeskuste tööle (võrrelduna vastamata jätnud kohalike omavalitsuste ja koolide esindajatega).

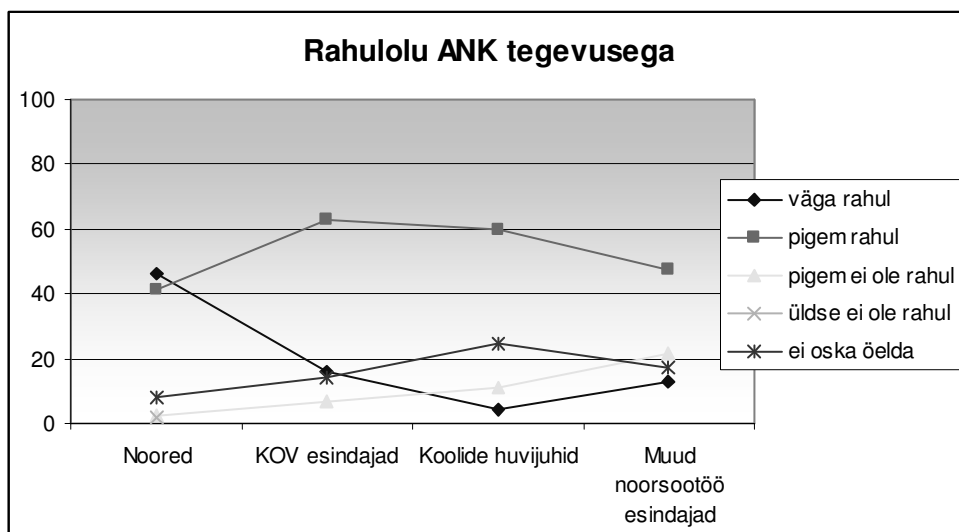
⁶² Proportsioonis kaks-ühele või väiksema vahega

⁶³ Vt eespool ptk ANK. inimressurss

Tabel 31. Hinnangud avatud noortekeskuse tööle piirkonna noortega tegelemisel, %

	KOV n=57	esindajad Koolide huvijuhid, n=45	Muud noorsoo-töö esindajad, n=23
väga hea	16	4	13
Pigem hea	63	60	48
Pigem halb	7	11	22
ei oska öelda	14	24	7

Joonis 72. Rahulolu ANK tegevusega piirkonna noortega tegelemisel, võrdlevalt noored (n=164) ja sidusgrupid (vastavalt KOV (n=57), koolide huvijuhid (n=45), muud noorsootöö esindajad (n=23)), %

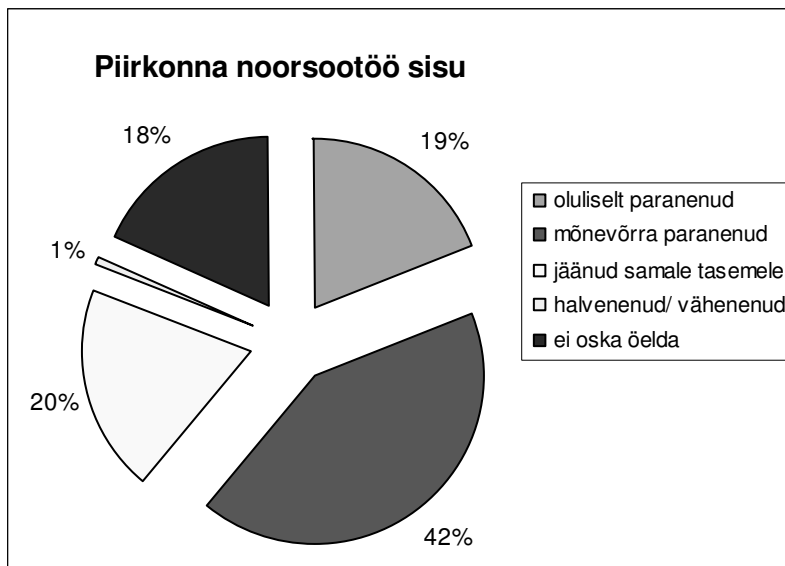

Noortekeskuste tegevuse mõju piirkondlikule noorsootööle

Nüüd vaatleme, millist mõju on sidusorganisatsioonide esindajate arvates avaldanud avatud noortekeskuste tegevus noorsootöö eri tahkudele. Seejuures on oluline silmas pidada varem käsitletud eesmärkide määratluse ja koostöö mõju ka ANK tegevusele ning selle tulemuslikkusele antud hinnangutele erinevate sidusgruppide lõikes.

Ligi poolte sidusorganisatsioonide esindajate arvates on kogu piirkonna noorsootöö avatud noortekeskuse mõjul **sisuliselt** mõnevõrra paranenud (42%), samas võrdselt viiendiku arvates on see oluliselt paranenud või siis jäänud samale tasemele (või ei ole vastatud).

Joonis 73. ANK mõju piirkonna noorsootöö sisulisele küljele, sidusgrupid, n=125, %

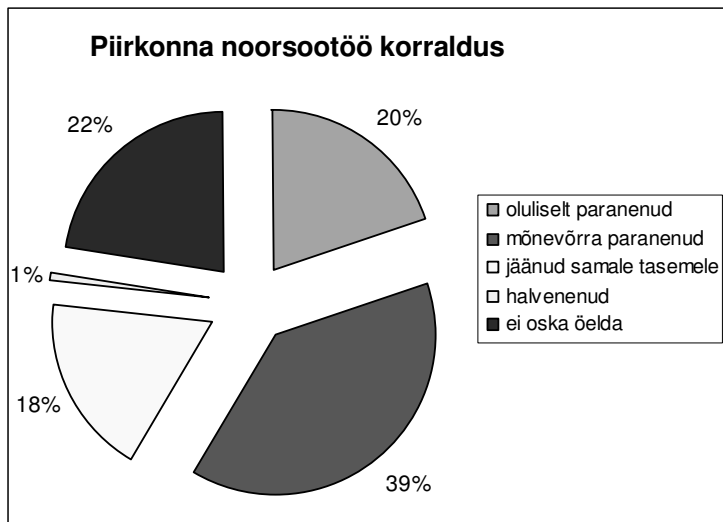
Sidusgruppide lõikes on taas noortekeskuste tööd kõige kõrgemalt hinnanud omavalitsused, kus kõigi sidusgruppide võrdselt 2/5 mõnetise paranemise kõrval, hindab kolmandik omavalitsuste esindajaid noortekeskuste tööd lisaks ka kõrgeima hinnanguga (oluliselt paranenud). Kõige kriitilisemad on noortekeskuste panuse osas piirkondliku noorsootöö sisulisele poolele koolide huvijuhid, kellest kolmandiku hinnangul on noorsootöö piirkonnas jäänud samale tasemele. Seega annavad koolide esindajad võrdselt hinnanguid, et kogu piirkonna noorsootöö on avatud noortekeskuse mõjul sisuliselt mõnevõrra paranenud või jäänud samale tasemele. Suur on vastamata jätnute osakaal, ulatudes kolmandikuni teiste noorsootöösutuste ja viiendikuni koolide puhul.

Tabel 32. Piirkonna noorsootöö on avatud noortekeskuse mõjul sisuliselt ..., %

	KOV esindajad n=57	Koolide huvijuhid, n=45	Muud noorsoo-töö esindajad, n=23
oluliselt paranenud	32	9	9
mõnevõrra paranenud	44	38	43
jäänud samale tasemele	11	36	13
Halvenenud	2	0	0
ei oska öelda	12	18	35

Sidusorganisatsioonide esindajate arvates on kogu piirkonna noorsootöö avatud noortekeskuse mõjul ka **korralduslikult** ennekõike mõnevõrra paranenud (38%). Praktiliselt on hinnangud sarnased ka sidusgruppide lõikes. Endiselt on kõige kriitilisemad koolide huvijuhid, kes annavad võrdselt hinnanguid noorsootöö korraldusliku külje mõnetisest paranemisest ja samale tasemele jäämisest.

Joonis 74. ANK mõju piirkonna noorsootöö korralduslikule küljele, sidusgrupid, n=125, %

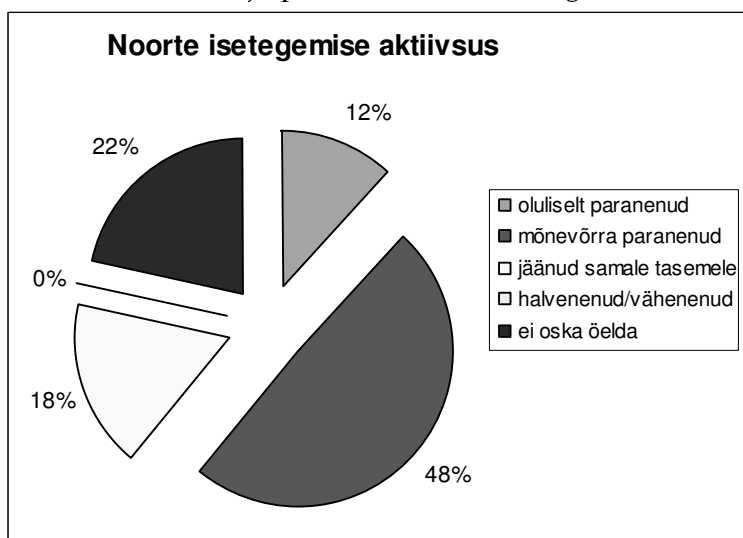

Tabel 33. Piirkonna noorsootöö on avatud noortekeskuse mõjul korralduslikult ..., %

	KOV esindajad n=57	Koolide huvijuhid, n=45	Muud noorsoo-töö esindajad, n=23
oluliselt paranenud	33	7	13
mõnevõrra paranenud	44	29	43
jäänud samale tasemele	7	38	9
halvenenud	2	0	0
ei oska öelda	14	27	35

Loogilise jätkuna varasematele hinnangutele hindavad sidusgrupid ka **noorte isetegemise aktiivsust** avatud noortekeskuse mõjul valdavalt mõnevõrra paranenuks. Hinnangud on varasematele sarnased ka sihtgruppide lõikes, kuigi koolide huvijuhid on kõrgemalt hinnanud noorte aktiivsuse tõusu, samas kui omavalitsuste hinnangutes on tõusnud *status quo* osakaal.

Joonis 75. ANK mõju piirkonna noorte isetegemise aktiivsusele, sidusgrupid, n=125, %

Tabel 34. Piirkonna noorte isetegemise aktiivsus on avatud noortekeskuse mõjul ..., %

	KOV esindajad n=57	Koolide huvijuhid, N=45	Muud noorsoo-töö esindajad, n=23
oluliselt paranenud	18	7	9
mõnevõrra paranenud	54	44	43
jäänud samale tasemele	12	27	13
ei oska öelda	16	22	35

ANK mõju noorte isetegemise aktiivsusele hindavad enamuse sidusgruppide esindajaid positiivseks (vastavalt omavalitsuste esindajad 72% ja teised 51-52%). Samas on märkimisväärne osa vastajaist jätnud hinnangu andmata ANK mõjule noorte isetegemise aktiivsusele, sh kolmandik teiste noorsootöö asutuste esindajatest. Samal ajal enam kui veerand koolide huvijuhtidest ANK mõju noorte isetegemise aktiivsusele ei taju, hinnates selle senisele tasemele jäänuks.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et enamuse hinnangu andnud kohaliku omavalitsuste esindajate ja teiste noorsootöö esindajate arvates on avatud noortekeskuste mõjul noorsootöö nii sisuliselt kui ka korralduslikult mõnevõrra paranenud, siis koolide huvijuhid sellist muutust niivõrd ei taju ja nende hinnangutes on sageli nimetatud sama taseme säilimist (nt kolmandiku huvijuhtide hinnang ANK mõjust noorsootöö korralduslikule poolele). Seejuures on oluline meeles pidada, et teiste noorsootöö asutuste esindajaist kolmandik jättis ANK mõju puudutavatele küsimustele vastamata.

Ühtsel arvamusel on kõik sidusgruppid aga selles, et avatud noortekeskuste mõjul on noorte teotahe mõnevõrra paranenud, kuigi jällegi on kõige kriitilisemad koolide huvijuhid. Kohaliku omavalitsuse esindajad usuvad seevastu teistest sagedamini, et avatud noortekeskuste tegevuse mõjul on noorsootöö ja noorte isetegemise aktiivsus piirkonnas oluliselt paranenud.

Tervikuna võib öelda, et potentsiaalselt sarnaste ülesannete täitjate (kool, teised sidusgruppid) antud hinnangutest ANK tegevusele ja selle tulemuslikkusele kumab läbi teatud konkurentsitunnetus. Seda võib omakorda võimendada ka senine suhteliselt tagasihoidlik koostöökogemus ANK-ga.

Kokkuvõte

Uuringust selgus, et tagasisidet küsitakse teiste noorsootööga kokkupuutuvate sidusgruppidega võrreldes ANK-des sagedamini. Samuti kasutatakse tagasiside tulemusi suhteliselt aktiivselt ka igapäevaselt.

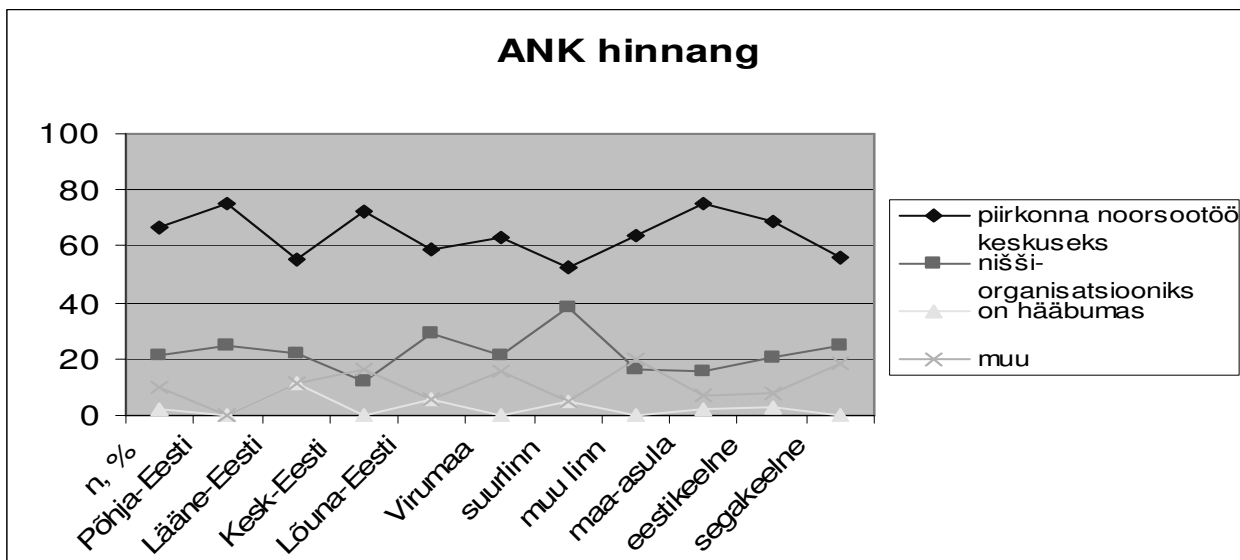
ANK tegevuse mõju piirkonna noorsootööle tajuvad enamuse sidusgruppide esindajaid (60%) positiivsena, kõrgemad on hinnangud noorsootöö korralduse ja sisu paranemisele ANK mõjul.

3.3. Avatud noortekeskuste tulevik

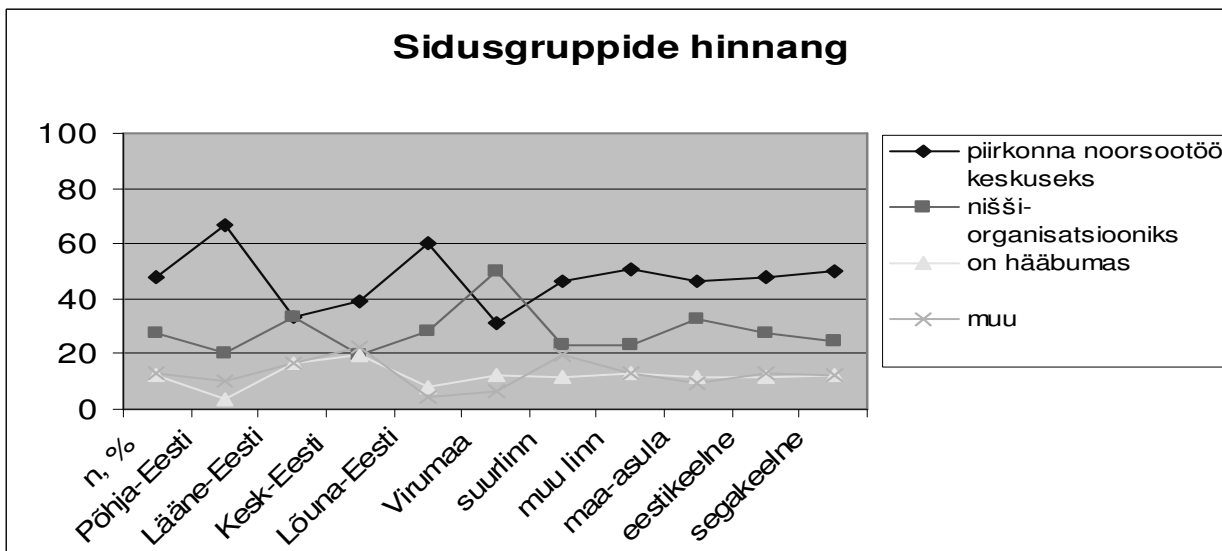
Avatud noortekeskuse esindajad (67%) kui ka sidusorganisatsioonide esindajad (38%-54%) arvavad, et kõige tõenäolisemalt kujunevad avatud noortekeskused tulevikus piirkonna noorsootöö keskusteks. Kõige skeptilisemad on ses suhtes koolide huvijuhid (38%), nende seas on ka kõige enam neid, kelle hinnangul on avatud noortekeskused määratud hääbumisele (27%).

Avatud noortekeskuste nišistumise osas on osapoolte hinnangud sarnased. Noortekeskuste kujunemist nišiorganisatsioonideks tulevikus usub viiendik nii noortekeskuste esindajatest kui ka kohalike omavalitsuste ja koolide esindajatest (vastavalt 21%, 26%, 24%). Noortekeskuste nišiorganisatsioonideks kujunemist peavad teistest tõenäolisemaks muud noorsootöötajad (35%). Noortekeskuste esindajad näevad seda võimalust küllalt sarnasena kõikjal Eestis, kuigi vähem Kesk-Eestis ja pigem suurlinnades. Omavalitsuste esindajad aga pigem Virumaal ja Lõuna-Eestis, kuigi vähem Põhja-Eestis ja pigem suurlinnades või maa-asulates. Koolid Virumaal ning Põhja- ja Lõuna-Eestis, pigem maa-asulates.

Joonis 76. ANK tulevikuprognosis, ANK esindajad, n=90, %

Joonis 77. ANK tulevikuprognosis, sidusgruppide esindajad, n=125, %

Noortekeskuste hääbumist näeb viiendik koolide huvijuhte, sh kõige tõenäolisemalt Lääne-või Kesk-Eestis või Virumaal. Hääbumist ennustavad ka 5% omavalitsuste esindajatest, sh Kesk-Eestis eestikeelses piirkonnas. Neid hinnanguid toetab ka 2% noortekeskuste esindajatest (juhid, töötajad), sh Lääne-ja Lõuna-Eestis suurlinnades või maa-asulates, mis on peamiselt eestikeelsed. Noortekeskuste hääbumist ei tunneta teised noorsootöösasutused.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et ANK-de tulevikuperspektiivi nägemus ei ole sidusgruppide osas ühene, eristudes märkimisväärselt regioonide lõikes. ANK esindajate endi hinnangutest enam kaldub sidusgruppide arvamuse kohaselt ANK-de areng nisistumise poole, seda eriti Lääne-Eesti ja Virumaa puhul. Viiendiku sidusgruppide hinnangul on vähemasti osa ANK-e Lääne-ja Kesk-Eestis pigem hääbumas.

Järeldused

Noortekeskused on **teadvustanud tagasiside vajalikkust** ning viivad regulaarselt läbi tegevusi hinnangu saamiseks oma ülesannete täitmisest, mis näitab jällegi, et noortekeskused tegutsevad sihipäraselt ja jätkusuutlikult.

Samas **ei kasuta suur osa** keskustest saadud tagasisidet efektiivselt oma tegevuste parendamiseks ning täpsemal eesmärgistamisel, võttes saadud info teadmiseks.

Omavalitsuste, teiste sidusgruppide ja noorte tagasiside noortekeskuse tegevuse vajalikkuse ja mõju osas on üldiselt positiivne. Murettekitav on koolide esindajate suhteliselt madalam hinnang nii noortekeskuste töö vajalikkusele kui mõjule. See näitab veelkord, et **koolide huvialategevuse ja noortekeskuste ülesannetes on teatud kattuvusi**, mis on tekitanud kommunikatsiooniprobleeme ja pingeid erinevate osapoolte vahel.

Soovitused

Kujundada noortekeskuste sisemine ülesannete jaotus nii, et see võimaldaks tagasisidet regulaarselt arvesse võtta.

Tõhustada kommunikatsiooni koolidega ja leppida kokku võimalik täpsem ülesannete jaotus. Vajadusel algatada koostööprojekte negatiivse imago murdmiseks.

III OSA

ETTEPANEKUD JA SOOVITUSED EDASISTEKS UURINGUTEKS

Uuringu mitmekordistav mõju – uuringu kordamise ja laiendamise võimalused

Antud uuringu näol on tegu küllalt laiaulatusliku uuringuga, mis hõlmab valdava enamuse täna tegutsevatest avatud noortekeskustest ja ühtlasi ka nende piirkondlikest sidusgruppidest. Seetõttu on otstarbekas ilmselt nii ulatuslikku uuringut lähiajal korrata strateegiliste muudatuste korral noortekeskuste tegevust puudutavas, nt seadusandlikus baasis, rahastamissüsteemides vms.

Oluliselt suuremad on võimalused noortekeskuste tegevusele ja kogu noorsootöö keskkonnale lisaväärtuse loomiseks antud uuringu laiendamisel. Olulist lisaväärtust annaks kindlasti

- avatud noortekeskuste jätkusuutlikkuse ja tegevuskeskkonna problemaatika põhjalikum analüüs,
- detailsem ressursianalüüs,
- ANK tegevust mõjutavate riskide analüüs.

Kasulikke kogemusi ja võrdlusvõimalusi pakuks võrdlev analüüs teiste riikide vastava ala organisatsioonide noorsootööalase kogemusega.

Võimalikud uurimisteedad:

- Uurida põhjalikumalt integratsiooni aspekti avatud noortekeskuste tegevuses ja tegevuse mõju integratsiooniprotsessile
- Erinevate osapoolte ja partnerite funktsioonide jaotus noorte vaba aja sisustamisel
- Koostöökogemuste parimad praktikad
- Avatud noortekeskuste töötajate (vabatahtlike) koolitusvajaduse detailsem analüüs, sh konkreetsete ANK lõikes, töövaldkondade siseselt, ootused

Eri rahvusest noorte suhete uurimine

Kuna avatud noortekeskuses toimub noorte vahel palju mitteformaalset suhtlust, siis oleks see väga sobilik keskkond eri rahvusest noorte omavaheliste suhete süvendatud uurimiseks. Saaks vaadata kuivõrd, millal ja kuidas rahvus või erinev kultuuritaust mõjutab noorte omavaheliste suhete kujunemist. Noortekeskuse muudab gruppidevaheliste suhete uurimise seisukohast atraktiivseks ka see, et lisaks kohalikele kultuurikogukondadele on noortel võimalik kokku puutuda ka teistes riikides elavate eri rahvusest noortega. Taoline uuring võimaldaks seetõttu anda ka värsket lisateavet Eestis elavate noorte kultuuriruumilise orientatsiooni ning kultuurilise identiteedi kohta.

Eri rahvusest noorte suhtluse süvaanalüüs võimaldaks esitada ka rakenduslikuma suunitlusega küsimuse noortekeskuse rollist ja võimalustest nende suhete mõjutamiseks.

Üks võimalus veelgi laiemalt läheneda vaadeldavale uurimisainesele oleks kõrvutada huviringides, mitteformaalses suhtluskeskkonnas (näiteks avatud noortekeskus) ja tavakoolis ilmnevate suhete dünaamikat. Kõigis nendes keskkondades on omad võimalused ja piirangud rahvussuhete kujundamiseks. Korrastatumad ja sügavamad teadmised sellest aitaksid muuhulgas kaasa ka integratsioonipoliitika kavandamisele ja teostamisele (sealhulgas ühe või teise sammu võimalike mõjude hindamisele).

Uuringut läbi viies on otstarbekas kombineerida erinevaid meetodeid. Seda tüüpi uuringute puhul on kindlasti informatiivsemad just kvalitatiivsed meetodid nagu intervjuu (ka fookusgrupi intervjuu) ja vaatlus.

LISAD

Lisa 1.

Andmekogumistehnikad valimi sisemisest jaotusest lähtuvalt.

(a) Avatud noortekeskuste esindajad:

- Avatud noortekeskuste juhid;
- Avatud noortekeskuste omanikud (kohaliku omavalitsuse esindajad, MTÜ-de juhatuse liikmed)

Andmekogumistehnika: internetipõhine küsitlus eelneva kokkuleppega telefoni teel, saadeti ka 2 meeldetuletuse e-kirja.

Valim ja selle koostamise põhimõte: Valimi aluseks oli EANK poolt edastatud andmebaas Eestis tegutsevatest avatud noortekeskustest koos nende esindajate kontaktandmetega. Telefoni teel pöörduiti kõigi andmebaasis oleva 127 kontakti poole ja selgitati kontaktisiku ametikoht ja e-aadress. Juhul, kui andmebaasis olev isik ei olnud ANK juht, MTÜ omanik või kohaliku omavalitsuse esindaja, küsiti ka vastavate isikute e-aadresse, et lülitada ka nemad uuringusse. Iga isik vastas ankeedile vaid ühe korra. ANK juhtide, MTÜ omanike ja kohaliku omavalitsuse esindajate proportsioonid kujunesid juhuslikult.

- Avatud noortekeskuste tavatöötajad/vabatahtlikud

Andmekogumistehnika: internetipõhine küsitlus, saadeti ka 2 meeldetuletuse e-kirja.

Valim ja selle koostamise põhimõte: Valimi moodustamise aluseks olid kõik ANK juhtidelt saadud ANK tavatöötajate e-aadressid. ANK tavatöötajate e-aadresse küsiti ANK juhtidelt, kui nende poole pöörduiti telefoni teel vastamiseks nõusoleku saamiseks (vt eelmist punkti).

Vastanute arv sõltus ANK juhtidelt saadud kontaktide arvust.

(b) Noored:

- Avatud noortekeskusi külastavad noored;
- Avatud noortekeskuste projektijuhid

Andmekogumistehnika: isetäidetav ankeet paberil. Ankeedid koos tegutsemisjuhendiga (ankeetide jagamine ja kogumine, tähtajad) viidi valitud (telefoni teel nõusoleku andnud) avatud noortekeskustesse, ankeedid kogusid kokku küsitlejad.

Valim ja selle koostamise põhimõte: Valimisse kuulus igast maakonnast (15), lisaks Tallinnast ja Tartust üks avatud noortekeskus. Valik regioonidest tehti võimalusel Eesti ANK-i eelistustest lähtuvalt, arvestades ka linna- ja maapiirkondade esindatust. Valimisse kuulusid:

- Harjumaa, Keila (Põhja-Eesti / väikelinn)
- Harjumaa, Tallinn, Nõmme (Põhja-Eesti / suurlinn)
- Hiiumaa, Kärkla (Lääne-Eesti / väikelinn)
- Ida-Virumaa, Narva (Ida-Virumaa / suurlinn / venekeelne)
- Jõgevamaa, Siimusti (Kesk-Eesti / maapiirkond)
- Järvamaa, Paide (Kesk-Eesti / väikelinn)
- Läänemaa, Haapsalu (Lääne-Eesti / väikelinn)

- Lääne-Virumaa, Rakvere (Lääne-Virumaa / väikelinn)
- Põlvamaa, Veriora (Lõuna-Eesti / maapiirkond)
- Pärnumaa, Sindi (Lääne-Eesti / väikelinn)
- Raplamaa, Varbola (Kesk-Eesti / maapiirkond)
- Saaremaa (kõik ANK-id puhkusel)
- Tartumaa, Alatskivi (Lõuna-Eesti / maapiirkond)
- Tartumaa, Tartu (Lõuna-Eesti / suurlinn)
- Valgamaa, Tsirguliina (Lõuna-Eesti / maapiirkond)
- Viljandimaa, Abja-Paluoja (Kesk-Eesti / väikelinn)
- Võrumaa, Rõuge (Lõuna-Eesti / maapiirkond)

ANK-des küsitleti kvootvaliku alusel 7-26.a. vanuseid avatud noortekeskuste külastajaid⁶⁴ selliselt, et esindatud oleksid nii poisid kui tüdrukud, samuti erinevad vanusegrupid. Avatud noortekeskuste tavakülastajate ja projektijuhtide proportsioonid kujunesid juhuslikult.

- Avatud noortekeskusi mitte-külastavad noored

Andmekogumistehnika: isetäidetav ankeet paberil. Anketeerimine viidi läbi juhuslikult valitud piirkondades ANK ümbruskonnas.

Valim ja selle koostamise põhimõte: Küsitlus viidi läbi viies regioonis (sh nii Ida- kui Lääne-Virumaal), lisaks Tallinnas ja Tartus. Valik regioonidest tehti EANK eelistustest lähtuvalt, arvestati ka linna- ja maapiirkondade esindatust:

- Harjumaa, Saue (Põhja-Eesti / väikelinn)
- Harjumaa, Tallinn, Nõmme (Põhja-Eesti / suurlinn)
- Ida-Virumaa, Narva (Virumaa / suurlinn / venekeelne)
- Jõgevamaa, Siimusti (Kesk-Eesti / maapiirkond)
- Läänemaa, Haapsalu (Lääne-Eesti / väikelinn)
- Lääne-Virumaa, Rakvere (Virumaa / väikelinn)
- Tartumaa, Tartu (Lõuna-Eesti / suurlinn)
- Valgamaa, Tsirguliina (Lõuna-Eesti / maapiirkond)

Kvootvaliku alusel küsitleti 7-26.a. avatud noortekeskuste mitte-külastajaid selliselt, et esindatud oleksid nii poisid kui tüdrukud, samuti erinevad vanusegrupid.

(c) Noorsootöö sidusorganisatsioonid:

- Kohalike omavalitsuste esindajad

Andmekogumistehnika: internetipõhine küsitlus telefoni teel ülehelistamisega, saadeti ka 2 meeldetuletuse e-kirja.

Valim ja selle koostamise põhimõte: Andmebaas koostati internetist leitavate kohalike omavalitsuste töötajate (vastutab antud piirkonnas noorsootöö eest või puutub enim kokku avatud noortekeskuste tegevusega) kontaktandmete põhjal. Andmebaasi tegemisel võeti aluseks EANK-i esitatud avatud noortekeskuste andmebaas, järgiti selle maakondlikku ning ka linna- ja maapiirkondade jaotust.

Juhul, kui kohaliku omavalitsuse esindaja oli eelnevalt vastanud ühele ankeedile avatud noortekeskuse juhi ja/või kohaliku omavalitsuse esindaja rollis, langes ta antud valimist välja.

⁶⁴ Igas maakonnas planeeriti küsitleda vähemalt 10 noort. Mitte-vastanud piirkondade (Saaremaa, Järvamaa) kvoot püüti jagada proportsionaalselt teiste sama regiooni maakondade vahel

□ Koolide huvijuhid

Andmekogumistehnika: internetipõhine küsitlus telefoni teel ülehelistamisega, saadeti ka 2 meeldetuletuse e-kirja.

Valim ja selle koostamise põhimõte: Andmebaas koostati internetist leitavate koolide huvijuhtide kontaktandmete põhjal. Andmebaasi tegemisel võeti aluseks EANK-i esitatud avatud noortekeskuste andmebaas. Järgiti selle maakondlikku, samuti linna- ja maapiirkondade jaotust.

□ Teiste noorsootöösutuste esindajad

Andmekogumistehnika: internetipõhine küsitlus telefoni teel ülehelistamisega, saadeti ka 2 meeldetuletuse e-kirja.

Valim ja selle koostamise põhimõte: Andmebaas koostati internetist leitavate erinevate noorsootöösutuste esindajate kontaktandmete põhjal. Andmebaasi tegemisel võeti aluseks EANK-i poolt esitatud avatud noortekeskuste andmebaas ning järgiti selle maakondlikku, linna- ja maapiirkondade jaotust.

Lisa 2.

Noorte vaba aja veetmise võimalused piirkondade lõikes

Tabel 78. Noorte vaba aja veetmise võimalused piirkonnas, avatud noortekeskuste ja sidusgruppide esindajad võrdlevalt piirkondade lõikes, %

	ANK kokku	Sidus- grupid kokku	Põhja-Eesti		Lääne- Eesti		Kesk-Eesti		Lõuna-Eesti		Virumaa	
			n=20	n=30	n=9	n=18	N=25	n=36	n=17	n=25	n=19	n=16
N	n=90 (100%)	n=125 (100%)	n=20	n=30	n=9	n=18	N=25	n=36	n=17	n=25	n=19	n=16
Huvialaringid	96	100	100	100	89	100	92	100	100	100	95	100
Sporditrennid	96	95	100	97	100	94	84	97	100	92	100	94
Raamatukogu	96	97	85	97	100	94	100	100	100	96	95	94
Koolide korraldatud üritused	96	97	95	93	89	100	92	100	100	96	100	94
ANK ja keskuse korraldatud üritused		83		93		89		69		96		69
Kohaliku omavalitsuse korraldatud üritused	77	85	90	80	78	89	76	83	71	88	68	88
Kultuurimaja korraldatud üritused	64	76	60	60	67	78	80	89	41	72	68	81
Muude asutuste üritused (pubid, kontserdid jt)	53	63	65	70	44	72	44	53	71	68	42	56
Teater, kino	30	40	15	17	56	72	20	33	59	52	21	44
Muu	0	16	0	13	0	22	0	14	0	20	0	13

Lisa 3.

Noorte teadlikkus vaba aja veetmise võimalustest piirkonnas

Tabel 79. Noorte teadlikkus vaba aja veetmise võimalustest piirkonnas, avatud noortekeskusi külastavad ja mitte-külastavad noored võrdlevalt piirkondade lõikes, %

	ANK külas- tajad kokku	Mitte- külas- tajad kokku	Põhja-Eesti		Lääne- Eesti		Kesk-Eesti		Lõuna-Eesti		Virumaa	
			n=22	n=20	n=28	n=10	n=39	n=10	n=57	n=20	N=18	n=20
N	n=164 (100%)	n=80 (100%)										
Huvialaringid	61	38	73	30	50	60	54	40	68	26	56	45
Sporditrennid	71	59	73	75	82	90	54	10	79	32	67	80
Raamatukogu	74	71	73	85	79	100	79	70	75	47	56	65
Koolide korraldatud üritused	51	43	64	45	46	60	41	30	54	26	50	55 ⁶⁵
ANK ja keskuse korraldatud üritused	80	37	91	35	86	70	72	70	81	5	78	35
Kohaliku omavalitsuse korraldatud üritused	22	24	23	15	11	20	23	60	26	16	22	25
Kultuurimaja	34	35	32	45	43	70	23	20	33	21	44	30
Teater, kino	33	34	32	0	50	100	33	10	26	47	28	35 ⁶⁶
Muude asutuste üritused (pubid, kontserdid jt)	26	49	45	40	18	60	23	80	23	42	33	45
Muu	4	3	0	5	4	10	10	0	2	0	6	0

⁶⁵ Seejuures mainisid Ida-Viru noortest kooli korraldatud üritusi 70% (Lääne-Virus 40%)

⁶⁶ Seejuures Ida- ja Lääne-Viru maakondade eristuses mainivad kino-teatrit vaba aja veetmise võimalusena 70% Lääne-Viru vastanutest võrrelduna mitte ühegi vastanuga Ida-Virus (0%)

Lisa 4.

Noorte teadlikkus vaba aja veetmise võimalustest vanuseti

Tabel 80. Noorte teadlikkus kodukoha vaba aja veetmise võimalustest, avatud noortekeskusi külastavad ja mitte-külastavad noored võrdlevalt vanusgrupiti %

			7-11.a.		12-16.a.		17-21.a.		22-26.a.	
	Külastajad kokku	Mitte- külastajad kokku	Külastajad	Mitte- külastajad	Külastajad	Mitte- külastajad	Külastajad	Mitte- külastajad	Külastajad	Mitte- külastajad
n	n=164 (100%)	n=80 (100%)	n=32	n=20	N=57	n=20	n=50	n=20	n=25	n=20
Huvialaringid	61	38	53	25	65	65	60	42	64	20
Sporditrennid	71	59	69	40	77	60	68	68	68	70
ANK ja keskuse korraldatud üritused	80	37	81	40	70	25	82	42	100	40
Teater, kino	33	34	47	40	28	30	26	37	40	30
Raamatukogu	74	71	72	50	67	75	78	79	88	80
Kultuurimaja	34	35	38	5	25	50	34	47	48	40
Koolide korraldatud üritused	51	43	63	70	49	65	50	32	40	5
Kohaliku omavalitsuse korraldatud üritused	22	24	13	5	21	40	24	16	32	35
Muude asutuste korraldatud üritused (pubid, kontserdid jt)	26	49	3	15	25	40	40	74	32	70
Muu	4	3	0	0	9	5	4	5	0	0

Lisa 5.

Avatud noortekeskuse missioon

Tabel 81. ANK missioon, avatud noortekeskuste esindajad, %

	ANK esindajad kokku, n=90	ANK juhid, n=48	ANK tava-töötajad, n=43	ANK omanikud, n=32
laste ja noorte vaba aja sisustamine	71	69	79	69
huvitegevuse korraldamine / mitteformaalsed õppimisvõimalused	32	29	37	25
toetada noorte omaalgatust ja arengut	27	29	21	28
noorte seltskondliku läbikäimise arendamine / integreerimine ühiskonda	22	19	28	22
alkoholismi- ja narkoennetustöö organiseerimine	19	21	19	6
koht, kus olla / noored tänavalt ära	14	13	14	25
noorte nõustamine, koolitus, infovahetus	13	17	16	3
noorte kaasamine keskkonna säästmisse, ühiskondlikku tegevusse, rahvusvahelisse suhtlusesse	10	10	12	16
erineva taustaga noorte liitmine	7	6	7	6
infovahetuse ja koostöö arendamine teiste organisatsioonidega.	7	4	7	3
loomingulise tegevuse/mõtlemise soodustamine, kultuursete ettevõtmiste pakkumine	6	10	0	0
luua arengu- ja mängimisvõimalusi koolieelsetele lastele	2	0	5	0
Tuluürituste korraldamine	1	0	2	0
Muu	11	15	12	13
Vastamata	6	2	5	6

Lisa 6.

Noortekeskuste külastamise põhjused

Tabel 82. Põhjused, miks noored külastavad avatud noortekeskusi, %

				7-11.a.		12-16.a.		17-21.a.		22-26.a.	
	Külastajad kokku	Sh. tavakülastajad kokku	Sh. projektijuhid kokku	Tavakülastajad	Projektijuhid	Tavakülastajad	Projektijuhid	Tavakülastajad	Projektijuhid	Tavakülastajad	Projektijuhid
N	n=164 (100%)	n=124 (100%)	n=40 (100%)	N=28	n=4	n=46	n=11	N=36	n=14	n=14	n=11
on koht, kus saab lihtsalt olla ja sisustada vaba aega	74	75	70	61	25	87	91	67	64	86	73
kohtab erinevaid noori (sõpru)	55	58	48	54	50	59	45	64	57	50	36
osaleda noorte ühisüritustel	40	35	55	43	50	26	82	47	36	14	55
saab ennast arendada ja ise midagi korda saata	35	31	45	29	50	30	9	31	57	43	64
saab arvutit kasutada	34	34	33	46	0	33	55	28	21	29	36
muu	7	5	13	7	25	4	18	6	7	0	9